

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

10.2.e

De heer 10.2.e

10.2.e

10.2.e

Per e-mail: 10.2.e

Directoraat-generaal Stikstof

Bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres

Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr

00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)

F 070 378 6100 (algemeen)

www.rijksoverheid.nl/ezk

Behandeld door

10.2.e

T 070 10.2.e

10.2.e @minezk.nl

Ons kenmerk

DGS / 21248059

Uw kenmerk

Bijlagen

3

Datum

Betreft Besluit op Wob-verzoek d.d. 23 juli 2021 inzake informatie over het bestuurlijk overleg Stikstof in de periode van 29 mei 2019 tot 23 juli 2021

Geachte heer 10.2.e,

In uw e-mail van 23 juli 2021, heeft u met een beroep op de Wet openbaarheid van bestuur (hierna: Wob) informatie verzocht over het bestuurlijk overleg Stikstof in de periode van 29 mei 2019 tot 23 juli 2021.

U vraagt kopieën van de navolgende documenten:

- Alle agenda's van de bijeenkomsten van het Bestuurlijk Overleg Stikstof, van 29 mei 2019 tot heden,
- Alle verslagen of notulen van de bijeenkomsten van het Bestuurlijk Overleg Stikstof, van 29 mei tot heden,
- Alle ingebrachte documenten ten behoeve van het Bestuurlijk Overleg Stikstof, van 29 mei tot heden.

Procedure

De ontvangst van uw verzoek is schriftelijk bevestigd bij brief van 27 juli 2021 kenmerk DGS / 21200741. In deze brief is tevens de beslistermijn met vier weken verdaagd tot 17 september 2020.

Nadien heeft u contact gehad met 10.2.e, waarbij is aangegeven dat documenten voor zienswijze moeten worden voorgelegd aan derden en aan u is medegedeeld dat het besluit op uw verzoek medio oktober verwacht mag worden.

Wettelijk kader

Uw verzoek valt onder de reikwijdte van de Wob. Voor de relevante Wob-artikelen verwijs ik u naar de bijlage 1.

Inventarisatie documenten

Bij het inventariseren van de documenten zijn een aantal documenten gevonden die identiek zijn aan elkaar. Dubbele documenten zijn weggelaten, resulterend in een aantal missende nummers in de inventarislijst.

Op basis van uw verzoek zijn in totaal **148** (inclusief bijlagen) documenten aangetroffen. Deze documenten zijn opgenomen in een inventarislijst, die als bijlage 2 bij dit besluit is gevoegd.

Zienswijzen

U bent er over geïnformeerd dat er derde belanghebbenden zijn bij de openbaarmaking van de documenten en dat deze in de gelegenheid zijn gesteld hierover hun zienswijze te geven.

De ontvangen zienswijzen van de derde belanghebbenden heb ik in mijn belangenafweging meegenomen. Zie het onderdeel Overwegingen van dit besluit.

Besluit

Ik heb besloten deels aan uw verzoek tegemoet te komen en de informatie waarom u verzocht openbaar te maken. Voor de motivering verwijs ik naar het onderdeel 'Overwegingen' in dit besluit. De inventarislijst maakt integraal onderdeel uit van dit besluit. Voor de toegepaste weigeringsgronden per document wil ik u verwijzen naar de inventarislijst.

Overwegingen

Allereerst wil ik u wijzen op het volgende. Ingevolge artikel 3, vijfde lid, van de Wob, wordt een verzoek om informatie ingewilligd met inachtneming van het bepaalde in de artikelen 10 en 11.

Het recht op openbaarmaking op grond van de Wob dient uitsluitend het publieke belang van een goede en democratische bestuursvoering. Het komt iedere burger in gelijke mate toe. Daarom kan ten aanzien van de openbaarheid geen onderscheid worden gemaakt naar gelang de persoon of de bedoeling of belangen van de verzoeker. Bij de te verrichten belangenafweging worden dan ook betrokken het algemene belang bij openbaarmaking van de gevraagde informatie en de door de weigeringsgronden te beschermen belangen, maar niet het specifieke belang van de verzoeker.

Evenmin kent de Wob een beperkte vorm van openbaarmaking. Dit betekent dat openbaarmaking van de gevraagde documenten uitsluitend aan u op grond van de Wob niet mogelijk is. Indien ik aan u de betreffende documenten verstrek, moet ik deze ook aan anderen geven indien zij daarom verzoeken. In dat licht vinden de onderstaande belangenafwegingen dan ook plaats.

Bedrijfs- en fabricagegegevens

Artikel 10, eerste lid, aanhef en onder c, van de Wob bepaalt dat het verstrekken van informatie achterwege blijft voor zover dit bedrijfs- en fabricagegegevens betreft, die door natuurlijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn medegedeeld. Onder bedrijfsgegevens moet blijkens bestendige jurisprudentie worden verstaan: al die gegevens waaruit wetenswaardigheden kunnen worden afgelezen of afgeleid met betrekking tot de technische bedrijfsvoering of het productieproces dan wel met betrekking tot de afzet van producten of de kring van afnemers of leveranciers. Cijfers of gegevens die de

financiële bedrijfsvoering en financiële stromen betreffen, worden eveneens als bedrijfs- en fabricagegegevens aangemerkt.

In het document/de documenten waarbij in de inventarislijst, in de kolom "Wob", 10.1.c staat vermeld staan bedrijfsgegevens/ fabricagegegevens. Deze gegevens zijn vertrouwelijk aan mij medegedeeld. Uit deze gegevens kunnen wetenswaardigheden worden afgeleid met betrekking tot de technische bedrijfsvoering/of het productieproces/ of de afzet van producten/ of de kring van afnemers en leveranciers.

Het betreft onder andere informatie over werkzaamheden die door een commerciële partij ten behoeve van de legalisatie van meldingen moeten worden verricht. Uit die informatie die in het kader van een offerteaanvraag voor het verrichten van die werkzaamheden aan mij is overhandigd, kan worden afgeleid welke partij deze werkzaamheden tegen welk tarief zou kunnen verrichten, hetgeen de concurrentiepositie van deze partij in het geding brengt, Ik zal deze informatie dan ook niet openbaar maken.

De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer

Op grond van artikel 10, tweede lid, aanhef en onder e, van de Wob blijft verstrekking van informatie achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen het belang dat de persoonlijke levenssfeer wordt geëerbiedigd.

In de documenten staan persoonsgegevens, zoals namen, e-mailadressen, telefoonnummers en handtekeningen. Er is geoordeeld dat t.a.v. deze gegevens het belang dat de persoonlijke levenssfeer wordt geëerbiedigd, zwaarder moet wegen dan het belang van openbaarheid. Daarom heb ik de persoonsgegevens verwijderd uit deze documenten. Er is geoordeeld dat ten aanzien van de namen van functionarissen die vanwege hun functie in de openbaarheid treden en vanuit die hoedanigheid in openbare bronnen te vinden zijn het belang van openbaarheid zwaarder weegt dan het belang van de persoonlijke levenssfeer.

Daarom heb ik deze persoonsgegevens openbaar gemaakt.

Voor zover het de namen van ambtenaren betreft is hierbij het volgende van belang. Weliswaar kan, waar het gaat om beroepshalve functioneren van ambtenaren, slechts in beperkte mate een beroep worden gedaan op het belang van eerbiediging van hun persoonlijke levenssfeer. Dit ligt anders indien het openbaarmaking van namen van ambtenaren betreft. Namen zijn immers persoonsgegevens en het belang van eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer kan zich tegen het openbaar maken daarvan verzetten. Daarbij is van belang dat het hier niet gaat om het opgeven van een naam aan een individuele burger die met een ambtenaar in contact treedt, maar om openbaarmaking van de naam in de zin van de Wob.

Het voorkomen van onevenredige bevoordeling of benadeling

Op grond van artikel 10, tweede lid, aanhef en onder g, van de Wob blijft verstrekking van informatie achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen het belang van het voorkomen van onevenredige bevoordeling of benadeling van bij de aangelegenheid betrokken natuurlijke personen of rechtspersonen dan wel van derden.

Openbaarmaking hiervan zou leiden tot onevenredige benadeling/bevoordeling van de bij de aangelegenheid betrokken natuurlijke personen of rechtspersonen.

In de documenten staan gegevens en opvattingen van bedrijven die vertrouwelijk met ons zijn gedeeld en waarvan het belang van openbaarheid in deze gevallen niet opweegt tegen de belangen van desbetreffende organisaties en bedrijven.

Weigeren o.g.v. artikel 11, eerste lid, van de Wob

Artikel 11, eerste lid, van de Wob bepaalt dat in geval van een verzoek om informatie uit documenten, opgesteld ten behoeve van intern beraad, geen informatie wordt verstrekt over daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen.

Uitgangspunt van de Wob is dat overheidsinformatie openbaar is. Dit geldt in beginsel ook voor documenten opgesteld ten behoeve van intern beraad. Dit is het beraad over een bestuurlijke aangelegenheid binnen een bestuursorgaan, dan wel binnen een kring van overheden in het kader van de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een bestuurlijke aangelegenheid. Uit de wetsgeschiedenis blijkt dat onder het begrip "documenten opgesteld ten behoeve van intern beraad" onder meer moeten worden begrepen: nota's van ambtenaren aan hun politieke en ambtelijk leidinggevenden, correspondentie tussen de onderdelen van een ministerie en tussen ministeries onderling, concepten van stukken, agenda's, notulen, samenvattingen en conclusies van interne besprekingen en rapporten van ambtelijke adviescommissies. Ten aanzien van deze stukken moet van de bedoeling om ze als stukken voor intern beraad beschouwd te zien, uitdrukkelijk blijken of men moet deze bedoeling redelijkerwijs kunnen vermoeden.

Deze beperking op de informatieverplichting is in de Wob opgenomen omdat een ongehinderde bijdrage van ambtenaren en van hen die van buiten bij het intern beraad zijn betrokken bij de beleidsvorming en -voorbereiding gewaarborgd moet zijn. Zij moeten in alle openhartigheid onderling en met bewindspersonen kunnen communiceren. Staatsrechtelijk zijn slechts de standpunten die het bestuursorgaan voor zijn rekening wil nemen relevant.

Onder persoonlijke beleidsopvattingen worden verstaan: meningen, opinies, commentaren, voorstellen, conclusies met de daartoe aangevoerde argumenten.

De documenten zijn opgesteld ten behoeve van intern beraad en bevatten persoonlijke beleidsopvattingen. Hierover wordt geen informatie verstrekt.

Het is niet in het belang van een goede en democratische bestuursvoering indien de standpunten van ambtenaren zelfstandig worden betrokken in de publieke discussie. Ik zie dan ook geen aanleiding om met toepassing van artikel 11, tweede lid, van de Wob in niet tot personen herleidbare vorm informatie te verstrekken over deze persoonlijke beleidsopvattingen. Deze persoonlijke beleidsopvattingen heb ik uit de documenten, waarbij in de inventarislijst, in de kolom "Wob", 11.1 staat vermeld, verwijderd.

Daarnaast zijn concepten op grond van artikel 11.1 geweigerd. De concepten zijn of worden reeds openbaar voor zover zij overeenstemmen met de definitieve

versie, en bestaan uit persoonlijke beleidsopvattingen bestemd voor intern beraad voor zover zij daarvan afwijken. Ik acht het niet in het belang van een goede en democratische bestuursvoering dat van eenzelfde document meerdere versies in het publieke domein in omloop zijn, met als mogelijk gevolg dat onduidelijkheid ontstaat over de inhoud van het betreffende document. Om die reden maak ik concepten in hun geheel niet openbaar.

Wijze van openbaarmaking

De documenten die met dit besluit gedeeltelijk openbaar worden gemaakt treft u bij dit besluit in kopie aan.

Dit besluit en de stukken die met dit besluit voor een ieder openbaar worden, worden geanonimiseerd op www.rijksoverheid.nl geplaatst.

Een afschrift van dit besluit zend ik aan belanghebbenden.

Hoogachtend,

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
namens deze:

10.2.e

Plaatsvervangend secretaris-generaal

Een belanghebbende die bezwaar heeft tegen de weigering om informatie openbaar te maken kan binnen zes weken na de dag waarop dit is bekend gemaakt een bezwaarschrift indienen. Het bezwaarschrift moet door de indiener zijn ondertekend en bevat ten minste zijn naam en adres, de dagtekening, een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht en de gronden waarop het bezwaar rust. Dit bezwaarschrift moet worden gericht aan: de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, directie Wetgeving en Juridische Zaken, Postbus 20401, 2500 EK 's-Gravenhage. Dit besluit is verzonden op de in de aanhef vermelde datum.

Bijlage 1 – Relevante artikelen uit de Wob

Artikel 1

In deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

- a. document: een bij een bestuursorgaan berustend schriftelijk stuk of ander materiaal dat gegevens bevat;
- b. bestuurlijke aangelegenheid: een aangelegenheid die betrekking heeft op beleid van een bestuursorgaan, daaronder begrepen de voorbereiding en de uitvoering ervan;
- c. intern beraad: het beraad over een bestuurlijke aangelegenheid binnen een bestuursorgaan, dan wel binnen een kring van bestuursorganen in het kader van de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een bestuurlijke aangelegenheid;
- d. niet-ambtelijke adviescommissie: een van overheidswege ingestelde instantie, met als taak het adviseren van een of meer bestuursorganen en waarvan geen ambtenaren lid zijn, die het bestuursorgaan waaronder zij ressorteren adviseren over de onderwerpen die aan de instantie zijn voorgelegd. Ambtenaren, die secretaris of adviserend lid zijn van een adviesinstantie, worden voor de toepassing van deze bepaling niet als leden daarvan beschouwd;
- e. ambtelijke of gemengd samengestelde adviescommissie: een instantie, met als taak het adviseren van één of meer bestuursorganen, die geheel of gedeeltelijk is samengesteld uit ambtenaren, tot wier functie behoort het adviseren van het bestuursorgaan waaronder zij ressorteren over de onderwerpen die aan de instantie zijn voorgelegd;
- f. persoonlijke beleidsopvatting: een opvatting, voorstel, aanbeveling of conclusie van een of meer personen over een bestuurlijke aangelegenheid en de daartoe door hen aangevoerde argumenten;
- g. milieu-informatie: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 19.1a van de Wet milieubeheer;
- h. hergebruik: het gebruik van informatie die openbaar is op grond van deze of een andere wet en die is neergelegd in documenten berustend bij een overheidsorgaan, voor andere doeleinden dan het oorspronkelijke doel binnen de publieke taak waarvoor de informatie is geproduceerd;
- i. overheidsorgaan:
  - 1°. een orgaan van een rechtspersoon die krachtens publiekrecht is ingesteld, of
  - 2°. een ander persoon of college, met enig openbaar gezag bekleed.

Artikel 3

1. Een ieder kan een verzoek om informatie neergelegd in documenten over een bestuurlijke aangelegenheid richten tot een bestuursorgaan of een onder verantwoordelijkheid van een bestuursorgaan werkzame instelling, dienst of bedrijf.
2. De verzoeker vermeldt bij zijn verzoek de bestuurlijke aangelegenheid of het daarop betrekking hebbend document, waarover hij informatie wenst te ontvangen.
3. De verzoeker behoeft bij zijn verzoek geen belang te stellen.

4. Indien een verzoek te algemeen geformuleerd is, verzoekt het bestuursorgaan de verzoeker zo spoedig mogelijk om zijn verzoek te preciseren en is het hem daarbij behulpzaam.

5. Een verzoek om informatie wordt ingewilligd met inachtneming van het bepaalde in de artikelen 10 en 11.

Artikel 6

1. Het bestuursorgaan beslist op het verzoek om informatie zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen vier weken gerekend vanaf de dag na die waarop het verzoek is ontvangen.

2. Het bestuursorgaan kan de beslissing voor ten hoogste vier weken verdagen. Van de verdaging wordt voor de afloop van de eerste termijn schriftelijk gemotiveerd mededeling gedaan aan de verzoeker.

3. Onverminderd artikel 4:15 van de Algemene wet bestuursrecht wordt de termijn voor het geven van een beschikking opgeschort gerekend vanaf de dag na die waarop het bestuursorgaan de verzoeker mededeelt dat toepassing is gegeven aan artikel 4:8 van de Algemene wet bestuursrecht, tot de dag waarop door de belanghebbende of belanghebbenden een zienswijze naar voren is gebracht of de daarvoor gestelde termijn ongebruikt is verstreken.

4. Indien de opschorting, bedoeld in het derde lid, eindigt, doet het bestuursorgaan daarvan zo spoedig mogelijk mededeling aan de verzoeker, onder vermelding van de termijn binnen welke de beschikking alsnog moet worden gegeven.

5. Indien het bestuursorgaan heeft besloten informatie te verstrekken, wordt de informatie verstrekt tegelijk met de bekendmaking van het besluit, tenzij naar verwachting een belanghebbende bezwaar daar tegen heeft, in welk geval de informatie niet eerder wordt verstrekt dan twee weken nadat de beslissing is bekendgemaakt.

6. Voor zover het verzoek betrekking heeft op het verstrekken van milieu-informatie:

- a. bedraagt de uiterste beslistermijn in afwijking van het eerste lid twee weken indien het bestuursorgaan voornemens is de milieu-informatie te verstrekken terwijl naar verwachting een belanghebbende daar bezwaar tegen heeft;
- b. kan de beslissing slechts worden verdaagd op grond van het tweede lid, indien de omvang of de gecompliceerdheid van de milieu-informatie een verlenging rechtvaardigt;
- c. zijn het derde en vierde lid niet van toepassing.

Artikel 7

1. Het bestuursorgaan verstrekt de informatie met betrekking tot de documenten die de verlangde informatie bevatten door:

- a. kopie ervan te geven of de letterlijke inhoud ervan in andere vorm te verstrekken,
- b. kennisneming van de inhoud toe te staan,
- c. een uittreksel of een samenvatting van de inhoud te geven, of
- d. inlichtingen daaruit te verschaffen.

2. Het bestuursorgaan verstrekt de informatie in de door de verzoeker verzochte vorm, tenzij:

- a. het verstrekken van de informatie in die vorm redelijkerwijs niet gevegd kan worden;
  - b. de informatie reeds in een andere, voor de verzoeker gemakkelijk toegankelijke vorm voor het publiek beschikbaar is.
3. Indien het verzoek betrekking heeft op milieu-informatie als bedoeld in artikel 19.1a, eerste lid, onder b, van de Wet milieubeheer, verstrekt het bestuursorgaan, zo nodig, en indien deze informatie voorhanden is, tevens informatie over de methoden die zijn gebruikt bij het samenstellen van eerstbedoelde informatie.

Artikel 10

1. Het verstrekken van informatie ingevolge deze wet blijft achterwege voor zover dit:

- a. de eenheid van de Kroon in gevaar zou kunnen brengen;
- b. de veiligheid van de Staat zou kunnen schaden;
- c. bedrijfs- en fabricagegegevens betreft, die door natuurlijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn meegedeeld;
- d. persoonsgegevens betreft als bedoeld in de artikelen 9, 10 en 87 van de Algemene verordening gegevensbescherming, tenzij de verstrekking kennelijk geen inbreuk op de persoonlijke levenssfeer maakt.

2. Het verstrekken van informatie ingevolge deze wet blijft eveneens achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:

- a. de betrekkingen van Nederland met andere staten en met internationale organisaties;
- b. de economische of financiële belangen van de Staat, de andere publiekrechtelijke lichamen of de in artikel 1a, onder c en d, bedoelde bestuursorganen;
- c. de opsporing en vervolging van strafbare feiten;
- d. inspectie, controle en toezicht door bestuursorganen;
- e. de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer;
- f. het belang, dat de geadresseerde erbij heeft als eerste kennis te kunnen nemen van de informatie;
- g. het voorkomen van onevenredige bevoordeling of benadeling van bij de aangelegenheid betrokken natuurlijke personen of rechtspersonen dan wel van derden.

3. Het tweede lid, aanhef en onder e, is niet van toepassing voorzover de betrokken persoon heeft ingestemd met openbaarmaking.

4. Het eerste lid, aanhef en onder c en d, het tweede lid, aanhef en onder e, en het zevende lid, aanhef en onder a, zijn niet van toepassing voorzover het milieu-informatie betreft die betrekking heeft op emissies in het milieu. Voorts blijft in afwijking van het eerste lid, aanhef en onder c, het verstrekken van milieu-informatie uitsluitend achterwege voorzover het belang van openbaarmaking niet opweegt tegen het daar genoemde belang.

5. Het tweede lid, aanhef en onder b, is van toepassing op het verstrekken van milieu-informatie voor zover deze handelingen betreft met een vertrouwelijk karakter.

6. Het tweede lid, aanhef en onder g, is niet van toepassing op het verstrekken van milieu-informatie.

7. Het verstrekken van milieu-informatie ingevolge deze wet blijft eveneens achterwege voorzover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:

- a. de bescherming van het milieu waarop deze informatie betrekking heeft;
- b. de beveiliging van bedrijven en het voorkomen van sabotage.

8. Voorzover het vierde lid, eerste volzin, niet van toepassing is, wordt bij het toepassen van het eerste, tweede en zevende lid op milieu-informatie in aanmerking genomen of deze informatie betrekking heeft op emissies in het milieu.

Artikel 11

1. In geval van een verzoek om informatie uit documenten, opgesteld ten behoeve van intern beraad, wordt geen informatie verstrekt over daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen.

2. Over persoonlijke beleidsopvattingen kan met het oog op een goede en democratische bestuursvoering informatie worden verstrekt in niet tot personen herleidbare vorm. Indien degene die deze opvattingen heeft geuit of zich erachter heeft gesteld, daarmee heeft ingestemd, kan de informatie in tot personen herleidbare vorm worden verstrekt.

3. Met betrekking tot adviezen van een ambtelijke of gemengd samengestelde adviescommissie kan het verstrekken van informatie over de daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen plaatsvinden, indien het voornemen daartoe door het bestuursorgaan dat het rechtstreeks aangaat aan de leden van de adviescommissie voor de aanvang van hun werkzaamheden kenbaar is gemaakt.

4. In afwijking van het eerste lid wordt bij milieu-informatie het belang van de bescherming van de persoonlijke beleidsopvattingen afgewogen tegen het belang van openbaarmaking. Informatie over persoonlijke beleidsopvattingen kan worden verstrekt in niet tot personen herleidbare vorm. Het tweede lid, tweede volzin, is van overeenkomstige toepassing.

Bijlage 2 – Inventarislijst

Nummer	Datum	Soort document	Onderwerp	Beoordeling	Wob	Afzender	Ontvanger
1.	2019-06-04	Document	Agenda Bestuurlijk Overleg PAS 4 juni 2019	Openbaar		LNV	Bestuurlijk Overleg
1.a	2019-06-04	Bijlage	Bijlage 1 conceptverslag BO PAS 14 januari 2019	Deels openbaar	10.2.e 10.2.g		
1.b	2019-06-04	Bijlage	Bijlage 2 Bespreeknotitie BO PAS	Openbaar			
1.b.I	2019-06-04	Bijlage	bijlage 2A1 duiding einduitspraak	Openbaar			
2.	2019-06-21	Document	Agenda BO stikstof 21 juni	Openbaar			
2.a	2019-06-21	Bijlage	Bijlage 1 conceptverslag BO uitspraak PAS 4 juni 2019	Deels openbaar	10.2.e 10.2.g		
2.b	2019-06-21	Bijlage	Bijlage 2 Bespreeknotitie BO 21 juni 2019	Niet openbaar	11.1 10.2.g		
3.	2019-06-21	Document	DOMUS-19170668-v1-Bijlage_2_Bespreeknotitie_BO_5_juli_2019	Openbaar			
4.	2019-06-21	Document	DOMUS-19170670-v1-conceptverslag_Bestuurlijk_Overleg_21_juni_2019	Deels openbaar	10.2.e 10.2.g		
5.	2019-07-05	Document	DOMUS-19170667-v1-	Openbaar			

			Agenda_BO_5_juli				
6.	2019-07-05	Brief	Instelling_adviescommissie_stikstofproblematiek	Niet openbaar	10.2.e 10.2.g 11.1		
6.a	2019-08-15	Bijlage	10364_Bijlage 2 - Bespreeknotitie BO 15 augustus 2019.docx	Deels openbaar	10.2.g		
6.b	2019-08-15	Bijlage	10367_Bijlage 3 - Kamerbrief Inventarisatie geraakte projecten met betrokkenheid Rijk door de PAS-uitspraak.docx	Deels openbaar	10.2.e		
6.c	2019-08-15	Bijlage	10370_Bijlage 4 - Bijlage bij Kamerbrief inventarisatie projecten.docx	Openbaar			
6.d	2019-08-15	Bijlage	10371_Bijlage 1 - Conceptverslag BO 5 juli 2019.docx	Deels openbaar	10.2.e 10.2.g		
7.	2019-08-15	Document	19047_Agenda Bestuurlijk Overleg Stikstof 15 augustus 2019.docx	Openbaar			
8.	2019-10-03	Document	Agenda BO Stikstof 3 oktober 2019	Openbaar			
9.	2019-10-03	Document	Bespreeknotitie BO Stikstof 3 oktober	Openbaar			

10.	2019-10-03	Brief	Concept Kabinetsreactie op eerste adviesrapport Adviescollege Stikstofproblematiek	Niet openbaar	10.2.e 10.2.g 11.1		
11.	2019-10-03	Brief	Conceptverslag BO 15 augustus 2019	Deels openbaar	10.2.e 10.2.g		
11.a	2019-11-15	Brief	Bijlage 2-advies intern en extern salderen stikstof (1) t	Niet openbaar	10.2.e 10.2.g		
12.	2019-11-15	Brief	Agenda_BO_Rijk_Provincies_15_november_Den_Haag (1)	Deels openbaar	10.2.e		
13.	2019-11-15	Document	DOMUS-19260535-v1-FW__Verslag_BO_Stikstof_3_oktober_2019_1	Deels openbaar	10.2.e 10.2.g 11.1		
14.	2019-11-25	Brief	DOMUS-19282983-v2-20191125_Agenda_Extra_Bestuurlijk_Overleg_Rijk_-_Provincies	Deels openbaar	10.2.e		
15.	2019-11-25	Document	Factsheet extern salderen IPO bestuur 21nov	Openbaar			
16.	2019-11-25	Document	Factsheet intern salderen 21 IPO bestuur 21nov (002)	Openbaar			
17.	2019-11-25	Document	Gezamenlijke bespreeknotitie	Deels openbaar	10.2.g		

			beleidsregels BO 25 nov				
18.	2019-11-29	Brief	DOMUS- 19289297-v1- DOMUS- 19286189-v1- 20191129_Agen da_Bestuurlijk_ Overleg_Rijk_Pr ovincies_29_nov ember	Deels openbaar	10.2.e		
19.	2019-11-29	Document	DOMUS- 19289322-v1- 20191127_Notit ie_condities_ge biedsgerichte_a anpak_281119	Openbaar			
20.	2019-12-03	Brief	DOMUS- 19293723-v1- 20191203_Agen da_Bestuurlijk_ Overleg_Rijk_Pr ovincies_3dece mber_Den_Haa g	Deels openbaar	10.2.e		
21.	2019-12-03	Document	DOMUS- 19293769-v1- 20191203_Def_ Presentatie_nie uwe_beleidsreg els_02-12-2019	Openbaar			
22.	2019-12-03	Nota ter informatie	DOMUS- 19293945-v1- 20191203_Aanb iedingsnota_dos sier_extra_best uurlijk_overleg_ Rijk_- _Provincies	Deels openbaar	10.2.e		

23.	2019-12-03	Brief	DOMUS-20016579-v2-Bijlage_2_-_Conceptverslag_extra_BO_Rijk_-_Provincies_3_december	Deels openbaar	10.2.e		
23.a	2020-01-24	Bijlage	breed-Bijlage 2 - Beweiden en bemesten 24-01	Deels openbaar	10.2.g		
23.b	2020-01-24	Bijlage	breed-Bijlage 4 - Beleidsregels opstellen extern salderen 24-01	Niet openbaar	10.2.g		
24.	2020-01-24	Document	breed-DOMUS-20014607-v1-20200116_Agenda_Bestuurlijk_Overleg_Stikstof_-_deel_1	Deels openbaar	10.2.e		
25.	2020-01-24	Document	breed-Notitie gerichte opkoop	Openbaar			
26.	2020-01-24	Document	breed-Notitie Stikstofregistratiesysteem	Openbaar			
27.	2020-01-24	Brief	breed-Verslag BO 24-01 (smal verband) (002)opmIPO	Deels openbaar	10.2.e		
28.	2020-01-24	Brief	breed-Verslag extra BO Rijk en Provincies (002)	Deels openbaar	10.2.e		
29.	2020-01-24	Brief	Agenda_Bestuurlijk_Overleg_Stikstof_-_smalverband_FIN	Deels openbaar	10.2.e		
29.a	2020-01-24	Bijlage	Bijlage 5a - Aanbiedingsnota eindrapport actualisatie doelensysteem en kamerbrief	Openbaar			

29.b	2020-01-24	Bijlage	Bijlage 5b - Adviesrapport actualisatie N2000 doelensysteem_ eindversie	Reeds openbaar Zie: Natura 2000: Adviesrapport actualisatie doelensysteem Rapport Rijksoverheid. nl			
29.c	2020-01-24	Bijlage	Bijlage 5c- DOMUS- 20012097-v1- Kamerbrief_Act ualisatie_doelen systeem_Natura _2000	Niet openbaar	10.2.e 10.2.g 11.1		
29.d	2020-01-24	Bijlage	Bijlage_2_- _20191203_Con ceptverslag_ext ra_BO_Rijk_- _Provincies_3_d ecember	Deels openbaar	10.2.e		
30.	2020-01-24	Document	Verslag extra BO Rijk en Provincies (002)	Deels openbaar	10.2.e		
31.	2020-02-05	Document	Agenda_Bestuur lijk_Overleg 5 februari	Deels openbaar	10.2.e		
32.	2020-02-05	Brief	Concept landbouwbrief	Niet openbaar	10.2.e 10.2.g 11.1		
33.	2020-02-05	Document	Verslag BO 24- 01 (smal verband)	Deels openbaar	10.2.e		
34.	2020-02-19	Document	Agenda Bestuurlijk Overleg Stikstof 19 feb 2020	Deels openbaar	10.2.e		
34.a	2020-02-19	Bijlage	Bijlage 3a Conceptverslag extra BO Rijk -	Deels openbaar	10.2.e		

			Provincies 3 december				
34.a.I	2020-02-19	Bijlage	Bijlage 3b - Conceptverslag BO	Deels openbaar	10.2.e		
34.b	2020-02-19	Bijlage	Bijlage 4 - Verleasen	Openbaar			
34.c	2020-02-19	Bijlage	Bijlage 5a Effecten snelheidsverlaging	Openbaar			
34.c.I	2020-02-19	Bijlage	Bijlage 5a1 Ruimtelijke effecten snelheidsverlaging	Openbaar			
34.c.II	2020-02-19	Bijlage	Bijlage 5a2 Ruimtelijke effecten snelheidsverlaging (kaart)	Openbaar			
34.c.III	2020-02-19	Bijlage	Bijlage 5b Gemiddelde Depositieruimte per Natura 2000 gebied	Openbaar			
34.c.IV	2020-02-19	Bijlage	Bijlage 5b Stavaza stikstofregistratiesysteem (bestuurlijk)	Openbaar			
34.c.V	2020-02-19	Bijlage	Bijlage 5c Notitie Stikstofregistratiesysteem	Openbaar			
34.d	2020-02-19	Bijlage	Bijlage 6b - Adviesrapport actualisatie N2000 doelensysteem	Reeds openbaar Zie: Natura 2000: Adviesrapport actualisatie			

				doelensysteem Rapport Rijksoverheid.nl			
34.d.I	2020-02-19	Bijlage	Bijlage 6c - Verzamelbrief Natuur 15 02 2020 Actualisatie doelensysteem Natura 2000	Niet openbaar	10.2.e 10.2.g 11.1		
35.	2020-03-26	Document	Agenda BO Stikstof 26 mrt 2020	Deels openbaar	10.2.e		
35.a	2020-03-26	Bijlage	Bijlage 2a - Verslag BO 24-01 (smal verband)	Deels openbaar	10.2.e		
35.a.I	2020-03-26	Bijlage	Bijlage 2b - Verslag BO 5 februari	Deels openbaar	10.2.e		
35.b	2020-03-26	Bijlage	Bijlage 4 - Extern salderen	Deels openbaar	10.2.g		
35.c	2020-03-26	Bijlage	Bijlage 5 - Verleasen	Deels openbaar	10.2.g		
35.d	2020-03-26	Bijlage	Bijlage 6 - Aanpak actualisatie doelensysteem Natura 2000 - fase 2	Openbaar			
35.e	2020-03-26	Bijlage	Bijlage 8 - Lijnen voor vergunningverlening	Niet openbaar	10.2.g 11.1		
35.f	2020-03-26	Bijlage	Bijlage 9a - Conceptreactie werkgroep drempelwaarde	Deels openbaar	10.2.e		
36.	2020-04-03	Document	DOMUS-20089543-v2-Verslag_Bestuurlijk_Overleg_26_maart	Deels openbaar	10.2.e		

37.	2020-04-03	Document	DOMUS-20092384-v2-Concept_agenda_BO_Stikstof_23_april_2020	Deels openbaar	10.2.e		
38.	2020-04-03	Document	DOMUS-20092419-v1-Verslag_Bestuurlijk_Overleg_19_februari	Deels openbaar	10.2.e 10.2.g 11.1		
39.	2020-04-03	Document	DOMUS-20104965-v1-Handreiking_beheer_en_oud	Reeds openbaar Zie: https://www.uvw.nl > bijlage-3-Stikstofproblematiek			
40.	2020-04-03	Document	DOMUS-20104970-v1-Notitie_legalisering_meldingen	Deels openbaar	10.2.g		
41.	2020-04-22	Document	Agenda BO Stikstof 22 april 2020	Deels openbaar	10.2.e		
41.a	2020-04-22	Bijlage	Bijlage 2a Verslag Bestuurlijk Overleg 19 februari	Deels openbaar	10.2.e		
41.a.I	2020-04-22	Bijlage	Bijlage 2b Verslag Bestuurlijk Overleg 26 maart	Deels openbaar	10.2.e		
41.b	2020-04-22	Bijlage	Bijlage 4 Notitie legalisering meldingen	Deels openbaar	10.2.g		
41.c	2020-04-22	Bijlage	Bijlage 6 Lijnen voor vergunningverlening	Niet openbaar	10.2.g 11.1		

41.d	2020-04-22	Bijlage	Bijlage 9 Handreiking beheer en onderhoud	Reeds openbaar Zie: https://www.uvw.nl > bijlage-3- Stikstofproble matiek			
42.	2020-05-27	Document	Agenda_extra_B O_Gerichte_Opk oop_27_mei_20 20	Openbaar			
42.a	2020-05-27	Bijlage	Bijlage_3_- _Gerichte_opko op	Openbaar			
43.	2020-05-28	Document	Agenda_BO_Sti kstof_28_mei_2 020_	Openbaar			
43.a	2020-05-28	Bijlage	Bijlage_4_- _Notitie_aanpak _legaliseren_me ldingen	Openbaar			
43.b	2020-05-28	Bijlage	Bijlage_5_- _Bespreknotiti e_BO_28_mei_(concept)_- _structurele_aa npak_versie_1_ 0_(1)	Openbaar			
43.c	2020-05-28	Bijlage	Bijlage_6_- _Bestuurlijke_af spraken_gebied sgerichte_aanpa k	Openbaar			
43.d	2020-05-28	Bijlage	Bijlage_7_- _Programma_N atuur	Openbaar			
43.e	2020-05-28	Bijlage	Bijlage_8_- _Notitie_extern _salderen	Openbaar			

43.f	2020-05-28	Bijlage	Bijlage_9_1_Vo orstel_wetswijzi gingen	Niet openbaar	11.1		
44.	2020-07-09	Document	Agenda_Bestuur lijk_Overleg_Sti kstof_Breed_9_j uli_2020	Openbaar			
44.a	2020-07-09	Bijlage	Bijlage_2_- _verslag_BO_Sti kstof_Smal_28_ mei_2020	Deels openbaar	10.2.e 10.2.g		
44.b	2020-07-09	Bijlage	Bijlage_2_- _verslag_extra_ BO_Gerichte_Op koop_27_mei_2 020	Deels openbaar	10.2.e		
44.c	2020-07-09	Bijlage	Bijlage_4_- _bestuurlijke_ui tgangspunten_g ebiedsgerichte_ aanpak	Openbaar			
44.d	2020-07-09	Bijlage	Bijlage_5_- _randvoorwaard en_extern_salde ren_- _notitie_IPO	Deels openbaar	10.2.g		
44.e	2020-07-09	Bijlage	Bijlage_6_- _aanpak_meldin gen	Openbaar			
44.f	2020-07-09	Bijlage	Bijlage_8_- _gerichte_opkoo p_veehouderije n	Openbaar			
44.g	2020-07-09	Bijlage	Bijlage_9a_- _wetsvoorstel_s tikstofreductie_ en_natuurverbe tering_tbv_BO_ 9_juli	Niet openbaar	11.1		
45.	2020-07-09	Document	Agenda_Extra_B O_Programma_	Openbaar			

			Natuur_9_juli_2020				
45.a	2020-07-09	Bijlage	Bijlage_3a_-_hoofdpijnen_programma_natuur	Openbaar			
45.a.I	2020-07-09	Bijlage	Bijlage_3a1_-_samenvatting_programmaplan_Programma_Natuur	Reeds openbaar Zie: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/07/10/hoofdpijnen-programma-natuur			
45.a.II	2020-07-09	Bijlage	Bijlage_3a2_-_concept_programmaplan_Programma_Natuur	Openbaar			
45.b	2020-07-09	Bijlage	Bijlage_3b_-_vervolgafspraken	Openbaar			
46.	2020-10-01	Document	Agenda_Bestuurlijk_Overleg_Stikstof_Breed_1_oktober_2020	Openbaar			
46.a	2020-10-01	Bijlage	Bijlage_2_-_Verslag_Bestuurlijk_Overleg_Stikstof_(breed)_9_juli_2020	Deels openbaar	10.2.e		
46.b	2020-10-01	Bijlage	Bijlage_4_-_Opdrachtomschrijving_structurele_toestemmingverlening	Deels openbaar	10.2.e		
46.c	2020-10-01	Bijlage	Bijlage_5_-_Provinciale_opgaven	Openbaar			
46.d	2020-10-01	Bijlage	Bijlage_6_-_Stand_van_zaken_meldingen	Deels openbaar	10.2.g		

47.	2021-02-11	Document	Agenda_Bestuurlijk_Overleg_Stikstof_11_februari_2021	Deels openbaar	10.2.e		
47.a	2021-02-11	Bijlage	Bijlage_2_-_Verslag_Bestuurlijk_Overleg_Stikstof_1_oktober_2020	Deels openbaar	10.2.e		
47.b	2021-02-11	Bijlage	Bijlage_5_-_Interbestuurlijk_planningsoverzicht_IPO-DGS	Openbaar			
47.c	2021-02-11	Bijlage	Bijlage_6_-_Oplegnotitie_Stand_van_Zaken_Gebiedsgerichte_Aanpak_Stikstof	Openbaar			
47.c.I	2021-02-11	Bijlage	Bijlage_6a_-_Notitie_Stand_van_zaken_Gebiedsgerichte_Aanpak_Stikstof	Deels openbaar	10.2.g 11.1		
47.d	2021-02-11	Bijlage	Bijlage_7_-_Notitie_Benutten_restruimte_SSRS	Openbaar			
47.e	2021-02-11	Bijlage	Bijlage_8_-_Notitie_RSRS	Openbaar			
47.e.I	2021-02-11	Bijlage	Bijlage_8a_-_Bijlage_bij_notitie_RSRS_-_Drie_variante_n	Niet openbaar	10.2.g 11.1		
47.f	2021-02-11	Bijlage	Bijlage_9_-_Notitie_Stand_van_zaken_meldingen	Openbaar			
47.g	2021-02-11	Bijlage	Bijlage_10_-_Overzicht_stand_van_zaken_extern_salderen	Openbaar			
48.	2021-03-25	Document	Agenda_thematisch_Bestuurlijk	Deels openbaar	10.2.e		

			Overleg_Meldingen_25_maart_2021				
48.a	2021-03-25	Bijlage	Bijlage_1_Stand_van_zaken_meldingen_en_start_verificatie_en_legalisatie_meldingen	Deels openbaar	10.2.g		
48.b	2021-03-25	Bijlage	Bijlage_2_Nota_bronmaatregelen_t_b_v_legalisatieprogramma	Deels openbaar	10.2.g		
48.c	2021-03-25	Bijlage	Bijlage_3_Kosten_legaliseren_melders	Deels openbaar	10.1.c 10.2.g 11.1		
49.	2021-04-22	Document	Agenda_Bestuurlijk_Overleg_Stikstof_(breed)_22_april_2021	Deels openbaar	10.2.e		
49.a	2021-04-22	Bijlage	Bijlage_2_a_-_Verslag_Bestuurlijk_Overleg_Stikstof_(breed)_van_11_februari_2021	Deels openbaar	10.2.e 10.2.g		
49.a.I	2021-04-22	Bijlage	Bijlage_2_b_-_Verslag_Thematisch_Bestuurlijk_Overleg_Meldingen_van_25_maart_2021	Deels openbaar	10.2.e 10.2.g 11.1		
49.b	2021-04-22	Bijlage	Bijlage_4_-_Prioritering_van_legalisering_meldingen	Openbaar			
49.c	2021-04-22	Bijlage	Bijlage_5_-_Notitie_stand	Deels openbaar	11.1		

			van_zaken_bron maatregelen_				
49.c.I	2021-04-22	Bijlage	Bijlage_5_a_-_Maandrapportage_februari_2021_Implementatie_bronmaatregelen	Deels openbaar	11.1		
49.d	2021-04-22	Bijlage	Bijlage_6_a_-_Notitie_uitkomsten_verkenning_gevolgen_uitspraak_Logtsebannen	Niet openbaar	10.2.g 11.1		
49.d.I	2021-04-22	Bijlage	Bijlage_6_b_-_Bespreeknotitie_uitspraak_Noord-Nederland	Deels openbaar	10.2.g 11.1		
50.	2021-04-22	Document	Ter_informatie_-_a_-_Leefgebiedtype nkaarten	Openbaar			
51.	2021-04-22	Document	Ter_informatie_-_b_-_Interbestuurlijk_planningsoverzicht_-_20210408	Openbaar			
52.	2021-07-01	Document	Agenda_Bestuurlijk_Overleg_Stikstof_1_juli_2021	Deels openbaar	10.2.e		
52.a	2021-07-01	Bijlage	Bijlage_2_-_Verslag_Bestuurlijk_Overleg_Stikstof_d_d_22_april_2021	Deels openbaar	10.2.e		
52.b	2021-07-01	Bijlage	Bijlage_5_-_Notitie_Roadmap_Gebiedsgerichte_Aanpak_	Openbaar			
52.b.I	2021-07-01	Bijlage	Bijlage_5_1_-_Richtinggevend_uitspraken_GGA	Openbaar			

52.b.II	2021-07-01	Bijlage	Bijlage_5_2_-_procesplanning_en_beslispunten_GGA	Openbaar			
52.b.III	2021-07-01	Bijlage	Bijlage_5_3_-_concept_inhoudsopgave_gebiedsplannen	Openbaar			
52.b.IV	2021-07-01	Bijlage	Bijlage_5_4_-_visualisatie_roadmap_GGA_(versie_1_juni_2021)	Openbaar			
52.c	2021-07-01	Bijlage	Bijlage_6_-_Oplegnotitie_stand_van_zaken_bronmaatregelen	Openbaar			
52.c.I	2021-07-01	Bijlage	Bijlage_6_1_-_Overzicht_stand_van_zaken_bronmaatregelen	Openbaar			
52.d	2021-07-01	Bijlage	Bijlage_7_-_Notitie_kosten_legaliseren_PAS_melders	Deels openbaar	10.1.c		
52.e	2021-07-01	Bijlage	Bijlage_8_-_Notitie_melding_vrije_activiteiten	Openbaar			
52.f	2021-07-01	Bijlage	Bijlage_9_-_Notitie_redeneerlijn	Openbaar			
52.f.I	2021-07-01	Bijlage	Bijlage_9_1_-_redeneerlijn	Niet openbaar	10.2.g		
52.g	2021-07-01	Bijlage	Bijlage_10_-_Notitie_Stikstofbank	Openbaar			
53.	2021-07-01	Document	Ter_informatie_-_a_-_Notitie_vervolg	Deels openbaar	10.2.g 11.1		

			stappen_rechter lijke_uitspraak_ Noord- Nederland_i_r_t _Rav-factoren_				
54.	2021-07-01	Document	Ter_informatie_ -_b_- _Uitleg_motie_F utselaar	Openbaar			
55.	2021-07-01	Document	Ter_informatie_ -_c_- _Stand_van_zak en_meldingen_a lgemeen	Openbaar			

TER INFORMATIE

Aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

10.2.e

nota

Besluit op het Wob-verzoek van EenVandaag inzake het
Bestuurlijk Overleg Stikstof

Programma DG Stikstof

Auteur

10.2.e

T 070 10.2.e

10.2.e @minezk.nl

Datum

21 oktober 2021

Kenmerk

DGS / 21263309

BHM 21263556

Kopie aan

Bijlage(n)

1

Parafenroute

DGS

Hellen van Dongen

WJZ

10.2.e

DC

10.2.e

BPZ

10.2.e

Aanleiding

Op 23 juli 2021, heeft Nieuwsuur met een beroep op de Wet openbaarheid van bestuur (hierna: Wob) informatie verzocht over het bestuurlijk overleg Stikstof in de periode van 29 mei 2019 tot 23 juli 2021.

Advies

Met deze nota wordt u geïnformeerd over het gevolgde proces voor openbaarmaking en de gevoeligheden die in de openbaar te maken stukken liggen.

Kernpunten

- Het Wob-verzoek heeft betrekking op alle:
  - Alle agenda's van de bijeenkomsten van het Bestuurlijk Overleg Stikstof, van 29 mei 2019 tot heden,
  - Alle verslagen of notulen van de bijeenkomsten van het Bestuurlijk Overleg Stikstof, van 29 mei tot heden,
  - Alle ingebrachte documenten ten behoeve van het Bestuurlijk Overleg Stikstof, van 29 mei tot heden.
- Er zijn 148 bestanden geïnventariseerd die onder de reikwijdte van het Wob-verzoek vallen. In totaal worden er een 128 documenten openbaar of gedeeltelijk openbaar gemaakt. Een aantal documenten is reeds openbaar. Deze documenten zijn opgenomen op de inventarislijst met de vermelding dat ze reeds openbaar zijn.
- Aan een aantal organisaties is om een zienswijze gevraagd. De zienswijzen die zijn aangeleverd vroegen om een aantal passages meer te lakken dan oorspronkelijk voorgesteld. In het bijzonder kwamen deze reacties vanuit de provincies, waarbij werd aangegeven dat bepaalde passages de procespositie van provincies zouden kunnen schaden. Aan deze verzoeken is tegemoet gekomen.

Ontvangen BPZ

- De gevraagde informatie wordt (gedeeltelijk) openbaar gemaakt met inachtneming van de weigeringsgronden in de Wob, te weten eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer en persoonlijke beleidsopvattingen voor intern beraad.
- Bij dit Wob-verzoek zijn persoonlijke beleidsopvattingen volgens de nieuwe lijn gelakt. Hoewel het stikstof-dossier in zijn aard een politiek gevoelig dossier betreft is er toch voor gekozen beperkt gebruik te maken van de lakgrond "persoonlijke beleidsopvattingen".
- Aangezien er expliciet om concepten is gevraagd, zijn deze bij het verzoek betrokken en verstrekt.

Gevoeligheden

Zoals het afgelopen jaar is gebleken ligt de problematiek rond de aanpak van stikstof (politiek) gevoelig. De nu openbaar te maken documenten bevatten een aantal gevoelige punten die met name ligt in de volgende onderwerpen:

- **Rijks- en provinciale inzet en eerste reactie rond PAS-uitspraak**
De verslagen van de Bestuurlijke Overleggen in de periode rond de PAS-uitspraak geven inzicht in de rijks- en provinciale inzet in de toen nog lopende procedure die geleid heeft tot de PAS-uitspraak en, ná de uitspraak, in de eerste reactie van de betrokken bestuurders. Hierbij gaat het voornamelijk om een feitelijke weergave van gevolgen op korte termijn en de te nemen stappen om de gevolgen van de uitspraak te inventariseren en tot een oplossing te komen.
- **Interimmers**
In enkele notities die in 2020 voor lagen in het BO over de aanpak en stand van zaken van meldingen, staat omschreven dat er voor meldingsvrije activiteiten en interimmers nog een aanpak uitgewerkt moet worden, en dat de omvang van de benodigde stikstofruimte voor het legaal houden van deze vrijgestelde activiteiten nog in kaart moet worden gebracht. Inmiddels is gekozen voor een andere route waarbij meldingsvrije activiteiten wel worden gelegaliseerd en interimmers niet.
- **Maatregel gerichte opkoop en vrijwilligheid**
In stukken die openbaar worden gemaakt wordt omschreven dat nadere besluitvorming nodig is over het uitgangspunt van vrijwilligheid voor de tranches twee en drie van de maatregel gerichte opkoop.
- **Prognose bronmaatregelen**
In de stukken die openbaar worden staan prognoses van de verschillende bronmaatregelen geschetst die inmiddels niet meer actueel zijn/gewijzigd zijn. Voor zover deze feitelijk van aard zijn, zijn ze in de stukken niet gelakt, voor zover het inschattingen zijn, zijn deze passages gelakt, omdat ze de lezer een foutief beeld kunnen geven over de feitelijke stand van zaken.

Communicatie

Op dit moment is niet duidelijk welke invalshoek door de journalist gekozen zal worden. Op het moment dat een reactie gevraagd wordt zal deze eerst aan u voorgelegd worden.

Zoals ook bij de eerdere Wob-besluiten rond stikstof is gedaan zal ook de openbaarmaking van deze documenten aan de Kamer worden gemeld. U ontvangt kort na publicatie hiervoor een tekenbesluit.

**Bestuurlijk overleg Programma Aanpak Stikstof (PAS)
Rijk - IPO / provincies**

Datum: 4 juni 2019
Tijdstip: 15.00-16.00
Locatie: Ministerie LNV in Den Haag

AGENDA

1. Opening en vaststelling agenda

2. Mededelingen en actualiteiten

3. Vaststelling conceptverslag BO PAS 14-01-2019

bijlage 1

4. Bespreeknotitie

bijlage 2

Ter bespreking en ter besluitvorming

- A. Uitspraak Raad van State
(met bijlage: duiding uitspraak PAS en beweiden en bemesten - 2A.1)
- B. Hoe verder met toestemmingsverlening?
- C. Gevolgen voor herziening met Monitor 18.3
- D. Herbevestigen afspraken over voortzetten bron- en herstelmaatregelen
- E. Opdracht voor verkennen mogelijkheden voor wijziging PAS
- F. Communicatie / berichtgeving na BO PAS

5. Rondvraag

Conceptverslag Bestuurlijk Overleg PAS 14 januari 2019

Aanwezigen:

Namens het Rijk: Minister Schouten, 10.2.e

Namens de provincies: 10.2.e

En verder: 10.2.e

1. Opening en vaststelling agenda

Minister Schouten geeft aan dat er belangrijke zaken te bespreken zijn. In dit stadium staat er veel op het spel.

Er zijn geen aanmerkingen op aanvullingen op de agenda.

De heer 10.2.e geeft aan het een groot gemis te vinden dat het ministerie van IenW niet aanwezig is. In deze spannende tijd is het van groot belang om elkaar met alle PAS-partners bestuurlijk in de ogen te kijken. De minister bevestigt dat dit ook vanuit LNV aan IenW is aangegeven. De afwezigheid is naar aanleiding van de beperkte tijd voor afstemming en voorbereiding voor dit BO en de brief aan de Raad van State, waar tot op het laatste moment hard gewerkt moet worden om de onderbouwing rond te krijgen.

2. Mededelingen en actualiteiten

Minister Schouten geeft aan dat op 1 januari het slaapvoetverbod in werking is getreden. Dit was een belangrijke stap, die ook echt nodig was om de Raad van State mee te kunnen geven.

De verzamelbrief ammoniak gaan vandaag naar de TK. Mevrouw 10.2.e licht toe dat de brief over een viertal zaken gaat, namelijk het "ammoniakgat", de bevindingen van het Rathenau-instituut wat betreft de ammoniak-dialoog, het meetpunt Vreedepeel en enkele technische zaken over meten en meetpunten. Bij de Tweede Kamer is veel belangstelling voor het dossier.

3. Vaststelling conceptverslag Bestuurlijk Overleg PAS 15 november en 20 december 2018

Het verslag wordt zonder opmerkingen vastgesteld met dank aan de opstellers.

4. Stand van zaken juridische procedure

De heer 10.2.e en mevrouw 10.2.e lichten toe dat er momenteel veel zienswijzen, bezwaar- en beroepszaken spelen. Dat vergt veel capaciteit. Het is van belang om zo snel mogelijk een houdbare PAS te hebben om ook dit werk uitvoerbaar te houden. De zaken betreffen niet alleen landbouw, maar ook industrie en energie. Mevrouw 10.2.e vult aan dat er vandaag een WOB-verzoek is binnengekomen om inzicht te geven in alle PAS-meldingen (agrarisch en niet-agrarisch). Met PAS-bureau en RIVM zal gekeken in hoeverre dat geleverd kan worden. Provincies geven aan dat het veel werk zal zijn. Minister Schouten geeft aan dat het belangrijk is dat goed besproken wordt met alle partijen wat haalbaar is en wat niet en tegelijk kunnen laten zien dat we dit serieus nemen. Als de informatie niet redelijkerwijs in de gevraagde vorm verschaft kan worden, kan in samenspraak met de verzoeker ook worden gekeken naar een andere wijze van ontsluiting van de informatie, geeft de heer 10.2.e aan.

Mevrouw 10.2.e legt de relatie van de termijn van 6 weken met de datum van de RvS zitting (14 februari). Mevrouw 10.2.e geeft aan dat er geen direct verband met de zitting lijkt. En dat de MOB heeft aangegeven geen bezwaar te hebben met een langere beslistermijn.

Ten aanzien van de brief naar de Raad van State met de stand van de nadere onderbouwing geeft de minister aan dat het spannende weken en dagen zijn geweest. Mevrouw 10.2.e vraagt naar het standpunt van LNV mbt de onderbouwing van de 0,05 mol, de latente ruimte staat en de uitgifte van de 40%. Mevrouw 10.2.e licht toe dat als we het heel netjes en juridisch risicoloos zouden willen doen, we een correctie voor de 0,05 en latente ruimte zouden moeten doorvoeren. Echter, dat zou veel ontwikkelingsruimte en/of daling opsouperen en bovendien erg worst case zijn. De laatste stand van zaken is een redeneerlijn die uitgaat van een realistisch scenario. Bij de redeneerlijn is nog wel een uitgebreidere analyse van RIVM nodig, maar die zal niet op tijd gereed zijn om mee te sturen met de brief. Vandaag zal met RIVM overlegd worden of levering begin februari mogelijk is. Minister Schouten geeft aan dat een 'stempel van het RIVM' voor de procedure van belang zal zijn. De heer Haije geeft aan dat een enkele nazending mogelijk is en dat in dit geval zorgvuldigheid te verkiezen is boven snelheid.

Mevrouw 10.2.e geeft aan dat provincies zorgen hebben over de onderbouwing, maar ook over de wisselvalligheid daarvan. De redeneerlijn en de conclusie in de brief aan de Raad van State, o.a. ten aanzien van de 40% vrije ontwikkelingsruimte, is belangrijk om de PAS uitvoerbaar te houden. Minister Schouten geeft aan dat we weliswaar een redeneerlijn hebben, maar het wel van belang is om gezien de bevindingen voorzichtig te zijn. Om goede wil te tonen naar de Raad van State zou de beschikbaarstelling van de 40% ontwikkelingsruimte aangehouden moeten worden, tenminste tot het moment van de volgende herziening, maar misschien wel tot het einde van de PAS-periode. Mevrouw 10.2.e en mevrouw 10.2.e geven aan dat er veel gebieden op slot zitten en dit dus gevoelig ligt. Ten aanzien van de redeneerlijnen 0.05, pre-pas vergunningen en voor een eventuele verlenging van het aanhouden van de beschikbaarstelling van de 40% zullen de provincies opnieuw in gesprek moeten. Mevrouw 10.2.e reageert dat er gezien de huidige redeneerlijn goede afstemming moet plaatsvinden met PAS-partners en landsadvocaat wat er nog nodig is ten aanzien van de formulering wat betreft de 40%. Reeds eerder is naar de Raad van State gecommuniceerd dat de 40% in ieder geval niet tot de volgende herziening beschikbaar komt. Dat zou ook nu voldoende kunnen zijn.

Provincies benadrukken dat als er extra voorzichtigheid aan de orde is, er niet alleen naar segment 2 maar ook naar segment 1 moet worden gekeken. Minister Schouten geeft aan dat het verstandig is, ook al hebben we een onderbouwde PAS, om deze robuuster te maken. Een directe verkleining van de ruimte voor prioritaire projecten is dan wel niet meer nodig voor een verbeterde onderbouwing, maar wel voor een robuustere PAS. Verder is het voor de robuustheid van het PAS nodig om naar bronmaatregelen te kijken. Beide zijn een opgave voor provincies én Rijk gezamenlijk, geeft de minister aan. Mevrouw 10.2.e geeft aan dat IenW zeker ook mee wil werken aan de opgave voor prioritaire projecten. Wat voor IenW belangrijk is dat geen sprake kan zijn van een kaasschaaf over alle projecten. Het is te vroeg nu al uitspraken doen over een percentage van verkleining, maar daar moet snel over doorgesproken worden. Bij de extra inspanningen ten aanzien van bronmaatregelen gaat het volgens minister Schouten om voldoende en tijdig effect van het bestaande pakket behalen en mogelijk te vergroten en bij te sturen indien nodig, en om mogelijkheden voor extra maatregelen te onderzoeken. Mevrouw 10.2.e zegt dat provincies al afgesproken hebben om naar provinciale bronmaatregelen te kijken; er is dan wel een totaalplaatje nodig zodat er geen dubbelingen in komen en er ook een verdeling over inzet Rijk en provincies is. De heer 10.2.e vult aan dat de verbreding van de aanpak tweejaarstermijn is uitgezet en geüniformeerd.

Mevrouw 10.2.e geeft aan dat er inmiddels een conceptbrief van de Landsadvocaat is gedeeld en deze moet 17 januari definitief zijn. Deze week moet er dus nog een bestuurlijk klap op gegeven worden.

Voorstel is om woensdag einde van de dag aan te houden en indien nodig daarna nog bestuurlijk te overleggen indien er nog bespreekpunten resteren. Dit wordt zo afgesproken.

Minister Schouten stelt voor om richting de einduitspraak van de Raad van State door te werken aan scenario's. Daarnaast lijkt het verstandig om eenzelfde werkwijze te hanteren als rondom het arrest van het Europese Hof van Justitie op 7 november met een tijdelijke sluiting van toestemmingsverlening en enkele dagen na de einduitspraak weer een gezamenlijke bestuurlijke weging te maken van de betekenis. Het BO stemt in met deze voorstellen.

5. Voorbespreking BO PAS Landbouw

10.2.g

Minister Schouten sluit zich daar bij aan. Zij wil in het BO duidelijk aangeven dat de sector aan zet is en het zelf in de hand heeft om aan te tonen dat de uitvoering en effect van maatregelen conform afspraken zijn en indien er onvoldoende effect is constructief mee te werken aan extra maatregelen. Ook voor de robuustheid van het PAS zijn extra bronmaatregelen nodig. De heer 10.2.e vult aan dat we al in blessuretijd zitten en dat een datum van augustus 2019 zoals nu is voorgesteld om te hanteren echt niet onredelijk is richting de sector. 10.2.g

Minister Schouten geeft aan dat medewerking vanuit de sector bepalend is voor toekomstige vergunningverlening. Bovendien zal bij onvoldoende medewerking ook de invloed vanuit de sector op extra bronmaatregelen duidelijk minder worden; de PAS-partners zullen dan eenzijdig stappen zetten. De verwachting is dat de Raad van State zeker kritisch zal zijn, dat zal ook helpen.

Mevrouw 10.2.e vraagt in hoeverre de effecten van het convenant in AERIUS zitten. De verwachte effecten zijn meegerekend in AERIUS. Op het voer- en managementspoor is al in 2020 rekening gehouden met het geprognoseerde effect, en breder is 2020 een belangrijk peilmoment waarbij op de weg daarnaartoe de voortgang van belang is. Dat is van belang voor afwegingen over bijsturing. In het convenant zijn geen afspraken over tussentijdse resultaten gemaakt, er is dus geen sprake van 'niet houden aan afspraken' wat dat betreft. Maar er is wel een discrepantie tussen de resultaten en de beoogde resultaten waar de sector op aangesproken kan worden; alleen naar 2030 verwijzen is te kort door de bocht. Als de resultaten achterblijven, zal er moeten worden bijgestuurd.

6. Concretisering route naar "PAS 2.0"

Mevrouw 10.2.e geeft aan de beschreven route een goede te vinden. Het is nodig te komen tot een eenvoudiger en beter uitvoerbare robuuste PAS. Dat vraagt veel capaciteit, terwijl ook de lopende PAS-zaken veel inzet vragen. Provincies vinden het belangrijk dat naast capaciteit ook bepaalde competenties ingezet worden wat betreft 'het out of the box' denken. De heer 10.2.e reageert dat dat een belangrijk aandachtspunt moet zijn voor vooral de oriëntatiefase.

7. Rondvraag

Er wordt geen gebruik gemaakt van de rondvraag.

Minister Schouten bedankt een ieder voor de constructieve houding en flexibiliteit.

2   **Bespreeknotitie BO PAS**

A. Uitspraak Raad van State

Het Bestuurlijk Overleg wordt gevraagd kennis te nemen van de analyse en duiding van de uitspraak op hoofdlijnen en de bestuurlijke impact hiervan te bespreken:

- De onderbouwing van het PAS is onvoldoende en mag daarom niet gebruikt worden als basis voor toestemming van activiteiten:
  - Er kan geen toestemming meer worden verleend op basis van het PAS;
  - Er gelden geen vrijstellingen van de vergunningplicht, waardoor ook meldingen niet meer mogelijk zijn;
  - Voor de ingediende meldingen (ca 3200) moet alsnog een vergunning worden verleend, waarbij geen gebruik gemaakt kan worden van het PAS.
- De vrijstelling van de vergunningplicht voor beweiden en bemesten is vervallen. Ook voor deze activiteiten moet een vergunning worden aangevraagd.

Een nadere juridische analyse van de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: Afdeling) is weergegeven in bijlage 2A: duiding einduitspraak PAS en beweiden en bemesten.

B. Hoe verder met toestemmingsverlening?

1. Het Bestuurlijk Overleg wordt gevraagd kennis te nemen van de mogelijkheden om de toestemmingsverlening voort te zetten:
  - Toestemming is mogelijk op basis van een individuele passende beoordeling, als daaruit blijkt dat:
    - Door intern salderen (of onder strikte voorwaarden extern salderen) de hoeveelheid stikstof gelijk blijft of afneemt;
    - Ondanks een toename van stikstofdepositie, de natuurlijke kenmerken van het betreffende Natura 2000-gebied niet worden aangetast.
  - Voor bepaalde activiteiten kan toestemming mogelijk worden gemaakt aan de hand van de zgn. ADC-toets.
2. Het Bestuurlijk Overleg wordt gevraagd om opdracht te geven om een gezamenlijke lijn te ontwikkelen voor toestemming aan beweiden en bemesten.
3. Het Bestuurlijk Overleg wordt gevraagd de mogelijke impact (in capaciteit en financieel) te bespreken van handhavingsverzoeken (t.a.v. beweiden en bemesten; meldingen, ontwerp-beschikkingen toestemmingsbesluiten etcetera).
4. Het Bestuurlijk Overleg wordt gevraagd om opdracht te geven voor het maken van afspraken over samenwerking m.b.t. toestemmingsverlening en handhaving in de periode zonder PAS.

Voor de benodigde toestemming kan de generieke passende beoordeling van het PAS nu niet meer gebruikt worden als passende beoordeling. Daarom zal de toestemmingsverlening plaats moeten vinden op basis van een individuele passende beoordeling. De uitspraak betekent dat vooralsnog alleen toestemming kan worden verleend voor nieuwe ontwikkelingen, of uitbreiding van bestaande activiteiten, als daarbij zodanige maatregelen zijn getroffen dat verzekerd is dat de stikstofdepositie op daarvoor gevoelige Natura 2000-gebieden niet toeneemt. Dat kan door maatregelen verbonden aan de activiteit zelf (intern salderen), of – onder strikte voorwaarden – door saldering met de effecten van beëindiging of beperking van andere activiteiten (extern salderen). Of een andere ecologische onderbouwing waaruit blijkt dat, ondanks een toename van stikstofdepositie van het betreffende project, de natuurlijke kenmerken van het betreffende Natura 2000-gebied niet worden aangetast.

Wanneer uit die individuele passende beoordeling niet de vereiste zekerheid kan worden verkregen dat geen sprake is van aantasting van de natuurlijke kenmerken van het betrokken Natura 2000-gebied, zal alleen toestemming kunnen worden verleend aan de hand van de zgn. ADC-toets. Dit volgt uit artikel 2.8, vierde lid, van de Wet natuurbescherming. Een toestemming op basis van de ADC-toets kan alleen worden verleend indien wordt voldaan aan de volgende drie voorwaarden: er zijn geen alternatieve oplossingen (A), het project is nodig om dwingende redenen van groot openbaar belang (met inbegrip van redenen van sociale of economische aard) (D), en de nodige compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft (C). Het resultaat van de compensatie moet bereikt zijn op het moment waarop het betrokken gebied schade van het project ondervindt.

Voor alle activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken op daarvoor gevoelige Natura 2000-gebieden is toestemming vereist. Ook de aan het programma gekoppelde vrijstelling van de Natura 2000-vergunningplicht voor kleine deposities onder de grenswaarde voldoet volgens de Afdeling niet aan de eisen. Op basis van deze vrijstelling gerealiseerde activiteiten zullen alsnog de vergunningprocedure moeten doorlopen. De vrijstelling van de vergunningplicht voor het weiden van vee en het gebruik van meststoffen is evenmin in overeenstemming met de Habitatrichtlijn, omdat niet op voorhand duidelijk is dat de stikstofdepositie veroorzaakt door deze activiteiten geen schadelijke gevolgen zal hebben. Volgens de Afdeling moeten bovendien voortaan de stalactiviteiten en beweiding – wegens hun onlosmakelijke samenhang – integraal worden vergund.

Geadviseerd wordt om een gezamenlijke lijn te ontwikkelen voor toestemming van beweiden en bemesten.

Bij de inwerkingtreding van het PAS was verondersteld dat de interimmers werden gelegaliseerd. Interimimmers zijn bedrijven die vóór het PAS door verschillende oorzaken niet altijd beschikten over een vergunning op basis van een passende beoordeling. De depositie die deze bedrijven veroorzaken is onderdeel van de achtergronddepositie in het PAS. Nu de Afdeling heeft geoordeeld dat het PAS niet voldoet, is alsnog de depositie van de interimmers niet passend beoordeeld. Geadviseerd wordt gezamenlijk te bekijken hoe hiermee om te gaan. Interimimmers die inmiddels met het PAS een vergunning hebben gekregen, zijn wél gelegaliseerd.

Verder zal de uitspraak impact (in capaciteit en financieel) hebben op handhavingsverzoeken. Er zijn handhavingsverzoeken te verwachten op beweiden en bemesten (inclusief eerder afgewezen verzoeken) en meldingen. Verder zullen ook ontwerp-beschikkingen van toestemmingsbesluiten niet langer houdbaar zijn. Ook deze dienen opnieuw bekeken te worden.

Het is wenselijk om afspraken te maken tussen de PAS-partners over samenwerking m.b.t. toestemmingsverlening in de periode zonder PAS. Hiermee kan zoveel mogelijk landelijke uniformiteit worden nagestreefd. Ook kan zo voorkomen worden dat knelpunten ontstaan voor een eventueel nieuw PAS (zie punt E). Gedacht kan worden aan afspraken over de volgende aandachtspunten:

1. Bijhouden van een overzicht van stikstofdeposities waaraan op basis van een individuele passende beoordeling toestemming wordt verleend. Op deze wijze kan het correct worden meegenomen in een eventueel nieuw PAS en is cumulatie inzichtelijk.
2. Uitwisseling van kennis en ervaring tussen de PAS-partners en bevoegde gezagen om bij de vergunningverlening zoveel mogelijk landelijke uniformiteit te realiseren (voorkomen van rechtsongelijkheid).
3. Uitwerken wat de invloed is van kleine deposities en deposities afkomstig van tijdelijke projecten op een nieuw PAS.
4. Uitwerken van de wijze waarop compensatie wordt uitgerekend en geregeld bij toepassing van de ADC-toets.
5. Gezamenlijk afhandelen van handhavingsverzoeken meldingen en beweiden en bemesten. Provincies zullen aantallen en impact in beeld brengen.
6. Uitwerken van een gezamenlijke lijn hoe om te gaan met interimmers.

C. Gevolgen voor herziening met Monitor 18.3

Het Bestuurlijk Overleg wordt gevraagd om opdracht te geven om:

- De lopende partiële herziening van het PAS te stoppen;
- Te bezien welke elementen uit de herziening bruikbaar kunnen zijn om toestemmingsverlening zonder PAS te ondersteunen. Onderdeel hiervan is in ieder geval ervoor zorg te dragen dat er op korte termijn een actuele versie van AERIUS Calculator beschikbaar komt, die gebruikt kan worden bij de toestemmingsverlening zonder PAS.

Kernboodschap:

- De Raad van State heeft geconcludeerd dat het PAS niet als basis mag worden gebruikt voor toestemmingsverlening, onder meer omdat het PAS vooruitloopt op toekomstige positieve gevolgen van maatregelen.
- De kritiek van de Raad van State raakt fundamentele uitgangspunten van het PAS die ook gehanteerd worden in de lopende partiële herziening (op basis van AERIUS Monitor M18.3).
- Advies is daarom:
  1. De lopende partiële herziening van het PAS te stoppen. De lopende herziening (op basis van AERIUS Monitor M18.3) hanteert namelijk diezelfde uitgangspunten.
  2. Opdracht te geven om te bezien welke elementen uit de herziening bruikbaar kunnen zijn om toestemmingverlening zonder PAS te ondersteunen.

Toelichting:

De lopende partiële herziening van het PAS is erop gericht de depositiegegevens en de depositieruimte te actualiseren. Dit heeft tot doel de passende beoordeling van het PAS actueel te houden en de depositieontwikkelingen te monitoren.

Nu de Raad van State in de einduitspraken heeft geconcludeerd dat het PAS niet geldig is als passende beoordeling voor het nemen van toestemmingsbesluiten door bevoegd gezagen, heeft dit directe consequentie voor de lopende partiële herziening M18.3.

- Het lijkt niet zinvol de passende beoordeling nu te actualiseren nu deze passende beoordeling geen standhoudt.
- Het is niet zinvol de depositieruimte opnieuw te bepalen, nu deze depositieruimte niet kan worden benut voor toestemmingsverlening.
- Het monitoren van de depositieontwikkelingen blijft wel van belang gelet op de verplichtingen uit de Habitatrichtlijn.
- Bezien zal moeten worden of en zo ja op welke wijze AERIUS eventuele toestemmingsverlening zonder PAS kan ondersteunen.
- Op korte termijn is in ieder geval een actuele versie van AERIUS Calculator nodig ten behoeve van de toestemmingsverlening zonder PAS.

D. Herbevestigen afspraken over voortzetten bron- en herstelmaatregelen

Het Bestuurlijk Overleg wordt gevraagd de afspraken uit het BO van 15 november 2018 te herbevestigen dat voornamelijk de volgende werkzaamheden worden voortgezet:

- Treffen van bron- en herstelmaatregelen;
- Uitwerken reservepakket bronmaatregelen;
- Uitvoeren monitoring en doorvoeren verbeteringen.

De aanpak tweejaarstermijn wordt on hold gezet in afwachting van de uitkomsten van de quick scan.

In het BO PAS van 15 november jl. was afgesproken dat onverkort en met hoge prioriteit de volgende werkzaamheden worden voortgezet:

- Treffen van bron- en herstelmaatregelen;
- Uitwerken reservepakket bronmaatregelen;
- Uitvoeren monitoring;
- Voortzetten handhaving twee jaarrealisatietermijn vergunningen;

De uitspraak bevestigt het belang van bron- en herstelmaatregelen en monitoring. Op locaties waar geen overbelasting van stikstof meer is, wordt toestemming voor activiteiten met extra stikstof mogelijk. Dit geldt ook voor gebieden waar de gunstige staat van instandhouding is bereikt. De maatregelen dragen bij aan het bereiken van de gunstige staat van instandhouding, dat wil zeggen om verslechtering te voorkomen en de instandhoudingsdoelstellingen te halen. Om zicht te houden op de voortgang en de resultaten blijft ook monitoring van belang.

De aanpak tweejaarstermijn voor realisatie van vergunningen wordt on hold gezet in afwachting van de uitkomsten van de quick scan. In veel gevallen is hierbij sprake van een opnieuw vast te stellen vergunning. Dat kan niet meer op basis van het PAS.

E. Opdracht voor verkennen mogelijkheden voor wijziging PAS

Het Bestuurlijk Overleg wordt gevraagd om opdracht te geven voor het verkennen van de mogelijkheden, voor- en nadelen van een nieuwe programmatische aanpak stikstof en de werkzaamheden voor PAS 2.0 stop te zetten. De uitkomsten van een quick scan zullen beschikbaar zijn voor het BO PAS dat op 26 september is gepland.

De uitspraak van de Raad van State legt een hoge drempel voor een nieuwe programmatische aanpak stikstof waarop toestemmingsbesluiten kunnen worden gebaseerd. Verkend zal moeten worden wat de voor- en nadelen van een nieuwe programmatische aanpak stikstof zijn. Allereerst kan dit in een quick scan. Op basis van de uitkomsten kan in het volgend BO PAS op 26 september besloten worden of gestart wordt met een oriëntatie op een nieuw programma. Bij de eventuele ontwikkeling van een nieuw programma zal opnieuw de Europese Commissie betrokken worden. De ontwikkeling van een nieuw programma zal enkele jaren in beslag gaan nemen.

De lopende werkzaamheden voor een PAS 2.0 voor een tweede tijdvak vanaf juli 2021 komen te vervallen.

F. Communicatie/ berichtgeving na BO PAS

Het Bestuurlijk Overleg wordt gevraagd in te stemmen met:

- Het continueren van een zorgvuldige, gezamenlijke woordvoeringslijn;
- Een brief aan de Tweede Kamer over de besluiten van dit BO eind van deze week of net na Pinksteren;
- Een extern nieuwsbericht op de website van het PAS-bureau over de besluiten van dit BO;
- Een gearrangeerd persinterview met de minister van LNV en een gedeputeerde.
- De bestaande helpdesk en website BIJ12 gebruiken voor vragen van aanvragers van vergunningen en andere belanghebbenden. Hiermee z.s.m. na dit BO starten.

- De dag van de uitspraak (29 mei) is een Tweede Kamerbrief verstuurd waarin heel kort is ingegaan op de uitspraak en wordt aangekondigd dat de Kamer in een volgende brief nader wordt geïnformeerd over de uitkomsten van het bestuurlijk overleg, de consequenties voor het PAS en de vrijstelling voor beweiden en bemesten en mogelijkheden voor toestemmingsverlening zonder PAS. Ook een nadere juridische analyse van de uitspraak zal in de volgende brief met de Kamer worden gedeeld.
- Op de dag van de uitspraak is er op de website van het PAS-bureau een extern nieuwsbericht geplaatst. Hierin is aangegeven wat de hoofdlijnen van de uitspraak zijn. In dit bericht is ook een eerste reactie van de minister van LNV gegeven:
"De Raad van State heeft geoordeeld dat het PAS onvoldoende onderbouwd is om vergunningen voor nieuwe activiteiten te verstrekken. Deze uitspraak raakt iedereen die vergunningsaanvragen heeft lopen. Het blijft onze ambitie om de hoeveelheid stikstof terug te dringen. Samen met de PAS-partners ga ik bekijken op welke manier ik die ambitie in de toekomst goed kan invullen."
- Met een mailbericht zijn andere betrokken overheden (Defensie, EZK, VNG en BZK), de regiegroep Natura 2000 en PAS en de maatschappelijke organisaties geïnformeerd. De consequenties van de uitspraak zullen met de maatschappelijke organisaties worden besproken in een overleg dat gepland wordt in de week van 10 juni.
- Geadviseerd wordt om ook na het bestuurlijk overleg vanuit de PAS-partners een gezamenlijke communicatiestrategie te blijven voeren. Dit kan worden onderstreept met een gearrangeerd persinterview met de minister van LNV en een gedeputeerde. Bijvoorbeeld net voor of na de uitgaande Tweede Kamerbrief. Hiervoor zou een landelijke krant en/of een vakblad benaderd kunnen worden.

Memo

Van: Juridische werkgroep Natura 2000 en PAS en individuele provincies
Aan: PAS-partners
Betreft: duiding einduitspraak PAS en beweiden en bemesten RvS d.d. 29-5-19
Datum: 29 mei 2019
Bijlage: uitspraken

Aanleiding

Bij uitspraak van 29 mei 2019 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (Afdeling) einduitspraak gedaan in de beroepen van MOB en Werkgroep Behoud de Peel, tegen toestemmingsbesluiten gebaseerd op het Programma Aanpak Stikstof (PAS), en tegen de vrijstelling van de vergunningplicht voor het weiden van vee en het gebruik van meststoffen (beweiden en bemesten).

<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@115602/201600614-3-r2/>

<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@115590/201506170-2-r2/>

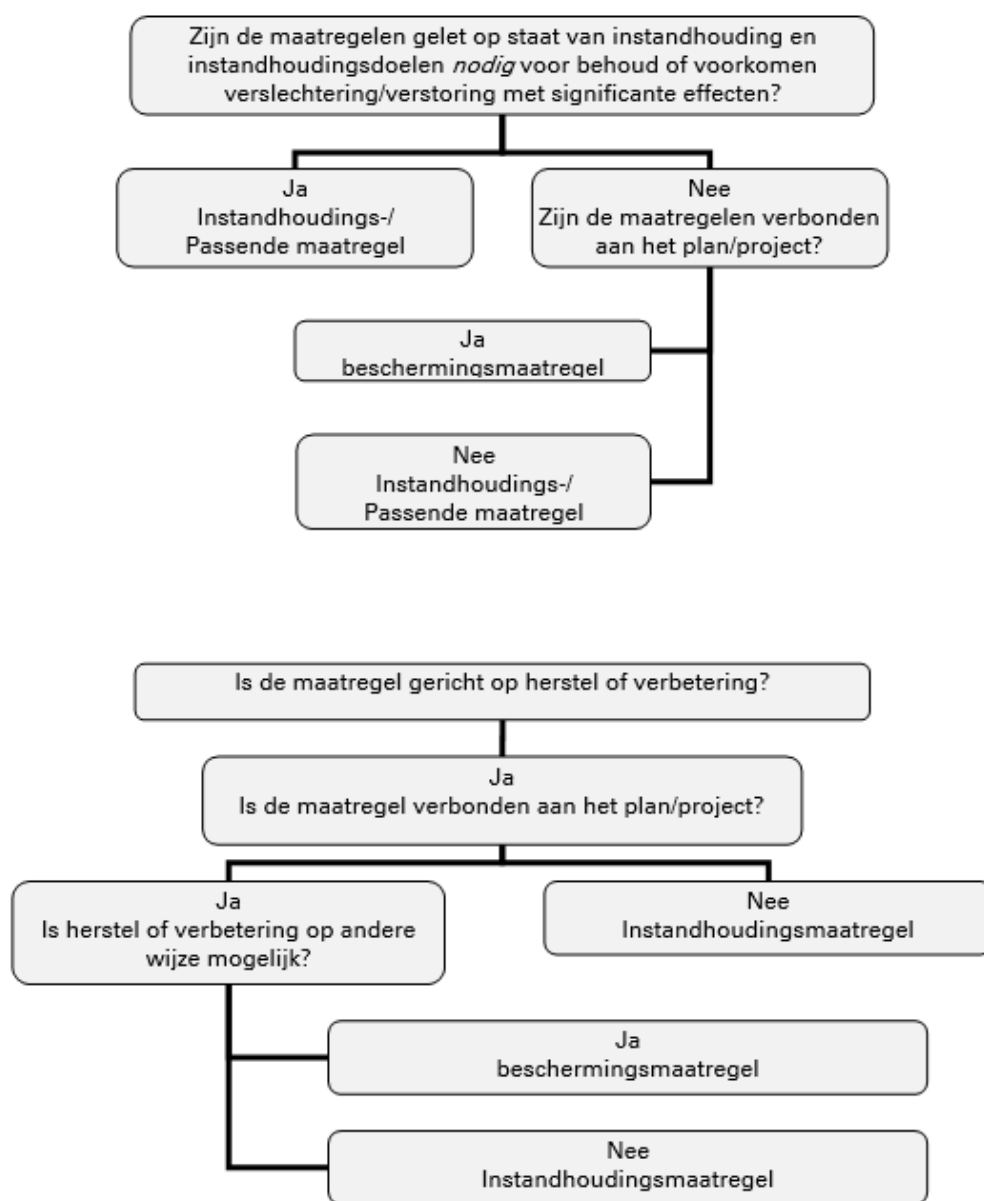
Kernpunten

- De Afdeling komt tot de conclusie dat de passende beoordeling die aan het PAS ten grondslag ligt niet voldoet aan de eisen die het Hof daaraan stelt. Op basis daarvan kunnen dan ook geen toestemmingsbesluiten voor stikstofdepositie veroorzakende activiteiten worden verleend.
- In lijn met het arrest van het Europese Hof, oordeelt de Afdeling dat een programmatische aanpak zoals het PAS in principe toelaatbaar is in het licht van de Habitatrichtlijn en belangrijk is voor het realiseren van de natuurdoelstellingen.
Uit het arrest moet volgens de Afdeling worden afgeleid dat een programma zoals het PAS zich moeilijk laat verenigen met artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn, omdat het is gericht op het op termijn herstellen van natuurwaarden en direct mogelijk maken van schadelijk activiteiten.
- De Afdeling komt terug op haar eigen oordeel over de toelaatbaarheid van de passende beoordeling van het PAS, zoals weergegeven in de prejudiciële vragen aan het Hof. Dat leidt nu tot het oordeel dat de passende beoordeling van het PAS, onvoldoende zekerheid biedt dat de natuurwaarden geen schade ondervinden door beschikbaarstelling van de depositieruimte, omdat de verwachte voordelen van PAS bron- en herstelmaatregelen en autonome ontwikkelingen niet vast stonden ten tijde van de passende beoordeling.
- De positieve effecten van maatregelen mogen alleen als beschermingsmaatregel in de passende beoordeling worden betrokken als die verder gaan dan wat al nodig is om de gunstige staat van instandhouding te bereiken, dat wil zeggen om verslechtering te voorkomen en de

instandhoudingsdoelstellingen te halen. Pas dan krijgen zij het karakter van een beschermingsmaatregel die bij de passende beoordeling op grond van artikel 6 lid 3 van de Habitatrichtlijn als mitigatie voor de negatieve effecten van een project kunnen worden meegenomen. Voor het overige kunnen instandhoudingsmaatregelen en passende maatregelen alleen worden betrokken bij de bepaling van de staat van instandhouding van de natuur. Dat geldt ook voor autonome maatregelen.

- De Afdeling interpreteert het arrest van het Hof zo dat de verwachte positieve gevolgen van de maatregelen moeten vaststaan op het moment van de passende beoordeling. Voor beschermingsmaatregelen geldt dat de verwachte voordelen 'in de regel' niet vaststaan als de maatregelen nog niet volledig zijn uitgevoerd en die verwachte voordelen afhankelijk zijn van een ontwikkeling of reactie in de natuur.
- Het blijft op basis van de uitspraak mogelijk om onder strikte voorwaarden de schadelijke effecten van een project te mitigeren in de passende beoordeling via bijvoorbeeld intern of extern salderen.
- Er hebben nooit rechtmatig grens-, drempel- of afstandsgrenswaarden gegolden, omdat de passende beoordeling nooit in overeenstemming is geweest met de Habitatrichtlijn. Voor alle activiteiten die sinds de inwerkingtreding van het PAS zonder toestemming konden worden uitgevoerd (via een melding), is alsnog een toestemmingsbesluit vereist. Die toestemmingsbesluiten kunnen niet gebaseerd worden op de passende beoordeling van het PAS.
- Toestemmingsbesluiten die al in rechte vaststaan, zijn onherroepelijk en hoeven niet te worden aangepast in verband met de rechtszekerheid.
- De jurisprudentie van de Afdeling over het projectbegrip wordt aangepast. Relevant is of een activiteit significante gevolgen kan hebben, niet of sprake is van een fysieke ingreep in de zin van de MER-richtlijn.
- De Afdeling stelt ook vast dat één deel van een project dat als één en hetzelfde project moet worden beoordeeld (beweiden als onderdeel van een veehouderij), niet kan worden vrijgesteld van de vergunningplicht. Al eerder is door de Afdeling vastgesteld dat bemesten geen onlosmakelijk onderdeel is van een veehouderij.
- De vrijstelling van de vergunningplicht voor beweiden en bemesten kan evenmin in stand blijven, nu uit de ecologische onderbouwing die ten grondslag ligt aan de vrijstelling niet blijkt dat schade aan de natuur op voorhand was uit te sluiten, zoals vereist op grond van Europese jurisprudentie. De Afdeling verklaart de provinciale verordeningen waarin de vrijstelling is opgenomen onverbindend. Uit het aanvullend onderzoek dat is ingediend, blijkt in een aantal gevallen dat wel een tussentijdse stijging heeft plaatsgevonden in de depositie als gevolg van beweiden en bemesten sinds de Europese referentiedatum. Daarom is er geen reden om aan te nemen dat het beweiden en bemesten op de betrokken percelen niet kan leiden tot significante gevolgen.
- De Afdeling herhaalt dat AERIUS minder geschikt is voor berekening depositie op korte afstand.

Schematisch overzicht van maatregelen waarmee rekening mag worden gehouden in passende beoordeling

Overzicht rol en duiding maatregelen in passende beoordeling

Maatregel / ontwikkeling	Duiding	Rol in passende beoordeling
6 lid 1 en 2	<i>Nodig</i> voor behoud of voorkomen verslechtering of herstel of verbetering	Staat van instandhouding
6 lid 1 en 2	<i>Aanvullend</i> t.o.v. behoud of gericht op herstel/verbetering dat anderszins ook mogelijk is <u>en</u> verbonden aan plan/project	Mitigerend
6 lid 3	Bescherming	Mitigerend
16.9. Autonome ontwikkeling		Staat van instandhouding

**Bestuurlijk overleg Stikstof
Rijk - IPO / provincies**

Datum: 21 juni 2019
Tijdstip: 16.00-17.00 uur
Locatie: Ministerie LNV in Den Haag

AGENDA

1. Opening en vaststelling agenda

2. Mededelingen en actualiteiten incl. terugblik plenair debat 20 juni

3. Vaststelling conceptverslag BO PAS 04-06-2019

bijlage 1

4. Bespreeknotitie

bijlage 2

Ter bespreking en ter besluitvorming

- A. Voorstel aanpak korte termijn
- B. Voorstel aanpak middellange termijn
- C. Voorstel aanpak lange termijn
- D. Voorstel nieuwe organisatiestructuur
- E. Communicatie

5. Rondvraag

Conceptverslag Bestuurlijk Overleg uitspraak PAS 4 juni 2019

Aanwezigen:

Vanuit LNV: Minister Schouten, 10.2.e

Vanuit I&W: Minister van Nieuwenhuizen, 10.2.e

Vanuit de provincies: 10.2.e

En verder: 10.2.e

1. Opening en vaststelling agenda

Minister Schouten heet iedereen welkom en geeft aan dat het goed is elkaar te zien en te spreken na de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State over het PAS.

De agenda wordt vastgesteld. Agendapunt 3 is naar voren gehaald, ook het conceptverslag van het Bestuurlijk Overleg PAS van 14 januari 2019 wordt vastgesteld.

Minister Schouten stelt voor eerst een rondje te doen over de eerste appreciaties van de uitspraak.

Mevrouw 10.2.e dankt de andere bestuurders voor de brede aanwezigheid. Zij geeft aan dat de uitspraak voor de provincies een duidelijke uitspraak is, en dat de uitspraak een breed economisch effect heeft. Er kunnen geen vergunningen meer worden verleend op basis van het PAS. Mevrouw 10.2.e geeft aan dat de uitspraak verder gaat dan wat zichtbaar is in de pers, het gaat ook over prioritaire projecten, over woningbouw, industrieterreinen, windparken. Ook voor de landbouw zijn er uitdagingen die niet wenselijk zijn. De uitspraak heeft gevolgen voor de biologische landbouw en de kringlooplandbouw, 10.2.g. Ook begrazen in natuurbieden mag nu niet. Mevrouw 10.2.e benadrukt dat het een gezamenlijke opgave is waar we voor staan, en dat het draagvlak onder druk staat bij de economische partners. Er kunnen claims worden verwacht op meldingen en vergunningen die onherroepelijk zijn of niet ingevuld kunnen worden. Ook noemt mevrouw 10.2.e de gezamenlijk opgaven voor de Energietransitie, het Klimaatakkoord en de relatie met de uitspraak, en het belang dat integraal wordt gekeken naar emissies. Mevrouw 10.2.e benadrukt tot slot nog eens het belang om samen te blijven optrekken.

De heer 10.2.e herhaalt nadrukkelijk dat de stikstofopgave niet alleen over landbouw gaat.

De heer 10.2.e reageert dat de uitspraak een acuut probleem is voor BV Nederland.

Minister van Nieuwenhuizen geeft aan dat de uitspraak ontzettend ingrijpend is en noemt als voorbeeld de gevolgen voor het al lastige dossier Lelystad Airport en zegt dat de bypass ADC-toets zoals voor de Blankenburgtunnel niet op ieder dossier te gebruiken is. Ook als het gaat om circulair werken, innovatie energietransitie geeft zij aan dat dit aan alle kanten klem zit. Minister van Nieuwenhuizen benadrukt dat het goed is om samen op te trekken. Er liggen belangrijke onderwerpen en grote vraagstukken voor. Zij geeft aan dat het wel van belang is hierin de vaart te houden in plaats van te werken aan een groot integraal plan.

Minister Schouten geeft aan dat ze impact van de uitspraak nog niet helemaal kan overzien. Wat zijn bijvoorbeeld de gevolgen voor het Klimaatakkoord? Hoe gaan we om met de gevolgen van de uitspraak op korte termijn? Van de scenario's die waren uitgewerkt was dit het slechts denkbare.

Minister Schouten geeft aan een moment te hebben genomen om stil te staan bij de uitspraak en uit te zoomen op wat er nu gebeurt, alvorens in de onvermijdelijke techniek te belanden. Zij onderschrijft het belang om samen op te trekken en elkaar vast te houden om verder te gaan. Het is zaak zo snel mogelijk met een lijn te komen. Hoe langer het duurt, hoe meer de partijen uit elkaar worden getrokken en politiek vanuit verschillende belangen uit elkaar worden gespeeld. Het is nodig dat wordt gewerkt aan een gezamenlijke aanpak. Economisch is er de noodzaak, maar het is ook van belang dat het beschermen van de natuur in het oog wordt gehouden

2. Mededelingen en actualiteiten

Geen

3. Vaststelling conceptverslag BO PAS 14-01-2019

Onder punt 1 is het verslag vastgesteld.

4. Bespreknotitie

Ter bespreking en ter besluitvorming

- A. Uitspraak Raad van State
(met bijlage: duiding uitspraak PAS en beweiden en bemesten - 2A.1)
- B. Hoe verder met toestemmingverlening?

Mevrouw 10.2.e benoemt de opties voor toestemmingverlening op dit moment: intern en extern salderen en de ADC-toets. Zij vraagt hoe om te gaan met vergunningverlening en handhaving. Bij salderen kan het rekenmodel Aerius nuttig zijn. Het is van belang dat op korte termijn voor vergunningverlening één lijn wordt getrokken. Mevrouw 10.2.e noemt een overgangsregeling voor een oplossing op de lange termijn. Er kunnen voor de korte termijn en voor de lange termijn afspraken worden gemaakt. Mevrouw 10.2.e geeft aan dat de Raad van State heeft geoordeeld dat moet worden geïnvesteerd in de natuur, maar dat de Europese regelgeving niks zegt over de termijn waarop dit moet gebeuren. Minister Schouten reageert dat door te investeren in de natuur, er ruimte kan ontstaan. Mevrouw 10.2.e vraagt zich af wanneer die ruimte er komt.

Minister Schouten onderscheidt vragen voor de korte termijn over hoe we omgaan met vergunningverlening voor meldingen en beweiden en bemesten en voor de lange termijn.

Mevrouw 10.2.e geeft aan dat MOB de meldingen heeft opgevraagd voor mogelijke handhavingsverzoeken. Mevrouw 10.2.e laat weten met betrekking tot het Wob-verzoek dat MOB heeft ingediend voor de meldingen, dat de persoonsgegevens van melders worden weggelakt. Zij geeft aan MOB te hebben gesproken en dat MOB heeft aangegeven dat het indienen van handhavingsverzoeken geen eerste prioriteit heeft.

De heer 10.2.e benadrukt het belang van het hanteren van één lijn voor hoe om te gaan met vergunningverlening en handhavingsverzoeken.

Minister van Nieuwenhuizen geeft aan dat de gevolgen nog amper zijn te overzien. De ADC-toets is een lastig vraagstuk, hoe ga je bijvoorbeeld om met de vraag of er alternatieven zijn voor een dijkversterking of ruimte voor de rivier? Er zal precies moeten worden geïnventariseerd waar wat mogelijk is. Het is belangrijk om ervaringen met dergelijke vraagstukken met elkaar te delen.

Minister Schouten vat samen dat moet worden geïnventariseerd wat nodig en mogelijk is.

1. Hoe gaan we om met handhavingsverzoeken?
2. Hoe gaan we om met toestemmingsverlening?
3. Is er een overgangsregeling nodig om dit vorm te geven?

Minister Schouten geeft aan dit ambtelijk goed moet worden voorbereid. Mevrouw 10.2.e benadrukt dat bestuurders stevig moeten zijn aangehaakt.

Minister Schouten geeft aan dat er een werkgroep komt die LNV coördineert waar alles bij elkaar komt.

Minister Nieuwenhuizen geeft aan dat het goed is ervaringen mee te nemen van waar de ADC-toets al is toegepast en wat de ervaringen zijn met compensatie.

De heer 10.2.e reageert dat er op korte termijn iets moet gebeuren en dat bestuurders het voortouw moeten nemen. Er moeten keuzes worden gemaakt en niet worden afgewacht. Minister Schouten deelt dit, maar overziet nog niet hoe moet worden omgegaan met toestemmingsverlening. Er is behoefte aan een eerste inventarisatie.

De heer 10.2.e geeft aan dat voor de korte termijn en lange termijn opties kunnen worden voorgelegd en dat hierover zo snel mogelijk afstemming kan plaatsvinden. Opties en voor- en nadelen kunnen op korte termijn in beeld worden gebracht. Volledigheid is hierbij niet haalbaar.

Minister Schouten bevestigt de afspraak: op korte termijn wordt een inventarisatie voorbereid die bestuurlijk kan worden afgestemd.

De heer 10.2.e geeft aan dat er op kort termijn een crisisstructuur wordt ingericht. Pleisters plakken op de programmatische aanpak gaat niet. Bij emissies van stoffen die aan elkaar gerelateerd zijn, zoals vanuit het Klimaatakkoord gaat het om de langere termijn. Wat zijn de dwarsverbanden en kunnen we komen tot een integrale aanpak van de emissies?

Minister Schouten geeft aan dat het van belang is dat op de korte termijn duidelijkheid komt over acute zaken, anders gaat de Kamer ermee aan de wandel. Het PAS kan niet meer worden gebruikt. Er moet worden gewerkt aan een nieuwe methodiek.

Minister van Nieuwenhuizen geeft aan dat het van belang is dat VNG en Waterschappen ook bij de werkgroep aansluiten. Minister Schouten reageert dat de groep in deze crisisfase niet te groot moet worden, Defensie en EZK komen dan ook in beeld. Minister van Nieuwenhuizen geeft aan dat deze partijen in elk geval moeten zijn aangehaakt, bijvoorbeeld als agendalid. Ook geeft zij aan dat het goed is de Tweede Kamer nog voor het zomerreces te informeren over het proces dat we voor ogen hebben. LNV organiseert de werkgroep en komt met een voorstel voor het proces, de provincies leveren input.

C. Gevolgen voor herziening met Monitor 18.3

De herziening wordt stopgezet, het PAS is er niet meer. Het is van belang dat wordt gekeken welke elementen uit het PAS kunnen worden gebruikt voor het vervolg. De crisiswerkgroep zal dit meenemen en komen met een voorstel. Aerijs wordt genoemd om te behouden.

D. Herbevestigen afspraken over voortzetten bron- en herstelmaatregelen

Mevrouw 10.2.e geeft aan dat de provincies hiermee willen doorgaan, vanwege de opgave voor natuur, maar vraagt zich af of dit in hetzelfde tempo moet op basis van de Europese regelgeving? De aanpak van de tweejaarstermijn wordt wat haar betreft on hold gezet.

Minister Schouten heeft behoefte aan inzicht in welke bron- en herstelmaatregelen er in de pijplijn zitten. Zij geeft het belang aan dat wordt uitgestraald dat we doorgaan met de maatregelen vanwege de urgentie, anders bestaat het risico dat andere partijen achterover gaan zitten. Ook zij geeft aan dat de aanpak tweejaarstermijn on hold kan.

Mevrouw 10.2.e benadrukt dat het belangrijk is ook naar bronmaatregelen in andere sectoren dan alleen de landbouw te kijken.

De heer 10.2.e benoemt als stap 2 van de inventarisatie: welke maatregelen lopen er, wat valt er over te zeggen?

Mevrouw 10.2.e benadrukt nog eens dat de provincies doorgaan met herstelmaatregelen. Mevrouw Schouten reageert dat het tempo waarop dit gebeurt, wordt meegenomen in het voorstel. Zij geeft aan dat in het kader van de duurzame veehouderij breder wordt gekeken, zij benoemt het belang van integraliteit, maar geeft ook aan dat dit ingewikkeld kan worden, hier moet pragmatisch naar wordt gekeken. Haar ambitie is dingen met elkaar in samenhang zien.

E. Opdracht voor verkennen mogelijkheden voor wijziging PAS

Minister Schouten geeft aan dat we niet langer over een PAS moeten spreken. Voor de lange termijn is de integraliteit van verschillende emissies een belangrijk vraagstuk. Een integrale aanpak zou wenselijk zijn, maar het moet wel werkbaar zijn.

F. Communicatie / berichtgeving na BO PAS

Er wordt gewerkt aan een gezamenlijke Kamerbrief en brief voor de Staten.

Mevrouw 10.2.e legt uit wat er in de conceptbrief staat. De uitspraak wordt geduid, en het proces op korte en lange termijn wordt geschetst, in de slotparagraaf staan de belangen beschreven voor de natuur en tegelijkertijd ruimte voor ontwikkeling. De provincies geven aan dat goed moet worden gekeken naar de formulering.

Minister Schouten geeft aan dat het goed is dat de conceptbrief er is en dat nog kan worden gekeken naar de formulering. Het gaat om procesafspraken en afspraken voor de korte termijn. Het is van belang dat de Kamer en de Staten hierover duidelijkheid wordt gegeven.

Minister van Nieuwenhuizen vertrekt naar een andere afspraak en laat weten dat zij vindt dat de Kamerbrief moet laten zien dat er goede vragen zijn gesteld, dat het kabinet en de provincies voortvarend aan de slag zijn, maar dat nog niet op alles duidelijkheid kan worden gegeven.

Minister Schouten geeft aan dat het van belang is dat de brief snel naar de Kamer en de Staten wordt verstuurd, waardoor de bestuurders in de lead zijn op het proces, de afspraken uit het Bestuurlijk Overleg over de crisisinventarisatie en de lange termijn worden meegenomen. De brief wordt vandaag of morgen afgestemd en gaat ook naar de MR op vrijdag. Dinsdag na Pinksteren gaat de brief naar de Kamer.

Het volgend Bestuurlijk Overleg over de inventarisatie van wat nodig en mogelijk is, wordt vastgesteld op vrijdag 21 juni in de middag.

Het verzoek om een gezamenlijk persmoment te hebben is ambtelijk ingebracht vanuit IPO. Minister Schouten geeft aan dat er nog niks te melden is. De gedeputeerden sluiten zich hierbij aan. Er wordt besloten dat er geen gezamenlijk persmoment komt.

Minister Schouten geeft nog aan dat het goed is dat bij het crisisteam een communicatiepersoon aansluit.

5. Rondvraag

Er wordt geen gebruik gemaakt van de rondvraag. Minister Schouten bedankt de aanwezigen en sluit het overleg.

Bespreeknotitie BO PAS

- A. Voorstel Instellingsregeling Adviescollege stikstofproblematiek**
- B. AERIUS Calculator 2019**
- C. Intern salderen**
- D. Extern salderen en ADC-toets**
- E. Cross compliance**
- F. Tijdlijn**

A. Voorstel Instellingsregeling Adviescollege stikstofproblematiek

Het Bestuurlijk Overleg wordt gevraagd kennis te nemen van en in te stemmen met het voorstel voor de Instellingsregeling Adviescollege stikstofproblematiek dat als bijlage bij deze notitie is opgenomen. Er wordt nog gewerkt aan het benoemingsbesluit ter benoeming van de voorzitter en de leden van het adviescollege. De voorstellen voor de instellingsregeling en het benoemingsbesluit worden ter goedkeuring voorgelegd in de Ministerraad van 12 juli a.s.

B. AERIUS Calculator 2019

Het bestuurlijk overleg wordt gevraagd om in te stemmen met het onderstaande:

- Eind juli 2019 wordt AERIUS Calculator beschikbaar gesteld. Deze versie van AERIUS Calculator kan dan worden gebruikt voor het bepalen van de stikstofdepositie door activiteiten en projecten, met uitzondering van stallen met mechanische ventilatie en een verticale uitstroom van de emissies. Deze categorie stallen zal pas worden toegevoegd aan het toepassingsbereik van Calculator wanneer RIVM de gewenste modelverbetering ten aanzien van de brondiameter en uitreedsnelheid heeft doorgevoerd (oktober 2019).
- Zodra de toelichting van RIVM over de gebouwinvloed beschikbaar is (medio juli), kan worden beoordeeld of deze genoeg juridische zekerheid biedt om Calculator 2019 toe te passen bij bronnen waarvoor de gebouwinvloed relevant kan zijn, en worden besloten over het toevoegen van deze bronnen aan het toepassingsbereik van Calculator 2019. Deze beslissing zal in de tweede helft van juli worden voorgelegd aan de interbestuurlijke Commissie Stikstof (DG-overleg).
- Nadat het toepassingsbereik door de Interbestuurlijke Commissie Stikstof is vastgesteld, wordt de Regeling natuurbescherming gewijzigd om (in ieder geval voor de korte termijn) AERIUS Calculator voor te schrijven bij aanvragen voor toestemmingsbesluiten.

Samenvatting

RIVM is gestart met aanpassing van AERIUS Calculator om deze geschikt te maken voor het bepalen van de stikstofdepositie door activiteiten en projecten in de situatie zonder PAS. Doel is om eind juli een nieuwe versie van Calculator (Calculator 2019) gereed te hebben en daarmee te voorzien in de bestuurlijke wens om zo snel mogelijk beschikking te hebben over een nieuwe, (juridisch) robuuste versie van Calculator.

Aandachtspunt vormt de methode voor berekening van de depositiebijdragen door stallen. Uit de Raad van State uitspraak volgt dat bij gebruik van AERIUS Calculator voor depositieberekeningen bij stallen moet worden ingegaan op de wijze waarop in Calculator wordt omgegaan met:

- de diameter van de emissiebron en de snelheid waarmee de emissies de stal verlaten (zogenoemde uitreedsnelheid). Dit speelt met name bij stallen met mechanische ventilatie en verticale uitstroom.
- de invloed van gebouwen (gebouwinvloed). Dit speelt bij stallen (stalgebouwen), maar bijvoorbeeld ook bij industriële bronnen.

Dit betekent dat op deze punten moet worden gemotiveerd dat Calculator 2019 geschikt is voor het berekenen van de depositiebijdrage door stallen.

Ten aanzien van de diameter en de uitreedsnelheid zal RIVM een structurele verbetering in het rekenmodel doorvoeren die naar verwachting in oktober 2019 is gerealiseerd.

Ten aanzien van de gebouwinvloed stelt RIVM een toelichting op waarin op inhoudelijke gronden wordt gemotiveerd dat Calculator 2019 geschikt is voor gebruik bij bronnen waarbij de gebouwinvloed een effect kan hebben. Deze toelichting is medio juli 2019 gereed.

Toelichting

Uit de uitspraak van de Raad van State volgt dat AERIUS Calculator nog steeds kan worden gebruikt voor het bepalen van de stikstofdepositie door activiteiten en projecten. De momenteel beschikbare versie van AERIUS Calculator (versie 2016L) zal hiertoe wel op onderdelen moeten worden aangepast en geactualiseerd.

RIVM is gestart met het doorvoeren van de vereiste aanpassingen en actualisaties, met als doel om eind juli 2019 een nieuwe versie van Calculator (Calculator 2019) gereed te hebben en daarmee te voorzien in de bestuurlijke wens om zo snel mogelijk beschikking te hebben over een nieuwe, (juridisch) robuuste versie van Calculator.

Aandachtspunt vormt de methode voor berekening van de depositiebijdragen door stallen. Uit de Raad van State uitspraak volgt dat bij gebruik van AERIUS Calculator voor depositieberekeningen bij stallen moet worden ingegaan op de wijze waarop in Calculator wordt omgegaan met:

- de diameter van de emissiebron en de snelheid waarmee de emissies de stal verlaten (zogenoemde uittreedsnelheid).
- de invloed van gebouwen (gebouwinvloed), en

Dit betekent dat op deze punten moet worden gemotiveerd dat Calculator 2019 geschikt is voor het berekenen van de depositiebijdrage door stallen.

Om tijdig in deze motivatie te voorzien zijn met RIVM de volgende acties besproken:

- Diameter en uittreedsnelheid: RIVM zal ten aanzien van de diameter van de emissiebron en de uittreedsnelheid een structurele verbetering doorvoeren in het rekenmodel. De beoogde verbetering wordt door RIVM uitgewerkt in een plan van aanpak dat wordt afgestemd met de expertgroep rekenmethoden AERIUS die op 8 juli bij elkaar komt. Inschatting is dat deze verbeteringen in oktober 2019 kunnen zijn doorgevoerd. Het plan van aanpak met een gedetailleerde planning zal medio juli gereed zijn.
- Gebouwinvloed: RIVM werkt aan een toelichting waarin op inhoudelijke gronden wordt gemotiveerd waarom dit moment nog geen gebouwinvloed wordt meegenomen in AERIUS Calculator. Deze toelichting wordt afgestemd met de expertgroep rekenmethoden AERIUS die op 8 juli bij elkaar komt. Uitgangspunt is dat op basis van deze toelichting kan worden gemotiveerd dat Calculator 2019 geschikt is voor gebruik bij bronnen waarbij de gebouwinvloed een effect kan hebben op de locatie en omvang van de depositie (dit speelt in ieder geval bij stallen, maar bijvoorbeeld ook bij bepaalde industriële bronnen). De invloed van gebouwen bij een emissiebron op de locatie en omvang van de depositiebijdrage van deze bron is een issue dat nader onderzoek vraagt en ook speelt bij andere rekenmodellen dan Calculator. RIVM zal dit issue agenderen en bespreken in de daarvoor bestemde gremia (onder meer de expertgroep rekenmethoden AERIUS).

In de versie van Calculator die in juli beschikbaar komt, zal de verbetering ten aanzien van de diameter en de uittreedsnelheid niet zijn verwerkt. Zolang deze verbetering niet is doorgevoerd kan Calculator voor een deel van de stallen (met name stallen met mechanische ventilatie en verticale uitstroom) een overschatting van de depositiebijdragen geven op kortere afstanden van de stal en een onderschatting op grotere afstanden van de stal. Dit maakt gebruik van Calculator 2019 voor deze stallen ongeschikt. Voorstel is daarom om de bovengenoemde categorie stallen buiten het toepassingsbereik te laten van AERIUS Calculator 2019 (tot het moment dat de verbetering in het rekenmodel is doorgevoerd).

In de versie van Calculator die in juli beschikbaar komt, zullen dus ook geen aanpassingen zijn doorgevoerd ten aanzien van de gebouwinvloed. In hoeverre aanpassingen op dit punt gewenst en mogelijk zijn zal door RIVM worden onderzocht. RIVM werkt aan een toelichting op basis waarvan naar verwachting kan worden gemotiveerd dat Calculator 2019 geschikt is voor gebruik bij bronnen waarbij de gebouwinvloed een effect kan hebben. Deze toelichting is medio juli 2019 gereed. Wanneer deze toelichting beschikbaar komt, kan worden beoordeeld of deze genoeg juridische zekerheid biedt om Calculator 2019 toe te passen bij bronnen waarvoor de gebouwinvloed relevant kan zijn. Indien de toelichting onvoldoende zekerheid biedt kan ervoor worden gekozen om deze bronnen buiten het toepassingsbereik van Calculator 2019 te laten.

Deze keuze en de consequenties van deze keuze zullen in de tweede helft van juli ambtelijk worden besproken met betrokkenen bij provincies en rijk, en als beslispunt worden voorgelegd aan de interbestuurlijke Commissie Stikstof (DG-overleg). Voorstel is om hierbij ook juristen te betrekken. Na het maken van deze keuze, kan AERIUS Calculator ook officieel worden voorgeschreven bij aanvragen voor toestemmingsbesluiten.

C. Intern salderen

Tijdens het Bestuurlijk Overleg van vrijdag 21 juni, is vanuit provincies de vraag gesteld onder welke voorwaarden gesproken mag worden van 'intern salderen', om er zeker van te zijn dat dit middel niet oneigenlijk wordt toegepast door bedrijven die willen salderen tussen verschillende vestigingen of locaties van hun bedrijf. Het bestuurlijk overleg wordt gevraagd kennis te nemen van onderstaande uitwerking.

Intern salderen is het treffen van maatregelen binnen één project zodanig dat geen toename van stikstofdepositie ontstaat op alle relevante voor stikstofgevoelige habitats in een Natura2000-gebied (op hexagonniveau). Het is vaste rechtspraak dat een aanvraag om een Wnb-vergunning betrekking moet hebben op alle activiteiten die samen één project vormen. In een Wnb-vergunning mogen meerdere projecten of andere handelingen worden samengevoegd, op voorwaarde dat de effecten van alle projecten en andere handelingen afzonderlijk zijn beoordeeld.

Deze definitie en handvaten voor intern salderen worden verder uitgewerkt zodat vergunningverleners weten hoe ze om moeten gaan met verschillende situaties.

Reeds duidelijk is wel dat salderen tussen verschillende vestigingen of locaties van een bedrijf niet snel beschouwd kan worden als intern salderen:

- Bij vestigingen op verschillende locaties zal niet snel sprake zijn van één en hetzelfde project waarbinnen verschillende activiteiten onlosmakelijk met elkaar samenhangen. Jurisprudentie laat zien dat daarvoor het ene onderdeel van de activiteiten noodzakelijk moet zijn voor het andere onderdeel van de activiteiten. Het is op voorhand niet aannemelijk dat dit het geval is bij landbouwbedrijven met verschillende vestigingen / locaties die – buiten de bedrijfseconomische samenhang – feitelijk als zelfstandige eenheden (kunnen) worden geëxploiteerd. Is die onlosmakelijke samenhang tussen de bedrijfsonderdelen er niet, dan kan wel sprake zijn van externe saldering tussen die onderdelen.
- Daarnaast is relevant dat zowel bij intern als bij extern salderen geldt dat er nergens een toename van de depositie mag zijn op stikstofgevoelige habitats: de toename van depositie door het ene (onderdeel van het) project, moet op dezelfde plek volledig wordt goedge maakt door gelijktijdige afname van depositie door het andere (onderdeel van het) project op exact hetzelfde habitat. Wanneer wordt gesaldeerd tussen verschillende locaties van een bedrijf die op grotere afstand van elkaar liggen zal aan deze voorwaarde zal niet snel kunnen worden voldaan.

D. Extern salderen en ADC-toets

In de Tweede Kamerbrief van 27 juni jl. is geschreven dat binnen afzienbare termijn een handreiking komt voor ADC-toets en extern salderen om naast intern salderen ook langs andere routes toestemmingsverlening mogelijk te maken. Gesteld is dat bevoegde gezagen samen een beleidslijn uitwerken die die dit najaar beschikbaar is. Dit is conform de afspraken die gemaakt zijn in het BO van 21 juni.

Het Bestuurlijk Overleg wordt gevraagd om af te spreken dat bevoegde gezagen tot 1 oktober toestemmingsverlening en vaststelling van plannen die gebruik maken van externe saldering of ADC-toets niet toestaan.

De argumenten hiervoor zijn:

- Tot eind juli is er geen geactualiseerde versie van de rekentool AERIUS Calculator 2019.
- Bevoegde gezagen hebben de wens uitgesproken een gezamenlijke beleidslijn te willen hanteren. Deze beleidslijn wordt 1 september 2019 opgeleverd.
- Er wordt deze zomer een afwegingskader voor toestemmingverlening en de daarbij aan te brengen prioritering ontwikkeld. Dat moet uitgangspunten bieden op basis waarvan een afweging tussen de belangen van de verschillende economische sectoren en andere belangen (veiligheid, bereikbaarheid, huisvesting, verduurzaming et cetera) kan worden gemaakt in het licht van de schaarse ruimte voor stikstofdepositie veroorzakende ontwikkelingen. Dit afwegingskader wordt in september opgeleverd.

Daarnaast is de vraag gerezen of bevoegde gezagen juridisch gezien de mogelijkheid hebben om aanvragen voor vergunningverlening die gebruik maken van extern salderen of een ADC-toets voorlopig te weigeren in afwachting van de beleidslijn. De landsadvocaat geeft aan dat dat er beperkingen kunnen worden gesteld aan extern salderen. Bevoegde gezagen kunnen niet gedwongen worden om een vergunning te verlenen indien uit een passende beoordeling (en de daarin opgenomen externe saldering) zou blijken dat er geen toename van depositie optreedt. Bevoegde gezagen kunnen in zo'n situatie bepalen dat niet één op één mag worden gesaldeerd, gelet op de overbelaste situatie in de Natura 2000-gebieden. Ook kan besloten worden dat het beleid wordt gehanteerd dat alleen een vergunning wordt verleend indien de aangevraagde depositie binnen de kaders van de beleidslijn vallen. Het is juridisch mogelijk om vergunningverlening te weigeren in afwachting van de beleidslijn.

Daarom moet er snel een communicatielijn komen voor bevoegde gezagen waarom aanvragen voor vergunningen welke gebruik maken van extern salderen en ADC-toetsen voorlopig niet worden toegestaan. Dit kan in de week van 8 juli worden uitgewerkt en bevestigd in de interbestuurlijke Commissie Stikstof (DG-overleg).

Voor projecten waarvoor reeds op basis van het PAS een toestemmingsbesluit is vastgesteld, beroep is aangetekend en deze beroepsprocedure nog loopt, wordt onderzocht of via een wijzigingsbesluit alsnog een individuele ecologische beoordeling aan ten grondslag kan worden gelegd.

Met betrekking tot de te ontwikkelen beleidslijnen zijn er enkele hoofdgedachten:

- Bevoegde gezagen trekken zoveel mogelijk één lijn.
- Er wordt gewerkt aan één centraal "boekhoudsysteem" waar toestemmingsverlening wordt bijgehouden (zowel via intern salderen, extern salderen en ADC-toets). Om cumulatie goed in beeld te hebben, is het nodig dat dit systeem er is.
- Voor extern salderen kunnen extra eisen worden gesteld, bijvoorbeeld omtrent duurzaamheid: het initiatief voldoet minimaal aan de eisen van Beste Beschikbare Technieken (BBT) en de initiatiefnemer zet zich aantoonbaar in om alles wat gebouwd en aangelegd wordt circulair, energieneutraal en klimaatadaptief vorm te geven.
- Ook zouden er afspraken kunnen komen dat alleen een vergunning wordt verleend indien de activiteiten leiden tot een vermindering van stikstofdepositie van bijvoorbeeld 10 of 20%

E. Cross compliance

Het bestuurlijk overleg wordt gevraagd in te stemmen met de hoofdconclusie over de wijze waarop door provincies invulling wordt gegeven aan de controles met betrekking tot natuurvergunningen in het kader van cross compliance.

Alle landbouwers die inkomenssteun ontvangen vanuit het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) dienen zich te houden aan de Randvoorwaarden GLB, ook wel cross compliance genoemd.

De Randvoorwaarden GLB zijn artikelen van bestaande wetten en regelingen en zijn ingedeeld in vijf onderdelen; milieu, gezondheid van mens, dier en plant, dierenwelzijn en goede landbouw- en milieucondities. Het zijn geen aanvullende voorwaarden, maar voorwaarden waar agrarisch ondernemers zich al aan moeten houden.

Wanneer niet aan een randvoorwaarde wordt voldaan, kan een korting worden opgelegd op de inkomenssteun. De hoogte van de korting is standaard 3% van het volledige bedrag aan inkomenssteun¹. Bij het berekenen van de korting wordt rekening gehouden met de ernst, de omvang en de duur van de niet-naleving waarna de standaardkorting eventueel aangepast kan worden naar 1 of 5%.

Een steunaanvrager dient zich onder meer te houden aan het verbod om zonder vergunning van gedeputeerde staten projecten te realiseren of andere handelingen te verrichten die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen voor een Natura 2000-gebied de kwaliteit van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten in dat gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor dat gebied is aangewezen (artikelen 2.7, tweede lid en 2.9, eerste, tweede en derde lid, van de Wet Natuurbescherming).

Na de uitspraak van de ABRvS zijn situaties ontstaan waarbij in strijd wordt gehandeld met deze randvoorwaarden voor inkomenssteun. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij voormalig vergunningvrije activiteiten waarbij een melding volstond of bij beweiden en bemesten. In het BO van 21 juni jl. zijn besluiten genomen over hoe voor de korte termijn wordt omgegaan met handhaving. Ook ten aanzien van interimmers, initiatiefnemers met een nog niet onherroepelijk geworden vergunning en vernietigde vergunningen zijn besluiten genomen.

Uit Europese regelgeving vloeit voort dat jaarlijks 1% van de steunaanvragers wordt gecontroleerd. Dit gebeurt aan de hand van een steekproef. Concreet betekent dit dat in 2019 ongeveer 480 steunaanvragers dienen te worden gecontroleerd. De provincies voeren deze controles met betrekking tot de natuurvergunningen uit. Als een niet-naleving wordt geconstateerd, wordt dit door de provincies gemeld bij de NVWA. RVO legt vervolgens de korting op de inkomenssteun op. Op de naleving van de overige Randvoorwaarden GLB waaraan een steunaanvrager dient te voldoen, houdt de NVWA toezicht.

In het BO van 21 juni 2019 is besloten dat niet actief wordt gehandhaafd in het geval van voormalig vergunningvrije activiteiten die destijds correct zijn uitgevoerd overeenkomstig bestaande wetgeving. Het feit dat deze activiteiten nu vergunningplichtig zijn is immers te wijten aan onrechtmatige regelgeving, niet aan de landbouwer. De focus ligt hierbij op meldingen, waarbij een onderscheid is gemaakt tussen activiteiten die al zijn uitgevoerd en die nog niet zijn uitgevoerd. Voor activiteiten die nog niet zijn uitgevoerd, is alsnog een vergunning nodig voor de uitvoering ervan. Tijdens het BO van 21 juni 2019 is besloten dat er na de zomer duidelijkheid moet komen over de mogelijkheden voor vergunningverlening. Pas als de mogelijkheden voor vergunningverlening zijn uitgewerkt, kan vergunningverlening weer op gang komen. Voor beweiden geldt dit weideseizoen geen restricties. Dit volgt uit de uitspraak van de ABRvS. Voor het volgende weideseizoen moet hiervoor een oplossing zijn bedacht.

---

¹ Indien de randvoorwaarde opzettelijk niet wordt nageleefd wordt een korting opgelegd tussen de 20 en 100 % van de inkomenssteun.

Vergunningen waartegen geen beroep is ingesteld, worden van kracht na afloop van de beroepstermijn van zes weken. Initiatiefnemers met een vernietigde vergunning zullen opnieuw een vergunning moeten aanvragen. Het kan aan de orde zijn dat initiatiefnemers ondanks het feit dat zij nog geen onherroepelijke vergunning hebben, toch met activiteiten zijn gestart. Een beroepsprocedure heeft namelijk geen schorsende werking en werkzaamheden mogen dan (legaal) uitgevoerd worden. Desalniettemin was er op dat moment nog geen sprake van een onherroepelijke vergunning en hebben initiatiefnemers op eigen risico gehandeld. Er is besloten dat hierop actief wordt gehandhaafd. Echter, in de gestelde termijnen van de handhavingsaanpak wordt, gezien de lange periode van onzekerheid van de initiatiefnemer, enig respijt ingebouwd door uit te gaan van een periode van een half jaar om de bestaande situatie te herstellen.

Voor interrimmers is vastgesteld dat met deze groep hetzelfde wordt omgegaan als met andere initiatiefnemers. Interimimmers zijn bedrijven die vóór het PAS door verschillende oorzaken niet altijd beschikten over een natuurvergunning op basis van een passende beoordeling. Er zijn vier categorieën:

1. Interimimmers die inmiddels een onherroepelijke vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998/Wet natuurbescherming hebben voor de gehele inrichting (inclusief voorgenomen uitbreiding/wijziging).
2. Interimimmers die een melding hebben gedaan onder het PAS voor de gehele inrichting (inclusief voorgenomen uitbreiding/wijziging).
3. Interimimmers die binnen het PAS een toestemming hebben willen regelen, maar waarvoor de vergunning nog niet onherroepelijk is (en ook niet zal worden).
4. Interimimmers die geen actie hebben ondernomen.

Gevolgen Europa

Mogelijk dat de Europese Commissie (EC) schriftelijke vragen zal stellen over de Nederlandse aanpak na de uitspraak van de Raad van State. Indien de EC van mening is dat er mogelijk sprake is van een niet EU-conforme uitvoering van het randvoorwaardenbeleid in Nederland (het zou dan kunnen gaan om een tekortkoming van de essentiële controles "reikwijdte en kwaliteit van de controles ter plaatse" respectievelijk "correcte toepassing van administratieve sancties en uitsluitingen") is het niet ongebruikelijk dat de EC een zogenaamde artikel 34 brief stuurt met het verzoek om aanvullende informatie over de te treffen maatregelen, inclusief een eerste voorstel voor een financiële correctie². Overeenkomstig de richtsnoeren voor de berekening van de financiële correcties in het kader van de procedure voor de financiële en conformiteitsgoedkeuring van de rekeningen kan een forfaitaire correctie van 10% worden toegepast wanneer niet op de naleving van (een of meerdere) randvoorwaarden is gecontroleerd³. Het bedrag waarop het correctiepercentage moet worden toegepast, wordt in beginsel geraamd op 10% van het totale bedrag aan steun aan de producenten voor wie de betrokken randvoorwaarde geldt.

De brief van de EC vormt dan een eerste stap in de administratieve procedure, die verder voorziet in ambtelijk overleg en de mogelijkheid van het indienen van een verzoek om bemiddeling bij het onafhankelijke Bemiddelingsorgaan. Gedurende deze procedure heeft Nederland de mogelijkheid bevindingen te weerleggen of berekeningen te overleggen van het risico voor de landbouwfondsen (die lager zijn dan de door DG AGRI voorgestelde correctie).

Hoofdconclusie korte termijn

De controles in het kader van cross compliance dienen dit jaar te worden uitgevoerd. Tijdens het BO op 21 juni 2019 zijn besluiten genomen over hoe op korte termijn in de handhaving wordt omgegaan met ontstane illegale situaties als gevolg van de uitspraak. In lijn met deze besluiten geven provincies wel invulling aan de controles met betrekking tot natuurvergunningen in het kader van cross compliance, maar wordt geen actie ondernomen ingeval van geconstateerde

---

² Formele mededeling op grond van artikel 34 van Uitvoeringsverordening (EU) nr. 908/2014 van de Commissie van 6 augustus 2014 houdende uitvoeringsbepalingen van Verordening (EU) nr. 1306/2013 van het Europees Parlement en de Raad, wat betreft betaalorganen en andere instanties, financieel beheer, goedkeuring van de rekeningen, voorschriften inzake controles, zekerheden en transparantie (PbEU 2014, L 255).

³ <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2015/NL/3-2015-3675-NL-F1-1.PDF>

onvolkomenheden die verband houden met meldingen (geen vergunningen) van reeds uitgevoerde activiteiten, nog niet onherroepelijk geworden vergunningen en vernietigde vergunningen. Deze bevindingen worden verwoord in het rapport en afgedaan als een niet-naleving die "het gevolg is van handelen of nalaten dat niet rechtstreeks aan de begunstigde kan worden toegeschreven". Hierdoor kan de niet-naleving ingevolge artikel 91, tweede lid, van Verordening (EU) nr. 1306/2013 geen gevolgen hebben voor de uitbetaling van inkomenssteun van de aanvragers. Deze lijn wordt opgenomen in een handreiking voor provincies voor het toezicht op de Randvoorwaarden GBL en de reguliere handhaving.

F. Tijdslijn

Het Bestuurlijk Overleg wordt gevraagd kennis te nemen van de planning voor de aanpak voor de korte, de middellange en de lange termijn.

Bestuurlijke momenten

Ministerraad: 12 juli 2019

Bestuurlijk Overleg nieuwe stijl (BO) (ook met Defensie, EZK, BZK, UvW en VNG): 5 juli 2019 en in september.

Bestuurlijk Overleg Landbouw: 26 september

Bewindslieden Overleg (BWO): vrijdag 12 juli.

Interbestuurlijke Commissie Stikstof: elke donderdag (17 -18 uur).

Korte Termijn

Op korte termijn (t/m september) is afgesproken om inzicht te krijgen in de consequenties van de uitspraak en zorgen voor een gezamenlijke beleidslijnen op klemmende onderdelen. Hieronder op hoofdlijnen lopende acties en de planning:

Onderwerp	Trekker	Planning
Instellen Adviescollege	LNV	5 juli concept opdracht en bemensing bij BO, verstelling in Ministerraad van 12 juli. Zij leveren voor hervatting vergunningverlening en prioritering projecten een advies in september, lange termijn mogelijkheden medio 2020.
Verzorgen lijst projecten die mogelijk geraakt worden door de PAS-uitspraak.	LNV	12 juli uiterlijke inlevertermijn rijksprojecten en enkele weken daarna een Kamerbrief en 1 september inlevertermijn decentrale overheden.
AERIUS Calculator zonder PAS	IenW en RIVM	5 juli een besluit in het BO over de nieuwe versie, nieuwe versie gereed eind juli.
Voorstel RIVM mogelijke onderzoeken die helpen op dit moment	RIVM	4 juli een voorstel in interbestuurlijke commissie over onderzoeken nulmeting en beweiden en bemesten.
Aanpak beweiden en bemesten	Provincies	PvA in de zomer bespreken in interbestuurlijke commissie eind augustus, oplossing eind 2019, implementatie 2020 (voor nieuwe weide- en mestseizoen)
Voormalig vergunningvrije activiteiten – handreiking handhaving	Provincies	Handreiking handhaving in de zomer gereed.
Voormalig vergunningvrije activiteiten – handreiking legalisering	LNV	Aanpak legalisering eind 2019, implementatie 2020.
Vernietigde vergunningen	Bevoegd gezagen	Handreiking handhaving in de zomer gereed.
Beheer en Onderhoud	IenW, IPO, UvW en VNG	Beleidslijn in de zomer
Cross Compliance	LNV	Opdracht analyse in BO 5 juli, aanpak in het najaar
Schadeclaims	IenW/provincies LNV	Analyse diverse casussen voor reces, handreiking gereed in het najaar

Middellange termijn

Op de middellange termijn (t/m december) is afgesproken dat er een verdere uitwerking komt voor vergunningverlening zonder PAS, er wordt bekeken welke extra maatregelen kunnen worden ingezet en een afwegingskader wordt gemaakt voor de prioritering van knelpunten in de uitvoering van projecten. Op hoofdlijn ziet de planning er zo uit:

Uitwerking opties toestemmingsverlening

In september komt het adviescollege met een advies voor mogelijkheden in vergunningverlening, bijvoorbeeld ADC-toetsen en extern salderen. Dit wordt verwerkt in de handreiking voor initiatiefnemers.

Extra maatregelen

Bron- en natuurherstelmaatregelen worden doorgezet en er wordt gezocht naar extra bronmaatregelen in diverse sectoren. In de zomer en het najaar worden deze geïnventariseerd, daarna worden deze maatregelen verder uitgewerkt. Op 26 september is er een BO Landbouw gepland, waarin dit ook besproken zal worden. Implementatie vanaf zomer 2020.

Prioritering knelpunten projecten

Het voor de zomer in te stellen adviescollege levert in de zomer een advies voor een afwegingskader op. Deze leidt tot een nadere prioritering van projecten in het BO van september.

Lange termijn

Het adviescollege wordt gevraagd om een advies te geven over een nieuwe aanpak van de stikstofproblematiek die past in het streven om in de Natura 2000-gebieden een gunstige staat van intandhouding te realiseren en daartoe de voor stikstof gevoelige habitats te herstellen en die ertoe strekt om de balans tussen natuur en economische ontwikkeling te herstellen. Dit leidt tot een bestuurlijke keuze medio 2020, gevolgd door het uitwerken en opstellen van de nieuwe aanpak in 2020 en 2021 en implementatie vanaf 2022. Naar verwachting zal een nieuwe aanpak niet kunnen starten voor medio 2023.

Conceptverslag Bestuurlijk Overleg 21 juni 2019

Aanwezigen:

Vanuit LNV: Mw Schouten, 10.2.e

Vanuit I&W: Mw van Nieuwenhuizen, 10.2.e

Vanuit de provincies: 10.2.e

1. Opening en vaststelling agenda

Minister Schouten heet iedereen welkom. De agenda wordt vastgesteld.

Van de kant van de provincies wordt aangegeven dat mevrouw 10.2.e spreekt namens de volledige delegatie van provincies. De heer 10.2.e is betrokken in het kader van VTH (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving). Ondanks dat mevrouw 10.2.e niet meer in functie is, behoudt zij voorlopig haar mandaat vanwege haar ervaring met het PAS. Zij geeft aan dat dit een korte periode zal zijn, vanwege de crisissituatie.

2. Mededelingen en actualiteiten incl. terugblik plenair debat 20 juni

Minister Schouten geeft een terugblik op het parlementaire debat. Het debat is van de zijde van het kabinet procedureel gebleven. Zij heeft het proces geschetst en aangegeven dat de andere overheden ook aangesloten zijn. Er is een motie ingediend voor het instellen van een commissie. Minister Schouten heeft de motie 'oordeel Kamer' gegeven. Met betrekking tot de korte termijn, maar zeker ook voor de lange termijn kan de commissie een opdracht worden gegeven. Mevrouw 10.2.e geeft aan dat ze het debat heeft gevolgd en laat weten dat ze hier een zorgpunt bij heeft. Voor de korte termijn is met elkaar de structuur vastgesteld. Wat gaat de commissie doen? Er moet worden voorkomen dat tegelijkertijd dezelfde taken worden uitgevoerd. Minister Schouten geeft aan dat de commissie samen met de provincies wordt ingesteld. Er kunnen elementen voor de korte termijn worden meegenomen door de commissie, maar het zal vooral gaan over de lange termijn. Over de korte termijn worden nu afspraken gemaakt. De commissie kan kijken naar de randvoorwaarden voor salderen en de ADC-toets. Mevrouw 10.2.e benadrukt dat er geen overlap moet zijn. Minister Schouten geeft aan dat het bij de commissie gaat om een groep van deskundigen. Bestuurlijk wordt de opdracht gegeven aan de commissie en worden besluiten genomen. Minister van Nieuwenhuizen geeft aan dat de Kamer de nadruk heeft gelegd op het instellen van een commissie voor de lange termijn met het oog op vervanging van het PAS. De heer 10.2.e vraagt of de commissie aan de Kamer rapporteert. Dit is niet het geval. Het BO is opdrachtgever.

Mevrouw 10.2.e heeft vragen over de uitspraken die Minister Schouten tijdens het debat heeft gedaan over handhaving. Minister Schouten geeft aan dat zij heeft aangegeven wat haar inzet is. Over beweiden en bemesten heeft zij gezegd dat wat haar betreft niet wordt beboet, maar dat zij dit eerst in het BO zal afstemmen. Over meldingen heeft zij gezegd dat haar insteek is dat meldingen die legaal zijn gedaan, als legale activiteiten worden behandeld, maar dat zij dit ook eerst zal afstemmen in het BO.

3. Vaststelling conceptverslag BO 4-06-2019

Het verslag van 4 juni 2019 wordt vastgesteld.

4. Bespreeknotitie

Ter bespreking en ter besluitvorming

A. Voorstel aanpak korte termijn

1. (Voormalig) Vergunningvrije activiteiten

Minister Schouten geeft aan dat de beleidslijn op dit punt is geformuleerd, er komt een handreiking handhaving. Mevrouw 10.2.e geeft aan dat ze akkoord is. Mevrouw Nieuwenhuizen is eveneens akkoord.

2. Vernietigde vergunningen

Mevrouw 10.2.e geeft aan dat het belangrijk is dat goed wordt onderbouwd hoe en wanneer wordt geïnformeerd over vernietiging van een besluit. Minister Schouten geeft aan dat er goede afspraken moeten worden gemaakt over communicatie. Minister Nieuwenhuizen kan instemmen.

De heer 10.2.e geeft aan dat voordat wordt gehandhaafd, eerst moet worden onderzocht of iets legaliseerbaar is. Hij vraagt naar een algemene lijn/juridisch advies hierover. Minister Schouten geeft aan dat er sprake is van een overtreding als er activiteiten worden ontplooid ondanks een vernietigde vergunning. Er wordt afgesproken dat de landsadvocaat wordt gevraagd om een procedureel advies over hoe om te gaan met handhaving. In het volgend BO wordt hierop teruggekomen.

3.

a. Interimmers

Hiermee wordt hetzelfde omgegaan als met andere initiatiefnemers. Dit is akkoord.

b. Besluiten nog niet onherroepelijk:

Dit was gisteren in de Kamer ook aan de orde. Het onderscheid luistert nauw. Mevrouw 10.2.e geeft het onderscheid aan; ingeval geen beroep wordt ingesteld, doorgaan, ingeval wel beroep wordt ingesteld, waarschijnlijk vernietiging. Het verschilt per provincie hoe hiermee wordt omgegaan qua communicatie. Minister Schouten geeft aan dat het van belang is dat 1 lijn wordt gehanteerd.

Mevrouw 10.2.e geeft aan dat dat punt helder is. De communicatie zal iets verschillen per provincie, deze is actief of juist niet. Mevrouw 10.2.e geeft desgevraagd aan dat in 10-tallen gevallen geen beroep is ingesteld. De heer 10.2.e laat weten dat integrale verzoeken worden gedaan naar alles wat openstaat. Mevrouw 10.2.e geeft aan dat het van belang is dat provincies en gemeenten afspraken maken over hoe om te gaan met de verklaring van geen bezwaar.

4. Beheer en onderhoud

Mevrouw 10.2.e geeft aan dat het streven op dit dossier is door te laten gaan wat door kan gaan, en dat beheer en onderhoud een reukelijk begrip is. Het is breder dan alleen vaarwegen, bruggen en dijken. Dit speelt ook bij provincies en gemeenten. Minister Schouten vindt het belangrijk dit te definiëren. Minister van Nieuwenhuizen noemt het onderscheid tussen beheer en onderhoud en renovatie. Het is van belang dat de definitie ook wordt afgestemd met gemeenten. Er moet een heldere omschrijving komen. Mevrouw 10.2.e geeft aan dat dit ook voor de toekomstige situatie nodig is. Er wordt afgesproken dat op ambtelijk niveau een definitie voor de korte termijn wordt gemaakt waarbij VNG en UvW worden betrokken.

5. Beweiden en bemesten

Mevrouw 10.2.e geeft aan dat op de korte termijn geen handhavingsacties worden uitgevoerd. Er kunnen beroepen worden verwacht, hier wordt naar bevind van zaken op gehandeld. Wel moet op korte termijn een oplossing worden gezocht. Februari 2020 lijkt ver weg, maar is dit niet. Mevrouw 10.2.e benoemt nog aan dat er een verschil is tussen beweiden en bemesten, ook qua oplossingen. Mevrouw Schouten komt met een pragmatische oplossing. Zij geeft aan dat een handhavingsverzoek een doorlooptermijn kent, waarna het weideseizoen voorbij is. Vanuit de zijde van IPO wordt aangegeven dat mensen koeien in de wei willen. Mevrouw Schouten geeft aan dat dit ook in de Kamer wordt gedeeld. In het najaar moet zicht zijn op hoe met beweiden en bewesten wordt omgegaan.

Mevrouw 10.2.e benadrukt dat niet alle koeien zonder vergunning in de wei lopen, er zijn ook omgevingsvergunningen afgegeven.
Dit agendapunt wordt vastgesteld.

6. Cross compliance

Minister Schouten licht dit onderwerp toe. Boeren zijn aan Europese regels gebonden. Als hieraan niet wordt voldaan, kan dit gevolgen hebben. Mevrouw 10.2.e geeft aan dat zij het van belang vindt dat de lijnen kort zijn. Dit onderwerp wordt uitgewerkt en komt terug in het BO.

7. Schadeclaims

10.2.g

8. Vergunningverlening zonder PAS

Mevrouw 10.2.e vraagt of de aanpassing van Calculator op 1 juli wordt opengesteld? Zij geeft aan dat dit van belang is voor projecten die gebruik van maken van 0 of minder uitstoot. Zij vindt dat er een knip moet worden gemaakt bij de openstelling van Calculator tussen mogelijkheden van intern salderen en projecten die gebruik maken van extern salderen waarover in beleid keuzes moeten worden gemaakt. Mevrouw Nieuwenhuizen geeft aan dat er een beheerplan zou moeten komen voor periodieke actualisatie van Calculator. De emissiefactoren voor het wegverkeer worden jaarlijks aangepast. Zij benadrukt dat ze graag zou zien dat Calculator op 1 juli wordt opengesteld en niet wordt gewacht tot september.

Pas als Calculator is voorgeschreven, is het gebruik ervan verplicht. Er wordt aangegeven dat het mogelijk niet voor alle bronnen een geschikte rekentool is. Er moet ruimte zijn voor andere instrumenten. De heer 10.2.e geeft aan dat het in principe een goede rekentool is tenzij andere net zo goed zijn. Dit kan worden opgenomen in de regelgeving. Mevrouw 10.2.e laat weten dat zij niet weet of 1 juli lukt. Mevrouw 10.2.e geeft aan dat eraan wordt gewerkt.

De heer 10.2.e vraagt om verduidelijking van de begrippen intern en extern salderen. Hij geeft aan dat als een activiteit niet locatie specifiek is de grens tussen intern en extern salderen vaag is. De heer 10.2.e reageert dat intern salderen is gekoppeld aan een activiteit. De heer 10.2.e geeft aan dat intern salderen in het geval van 1 locatie prima kan, maar dat bij meerdere locaties goede afspraken moeten worden gemaakt. Minister Schouten geeft aan dat er eerst duidelijkheid moet zijn over wat intern salderen is voordat Calculator wordt opengesteld. Dit wordt ambtelijk uitgewerkt en komt volgend BO terug. De heer 10.2.e geeft aan dat moet worden voorkomen dat dit te groot wordt en dat het BO niet wordt gehaald. De heer 10.2.e reageert dat er op korte termijn een duidelijke definitie kan komen, uitgaande van 1 locatie bij intern salderen. Mevrouw Schouten gaat akkoord met deze insteek. Voor extern salderen komen er beleidsregels die in de zomer worden uitgewerkt en in het BO worden vastgesteld. Mevrouw Nieuwenhuizen vraagt hoe lang het duurt om het gebruik van Calculator te verplichten. De heer 10.2.e geeft aan dat dit snel in de regeling kan worden opgenomen.

B. Voorstel aanpak middellange termijn

Mevrouw Schouten geeft aan dat het afmaken van het afwegingskader voor de zomer te ambitieus is, dit kan ook in een later stadium in het proces.

De heer 10.2.e geeft aan dat hij de lijn onderschrijft, maar stelt dat als het gaat om de ADC-toets, activiteiten op gemeentelijk en provinciaal niveau hier niet aan kunnen voldoen. Het is van belang dat kleinere projecten ook kunnen worden opgepakt. Mevrouw Nieuwenhuizen geeft aan dat er een balans moet worden gevonden tussen grote en kleine projecten. Minister Schouten doet een procesvoorstel. Zij vraagt om inzicht in waar we het over hebben en welke keuzes voorliggen. De Kamer heeft ook gevraagd om een lijst op te stellen. Voor provincies kan het lastig zijn deze openbaar te maken, maar het is goed het gesprek te voeren over wat er voorligt, aan de hand van casuïstiek.

Er moeten principes worden gehanteerd om keuzes te maken. Minister Schouten geeft het voorbeeld van een dijk die op instorten staat, dit gaat voor. Minister Nieuwenhuizen geeft aan dat de ADC-toets ook lastig is ingeval van een dijkverzwaring. Minister Schouten benadrukt dat er kaders nodig zijn om aan te houden. Het idee is om een commissie de principes te laten uitwerken. Hiermee kunnen de afwegingen die kunnen worden gemaakt, worden geobjectiveerd. Dit wordt in de zomer gedaan. De provincies maken inzichtelijk waar vraagstukken liggen.

C. Voorstel aanpak lange termijn

Er is een tijdsspanne aangegeven, deze lijkt ambitieus. De heer 10.2.e noemt dit een spagaat, het duurt lang, liever zou hij zien dat het sneller gaat, maar het is lastig. De heer 10.2.e geeft aan dat 2 jaar haalbaar moet zijn. Met de PAS uitspraak in de hand, kan gebruik worden gemaakt van elementen uit het PAS die overleefd zijn gebleven. Emissies die nog niet gerealiseerd zijn, kunnen niet worden meegenomen. Minister Schouten geeft aan dat een programmatische aanpak op zichzelf kan, maar niet deze. Het is zinnig om te kijken wat we kunnen meenemen. Dit kan aan de commissie worden meegegeven. Hier komt een visie uit die wordt teruggelegd aan het BO. Minister Nieuwenhuizen geeft aan dat zij de commissie wil meegeven dat innovaties onzekerheden met zich brengen, en dat het van belang is dat innovaties niet stilliggen. De heer 10.2.e reageert dat dit niet het geval hoeft te zijn.

De heer 10.2.e geeft aan dat je gevoelsmatig sneller zou willen gaan. In september wordt gestart en er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de bouwstenen die er zijn. Toch is het een ambitieus plan.

Minister Schouten concludeert dat aan de commissie een quick scan wordt gevraagd voor het opstellen van zienswijzen. Na de zomer wordt dit opgeleverd. Mevrouw Nieuwenhuizen geeft nog mee dat goed moet worden gekeken naar de organisatie, en dat bijvoorbeeld LTO en de bouwsector ook worden betrokken.

D. Voorstel nieuwe organisatiestructuur

In het voorstel wordt de huidige groep bestuurders uitgebreid. De heer 10.2.e vindt het mooi wat er voorligt en goed dat er een stikstofcoördinator wordt aangewezen. Vanuit IPO-zijde wordt dit ook georganiseerd. Ook geeft hij aan dat er verschillende partijen aan tafel zitten, LNV en provincies hebben bevoegdheden, I&W ook. Zij zijn de bevoegde gezagen. De voorgestelde structuur is breder. Het moet duidelijk zijn waar het bevoegd gezag voor aan de lat staat.

Minister Schouten geeft aan dat duidelijk moet zijn wie welke rol heeft, maar gesprekken moeten plaatsvinden op basis van gelijkwaardigheid. Samen moeten de schouders eronder. Mevrouw 10.2.e benadrukt dat het nodig is dat we gezamenlijk de regie houden. Minister Schouten stelt voor in afstemming alles goed voor te bereiden, zoals het opstellen van de agenda. Samenvattend wordt de agendasetting door de huidige partijen gedaan, andere partijen kunnen er iets van vinden. Mevrouw Nieuwenhuizen geeft aan dat eventueel nog in dit gremium apart samen kan worden gekomen. Mevrouw Nieuwenhuizen vraagt hoe het verder gaat met het PAS-bureau en het RIVM. Mevrouw 10.2.e geeft aan dat het PAS-bureau een gezamenlijk vehikel is. Over hoe we hiermee omgaan, moeten keuzes worden gemaakt. Minister Schouten geeft aan dat de kennis en kunde van het PAS-bureau nu nodig zijn. Mevrouw 10.2.e benadrukt dat de inhoud leidend moet zijn bij het maken van de keuzes. De heer 10.2.e geeft aan dat het RIVM adviseur is, er moet worden gekeken hoe hiermee wordt omgegaan.

E. Communicatie

Er wordt een brede communicatiewerkgroep ingesteld.

Minister Schouten wil een Kamerbrief uitdoen over wat in het BO is besloten. De heer 10.2.e geeft aan dat hij intern bij de provincie wil afstemmen. De heer 10.2.e doet aan verwachtingenmanagement en vraagt zich af of dinsdag haalbaar is. Het streven is de brief dinsdag, uiterlijk woensdagochtend te versturen.

De heldere opdrachtverlening aan de commissie kost meer tijd. Mevrouw 10.2.e vraagt naar het detailniveau van de brief. Minister Schouten geeft aan dat het gaat over beweiden en bemesten, beheer en onderhoud, vergunningen in verschillende stadia, het zo snel mogelijk openstellen van AERUIS. Het gaat over alle gegevens die 'hard' zijn.

Minister Schouten laat weten dat in een brief van EZK over het Klimaatakkoord een passage komt over stikstofreductie als gevolg van het akkoord. Anders bestaat het risico dat bijvoorbeeld de industrie zich terugtrekt. De passage wordt afgestemd, ook met de provincies.

Afgesproken wordt dat het volgend BO voor de zomer plaatsvindt, op vrijdag 5 juli a.s.

5. Rondvraag

Er wordt geen gebruik gemaakt van de rondvraag. Minister Schouten bedankt de aanwezigen en sluit het overleg.

Bestuurlijk Overleg Stikstof

Datum: 5 juli 2019
Tijdstip: 17.15 - 18.30 uur
Locatie: 10.2.e

AGENDA

1. Opening en vaststelling agenda

2. Mededelingen en actualiteiten

3. Vaststelling conceptverslag BO PAS 21-06-2019

bijlage 1

4. Bespreknotitie

Ter bespreking en ter besluitvorming

bijlage 2

- A. Voorstel Instellingsregeling Adviescollege stikstofproblematiek
- B. AERIUS Calculator 2019
- C. Intern salderen
- D. Extern salderen en ADC-toets
- E. Cross compliance
- F. Tijdlijn

bijlage 3

5. Rondvraag en sluiting

Bespreeknotitie Bestuurlijk Overleg Stikstof 15 augustus 2019

- A. Kamerbrief inventarisatie Rijksprojecten**
- B. Planning**
- C. Dilemma's**

A. Kamerbrief inventarisatie Rijksprojecten

- Het Bestuurlijk Overleg wordt gevraagd in te stemmen met de Kamerbrief *Inventarisatie mogelijk geraakte projecten met betrokkenheid Rijk door de PAS-uitspraak* en bijbehorende bijlage.
- Het laten versturen van deze brief zo spoedig mogelijk na akkoord van het Bestuurlijk Overleg.

De Kamerbrief bevat een inventarisatie van die projecten en activiteiten die mogelijk gevolgen ondervinden van de PAS-uitspraak. Van die projecten en activiteiten is het Rijk zelf initiatiefnemer dan wel bevoegd gezag. Op dit moment wordt nog gewerkt aan een inventarisatie van projecten waarvoor medeoverheden bevoegd gezag zijn. Deadline voor aanlevering hiervan is gesteld op 1 september. In september zal een Kamerbrief over deze projecten worden gemaakt.

De Kamerbrief en de bijlage met de inventarisatie treft u in bijlage 3 en 4.

B. Planning

- Het Bestuurlijk Overleg wordt gevraagd kennis te nemen van de relevante data en bijbehorende planning.
- Het Bestuurlijk Overleg wordt gevraagd in te stemmen met het uitstellen van het moment van het oppakken van de toestemmingsverlening voor plannen en projecten op basis van extern salderen en de ADC-toets tot 1 november.

Relevante data

- Op 1 september wordt de opbrengst van de werkgroepen voor toestemmingsverlening op korte termijn en een voorstel voor een afwegingskader voor prioritering tussen projecten aan het adviescollege geleverd.
- Op 10 september is een MCRS, hier kan eventueel de voortgang van het stikstofdossier worden besproken.
- Op 18 en 19 september zijn de Algemene Politieke Beschouwingen.
- Uiterlijk 19 september staat de verzending van de stand van zakenbrief met het plan van aanpak gepland (volgens verzoek van de vaste Kamercommissie van LNV).
- Het adviescollege is voornemens medio september met een advies te komen over toestemmingsverlening op korte termijn en een voorstel voor een afwegingskader voor prioritering tussen projecten.
- Het volgende BO is op 26 september. Daar komt de Kamerbrief met een inventarisatie van de overige projecten (met duiding van de impact) aan de orde. Ook staan toestemmingsverlening op de korte termijn en een voorstel voor een afwegingskader voor prioritering tussen projecten op de agenda.
- Op 26 september is tevens een AO PAS gepland.

Tijdpad

- In het Bestuurlijk Overleg van 5 juli jl. is afgesproken dat bevoegde gezagen tot 1 oktober toestemmingsverlening en vaststelling van plannen die gebruik maken van externe saldering of ADC-toets niet toestaan. Tevens is afgesproken dat bevoegde gezagen samen een beleidslijn uitwerken voor extern salderen en de ADC-toets die dit najaar beschikbaar is.
- De tijd tussen de oplevering van het advies van het adviescollege (op z'n vroegst medio september) en het BO op 26 september hoogstwaarschijnlijk zeer beperkt. Deze besluitvorming dient bovendien nog te worden omgezet in regelgeving die door het kabinet en alle Gedeputeerde Staten moeten worden vastgesteld. Dit kost naar de huidige inschatting minimaal drie weken.
- Vandaar dat het ambtelijk advies is om het hervatten van de toestemmingsverlening wat betreft extern salderen en de ADC-toets naar 1 november te verplaatsen. Hierbij moet worden gerealiseerd dat deze vertraging nadelen met zich meebrengt voor verschillende dossiers.
- Indicatief zullen deze stukken uiterlijk 11 oktober klaar moeten zijn om 1 november te halen. De programmaorganisatie verkent nog waar eventuele mogelijkheden voor versnelling liggen.
- De planning wordt daarom met een maand verlengd.
- Maatschappelijk en politiek zal er steeds meer druk komen te staan op hervatting van de toestemmingsverlening en het bieden van duidelijkheid hierover.
- Het is van belang om in gezamenlijkheid een woordvoeringslijn te ontwikkelen waar de keuze hieromtrent duidelijk wordt toegelicht.

Overzicht van de planning op de korte termijn:

		BO 15 aug				MCRS 10 sep	APB 18 sep	BO+AO 26 sep
Projecten gerelateerd aan adviescollege	32	33	34	35	36	37	38	39
Informeren adviescollege toestemmingsverlening								
Informeren adviescollege afwegingskader stikstof								
Advies van adviescollege								
Uitwerken advies tot bestuurlijke keuze								
Bestuurlijke keuze toestemmingsverlening								
Uitwerken bestuurlijke keuze tot vastgestelde regelgeving							1	nov
Overige projecten	32	33	34	35	36	37	38	39
Tweede Kamerbrief over Rijksprojecten								
Tweede Kamerbrief over alle projecten en impact								
Plan van Aanpak AERIUS Calculator 2019.1								
Definitie beheer en onderhoud								
Plan van Aanpak Beweiden en bemesten								
Advies oplossingsrichting beweiden en bemesten							15	okt
Handreiking omgaan met schadeclaims							15	okt

C. Dilemma's

- Het Bestuurlijk Overleg wordt gevraagd van gedachten te wisselen over dilemma's die nu in de praktijk opkomen en waar mogelijk richting te geven.

Met het verstrijken van de tijd sinds de uitspraak van de Raad van State komen bij de bevoegde gezagen en overige betrokken partners steeds meer concrete vraagstukken langs. In de onderstaande dilemma's wordt u meegenomen in een aantal voorbeelden om zo gevoel te krijgen voor wat er in de praktijk speelt. Het zou ons helpen als u handvaten kunt geven over hoe met deze vraagstukken omgegaan kan worden.

- 10.2.g
[Redacted text block containing multiple paragraphs of text, mostly obscured by grey bars.]
- Hoe gaan we om met initiatiefnemers van projecten die aanvoeren dat hun project weliswaar stikstofdepositie veroorzaakt, maar dat de omvang daarvan klein is en geen schade toebrengt aan de natuur?
  - Met de openstelling van AERIUS Calculator 2019 berekenen er meer projecten dan voorheen een kleine, al dan niet tijdelijke depositie. Onder het PAS konden deze projecten zonder vergunning of slechts met een melding hun project uitvoeren, nu kan dat niet meer.
  - Initiatiefnemers zullen betogen dat zulke kleine deposities verwaarloosbaar zijn en geen schade toebrengen aan de natuur.
  - Deze redenering zal in veel gevallen valide zijn voor een individueel project. Er is echter nooit sprake van slechts één project dat depositie veroorzaakt op een gebied: er

is sprake van een uitgangssituatie qua stikstofbelasting en er zijn altijd meerdere projecten die tot stikstofdepositie leiden.

- Zodoende kan een project niet in isolatie worden gezien, maar cumulatie met andere projecten moet in ogenschouw worden genomen.
- Voor bestaande en regulier terugkerende activiteiten, kan dit betekenen dat deze plotseling niet meer mogen plaatsvinden met alle gevolgen van dien.
- Voor kleine, tijdelijke deposities wordt gewerkt aan een juridisch en ecologisch zo goed mogelijk onderbouwde redeneerlijn, om toestemmingsverlening in die gevallen weer toe te staan al dan niet met een projectspecifieke en/of locatiespecifieke onderbouwing van de effecten. Dit is zowel voor de administratieve lasten aan de kant van de initiatiefnemer als voor de bevoegde gezagen wenselijk.
- De onderbouwing van deze pragmatische oplossingen wordt ook aan het adviescollege voorgelegd.
- Tot het moment dat een dergelijke redeneerlijn er is én er zicht is op cumulatie van projecten, is het niet mogelijk vergunningen te verlenen voor dergelijke gevallen. Hierbij zijn de projecten uitgezonderd waarbij onderbouwd kan worden dat geen negatieve effecten optreden als gevolg van de stikstofdepositie.
- Het dilemma: voor de individuele initiatiefnemer is het nauwelijks te begrijpen dat ook projecten die slechts zeer geringe stikstofdepositie veroorzaken nu geen vergunning kunnen krijgen, tenzij onderbouwd kan worden dat geen negatieve effecten optreden als gevolg van de stikstofdepositie. Dit geldt ook in bredere zin voor initiatiefnemers die een vergunning willen verkrijgen op grond van extern salderen of de ACD-toets, maar deze vergunning kan pas worden verleend als de vergunningverlening niet langer wordt opgeschort door de bevoegde gezagen. Hoe gaan we met deze ongemakkelijke situatie om, ook in de communicatie?

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal

10.2.e

Datum

Betreft Inventarisatie mogelijke geraakte projecten met betrokkenheid Rijk
door de PAS-uitspraak

Geachte voorzitter,

Met deze brief informeer ik u over de gevraagde inventarisatie van projecten en activiteiten die mogelijk geraakt worden door de gevolgen van de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: de Afdeling) over het PAS. Het betreffende overzicht is als bijlage met deze brief meegestuurd. In het debat met uw Kamer op 20 juni 2019 is de regering met de motie-Weverling c.s. (Kamerstuk 32 670, nr. 154) hierom verzocht. Deze brief verstuur ik mede namens de minister van Infrastructuur en Waterstaat, de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de minister van Economische Zaken en Klimaat, de minister van Defensie en de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. De informatie in deze brief is ook afgestemd met de provincies, de Unie van Waterschappen en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

De breedte van het vraagstuk noopt ons er toe om een onderscheid te maken tussen de projecten en activiteiten waarvoor de rijksoverheid zelf initiatiefnemer dan wel het bevoegd gezag is en die waarvoor de medeoverheden (primair de provincies) bevoegd gezag zijn. Voor de eerste categorie is met deze brief een inventarisatie beschikbaar. De tweede categorie betreft ook projecten van particuliere initiatiefnemers. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een boer die een stal wil uitbreiden, een ondernemer die een fabriek wil bouwen of een sportvereniging die een clubhuis wil vernieuwen. Voor deze categorie is, vanwege de potentiële omvang, meer tijd nodig en wordt inzicht verwacht in de loop van september 2019. Voor het overzicht zal hierbij wel enige aggregatie plaatsvinden. Deze informatie zal ik u ook per brief toesturen.

Voor woningbouw staan geen projecten in deze inventarisatie aangezien de medeoverheden het bevoegd gezag vormen dan wel initiatiefnemer zijn. Daarnaast zorgt de diversiteit in de woningbouwprojecten, bijvoorbeeld door hun omvang of de afstand tot een Natura 2000-gebied, dat deze lokaal beoordeeld moeten worden. Een specifieke inventarisatie voor woningbouw is nodig om de invloed van de uitspraak van de Afdeling te bepalen op de geprognosticeerde jaarlijkse woningbouwproductie van gemiddeld 75.000 woningen. Het kabinet verwacht een inzicht in de woningbouwprojecten in september 2019 te kunnen leveren.

**Directoraat-generaal Natuur,
Visserij en Landelijk gebied**

Bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres

Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr

00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)

F 070 378 6100 (algemeen)

www.rijksoverheid.nl/Inv

Behandeld door

10.2.e

T 0

10.2.e @minlnv.nl

Ons kenmerk

DGNVLG / 19190952

Uw kenmerk

Bijlage(n)

1

De bijgevoegde inventarisatie is een momentopname, niet limitatief en zal in ontwikkeling blijven. Bij de samenstelling hebben de vakdepartementen een actualisatie gemaakt mede op basis van het overzicht uit de Kamerbrief d.d. 19 juni 2019 (Kamerstuknummer 32670-149). Hiervoor is de prioritaire projectenlijst uit de Regeling natuurbescherming als startpunt gebruikt. Bij deze inventarisatie gaat het om projecten en activiteiten die mogelijk stikstofdepositie in een Natura 2000-gebied veroorzaken en waarvoor een toestemmingsbesluit nodig is. Uitgangspunt is verwachte besluitvorming binnen anderhalf jaar. De projecten zijn geïnventariseerd ongeacht een bepaalde drempelwaarde of een specifieke afstand tot een Natura 2000-gebied. Ook de projecten die weinig stikstofdepositie veroorzaken in natuurgebieden komen zo in beeld.

De inventarisatie maakt geen onderscheid tussen projecten met alleen een depositiebijdrage bij de aanleg (zoals windmolenparken en dijkversterkingen) en projecten met (tevens) een depositiebijdrage bij het gebruik. Benadrukt moet worden dat het nu nog niet zeker is dat alle projecten op deze lijst daadwerkelijk gevolgen ondervinden van de uitspraak van de Afdeling. Onder het regime van het PAS was doorgang van al deze projecten evenmin een automatisme, omdat er een beperkte depositieruimte beschikbaar was en alleen voor de in de Regeling natuurbescherming opgenomen prioritaire projecten op voorhand ontwikkelingsruimte was gereserveerd.

Voor de projecten van IenW is het MIRT als uitgangspunt genomen, aangevuld met kustlijn- en luchtvaart. Projecten waarvan de scope nog niet vastgesteld is (veelal verkenningen en onderzoeken) en waarvoor de komende anderhalf jaar nog geen besluit voorzien is, zijn niet opgenomen. Projecten waarvoor decentrale overheden initiatiefnemer zijn, zoals de waterschapsprojecten binnen het Hoogwaterbeschermingsprogramma en diverse spoor- en openbaarvervoerprojecten, zijn niet in deze inventarisatie opgenomen.

Voor Defensie zijn er geen individuele projecten op de lijst geplaatst, maar de locaties waar (mogelijk meerdere) ontwikkelingen zijn voorzien. De locaties van Defensie bevatten ook projecten die het Rijksvastgoedbedrijf voor Defensie uitvoert. Voor LNV gaat het om projecten voor zandwinning en om visserij (terugkerende activiteiten voor mosselzaad, boomkor, garnalen en spisula). LNV is voor deze projecten bevoegd gezag, geen initiatiefnemer.

Voor BZK gaat het om projecten van het Rijksvastgoedbedrijf. Het betreft nieuw- en verbouwprojecten voor de kantoorportefeuille en voor andere functies. Vanwege grote hoeveelheid projecten (ca. 3750) is gepoogd overzicht te creëren door de projecten van enige omvang die binnen de criteria van deze brief vallen te groeperen naar gebruiker. Verkoop van rijksvastgoed met een herontwikkeling is als aparte groep benoemd. Deze groep wordt in de brief van september (met de projecten waar medeoverheden bevoegd gezag zijn) uitgewerkt.

Voor de projecten van EZK gaat het primair om projecten voor energie- en nutsvoorziening en projecten voor de komende energietransitie die potentieel geraakt worden.

Deze inventarisatie zal ook mee worden gegeven aan het recentelijk door het kabinet ingestelde Adviescollege stikstofproblematiek.

**Directoraat-generaal Natuur,
Visserij en Landelijk gebied**

Ons kenmerk
DGNVLG / 19189327

Carola Schouten
Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

1. /word/media/image1.png

Type: image/png
Size: 22 KB (22,944 bytes)

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Departement	Projectnaam
Ministerie van Defensie	AOCS/Kamp Nieuw Milligen
Ministerie van Defensie	APS Eygelshoven
Ministerie van Defensie	Bernhardkazerne
Ministerie van Defensie	Camp New Amsterdam
Ministerie van Defensie	Cluster Schaarsbergen
Ministerie van Defensie	Frederikkazerne
Ministerie van Defensie	Genm. de Ruyter van Steveninckkazerne
Ministerie van Defensie	HV Nassau Ouwerkerkkamp
Ministerie van Defensie	Johannes Postkazerne
Ministerie van Defensie	Joost Dourleinkazerne
Ministerie van Defensie	Koning Willem III Kazerne
Ministerie van Defensie	Legerplaats bij Olderboek
Ministerie van Defensie	Legerplaats Ermelo
Ministerie van Defensie	Legerplaats Harskamp
Ministerie van Defensie	Legerplaats Stroe
Ministerie van Defensie	Leusden
Ministerie van Defensie	Luitenant generaal Bestkazerne
Ministerie van Defensie	Luitenant Kolonel Tonnetkazerne
Ministerie van Defensie	Marine Etablissement Amsterdam
Ministerie van Defensie	Marine kazerne Vlissingen
Ministerie van Defensie	Marinekazerne Erfprins
Ministerie van Defensie	Militaire oefen vlieggebieden
Ministerie van Defensie	MMC-Veenhuizen
Ministerie van Defensie	Nieuwe Haven
Ministerie van Defensie	Oefenterreinen-Defensie
Ministerie van Defensie	OT Oirschotse Heide
Ministerie van Defensie	Petten KM
Ministerie van Defensie	Regio Soesterberg
Ministerie van Defensie	Schiet faciliteit Ossendrecht
Ministerie van Defensie	USAG nic oost
Ministerie van Defensie	Vliegbasis de Kooy
Ministerie van Defensie	Vliegbasis Eindhoven
Ministerie van Defensie	Vliegbasis Gilzen-Rijen
Ministerie van Defensie	Vliegbasis Leeuwarden
Ministerie van Defensie	Vliegbasis Volkel
Ministerie van Defensie	Vliegbasis Woensdrecht
Ministerie van Defensie	Walaardt Sacre Kamp
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	A1 Apeldoorn - Azelo
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	A12/A15 Ressen - Oudbroeken (ViA15)
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	A2 Het Vonderen - Kerensheide
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	A27 Houten - Hooipolder
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	A27/A12 Ring Utrecht
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	A28/A1 knooppunt Hoevelaken
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	A4 Passage Den Haag

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	A6 Almere Buiten-Oost - Lelystad
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	A67/A73 Knooppunt Zaarderheiken
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Afsluitdijk
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Capaciteitsuitbreiding ligplaatsen IJssel
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Deltaplan Zoetwater: Noordervaart
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Den Haag CS, perronsporen 11 en 12
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	European Rail Traffic Management System (ERTMS)
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Fietsparkeren bij stations
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Goederenroute Elst-Deventer-Twente (NaNOV)
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Grensoverschrijdend spoorvervoer
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Hoogwaterbeschermingsprogramma: Dijkversterking Marken
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Hoogwaterbeschermingsprogramma: IJmuiden
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Hoogwaterbeschermingsprogramma: Vlieland
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Hoogwaterbeschermingsprogramma 2: Houtribdijk, onderdeel Trintelzand B/watersportstrand
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Kleine stations
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Krib- en oeververlaging Pannerdensch Kanaal
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Kustlijnzorg
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Luchthavenverkeersbesluit Schiphol
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Luchthavenbesluit Groningen Airport Eelde
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Luchthavenbesluit Lelystad Airport
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Luchthavenbesluit Luchthaven Maastricht Aachen Airport
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Luchthavenbesluit Rotterdam The Hague Airport
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Maaslijn (spoorwegproject)
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Maatregelenpakket HSL-Zuid
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Meer veilig (verbeteren verkeersveiligheid hoofdwegennet)
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Meerjarenprogramma Geluidsanering (MJPG)
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Meerjarenprogramma Ontsnippering (MJPO)
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	N33 Zuidbroek - Appingedam
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	N35 Nijverdal - Wierden
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	N50 Kampen - Kampen Zuid
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Overwegenaanpak
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Plan van Aanpak Goederen Emplacementen (PAGE) Risicoreductie (verbeteren externe veiligheid rond spooremlacements)
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Programma Hoogfrequent Spoorvervoer: Alkmaar – Amsterdam
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Programma Hoogfrequent Spoorvervoer: Amsterdam Centraal
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Programma Hoogfrequent Spoorvervoer: Eindhoven – Breda

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Programma Hoogfrequent Spoorvervoer: Meteren – Boxtel
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Programma Hoogfrequent Spoorvervoer: Nijmegen
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Programma Emplacementen op orde
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Programma Kleine Functiewijzigingen
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Programma Vervanging & Renovatie - Hoofdvaarwegen
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Programma Vervanging & Renovatie - Hoofdwatersysteem
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Programma Vervanging & Renovatie - Hoofdwegen
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	SmartwayZ.nl: InnovA58 (Eindhoven - Tilburg)
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	SmartwayZ.nl: InnovA58 (Sint-Annabosch - Galder)
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Sporen Schiedam - Rotterdam
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Sporendriehoek Noord-Nederland
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Toegankelijkheid Stations
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Verbeterprogramma Waterkwaliteit Rijkswateren (Kaderrichtlijn Water)
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat/Infrastructuur en Waterstaat	Windpark Tweede Maasvlakte
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	14 gas-/olieboringen offshore
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	18 gas-/olieboringen op land
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	7 aardwarmte boringen op land
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	Revisievergunning zoutwinning
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	ca 50 kleinere mijnbouwprojecten
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	CCS-infrastructuur Noordzee
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	Gaswinning Rottum
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	Elektrificatie Ameland Westgat
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	Net op Zee Hollandse Kust (noord) en (west Alpha)
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	Net op Zee Hollandse Kust (west Beta)
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	Net op Zee IJmuiden Ver noord
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	Net op Zee IJmuiden Ver zuid
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	Net op Zee Ten Noorden Van De Wadden
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	Exploratie en gaswinning boven Schiermonnikoog

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	Hoogspanningsnet Zuid-West 380 kV oost
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	Gaswinning nabij Waddenzee
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	Wind op Zee Hollandse Kust (west)
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	Wind op Zee IJmuiden Ver kavels I en II
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	Wind op Zee IJmuiden Ver kavels III en IV
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	Wind op Zee Ten Noorden Van De Wadden
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	Windpark Groen
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	Windpark West Flevoland
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	Gaswinning Noordzee
Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit	Boomkorvisserij
Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit	Garnalenvisserij
Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit	Mosselzaadvisserij
Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit	Spisulavisserij
Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit	Zandwinning Noordzee
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport	Pallas medische isotopenreactor
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties / Rijksvastgoedbedrijf	Renovatie Binnenhof
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties / Rijksvastgoedbedrijf	(Ver)bouw Rijkskantoren in o.a. Arnhem, Assen, Centrum Den Haag, Haarlem, Utrecht, Zwolle
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties / Rijksvastgoedbedrijf	(Ver)bouw t.b.v. Rechtspraak, in o.a. Almelo, Arnhem Den Haag
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties / Rijksvastgoedbedrijf	(Ver)bouw t.b.v. Penitentiaire inrichtingen o.a. te Alphen aan den Rijn, Balkbrug, Scheveningen, Spijkenisse, Veenhuizen, Vught en Westzaan
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties / Rijksvastgoedbedrijf	(Ver)bouw t.b.v. andere functies o.a. in De Bilt, ter Apel
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties / Rijksvastgoedbedrijf	(Ver)bouw t.b.v. internationale organisaties in Den Haag
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties / Rijksvastgoedbedrijf	Verkoop van diverse vastgoedobjecten met sloop/herontwikkeling

Conceptverslag Bestuurlijk Overleg 5 juli 2019

Aanwezigen:

Vanuit LNV:	Mw Schouten, 10.2.e (verslag)
Vanuit I&W:	10.2.e
Vanuit EZK:	10.2.e
Vanuit BZK:	10.2.e
Vanuit Defensie:	10.2.e
Vanuit de provincies:	10.2.e
Vanuit gemeenten:	10.2.e
Vanuit UvW:	10.2.e

1. Opening en vaststelling agenda

De bestuurders in de nieuwe samenstelling van het BO worden hartelijk welkom geheten. Tot uitbreiding van het BO is in een eerder stadium besloten. De PAS-problematiek raakt veel partijen. Het is belangrijk dat zaken met elkaar worden doorgenomen. Er zitten verschillende partijen bij elkaar, bevoegde gezagen en belanghebbenden. De agenda van het BO wordt vastgesteld door de bevoegde gezagen. De andere partijen kunnen reageren. Er wordt gestreefd naar zoveel mogelijk unanimiteit.

De agenda wordt vastgesteld.

2. Mededelingen en actualiteiten

Mededelingen en actualiteiten komen terug bij de bespreking van de inhoudelijke punten.

3. Vaststelling conceptverslag BO PAS 21-06-2019

Bij het verslag van 21 juni 2019 wordt vanuit de provincies opgemerkt dat achter de naam van mevrouw Maij staat aangegeven dat zij Overijssel vertegenwoordigt. Dit is niet meer het geval, zij sprak namens de provincies. Dit punt wordt aangepast in het verslag. De bestuurders in de oude samenstelling van het BO stellen het verslag vervolgens vast.

4. Bespreknotitie

Ter bespreking en ter besluitvorming

A. Voorstel Instellingsregeling Adviescollege stikstofproblematiek

Het vorig BO is meegedeeld dat een motie is ingediend met het verzoek een commissie in te stellen. Volgens de tekst van de conceptregeling gaat de commissie zich buigen over de korte termijn kwesties die voorliggen en een afwegingskader. Voor de meer lange termijn gaat het over een andere vorm waarmee stikstofzaken kunnen worden aangevlogen. Er wordt een vraag gesteld over artikel 2, tweede lid, onderdeel b, van de conceptregeling met betrekking tot het afwegen van maatschappelijke en sectorale belangen. De vraag is of de commissieleden voldoende expertise hebben als het gaat om deze belangen. Minister Schouten reageert dat het gaat om een open formulering. De commissie legt de afweging niet vast. Besluiten worden in het BO genomen. Er wordt aangegeven dat de werkzaamheden van de commissie geen vertraging mogen oplopen voor andere zaken, zoals AERIUS. Er wordt gereageerd dat zaken rond AERIUS niet in de regeling zitten. De commissie mag hier wel iets van vinden, maar er is een doorloop in tijd van verschillende zaken. Er wordt aangegeven dat in de Interbestuurlijke commissie al opmerkingen zijn gemaakt

rond de afweging van belangen. Hierbij komt het aan op politieke keuzes. Er wordt aangegeven dat de Kamer doelde op een lange termijn opdracht. Het is van belang dat taken niet dubbel worden gedaan. Minister Schouten geeft aan dat ambtelijk ook een en ander wordt uitgewerkt, zoals rond intern salderen. Van de zijde van LNV wordt aangegeven dat hier in het Interbestuurlijk overleg uitgebreid over is gesproken. De taken van de commissie staan niet letterlijk in de motie, maar hier is uitvoerig met de Kamer over gesproken. Ook vloeit dit voort uit eerdere BO's. Minister Schouten benadrukt nogmaals dat besluiten in het BO worden genomen. De commissie adviseert. Ook wordt aangegeven dat het belangrijk is om ook de korte termijn mee te nemen. De uitspraak heeft rigoureuze gevolgen voor de korte termijn. BV NL komt stil te liggen. Er wordt geconcludeerd dat het BO voor nu akkoord is om de korte termijn mee te nemen.

Er wordt nog gewerkt aan de samenstelling van de commissie. Dhr. 10.2.e is gepolst, hij kent de kant van het Rijk en de IPO-kant en is bekend met de PAS-systematiek. De beoogde commissieleden hebben expertise die nodig is vanuit verschillende domeinen. Aankomende dinsdag ligt het voorstel tot instelling van de commissie voor in de onderraad. Er wordt aangegeven dat er voor het PAS oplossingsrichtingen liggen in hoe er tien jaar geleden werd gewerkt. Vanuit LNV wordt in reactie aangegeven dat op de lijst een deskundige staat die kennis heeft over de periode voor het PAS vanaf midden jaren 90. Er wordt opgemerkt dat ook deskundigheid nodig is over de economische kant. Er wordt gevraagd of de lijst wordt gedeeld met het BO. Gezien de snelheid die geboden is en gehoord de diverse afwegingen wordt gevraagd om mandaat op dit punt. Dit is het laatste BO voor de zomerperiode, dus er is een krap tijdpad. Iedereen wordt steeds goed op de hoogte gehouden van alles, maar er moet nu ook praktisch worden gekeken naar de instelling van de commissie.

B. AERIUS Calculator 2019

Er wordt aangegeven dat de openstelling van AERIUS Calculator de beste route is voor de korte termijn, maar dat sprake is van rechtsongelijkheid vanwege het uitsluiten van stallen met mechanische ventilatie. Verder moet ervoor worden gewaakt dat andere regelingen vastlopen, zoals verordeningen over verschoning van stallen, stoppersregelingen etc. Er zijn deadlines opgenomen in subsidieregelingen die mogelijk niet kunnen worden gehaald als er geen vergunningaanvraag mogelijk is, omdat er geen rekentool beschikbaar is.

Er wordt opgemerkt dat het RIVM wel eens langer de tijd nodig heeft dan vooraf gedacht. Minister Schouten wordt verzocht als opdrachtgever druk te houden op het RIVM voor zo snel mogelijke levering.

Ook wordt opgemerkt dat AERIUS Calculator ook beschikbaar zal moeten zijn voor woningbouw. Mogelijk is AERIUS Calculator hier niet op toegesneden. Tijdens het Interbestuurlijk overleg is dit ook besproken. Toen kon vanuit het RIVM niet worden aangegeven of er een probleem was. Dit is genoteerd als actiepoint en wordt uitgewerkt. Er wordt gevraagd naar de vergunningplicht bij beheer en onderhoud. Van de zijde van LNV wordt aangegeven dat in een eerder BO als uitgangspunt is genomen dat beheer en onderhoud niet vergunningplichtig zijn. Er wordt uitgewerkt of dit juridisch houdbaar is. Vanuit LNV wordt aangegeven dat er bij beheer en onderhoud voorlopig wordt uitgegaan van bestaand gebruik; het hoort bij het hebben van een weg etc. Het wordt lastig als het gaat om de scheidslijn tussen renovatie en regulier onderhoud. RWS kijkt hiernaar. Dit komt terug in het Interbestuurlijk overleg en het BO wordt hierover geïnformeerd.

10.2.g

C. Intern salderen

Het BO gaat akkoord met de uitwerking. Er wordt aangegeven dat het van belang is dat de lijn in begrijpelijke taal naar buiten wordt gebracht. Van de zijde van LNV wordt aangegeven dat er wordt gewerkt aan een handreiking, voor initiatiefnemer en handhaver. De handreiking staat gepland voor na de zomer. De communicatielijnen voor intern salderen wordt gemaakt.

D. Extern salderen en ADC-toets

Met de Tweede Kamer is gecommuniceerd dat er een handreiking komt voor de ADC-toets en extern salderen. Het gaat hierbij om de mogelijkheden en onmogelijkheden die er zijn. De beleidslijn komt in het najaar beschikbaar. De vraag aan partijen die nu voorligt is om tot die tijd geen stappen te zetten. Op dit punt kunnen partijen uit elkaar gaan lopen. Individueel is dit begrijpelijk, maar er zit een politieke weging aan. Er wordt opgemerkt dat het terecht is om het collectief te houden, maar dat tegelijkertijd intern wel besluiten worden voorbereid. Oktober is een belangrijk moment. Hierna wordt het knellend. Het belang wordt onderschreven om niet te gaan winkelen, en individueel een ADC-toets uit te voeren. De druk is groot om op tijd klaar te zijn. Er wordt opgemerkt dat het van belang is te streven naar een centrale regeling. Uitgaande van regelingen per provincie wordt de deadline van 1 oktober niet gehaald. Verder wordt uitgesproken dat de lijn wordt begrepen, er moet worden voorkomen dat concurrentie ontstaat, maar tegelijkertijd ligt alles stil. Hoe zit het met energieprojecten? Kan vergunningverlening wel worden geweigerd? In reactie wordt aangegeven dat de landsadvocaat dit punt heeft uitgezocht en heeft geconcludeerd dat als aan beleid wordt gewerkt, mag worden gewacht met vergunningverlening, binnen een redelijke termijn.

Er wordt gevraagd hoe om te gaan met een hele kleine toename van depositie. Op dit moment is dit niet mogelijk, maar de mogelijkheden hiertoe worden onderzocht. Er is steun voor deze lijn, maar er wordt gevraagd of met projecten waarvoor een vergunningaanvraag liep, niet toch kan worden doorgegaan? Er wordt aangegeven dat hierover een zinsnede is opgenomen in de bespreknotitie. Er wordt bekeken of dit gaat lukken. Het is een lastige categorie. De urgentie is duidelijk, maar er kan niet worden beloofd dat dit tot een goed resultaat leidt. Er wordt support toegezegd waar dit nodig is.

Er wordt aangegeven dat extra voorwaarden aan extern salderen zoals bbt-eisen en circulair werken, harde eisen zijn, terwijl extern salderen een van de weinige mogelijkheden is. Verder wordt aandacht gevraagd voor woningbouw, die noodzakelijk is voor de behoefte die hieraan is. In reactie wordt aangegeven dat nu geen wegingsdiscussie plaatsvindt, hier wordt niet op vooruitgelopen. Eerst wordt het wegingskader vastgesteld. Het is duidelijk dat hieraan belang wordt gehecht, maar er zijn heel veel belangen. Concluderend wordt aangegeven dat de urgentie voor de handreiking in oktober duidelijk is. De uitgewerkte lijn wordt vastgesteld.

E. Cross compliance

Europa kan een korting opleggen van de inkomenssteun als niet voldaan wordt aan de regels. Hier wordt wel op gehandhaafd, maar dit heeft geen consequenties voor de ondernemer, omdat de niet-naleving niet aan de ondernemer is te wijten. Op basis van Europese regelgeving is het mogelijk in dit geval geen korting op te leggen. Er wordt gevraagd naar de risico's voor andere subsidiestromen, zoals in het kader van de Kaderrichtlijn water? Dit wordt als actiepunt genoteerd en uitgewerkt.

F. Tijdlijn

Het Bestuurlijk Overleg Landbouw in september 2019 gaat door. Er wordt doorgegaan met bronmaatregelen. Na de MR op 12 juli a.s. gaat er een Kamerbrief uit over de instelling van het adviescollege en de opdracht die hieruit voortvloeit en een update over wat in dit BO is besproken over bijvoorbeeld AERIUS. Er wordt opgemerkt dat in de tijdlijn is opgenomen dat een Kamerbrief uitgaat enkele weken na 12 juli. Deze gaat over de lijst met projecten die mogelijk geraakt worden door het PAS. In de eerdere Kamerbrief is gezegd dat deze brief er in of na de zomer komt. Er wordt gevraagd of de provincies minister Schouten van dienst kunnen zijn bij het BO Landbouw. Van de zijde van LNV wordt aangegeven dat het noodzakelijk dat provincies meedoen. Er wordt opgemerkt dat er nog veel valt te winnen als het gaat om best beschikbare technieken. Hiervoor is aanscherping nodig van de wettelijke eisen, waarmee strakker kan worden omgegaan met vergunningverlening. In reactie wordt aangegeven dat dit past in de lijnen die worden uitgewerkt voor extern salderen en de ADC-toets.

De tijdslijn wordt vastgesteld.

De inzet is het eerstvolgend BO in augustus te plannen. Dit zal gaan over de inventarisatielijst, de werkzaamheden tot 1 oktober en de commissie die aan de slag is. Het zal een agenda-uitdaging zijn, maar er wordt gevraagd om flexibiliteit. Half augustus zijn de bewindslieden in het land. Provincies kunnen een delegatie leveren. Op ambtelijk niveau wordt veel werk verricht. Van de zijde van LNV wordt aangegeven dat volop wordt gewerkt aan het inrichten van de programmaorganisatie. In dit verband wordt in gesprek gegaan met andere overheden. Er werd vanuit verschillende kanten al het aanbod gedaan om mee te denken, alle kennis en expertise zijn nodig. Er wordt dank gezegd aan diegenen die het aanbod deden. Zodra de structuur duidelijk is, wordt gekeken wie mee kan doen. Het is van belang dat kennis en expertise bij elkaar worden gebracht, dit loopt ook via de Interbestuurlijke commissie die elke week bij elkaar komt.

De brief naar de Kamer over de opdrachtverlening aan de commissie wordt een kort briefje, nadat het besluit hierover is genomen. De brief wordt afgestemd met provincies. De brief na de zomer gaat over de lijst en andere issues na de zomer, daaraan voorafgaand vindt eerst een BO plaats.

5. Rondvraag en sluiting

Er wordt geen gebruik gemaakt van de rondvraag.

Bestuurlijk Overleg Stikstof

Datum: 15 augustus 2019
Tijdstip: 16:45 – 17:45 uur
Locatie: Alexiazaal (1ste etage, zuidtoren), Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

AGENDA

1. Opening en vaststelling agenda

2. Mededelingen en actualiteiten

3. Vaststelling conceptverslag BO PAS 05-07-2019

bijlage 1

4. Bespreeknotitie

bijlage 2

Ter bespreking en ter besluitvorming

- A. Kamerbrief inventarisatie Rijksprojecten
- B. Planning
- C. Dilemma's

bijlage 3 & 4

5. Stand van zaken AERIUS Calculator

Mondeling

6. Rondvraag en sluiting

Bestuurlijk Overleg Stikstof

Datum: 3 oktober 2019
Tijdstip: 13.15-14.15 uur
Locatie: Ministerie LNV in Den Haag, Blauwe Zaal

AGENDA

1. Opening en vaststelling agenda

2. Mededelingen en actualiteiten

3. Vaststelling conceptverslag BO Stikstof 15-08-2019

bijlage 1

4. Bespreeknotitie

Ter bespreking en ter besluitvorming

bijlage 2

- A. Intern salderen
- B. Extern salderen
- C. Gebiedsspecifieke aanpak

5. Concept Kamerbrief

bijlage 3

6. Rondvraag

Bespreknotitie Bestuurlijk Overleg Stikstof 3 oktober 2019

Deze notitie neemt u mee in de besluitvorming voor de reactie op het eerste advies van het Adviescollege Stikstofproblematiek. Overige besluiten die in een eerdere versie van deze beslisnotitie zaten, zijn reeds verwerkt in de brief aangezien hier overeenstemming over was. Hierover wordt via akkoord op de brief besloten.

Voorstel 1 Intern salderen

Om te kunnen sturen op het voorkomen van depositiestijging bij intern salderen uitgaan van de feitelijk gerealiseerde en vergunde capaciteit¹. Inclusief een tenzij-bepaling voor bepaalde type bedrijvigheid, deze zijn:

- Op het moment van aankondiging van dit aangescherpte beleid via deze brief was het project nog niet volledig gerealiseerd, maar de initiatiefnemer heeft wel aantoonbaar stappen gezet met het oog op volledige realisatie.
- Op het moment van aankondiging is weliswaar nog niet aangevangen met de realisatie van een uitbreidingsproject, maar er waren daarvoor wel al aantoonbaar onomkeerbare (investerings)verplichtingen aangegaan.
- Het project is noodzakelijk voor de realisatie van de doelen in een Natura 2000-gebied (bijvoorbeeld bedrijfsverplaatsing in het kader van herstelmaatregelen).
- Projecten en plannen ten aanzien van/ten behoeve van wegen, vaarwegen, spoorwegen en luchtvaart, dan wel projecten noodzakelijk in het kader van de nationale veiligheid of militaire activiteiten.

In deze situaties wordt uitgegaan van de vergunde capaciteit.

Voorstel 2 Extern salderen

Een gebiedsgerichte aanpak voor extern salderen, waarbij vraag en aanbod bij elkaar gebracht worden. Er worden concrete afspraken gemaakt over het (gedeeltelijk) uit de markt nemen van dier- en fosfaatrechten. Hiervoor wordt de benodigde wetgeving op zeer korte termijn worden voorbereid teneinde de dier- en fosfaatrechten in geval van extern salderen (gedeeltelijk) door te halen. Het inwerkingtreden van deze wetgeving is conditioneel voor het mogelijk maken van extern salderen.

Hierbij wordt uitgegaan van vergunde en feitelijk gerealiseerde capaciteit, inclusief een generiek afromingspercentage van 30%. Uitgangspunt is zowel het mogelijk maken van ontwikkelingen als het ontzien van de natuur.

Voorstel 3 gebiedsgerichte aanpak

De herkomst van stikstofdepositie verschilt per gebied. De aanpak over hoe de depositie te verminderen, is dus overal anders. De oplossing ligt in een gebiedsgerichte benadering. Hierbij wordt inzichtelijk gemaakt wat nodig is voor natuurherstel, welke (bron)maatregelen daarvoor in dat gebied beschikbaar zijn, maar ook welke ruimte nodig is om activiteiten in dat gebied te kunnen ontplooiën. Bij deze gebiedsgerichte benadering moet een weging gemaakt tussen alle belangen en het biedt ook kansen om aan te sluiten bij reeds lopende ruimtelijke opgaven. Te denken valt aan opgaven in het kader van de woningbouw, mobiliteit, defensie, het Klimaatakkoord, het interbestuurlijke programma Vitaal Platteland en het programma Duurzame Veehouderij. Hiermee kunnen we op een aantal kansrijke locaties, mogelijk snel aan de slag gaan. Daarbij wordt uiteraard door hen gebruik gemaakt van lopende gebiedsprocessen en de daarmee opgebouwde contacten met de ondernemers en bewoners in die gebieden. In het gebiedsproces dient het Rijksbelang geborgd te worden.

---

¹ Het gaat om de feitelijk gerealiseerde (stal)capaciteit, passend binnen de vergunde situatie. Als (een deel van de) capaciteit is gerealiseerd zonder toestemming, dan geldt de vergunning en kan het meerdere niet gebruikt worden voor intern salderen. Als een vergunning ruimte biedt voor een grotere capaciteit dan gerealiseerd is, dan geldt de feitelijk gerealiseerde (stal)capaciteit.

Het kabinet vraagt in de beginfase van dit proces de Commissarissen van de Koning als rijksorgaan het proces en – met het oog op zowel de nationale belangen als ook de decentrale belangen – de integraliteit van de gebiedsgerichte stikstofaanpak te faciliteren.

Voorstel 4 Meldingen

Het Adviescollege adviseert om met prioriteit vrijgekomen ruimte in te zetten voor een collectieve passende beoordeling voor de voormalige vrijstellingen. En daarmee zekerheid te geven aan de voormalige vrijstellingen onder de PAS (3637 meldingen).

Om het probleem kleiner te maken wordt uitgegaan van de feitelijk gerealiseerde meldingen en dit wordt generiek opgelost. Eventueel wordt dit aangevuld met een hardheidsclausule voor individueel schrijnende gevallen.

Conceptverslag Bestuurlijk Overleg 15 augustus 2019

Aanwezigen:

Vanuit LNV:	Mw. Schouten, 10.2.e (verslag)
Vanuit I&W:	Mw. van Nieuwenhuizen, 10.2.e
Vanuit EZK:	Dhr. Wiebes, 10.2.e
Vanuit BZK:	Mw. Ollongren, 10.2.e
Vanuit Defensie:	Mw. Visser, 10.2.e
Vanuit de provincies:	10.2.e
Vanuit gemeenten:	10.2.e
Vanuit UvW:	10.2.e
Vanuit Programmadirectie:	10.2.e

1. Opening en vaststelling agenda

Mevrouw Schouten opent de vergadering. Zij hoopt dat iedereen een goede vakantie heeft gehad. In de vakantie hebben ook veel mensen hard doorgewerkt, waarvoor dank wordt uitgesproken.

Er zijn geen opmerkingen op de agenda, deze wordt ongewijzigd vastgesteld.

2. Mededelingen en actualiteiten

Mevrouw Schouten signaleert dat berichtgeving rondom de stikstofproblematiek steeds meer begint toe te nemen. In het vorige BO is deze verwachting ook al uitgesproken. Dit onderstreept de noodzaak om snel tot meer duidelijkheid te komen. De heer 10.2.e vult namens VNG aan dat gemeenten ook veel behoefte hebben aan duidelijkheid. Mevrouw Ollongren doet de suggestie om het thema communicatie voortaan standaard op de agenda te zetten bij het BO. Hier wordt instemmend op gereageerd en aldus besloten.

Mevrouw Schouten deelt mede dat er een interbestuurlijke programmadirectie voor de stikstofproblematiek is opgestart. 10.2.e is hier als 10.2.e van de nieuwe programmadirectie ook aanwezig.

3. Vaststelling conceptverslag BO PAS 05-07-2019

Mevrouw van Nieuwenhuizen geeft aan dat er op 5 juli is besloten vergunningverlening op basis van extern salderen en de ADC-toets tot 1 oktober aan te houden. Zij merkt op dat dit voor haar ministerie een harde deadline is, dat staat nu niet scherp in het verslag. Dit is ook noodzakelijk voor IenW, aangezien zij duidelijkheid moeten kunnen geven in de MIRT-overleggen. Mevrouw Schouten stelt voor dit ook bij de planning later dit overleg te bespreken.

De heer 10.2.e geeft aan dat de VNG behoefte heeft aangehaakt te zijn bij advisering van het adviescollege. Zij willen graag ook zien aankomen wat ze gaan adviseren, wanneer overige overheden dit ook weten. Mevrouw Schouten reageert dat ze dit begrijpt, benadrukt ook dat het adviescollege een advies gaat uitbrengen en het BO de besluiten gaat nemen.

Het verslag wordt verduidelijkt op deze punten en daarmee vastgesteld.

4. Bespreeknotitie

Ter bespreking en ter besluitvorming

A. Kamerbrief inventarisatie Rijksprojecten

Mevrouw Schouten leidt in dat er tijdens het vorig BO is gesproken over inzicht krijgen in projecten die geraakt worden. Op dit moment zijn de Rijksprojecten inzichtelijk gemaakt en is een concept Kamerbrief gemaakt. Bij provincies, Unie van Waterschappen en gemeenten wordt nog gewerkt aan een dergelijke lijst, waarbij projecten in categorieën worden aangegeven. Aangezien er een toezegging aan de Tweede Kamer ligt dat er in het zomerreces een brief wordt verstuurd met Rijksprojecten, is de insteek deze alvast los te verzenden. Naast een tweede brief met de decentrale projecten, verwacht de Tweede Kamer ook nog een brief met een plan van aanpak, welke procedureel van aard zal zijn. Mogelijk kunnen we deze brieven nog samenvoegen. Dit zal hier besproken worden, inclusief timing van de brieven.

Mevrouw van Nieuwenhuizen is het eens dat we goed moeten kijken naar de timing. Daarnaast heeft zij wat twijfels over de Kamerbrief, omdat er weinig nieuws in staat. Zij komt er zelf ook steeds meer achter hoe ingrijpend de uitspraak is, omdat ze vandaag nog heeft begrepen dat er ook indirect nog een probleem kan ontstaan. Zij heeft er behoefte aan de Kamer ook meer mee te nemen in deze complexiteit en meer aangeven wanneer we verwachten welke duidelijkheid te kunnen bieden. Mevrouw Ollongren kan zich goed vinden in deze suggestie. Verder geeft zij aan dat we de impact goed moeten schetsen en wat wij tegen het probleem van te veel stikstof gaan doen. De heer 10.2.e sluit hierbij aan en geeft de suggestie om dit alles samen te voegen in één brief, inclusief de projecten van decentrale overheden.

De heer 10.2.e geeft vanuit provincies aan dat op 23 augustus alle projecten zijn aangeleverd en er dan 1 week genomen wordt om het in categorieën te ordenen. Rond 1 september kan dit beschikbaar zijn. Mevrouw Visser begrijpt de suggesties, maar is ook tevreden met de huidige brief. We geven nu zo clean mogelijk aan welke Rijksprojecten mogelijk geraakt worden en geven aan later met informatie te komen. Bovendien denkt zij niet dat als er op 1 september decentrale projecten worden aangeleverd, dat wij kort daarna een afgestemde brief klaar hebben. De toezegging van een brief in het zomerreces staat dan onder druk. Zij signaleert verder dat er in naamgeving wel een verschil zit tussen de ministeries, zij pleit ervoor dit zo eenduidig mogelijk te doen.

De voorkeur in het BO is om de brieven samen te voegen, mede vanwege de wens is om gezamenlijkheid uit te stralen. Mevrouw Schouten geeft aan dat zij er wel op rekent dat provincies, waterschappen en gemeenten dan hun uiterste best gaan doen om zo snel mogelijk met hun projectenlijst te komen. Mevrouw Schouten vat samen dat we één brief gaan maken met daarin de projecten van alle overheden, inclusief een plan van aanpak en beschrijving wat er loopt en gedaan wordt. Deze brief moet er de eerste week van september uit, waarbij zij een sterkte voorkeur heeft voor maandag 2 september, omdat dan nog reces is.

De heer 10.2.e merkt nog op dat in de brief nu staat: "Onder het regime van het PAS was doorgang van al deze projecten evenmin een automatisme, omdat er een beperkte depositieruimte beschikbaar was en alleen voor de in de Regeling natuurbescherming opgenomen prioritaire projecten op voorhand ontwikkelingsruimte was gereserveerd.". Vanuit de VNG is de vraag of we hiermee niet de uitspraak bagatelliseren en zij twijfelen of je dit moet willen zeggen. Mevrouw Schouten geeft aan dat we hier nog naar zullen kijken.

B. Planning

Mevrouw Schouten leidt in dat het adviescollege aan de slag is, maar ook zij hebben te maken met vakantie. De timing van het opleveren van hun advies is ook bepalend in onze planning. Terwijl zij bezig zijn, denken wij ook al na over opties en mogelijkheden. Enerzijds om het adviescollege te voeden, anderzijds om zelf alvast na te denken. Zij gaat de heer 10.2.e morgen proberen te bellen, maar merkt dat zij nog geen datum willen noemen voor hun advies. Dit is ook begrijpelijk, maar er zit wel een urgentie achter die ze zelf ook scherp hebben. Het voorstel in de stukken is de planning van toestaan van vergunningverlening door te schuiven tot 1 november. Mevrouw

Schouten stelt voor dit nu niet al te besluiten. Zij wil eerst afwachten hoe snel we alles kunnen doen. Wij moeten streven zo snel mogelijk tot goede besluitvorming te komen.

Mevrouw van Nieuwenhuizen is tevreden met dit voorstel. Het gaat haar er met name om dat we niet zelf onze projecten in de problemen brengen, wanneer deze de ADC-toets konden doorlopen. Haar verzoek is om in ieder geval te zorgen dat lopende trajecten die de ADC-toets kunnen doorlopen, doorgang te geven. Vanuit de VNG is dan de behoefte dat zij ook dergelijke projecten kunnen aanleveren. Vanuit provincies wordt aangevuld dat zij hier wel een risico in zien. Een ADC-toets kun je alleen doen als het maatschappelijk niet anders kan, dit is voor IenW eenvoudiger te onderbouwen dan voor bijvoorbeeld een woonwijk. Het risico ligt ook in dat je weer prioritaire lijstjes gaat maken, waardoor de rest niet meer kan.

Mevrouw Nieuwenhuizen reageert dat het gaat om projecten die deze maand zouden beginnen. Afgesproken wordt dat er een lijst wordt gemaakt van projecten die de ADC-toets doorlopen en de compensatie al hebben geregeld. Alle overheden wordt gevraagd dit inzichtelijk te maken. Dan kan er op 26 september in het BO een keuze worden gemaakt hoe we daarmee om willen gaan. Mevrouw Ollongren vult aan dat een risico is dat de ene overheid wellicht al heeft geanticipeerd op deze uitspraak en dus een ADC-traject heeft doorlopen. Dan staan overheden die voor hun project het PAS volgden, terwijl zij ook een ADC-toets zouden kunnen doorlopen meteen flink achter.

Mevrouw Schouten vat samen dat we een inventarisatie maken van lopende ADC-trajecten die de compensatie al hebben geregeld. Daarnaast gaan we nog niet bij voorbaat onze planning verleggen naar 1 november. We moeten afwachten wanneer het adviescollege met een advies komt en daarna gaat het ook aan ons liggen hoe snel we keuzes kunnen maken. We moeten hierbij wel zorgen voor zorgvuldigheid. Mevrouw Schouten vraagt iedereen nog de agenda's eind september vrij leeg te houden, om te zorgen dat we elkaar dan sowieso goed kunnen spreken.

C. Dilemma's

Mevrouw Schouten stelt voor om agendapunt 5 voor de stand van zaken AERIUS Calculator naar voren te trekken, omdat deze relevant is voor de beschreven dilemma's. Zij vraagt mevrouw 10.2.e een toelichting te geven.

Mevrouw 10.2.e geeft aan dat wij begin augustus een nieuwe versie van AERIUS Calculator hadden verwacht. Dit is het RIVM niet gelukt, de nieuwe versie crasht. De reden was dat de nieuwe versie rekent op 8 cijfers achter de komma. In het Interbestuurlijk Directeurenoverleg is hierover gesproken en zijn twee besluiten genomen om AERIUS Calculator werkend te krijgen. Allereerst wordt niet meer standaard de depositie in het buitenland uitgerekend, dit scheelt de helft van de rekenpunten. 10.2.g

De heer 10.2.e vraagt of niet in buitenland rekenen ervoor zorgt dat het buitenland in Limburg bijvoorbeeld wel altijd moet aanzetten en het dus blijft crashen. Dit wordt uitgezocht. Mevrouw 10.2.e vraagt nog of indien deze versie ook niet werkt, je niet de oude versie weer live kan zetten puur ter indicatie voor berekeningen. Mevrouw Schouten geeft aan dat aannames van het PAS hier nog in zitten, dus dat dit lastig is. Laten we eerst dinsdag afwachten en dan moeten we mogelijk kijken naar nieuwe opties.

Rondom de nieuwe grens van 0,00 is mevrouw van Nieuwenhuizen van mening dat we de landsadvocaat hier ook bij moeten betrekken. Deze wordt volgens mevrouw Schouten ook al betrokken en zij overweegt ook informeel te toetsen bij de Raad van State of zij nog kunnen adviseren. De heer 10.2.e biedt nog aan dat gemeentelijke stadsecologen wellicht kunnen meedenken bij de onderbouwing van de 0,00 grens. Hier wordt graag gebruik van gemaakt. Vanuit

de VNG is ook het idee dat je per habitat kunt differentiëren, dat een project slecht kan zijn voor een habitat, maar goed voor een ander. Dat kun je als bevoegd gezag dan afwegen. Afgesproken wordt dit terug te leggen bij de werkgroep.

Vanuit de Unie van Waterschappen is nog de wens om de inschaling van Natura2000 opnieuw te bekijken. Deze inschaling is gedaan op basis van kwaliteiten, maar we weten niet of deze nog wel aanwezig zijn. Mevrouw Schouten geeft aan deze discussie te herkennen vanuit de Kamer, maar ziet ook dat Europa signaleert dat we al onvoldoende doen aan natuur. Zij denkt dus niet dat dit een waarschijnlijke oplossingsrichting is, maar neemt het mee.

De heer Wiebes wil graag dat we nog speciale aandacht vragen bij het adviescollege voor projecten die tijdelijk stikstofdepositie veroorzaken en daarna verminderen, anders zijn we de oplossing aan het verbieden. Zijn visie is verder dat we met name moeten kijken naar terugdringing van de reeds bestaande uitstoot, die moet flink omlaag. De heer 10.2.e is het hier mee eens en geeft als suggestie dat het adviescollege hier ook naar moet kijken. Mevrouw Schouten reageert dat zij dit herkent en we hier ook moeten bespreken. Mogelijke bronmaatregelen worden ook al serieus bekeken, hiervoor hebben we bijvoorbeeld op 3 oktober met de landbouwsector een BO.

Mevrouw Schouten concludeert met het oog op de klok dat alle thema's besproken zijn. Het volgende BO staat met potlood op 26 september, maar dit is ook afhankelijk van de timing van het adviescollege. Zij signaleert dat wij in de laatste week van september tijd vrij moeten houden om intensiever met elkaar te overleggen. De heer Wiebes spreekt nog zijn grote dank uit aan iedereen die hier hard aan werkt, de overige bestuurders delen dit. Mevrouw Schouten vult aan dat de samenwerking ook erg goed gaat, wat prettig is. Zij bedankt iedereen voor de aanwezigheid en sluit de vergadering.

5. Stand van zaken AERIUS Calculator

Is besproken bij agendapunt 4.

6. Rondvraag en sluiting

Er wordt geen gebruik gemaakt van de rondvraag.

Behandeld door

10.2.e

10.2.e@minInv.nl

Datum

14-nov-2019

Kenmerk

DGNVLG / 19272979

Bijlage(n)

agenda

Omschrijving	Agenda bestuurlijk Overleg Rijk – Provincies
Voorzitter	Minister LNV, Carola Schouten
Secretaris	10.2.e
Vergaderdatum en -tijd	15 november 2019, 17.00 uur - 18.00 uur
Locatie	10.2.e

---

1. Opening en vaststelling agenda

2. Actualiteiten

3. Beleidsregels

In bijgevoegde memo is het advies van de Landsadvocaat nader geduid en zijn de principekeuzes t.a.v. intern en extern salderen uit de Bestuurlijke Adviescommissie Vitaal Platteland (BAC VP) en resultaten van de botsproeven nader toegelicht. In de memo is tevens een eerste reactie op de aanvullende vragen van de BAC VP opgenomen. Wat is er nog nodig om overeenstemming over de beleidsregels in het BO op 29 november te kunnen afhechten? Voorstel is dit te bespreken aan de hand van de bijgevoegde memo.

4. Voorstel vervolg beleidsregels

- a. conclusies t.a.v. bovenstaande
- b. draagvlaksessies?
- c. planning en communicatie vaststelling nieuwe beleidsregels

5. Afspraken gebiedsgerichte aanpak

6. Gezamenlijke aanpak vergunningverlening

7. Rondvraag

8. Sluiting

Conceptverslag Bestuurlijk Overleg 3 oktober 2019
--

Aanwezigen:

Vanuit LNV:	Mw Schouten, 10.2.e (verslag)
Vanuit I&W:	Mw. van Nieuwenhuizen
Vanuit EZK:	10.2.e
Vanuit BZK:	10.2.e
Vanuit Defensie:	Mw. Visser, 10.2.e
Vanuit de provincies:	10.2.e
Vanuit gemeenten:	10.2.e
Vanuit UvW:	10.2.e

1. Opening en vaststelling agenda

Minister Schouten heet de aanwezigen welkom en geeft aan dat het een hobbelige weg is waar de partijen zich op bevinden (Staten, coalitie), flexibiliteit is geboden. Zij onderstreept de urgentie van waar de partijen met elkaar voor staan. Het rapport van het Adviescollege Remkes is vorige week woensdag ontvangen. Er zullen op korte termijn op zorgvuldige wijze stappen moeten worden gezet.

Minister Schouten geeft een introductie op wat er nu voorligt. Remkes heeft aangegeven dat dit niet iets is wat je generiek kan doen. Per gebied zijn de mogelijkheden verschillend en is de behoefte verschillend. Intern salderen werkt alleen binnen een project, toestemmingsverlening is een korte klap en geeft maar beperkt een bijdrage aan het vraagstuk. Over hoe kan worden omgegaan met latente ruimte is gespard met provincies. Dit speelt bij boerderijen maar ook bijvoorbeeld bij projecten in het havengebied. Het voorstel ligt voor om intern te salderen zonder af te romen. Een specifieke situatie speelt op het landbouwdeel waarbij een stal niet volledig in gebruik is. Dit wordt gelaten zoals het is. Als er een nieuwe stal moet worden gebouwd waarvoor een vergunning aanwezig is, wordt de latente ruimte niet opgevuld. Vanuit provincies wordt aangevuld dat waar stalruimte ontstaat geen opvulling plaatsvindt. Er is een relatie met het fosfaatrechtenstelsel.

Als het gaat om extern salderen staat in het voorstel dat wordt afgeroomd met 30%. De potentiële ruimte van boeren wordt opgekocht waarmee bijvoorbeeld een woontoren mogelijk wordt gemaakt. Vanuit provincies wordt het risico benoemd dat stallen blijven staan en dierrechten aan de buurman worden verkocht. Minister Schouten geeft aan met name risico's op landbouwgebied te zien en dat in afwachting van wetgeving om dier- en fosfaatrechten door te kunnen halen externe saldering met landbouwbedrijven nog niet mogelijk is.

Minister Schouten schetst het proces van een gebiedsgerichte aanpak. Het Kabinet heeft voorgesteld de Rijksheren een procesrol te geven. De vragen die aan de orde zijn: wat is de opgave in een gebied, welke partijen zijn betrokken, welke mogelijke bronmaatregelen kunnen worden genomen? Met deze vormgeving kan het proces worden vlot getrokken. De Rijksheren zitten met de verschillende partijen aan tafel. Er wordt gevraagd hoe wordt omgegaan met landelijke projecten, deze overstijgen het gebied. Deze zullen hier ook in worden meegenomen, dit zal goed moeten worden afgestemd. Zo zullen er bijvoorbeeld afspraken worden gemaakt over wegen/spoorwegen uit het MIRT die terecht komen in de gebiedsprocessen.

Het risico bestaat dat er onvoldoende grip is op salderen en dat degene met de diepste zakken voorrang krijgt. Minister Schouten onderstreept het belang van goede governance. Dit speelt bij intern en extern salderen, de ecologische onderbouwing en de ADC-toets. Er ontstaat een tijds-klem. Voordat een boer is uitgekocht, zijn er zomaar twee jaar verstreken, terwijl de toren nu gebouwd moet worden. Het is van belang met elkaar heldere afspraken te maken. Kan de projectontwikkelaar alvast met de woontoren beginnen zonder dat de boer al helemaal is uitgekocht?

2. Mededelingen en actualiteiten

Aan de orde gesteld onder punten 1 en 4.

3. Vaststelling conceptverslag BO Stikstof 15-08-2019

Er zijn geen opmerkingen gemaakt bij het verslag.

4. Bespreknotitie

Ter bespreking en ter besluitvorming

- A. Intern salderen
- B. Extern salderen
- C. Gebiedsspecifieke aanpak

Er wordt een rondje gemaakt langs de deelnemers waarin de drie besprekpunten worden betrokken.

Vanuit provincies wordt aangegeven dat er door heel veel mensen veel werk is verzet, soms tot diep in de nacht, maar ook dat de stukken soms van uur tot uur lijken te veranderen. De tekst in de Kamerbrief over intern salderen met betrekking tot stalcapaciteit en fosfaatrechten is zoals beoogd. De tekst in de beslisnotitie lijkt hiervan af te wijken, maar met de invulling van de toelichting zoals zojuist door de Minister gegeven, klopt deze. Bedrijfsfluctuaties worden meegenomen bij intern salderen. Wanneer is iets een project of een plan, en wanneer gaat het om nieuwe projecten en plannen, het is van belang dat er juridisch duidelijkheid bestaat. Bij extern salderen wordt uitgegaan van de vergunde en latente ruimte. Provincies hebben eerder een afomingspercentage van latente ruimte van 50 % genoemd. Het voorstel is nu om vast te houden aan de feitelijke emissie gecombineerd met een afomingspercentage van 30 %.

De gebiedsgerichte aanpak vinden provincies een goede route. In de concept Kamerbrief is opgenomen dat dit wordt gefaciliteerd en dat er geld beschikbaar komt vanuit het Rijk, in de beslisnotitie is dit minder helder geformuleerd. 10.2.g en 11.1

10.2.g en 11.1

Minister Schouten geeft aan dat discussies in gebiedsprocessen kunnen worden beslecht. Zo kunnen verouderde boerenbedrijven zich aanbieden en kunnen provincies maatregelen op de weg nemen. Gebiedsprocessen en generieke maatregelen sluiten elkaar niet uit.

De Unie van Waterschappen geeft aan dat alleen de landbouw met intern salderen goed uit de voeten kan. Er worden zorgen geuit over de voorgestelde gebiedsprocessen. Op veel terreinen is men al op deze wijze bezig, bijvoorbeeld als het gaat om klimaatadaptatie. Er zijn zorgen over het geven van een positie aan de Rijksheren. Het is van belang dat er aandacht is voor een zorgvuldige afweging in gebiedsprocessen. Er moet verder niet voorbij worden gegaan aan discussies die zijn gevoerd de afgelopen jaren over het meewegen van andere belangen. Een dijkverzwaring is van groot maatschappelijk belang. In het afwegingskader dijkverzwaring is bekeken wat nog meer belangrijk is in een gebied. Dit leidt tot verbreding van de scope en een moderne opdracht voor een integrale afweging. Ook zijn er zorgen over de juridische zekerheid. Boeren stoppen en er wordt woningbouw mogelijk gemaakt. Hoe wordt dit in de tijd gezet? Minister Schouten vraagt naar een alternatief voor de tijdsclim. De Unie van Waterschappen herhaalt dat het versneld laten plaatsvinden van een activiteit altijd een risico is voor de zekerheid.

Vanuit VNG wordt aangegeven dat in de conclusies van Remkes geen korte termijnmaatregelen worden gezien. De korte termijn bij Remkes is maanden. Er zal moeten worden gezocht naar meer snelheid. Bij een gebiedsgerichte aanpak is het van belang dat gemeenten gelijkwaardig aan tafel komen te zitten. Er zijn verschillen tussen gebieden. De ruil tussen boer en woning kan niet overal. Er zijn gebieden waar een gebiedsgerichte aanpak niet de oplossing biedt. Gemeenten geven aan voor de inzet van Rijksheren te zijn als dit de snelheid bevordert, maar maak een vergelijking met de MIRT-tafel; als het gaat om gebiedsontwikkeling is er een tafel van gemeenschappelijke overheden. Bij woningbouw is sprake van tijdelijke depositie tijdens de bouw. Een drempelwaarde zou veel hoger op de agenda moeten staan, dat zou enorm helpen. Er is een beleidskader voor gebiedsprocessen nodig, maar dit kost tijd en die hebben we niet, dat baart zorgen. Verder is de opkoopregeling varkenshouderij gericht op geur, het component stikstof zou moeten worden toegevoegd. Het doet er toe waar je een bedrijf weghaalt, de ligging van een bedrijf zou moeten worden meegenomen. Minister Schouten geeft aan dat de staatssteuntoets te lang duurt om de regeling nu te wijzigen, dat zou vertraging opleveren. Hier moeten we realistisch in zijn, er wordt niet opnieuw de staatssteunprocedure ingegaan. Gemeenten geven verder aan dat bij intern salderen woningbouw ten onrechte niet wordt genoemd.

Minister van Nieuwenhuizen verduidelijkt dat het bij plannen op I&W-terrein niet gaat om wilde plannen, maar om plannen binnen de Tracéwet waarbij scopewijzigingen plaatsvinden. Het moet niet zo zijn dat steeds opnieuw met een project moet worden begonnen. Een gebiedsgerichte aanpak wordt gesteund. Niet binnen ieder gebied zal een balans kunnen worden gevonden. Als het gaat om snelheidsverlaging: in de eerste 100 meter naast de weg slaat stikstof neer, 500 meter daarna is de neerslag verwaarloosbaar. Per gebied zal moeten

worden bekeken hoe hiermee wordt omgegaan. 10.2.g

Minister van Nieuwenhuizen geeft verder aan achter de rijksprojecten MIRT te staan. Als het erop aankomt, zullen bepaalde projecten minder populair zijn. Zij onderstreept het belang om nationale belangen nationaal te blijven afwegen. Het is van belang dat de MIRT-tafel niet wordt ondergraven door de Rijksheren. Stikstof zou kunnen worden afgewogen op de MIRT-tafel met andere belangen.

Minister Schouten schetst het speelveld en geeft aan alle begrip te hebben dat ieder vanuit de eigen positie kijkt. Zij roept op met elkaar na te denken over hoe de problemen vlot kunnen worden getrokken en op een zorgvuldige wijze tot een middenweg kan worden gekomen. Het is van belang dat wordt gezocht naar een weg om te voorkomen dat er chaos ontstaat. Er is een middel nodig om te sturen. Het opstellen van beleidsregels is geen geschikt instrument bij de uitkoop van boeren (en stal en rechten uit de markt). Het gaat hier om het ingrijpen op eigendom, dit is te groot om via beleidsregels te regelen. Dit is getoetst bij de landsadvocaat. We moeten met elkaar inventariseren waar de opgaves liggen, deze bij elkaar brengen, en kijken waar de korte klappen zitten.

Minister Schouten geeft aan dat de definities van intern salderen nog worden bekeken naar aanleiding van de opmerkingen van de provincies. De standpunten over de inzet van de Rijksheren zijn genoteerd. Met betrekking tot de meldingen is in de beslisnotitie een passage opgenomen over een generieke oplossing. Het gaat om 3700 meldingen. Als er geen melding is gedaan, is een activiteit niet in beeld. Wat te doen met meldingen is gekoppeld aan het tweede advies Remkes.

Het gaat de provincies erom dat in de Kamerbrief een doorkijk kan worden geboden in hoe wordt omgegaan met meldingen. Met generieke maatregelen kunnen meldingen worden afgedekt en kleine activiteiten mogelijk worden gemaakt. Er ontstaat een discussie over een drempelwaarde. Het standpunt van de provincies is dat hier generieke bronmaatregelen voor nodig zijn. Minister Schouten geeft aan dat dit alleen mogelijk is als er stikstofruimte beschikbaar is. Er is berekend dat hiervoor 20 mol nodig is.

Vanuit gemeenten wordt aangegeven dat ook voor woningbouw een drempelwaarde nodig is. Minister Schouten reageert dat de maatregelen ergens genomen moeten worden. Gemeenten geven aan dat moet worden voorkomen dat mensen die zitten te wachten en die in de problemen zitten tekort wordt gedaan, en dat snelheid is geboden. Minister Schouten reageert dat een snelheidsbeperking een korte termijnmaatregel zou kunnen zijn.

Minister Schouten vraagt naar een acceptabele bronmaatregel. Vanuit gemeenten wordt genoemd direct bbt (best beschikbare technieken) bij stallen in te voeren. Minister Schouten reageert dat dit niet morgen effect heeft. Aan extern salderen kunnen spelregels worden gesteld. Provincies geven aan dat dit geen generieke maatregel is. Minister Schouten geeft het belang aan om met elkaar maatregelen vast te stellen. Provincies geven aan dat emissiereducties uit de landbouw en mobiliteit kunnen worden gehaald. Minister van Nieuwenhuizen reageert dat een snelheidsverlaging naar 100 km/h, 0,15 % van het probleem oplost. Wat beter werkt is: vervuilende diesels eruit, vergroening wagenpark, klimaatakkoord, green deal. Niet blindstaren op snelheidsbepaling. Provincies geven opnieuw aan dat nu emissiereductie nodig is voor kleine emissies. Het PAS was op de pof, nu moet er boter bij de vis. Hier horen ook generieke maatregelen bij. Minister van Nieuwenhuizen geeft aan dat beheer en onderhoud ook in de knel zit waar ook een oplossing voor moet komen. Minister Schouten duidt het probleem. De groep activiteiten onder 0,05 mol heeft 3,6 mol nodig, om meldingen op te lossen is 20 mol stikstofruimte nodig. Warme sanering en gedoogstoppers: 23 mol. Dan is er nog geen ruimte voor de toekomst. Vanuit provincies

wordt de oplossing aangedragen de 3,6 mol voor de activiteiten van 0 tot 0,05 mol generiek af te boeken. Minister Schouten reageert dat dit niet voldoende is.

DG 10.2.e vult aan dat een gebiedsproces even duurt. Vraag is wat er in de tussenliggende periode moet gebeuren. Dat moet met elkaar worden uitgezocht. Er moeten bovendien wettelijke waarborgen zijn en maatregelen moeten gerealiseerd zijn. Minister Schouten gaat met de Raad van State in gesprek over het overbruggen van de tijdsspanne.

Minister Schouten neemt de opdracht op zich in de Kamerbrief iets te zeggen over de meldingen, al dan niet procedureel. Staatssecretaris Visser geeft aan dat zaken gefaseerd worden aangepakt. Er komt een plan met zekerheden, gekoppeld aan bronmaatregelen. Dit staat los van de discussie over een drempelwaarde. Vraag is of een drempelwaarde mogelijk is. De urgentie is duidelijk, er moet ruimte worden gecreëerd.

Provincies benadrukken opnieuw dat een generieke aanpak nodig is voor de kleine activiteiten, er is een drempelwaarde nodig. De gebiedsaanpak heb je nodig voor grote projecten. Regie ligt hierbij bij provincies. Per provincie zou een opdracht kunnen worden gegeven gekoppeld aan een hoeveelheid reductie. Instrumentatie en budget komen van rijkszijde. Minister Schouten geeft aan dat dit te ver gaat voor de Rijkskant. Iedereen aan tafel heeft levert een bijdrage.

Dhr. 10.2.e vat samen: vergunningverlening zijn we het wel over eens. Bronmaatregelen moeten we een tijdpad over afspreken. En we hebben nog niet geregeld hoe we dit alles naar buiten gaan communiceren.

Minister Schouten vat samen dat gaat worden bekeken hoe wordt omgegaan met een drempelwaarde in het proces, dit wordt verduidelijkt in de Kamerbrief. Rond salderen moeten we o.a. de vraag over de 'tenzij'-bepaling nog echt uitzoeken. Een gebiedsgericht proces is begaanbaar, er is discussie over de rol van de Rijksheren. En we moeten met elkaar een proces afspreken over de drempelwaarde.

Er wordt afgesproken dat Minister Schouten die avond contact opneemt met de heer 10.2.e over mogelijke verschilpunten in de brief, nav de bespreking in het IPO-bestuur en het coalitie-overleg.

De heer 10.2.e geeft aan het op hoofdlijnen eens te zijn over intern en extern salderen. DG 10.2.e reageert dat er nog een beetje ruis op de lijn zit, ambtelijk wordt bekeken of en hoe de tekst in de brief kan worden aangepast. Communicatie wordt met elkaar afgestemd en er komen goede q&a's op de website.

Het streven is om morgen de brief in de MR te brengen en daarna uit te sturen. Dit is niet de laatste brief, er zullen nog meerdere volgen.

5. Concept Kamerbrief

Aan de orde geweest onder punt 4.

6. Rondvraag

Er is geen gebruik gemaakt van de rondvraag.

Programma DG Stikstof

Behandeld door

10.2.e

10.2.e@minlnv.nl

Datum

21-nov-2019

Kenmerk

DGNVLG / 19282983

Bijlage(n)

agenda

Omschrijving	Extra bestuurlijk overleg Rijk – Provincies
Voorzitter	Dhr. Rutte, Minister President
Secretaris	10.2.e
Vergaderdatum en -tijd	25 november 2019, 09.00 uur – 10.00 uur
Locatie	Ministerie van Algemene Zaken

---

1. Opening vergadering en vaststelling agenda

2. Terugblik bestuurlijk overleg 15 november jl.

3. Bespreken beleidsregels en resterende issues

aan de hand van bijgevoegde oplegnotitie (Notitie zoals besproken in IPO-bestuur dd 21 november, aangevuld met concept-reactie vanuit Rijkszijde)

- a. Intern salderen
  - i. Doelstelling
  - ii. Definitie
  - iii. Wijziging in provinciale beleidsregels
  - iv. Issue 1: Wel of niet innemen onbenutte ruimte
  - v. Issue 2: Uitzonderingsregel projecten van algemeen belang
- b. Extern salderen
  - i. Doelstelling
  - ii. Definitie
  - iii. Wijziging in provinciale beleidsregels
  - iv. Issue 3: wachten met extern salderen in afwachting van wetgeving
  - v. Issue 4: toepassen afwijkende percentages dan de 30%
  - vi. Issue 5: randvoorwaarden voorkomen wildwestpraktijken bij opkoop bedrijven

4. Tussenconclusie: wat is nog nodig om 29 november op één lijn te komen?

5. Vervolgplanning en communicatie

- a. Planning beleidsregels provincies:
  - GS-en 26 nov: standpuntbepaling tbv BO 29 nov
  - BO 29 november [procesverklaring]
  - Afronden feitelijke beleidsregels aan de hand van bestuurlijke kaders van 29/11
  - Vaststellen beleidsregels GS-en 9 en 10 dec
  - Publicatie beleidsregels en inwerkingtreding: uiterlijk 12 dec
  - Na 12 dec: informatierondes voor eerst vergunningverleners en daarna de sectoren
- b. Planning Rijk: Volgende kamerbrief is voorzien rond 10 december. Bespreken of en wat hierin over de beleidsregels wordt opgenomen.
- c. Gezamenlijke persverklaring dd 29 november- wat wordt onze gezamenlijke boodschap?
- d. Uitgangspunten voor de communicatie:
  - i. Geen nieuwe ruis: uitgaan van zelfde info in de communicatie;
  - ii. Frame: Rijk en provincies hebben overeenstemming over de beleidsregels. Richtinggevend voor aanpassingen zijn geweest: casuïstiek (botsproeven), juridische houdbaarheid en praktische uitvoerbaarheid.
- e. Bespreken hoe deze nieuwe beleidsregels gaan landen in de samenleving (hoe zullen sectoren hier tegenaan kijken?)

6. Rondvraag

7. Sluiting

Factsheet / besluitvormingsdocument extern salderen in de nieuwe Beleidsregel (gewijzigde versie n.a.v. bespreking BAC VP 20/11/19)

15

1. Wat is extern salderen?

Als bedrijven een project willen wijzigen of een nieuw project willen starten waarbij stikstof vrijkomt, dan hebben zij daar een natuurvergunning voor nodig (naast mogelijk nog andere vergunningen). Die vergunning mag alleen maar worden afgegeven, als de stikstofdepositie die het bedrijf veroorzaakt niet toeneemt. Dit betekent dat deze bedrijven stikstofruimte nodig hebben voor hun wijziging of nieuw project. Bij extern salderen nemen bedrijven stikstofruimte over van andere bedrijven die (gedeeltelijk) stoppen. Het bedrijf dat stopt noemen we saldogever, het bedrijf dat de stikstofruimte overneemt saldo-ontvanger of ook wel saldonemer.

2. Hoe werkt extern salderen in de nieuwe Beleidsregel?

Bij extern salderen dragen saldogevende bedrijven stikstofruimte over aan saldo-ontvangende bedrijven die daarvan maximaal 70% mogen gebruiken voor nieuwe ontwikkelingen; de resterende 30% komt de natuur ten goede. Saldogevende bedrijven kunnen enkel stikstofruimte overdragen, als ze de installaties of gebouwen waar die stikstofruimte destijds voor is vergund daadwerkelijk hebben opgericht. Stikstofruimte van een vergunde stal of productiehal die nooit is gebouwd, kan een saldogevend bedrijf dus niet overdragen aan een saldo-ontvangend bedrijf voor nieuwe ontwikkelingen. We lichten dit in de volgende alinea verder toe met termen en nuances uit de Beleidsregel.

Wat een bedrijf binnen de vergunning daadwerkelijk aan installaties, stallen of productiehallen heeft gebouwd, heet in de Beleidsregel de 'feitelijk gerealiseerde capaciteit'. Twee situaties zijn mogelijk:

1. Een saldogevend bedrijf heeft volledig gerealiseerd wat is vergund (feitelijk gerealiseerde capaciteit = vergunde activiteit). Dit bedrijf mag de volledige stikstofruimte van de vergunning overdragen aan een saldo-ontvangend bedrijf. Dit bedrijf mag daarvan 70% gebruiken voor nieuwe ontwikkelingen; de overige 30% komt de natuur ten goede.
2. Een saldogevend bedrijf heeft minder gerealiseerd dan wat is vergund (feitelijk gerealiseerde capaciteit < vergunde activiteit). Dit bedrijf mag alleen de stikstofruimte van de daadwerkelijk gerealiseerde installaties of gebouwen uit de vergunning overdragen aan een saldo-ontvangend bedrijf. De stikstofruimte voor installaties of gebouwen uit de oude vergunning die dit bedrijf niet heeft gerealiseerd – de zogeheten 'onbenutte stikstofruimte' – mag het saldogevend bedrijf niet overdragen voor nieuwe ontwikkelingen van andere bedrijven.

Bij extern salderen mag de stikstofruimte van daadwerkelijk opgerichte installaties, stallen of productiehallen voor nieuwe ontwikkelingen worden gebruikt, ook als ze niet in gebruik zijn ¹. In de oude Beleidsregel was dit niet het geval, want de oude Beleidsregel ging uit van de feitelijk benutte capaciteit (het deel van stallen/hallen dat daadwerkelijk wordt gebruikt) in plaats van de feitelijk gerealiseerde capaciteit (de stallen/hallen die zijn opgericht, los van of ze in gebruik zijn). Onder de nieuwe Beleidsregel kunnen saldogevende bedrijven dus meer stikstofruimte te gelde maken.

Als een saldogevende veehouderij stikstofruimte wil overdragen aan een saldo-ontvangend bedrijf, dan gaat de provincie voor het bepalen van de stikstofruimte van de stallen uit van ten hoogste de toegestane emissie voor deze stallen op grond van het Besluit emissiearme huisvesting (Beh). Voor bestaande stallen zijn dat veelal niet de jongste strengste eisen van het Beh, maar de eisen die gelden voor de realisatieperiode van deze stallen.

---

¹ Tenzij een natuurvergunning, omgevingsvergunning of melding in het kader van het Activiteitenbesluit nodig zou zijn om ze weer in gebruik te nemen.

In de nieuwe Beleidsregel is de bepaling geschrapt dat bedrijven die beschikken over varkens-, pluimvee- of fosfaatrechten geen saldogever kunnen zijn. In plaats daarvan wordt in de nieuwe Beleidsregel opgenomen dat de Beleidsregel voor deze bedrijven in werking treedt, op het moment dat de Wet tot wijziging van de Meststoffenwet in werking treedt, inclusief een datum.

Agrarische bedrijven die meedoen aan de subsidieregeling sanering varkenshouderijen of een warme saneringsregeling die daarmee vergelijkbaar is, kunnen geen saldogever zijn en aldus hun stikstofruimte overdragen/verkoppen.

Binnen gebiedsprocessen zullen de provincies als bevoegd gezag de vergunningverlening met extern salderen zodanig invullen dat recht wordt gedaan aan de specifieke situatie. De provincies zullen gebiedsspecifiek sturen op de verhouding die per gebied mogelijk/nodig is tussen enerzijds nieuwe economische activiteiten en anderzijds stikstofdaling en verbetering van natuurkwaliteit. Daarom kunnen ook de provincies stikstofruimte van stoppende bedrijven kopen.

3. De nieuwe Beleidsregel vanuit bedrijfsperspectief

- Bedrijven die (gedeeltelijk) stoppen kunnen hun stikstofruimte overdragen aan bedrijven die stikstofruimte nodig hebben. Het bedrijf dat stopt is saldogever, het bedrijf dat ruimte overneemt saldonemer. Saldonemers mogen 70% van de overgedragen ruimte benutten voor nieuwe ontwikkelingen. Bedrijven in een warme saneringsregeling kunnen geen saldogever zijn.
- Saldogevende bedrijven kunnen alleen stikstofruimte overdragen van vergunde installaties, stallen of productiehallen die ze daadwerkelijk hebben opgericht. Vergunde stikstofruimte die saldogevende bedrijven niet hebben benut, kunnen zij niet overdragen.
- Saldogevende bedrijven mogen de stikstofruimte van gerealiseerde stallen of hallen volledig overdragen aan saldonemende bedrijven die daarvan 70% mogen benutten voor nieuwe ontwikkelingen, ook als deze stallen/hallen geheel of gedeeltelijk leeg staan (tenzij een natuurvergunning, omgevingsvergunning of melding Activiteitenbesluit nodig zou zijn om ze weer in gebruik te nemen). Dit is gunstiger dan de oude Beleidsregel.
- De stikstofruimte van bestaande veestallen wordt bepaald aan de hand van de eisen van het Besluit emissiearme huisvesting volgens deze eisen in de realisatieperiode van deze stallen.
- Ook de provincie kan stikstofruimte van (gedeeltelijk) stoppende bedrijven overnemen/kopen.

In de bijlage zijn verschillende bedrijfsvoorbeelden van extern salderen opgenomen.

4. Ambtelijk advies aan BAC VP en communicatie naar buiten

Extern salderen toepassen volgens de in deze factsheet opgenomen werking.

Motivatie voor dit advies en communicatie

- In de communicatie kan de eenduidigheid van beleid tussen de minister van LNV en de provincies worden onderstreept, en dat de provincies als bevoegd gezag binnen de gebiedsprocessen zorgen voor een adequate invulling die recht doet aan de specifieke situatie. Ook kan worden gezegd dat de provincies in de nieuwe Beleidsregel meer oog hebben voor het vergunde recht van saldogevers, omdat zij nu meer van hun vergunde stikstofruimte kunnen overdragen dan onder de oude Beleidsregel (de niet gebruikte capaciteit van opgerichte installaties of gebouwen).
- Tot slot kan worden gewezen op de depositiedaling. Botsproeven hebben laten zien dat de algemene depositiedaling die wordt gerealiseerd, groter is dan de 30% die de natuur bij extern salderen ten goede komt: saldo-ontvangers hebben namelijk meestal meer stikstofruimte nodig dan saldogevers om dezelfde activiteiten uit te voeren. Anders gezegd: de 70% die saldo-ontvangers mogen gebruiken is 'minder waard' dan die 70% bij saldogevers; saldo-ontvangers kunnen minder realiseren of zullen ook elders stikstofruimte vandaan moeten halen.

Bijlage – bedrijfsvoorbeelden extern salderen

Dit zijn versimpelde voorbeelden om de werking van extern salderen te illustreren. De voorbeelden betreffen veehouderijbedrijven, maar de werking van extern salderen is in de regel gelijk voor andere (ook industriële) bedrijven.

1. Veehouderijbedrijf, vergunning voor twee stallen met een capaciteit van elk 50.000 dieren, beide stallen zijn opgericht. Elke stal bevat 30.000 dieren. Veehouderijbedrijf wil stoppen en de vergunde stikstofruimte te gelde maken.
  - a) Bedrijf kan de stikstofruimte van beide stallen overdragen aan een bedrijf dat stikstofruimte zoekt voor nieuwe ontwikkelingen. Dit bedrijf mag daar 70% van gebruiken, de overige 30% komt de natuur ten goede.
  - b) De exacte maximale stikstofruimte van beide stallen die mag worden overgedragen, wordt berekend met het Besluit emissiearme huisvesting (Beh) volgens de eisen van het Beh die op deze stallen van toepassing zijn (gerelateerd aan de bouwperiode).
2. Veehouderijbedrijf, vergunning voor twee stallen met een capaciteit van elk 50.000 dieren, beide stallen zijn opgericht. Elke stal bevat 30.000 dieren. Veehouderijbedrijf wil één van beide stallen opdoeken en de vergunde stikstofruimte daarvan te gelde maken.
  - c) Bedrijf kan de volledige stikstofruimte van de stal waarmee men stopt à 50.000 dieren overdragen aan een bedrijf dat stikstofruimte zoekt voor nieuwe ontwikkelingen. Dit bedrijf mag daar 70% van benutten, de overige 30% komt de natuur ten goede.
  - d) De exacte maximale stikstofruimte van de stal die mag worden overgedragen, wordt berekend met het Besluit emissiearme huisvesting (Beh) volgens de eisen van het Beh die op deze stallen van toepassing zijn (gerelateerd aan de bouwperiode).
3. Veehouderijbedrijf, vergunning voor twee stallen met een capaciteit van elk 50.000 dieren en daarbij behorende stikstofruimte. Eén van beide stallen is opgericht en bevat 40.000 dieren. De tweede stal is in aanbouw, de ruwbouw is gereed. Bedrijf wil stoppen en de vergunde stikstofruimte te gelde maken.
  - a) Bedrijf kan de volledige stikstofruimte van de gerealiseerde stal à 50.000 dieren overdragen aan een bedrijf dat stikstofruimte zoekt voor nieuwe ontwikkelingen. Dit bedrijf mag daar 70% van benutten, de overige 30% komt de natuur ten goede.
  - b) De stikstofruimte van de tweede niet gerealiseerde stal kan niet worden overgedragen en komt de natuur ten goede (tenzij deze stal alsnog binnen de vergunning zou worden afgebouwd).
  - c) De exacte maximale stikstofruimte van de stal die mag worden overgedragen, wordt berekend met het Besluit emissiearme huisvesting (Beh) volgens de eisen van het Beh die op deze stal van toepassing zijn (gerelateerd aan de bouwperiode).
4. Veehouderijbedrijf, vergunning voor twee stallen met een capaciteit van elk 50.000 dieren en daarbij behorende stikstofruimte. Eén van beide stallen is opgericht en bevat 40.000 dieren. De andere stal bevat 100 dieren en wordt momenteel ook gebruikt als tijdelijke opslagruimte. De stalinrichting van deze stal is nog volledig intact; de stal kan zonder dat een nieuwe vergunning nodig is opnieuw voor dieren in gebruik worden genomen. Bedrijf wil stoppen en de vergunde stikstofruimte te gelde maken.
  - a) Bedrijf kan de volledige stikstofruimte van beide stallen à 50.000 dieren overdragen aan een bedrijf dat stikstofruimte zoekt voor nieuwe ontwikkelingen. Dit bedrijf mag daar 70% van benutten, de overige 30% komt de natuur ten goede.
  - b) De exacte maximale stikstofruimte van beide stallen die mag worden overgedragen, wordt berekend met het Besluit emissiearme huisvesting (Beh) volgens de eisen van het Beh die op deze stallen van toepassing zijn (gerelateerd aan de bouwperiode).

Factsheet / besluitvormingsdocument intern salderen in de nieuwe Beleidsregel (gewijzigde versie n.a.v. bespreking BAC VP 20/11/19)

1. Wat is intern salderen?

Als bedrijven een project willen wijzigen of een nieuw project willen starten waarbij stikstof vrijkomt, dan hebben zij daar een natuurvergunning voor nodig (naast andere vergunningen die mogelijk nodig zijn). Die vergunning mag alleen maar worden afgegeven, als de stikstofdepositie die het bedrijf veroorzaakt niet toeneemt. Dit betekent dat deze bedrijven stikstofruimte nodig hebben voor hun wijziging of nieuw project. Bij intern salderen maken bedrijven stikstofruimte vrij binnen hun eigen situatie (project of locatie). Ze sluiten bijvoorbeeld een bestaande stal of productiehal of introduceren betere technieken, en gebruiken de reeds vergunde stikstofruimte daarvan voor het mogelijk maken van hun nieuwe ontwikkeling.

2. Hoe werkt intern salderen in de nieuwe Beleidsregel?

Bij intern salderen mogen bedrijven voor hun nieuwe ontwikkeling gebruik maken van de bestaande vergunde stikstofruimte, als ze de installaties of gebouwen waar die stikstofruimte destijds voor is vergund daadwerkelijk hebben opgericht. Stikstofruimte van een vergunde stal of productiehal die nooit is gebouwd, mag een bedrijf dus niet gebruiken voor nieuwe ontwikkelingen. We lichten dit in de volgende alinea verder toe met termen en nuances uit de Beleidsregel.

Wat een bedrijf binnen de vergunning daadwerkelijk aan installaties, stallen of productiehallen heeft gebouwd, heet in de Beleidsregel de 'feitelijk gerealiseerde capaciteit'. Drie situaties zijn mogelijk:

1. Een bedrijf heeft volledig gerealiseerd wat is vergund (feitelijk gerealiseerde capaciteit = vergunde activiteit). Dit bedrijf mag de volledige stikstofruimte van de oude vergunning gebruiken voor het mogelijk maken van nieuwe ontwikkelingen.
2. Een bedrijf heeft minder gerealiseerd dan wat is vergund (feitelijk gerealiseerde capaciteit < vergunde activiteit). Dit bedrijf mag alleen de stikstofruimte van de daadwerkelijk gerealiseerde installaties of gebouwen uit de oude vergunning gebruiken voor nieuwe ontwikkelingen. De stikstofruimte voor installaties of gebouwen uit de oude vergunning die dit bedrijf niet heeft gerealiseerd – de zogeheten 'onbenutte stikstofruimte' – mag dit bedrijf niet gebruiken voor nieuwe ontwikkelingen. Deze stikstofruimte neemt de provincie bij het afgeven van een nieuwe of gewijzigde vergunning in ten behoeve van de natuur. Dit is een voortzetting van de tweejaarstermijn onder het PAS (**→ Bestuurlijk beslispunt om dit wel/niet te doen**).
3. Een bedrijf heeft aantoonbaar stappen gezet naar volledige realisatie. Of een bedrijf is nog niet begonnen, maar is aantoonbaar onomkeerbare significante investeringsverplichtingen aangegaan. Of een bedrijf heeft nog niet (helemaal) gerealiseerd en wil bij nader inzien innovatiever zijn dan de vergunde situatie. In deze drie (uitzonderings)gevallen mag het bedrijf toch de volledige stikstofruimte van de oude vergunning gebruiken voor het mogelijk maken van nieuwe ontwikkelingen, ook al is de oude vergunning niet volledig gerealiseerd.

Bij intern salderen mag de stikstofruimte van daadwerkelijk opgerichte installaties, stallen of productiehallen voor nieuwe ontwikkelingen worden gebruikt, ook als ze niet in gebruik zijn ¹. De beperkende bepaling in de oude Beleidsregel, dat stikstofruimte van (delen van) stallen of hallen zonder fosfaat-, pluimvee-, varkens- of CO₂ rechten niet mag worden gebruikt voor nieuwe ontwikkelingen, is in de nieuwe Beleidsregel geschrapt. Er is geen koppeling meer met dierrechten.

¹ Tenzij een natuurvergunning of omgevingsvergunning of een melding Activiteitenbesluit nodig zou zijn om ze weer in gebruik te nemen.

Als een veehouderij de stikstofruimte van bestaande stallen wil gebruiken voor nieuwe ontwikkelingen, dan gaat de provincie voor het bepalen van de stikstofruimte van bestaande stallen uit van ten hoogste de toegestane emissie voor deze stallen op grond van het Besluit emissiearme huisvesting (Beh). Voor bestaande stallen zijn dat veelal niet de jongste strengste eisen van het Beh, maar de eisen die gelden voor de realisatieperiode van deze stallen. In de oude Beleidsregel was dit onduidelijk. Daarin kon worden gelezen dat de jongste strengste eisen van het Beh op oude stallen werden toegepast. Dit leidde tot commotie in de sector, omdat bedrijven dan minder stikstofruimte voor nieuwe ontwikkelingen hebben en dit innovatie zou belemmeren.

3. De nieuwe Beleidsregel vanuit bedrijfsperspectief

- Bedrijven die hun bedrijfsvoering voortzetten zonder wijziging of nieuwe ontwikkelingen, kunnen de stikstofruimte van de afgegeven vergunning volledig benutten.
- Bedrijven met wijzigings- of ontwikkelingsplannen waarbij stikstof vrijkomt, kunnen intern salderen om deze plannen mogelijk te maken. Intern salderen betekent dat zij stikstofruimte binnen hun eigen situatie vrijmaken voor nieuwe ontwikkelingen. Ze sluiten bijvoorbeeld een stal of productiehal en gebruiken de stikstofruimte daarvan voor een nieuwe ontwikkeling.
- Bedrijven kunnen voor intern salderen alleen stikstofruimte gebruiken van vergunde installaties, stallen of productiehallen die ze daadwerkelijk hebben opgericht. Vergunde stikstofruimte die bedrijven niet hebben gerealiseerd mogen zij niet inzetten voor nieuwe ontwikkelingen en neemt de provincie in ten behoeve van de natuur (**→ Bestuurlijk beslispunt om dit wel/niet te doen**). Hierop zijn drie uitzonderingen. De stikstofruimte van de oude vergunning blijft volledig intact als bedrijven installaties, stallen of productiehallen weliswaar nog niet (volledig) hebben gerealiseerd, maar: (a) wel aantoonbaar stappen hebben gezet naar volledige realisatie, of (b) wel aantoonbaar onomkeerbare significante investeringsverplichtingen zijn aangegaan, of (c) bij nader inzien innovatiever willen zijn dan de vergunde situatie (project of locatie).
- Bedrijven mogen de stikstofruimte van gerealiseerde stallen of hallen gebruiken voor nieuwe ontwikkelingen, ook al hebben zij daarvoor geen fosfaat-, pluimvee-, varkens- of CO₂ rechten. Bij intern salderen spelen dier-, fosfaat- of CO₂ rechten geen rol.
- De stikstofruimte van bestaande veestallen wordt bepaald aan de hand van de eisen van het Besluit emissiearme huisvesting, zoals die voor deze stallen gelden voor de realisatieperiode.

In de bijlage zijn verschillende bedrijfsvoorbeelden van intern salderen opgenomen.

4. Ambtelijk advies aan BAC VP en communicatie naar buiten

Intern salderen toepassen volgens de in deze factsheet opgenomen werking. Hierbij ten aanzien van het geel gearceerde beslispunt kiezen voor de volgende optie: bedrijven mogen onbenutte vergunde stikstofruimte niet inzetten voor nieuwe ontwikkelingen.

Motivatie voor dit advies en communicatie

- Deze werking is in lijn met de Kamerbrief van 4 oktober en de visie van de minister van LNV op intern salderen.
- Deze werking is een voortzetting van de (in sectoren bekende) tweejaarstermijn onder het PAS en bevat dezelfde uitzonderingen om onevenredige benadeling van bedrijven te voorkomen. Alleen bedrijven die nog geen enkele actie hebben ondernomen om vergunde activiteiten te realiseren kunnen vergunde stikstofruimte verliezen. In onvoorziene gevallen, waarin dat volgens de provincie onredelijk is, kan de provincie altijd terugvallen op de hardheidsclausule.
- In de communicatie kan de werking van intern salderen op basis van deze factsheet worden verhelderd. En kan worden gewezen op de juridische en uitvoeringstechnische verbeteringen die vergeleken met de oude Beleidsregel zijn doorgevoerd. In het bijzonder dat dier-, fosfaat- of CO₂-

rechten geen enkele rol meer spelen bij intern salderen. En dat bedrijven in de regel hun vergunde stikstofruimte behouden, tenzij ze nog geen enkele actie hebben ondernomen om tot realisatie van vergunde activiteiten te komen.

Bijlage – bedrijfsvoorbeelden intern salderen

Dit zijn versimpelde voorbeelden om de werking van intern salderen te illustreren. De voorbeelden betreffen veehouderijbedrijven, maar de voorbeelden en werking van intern salderen zijn in de regel gelijk voor andere (ook industriële) bedrijven.

1. Veehouderijbedrijf, vergunning voor twee stallen met een capaciteit voor elk 50.000 dieren, beide stallen zijn opgericht. Elke stal bevat 30.000 dieren. Bedrijf wil op termijn doorgroeien naar de vergunde 50.000 dieren per stal.
  - a) Bedrijf kan de doorgroei tot de vergunde capaciteit zonder beperkingen realiseren. Intern salderen is in dit voorbeeld niet aan de orde.
2. Veehouderijbedrijf uit voorbeeld 1 wil één van beide verouderde stallen vervangen door een nieuwe state-of-the-art stal voor in beginsel wederom een capaciteit van 50.000 dieren. Hier is een nieuwe vergunning voor nodig. Bedrijf wil intern salderen om de vereiste stikstofruimte voor de nieuwe stal c.q. vergunning vrij te maken.
  - a) Bedrijf kan de volledige stikstofruimte van de stal die vervangen wordt (uitgaande van de gerealiseerde capaciteit voor 50.000 dieren) gebruiken voor de nieuwe stal c.q. vergunning.
  - b) De exacte maximale stikstofruimte van de stal die vervangen wordt, wordt berekend met het Besluit emissiearme huisvesting (Beh) volgens de eisen van het Beh die op de toenmalige realisatieperiode van toepassing zijn (mogelijk kunnen binnen deze stikstofruimte in een nieuwe state-of-the-art stal meer dieren van dezelfde soort dan de beoogde 50.000 dieren worden gehouden).
3. Veehouderijbedrijf, vergunning voor twee stallen met een capaciteit voor elk 50.000 dieren en daarbij behorende stikstofruimte. Eén van beide stallen is opgericht en bevat 40.000 dieren. De tweede stal is in aanbouw, de ruwbouw is gereed. Bedrijf wil overschakelen op een andere diersoort. Deze wijziging vereist een nieuwe vergunning waar stikstofruimte voor nodig is. Bedrijf wil intern salderen om deze ruimte vrij te maken.
  - a) Bedrijf kan de volledige vergunde stikstofruimte van beide stallen à 50.000 dieren benutten voor de nieuwe ontwikkeling c.q. vergunning. De tweede stal is weliswaar niet daadwerkelijk opgericht, maar het bedrijf heeft aantoonbaar stappen gezet naar volledige realisatie van deze stal.
  - b) De exacte maximale stikstofruimte die beide stallen opleveren voor het mogelijk maken van de nieuwe ontwikkeling, wordt berekend met het Besluit emissiearme huisvesting (Beh) volgens de eisen van het Beh die op de realisatieperiode van de stallen van toepassing zijn.
4. Veehouderijbedrijf, vergunning voor twee stallen met een capaciteit van elk 50.000 dieren en daarbij behorende stikstofruimte. Eén van beide stallen is opgericht en bevat 40.000 dieren. Met de bouw van de tweede stal moet nog begonnen worden. De financiering bij de bank is rond. Het contract met de aannemer is gesloten en bevat een duidelijk boetebeding als het bedrijf onder het contract uit zou willen. Bedrijf wil overschakelen op een andere diersoort. Deze wijziging vereist een nieuwe vergunning waar stikstofruimte voor nodig is. Bedrijf wil intern salderen om deze ruimte vrij te maken.
  - a) Bedrijf kan de volledige vergunde stikstofruimte van beide stallen à 50.000 dieren benutten voor de nieuwe ontwikkeling c.q. vergunning. Met de bouw van de tweede stal is weliswaar nog niet begonnen, maar het bedrijf is aantoonbaar significante onomkeerbare investeringsverplichtingen aangegaan voor het realiseren van deze stal.
  - b) De exacte maximale stikstofruimte die beide stallen opleveren voor het mogelijk maken van de nieuwe ontwikkeling, wordt berekend met het Besluit emissiearme huisvesting (Beh) volgens de eisen van het Beh die op de realisatieperiode van de stallen van toepassing zijn.

5. Veehouderijbedrijf, vergunning voor twee stallen met elk 50.000 dieren en daarbij behorende stikstofruimte. Eén van beide stallen is opgericht en bevat 40.000 dieren. Met de bouw van de tweede stal moet nog begonnen worden; het bedrijf heeft daartoe in de afgelopen paar jaar geen enkele actie ondernomen. Bedrijf wil overschakelen op een andere diersoort. Deze wijziging vereist een nieuwe vergunning waar stikstofruimte voor nodig is. Bedrijf wil intern salderen om deze ruimte vrij te maken.
  - a) Bedrijf kan de volledige vergunde stikstofruimte van de gebouwde stal voor 50.000 dieren benutten voor de nieuwe ontwikkeling c.q. vergunning. De stikstofruimte van de tweede stal niet opgerichte stal à 50.000 dieren wordt ingenomen ten behoeve van de natuur.
  - b) De exacte maximale stikstofruimte die de gebouwde stal oplevert voor het mogelijk maken van de nieuwe ontwikkeling, wordt berekend met het Besluit emissiearme huisvesting (Beh) volgens de eisen van het Beh die op de realisatieperiode van deze stal van toepassing zijn.
6. Veehouderijbedrijf, vergunning voor twee stallen met elk 50.000 dieren en daarbij behorende stikstofruimte. Eén van beide stallen is opgericht en bevat 40.000 dieren. Met de bouw van de tweede stal moet nog begonnen worden; het treffen van de voorbereidingen hiervoor is nog niet gestart vanwege een levensbedreigende ziekte van de ondernemer/eigenaar waarvoor hij onder specialistische behandeling is. Bedrijf wil overschakelen op een andere diersoort. Deze wijziging vereist een nieuwe vergunning waar stikstofruimte voor nodig is. Bedrijf wil intern salderen om deze ruimte vrij te maken.
  - a) Bedrijf kan de volledige vergunde stikstofruimte van de gebouwde stal voor 50.000 dieren benutten voor de nieuwe ontwikkeling c.q. vergunning. De provincie kan de stikstofruimte van de tweede stal in principe innemen ten behoeve van de natuur, maar zou ook van mening kunnen zijn dat de ondernemer daardoor onevenredig zou worden getroffen in zijn bedrijfsvoering. Immers, de realisatie van deze stal is vertraagd vanwege zijn levensbedreigende ziekte die hem niet aan te rekenen is. De provincie kan besluiten gebruik te maken van de hardheidsclausule in de Beleidsregel: het bedrijf zou in dat geval de volledige vergunde stikstofruimte van beide stallen à 50.000 dieren mogen benutten voor de nieuwe ontwikkeling c.q. vergunning. Nota bene: de hardheidsclausule vullen bevoegde overheden per specifiek geval in; algemeen geldende uitspraken zijn ten aanzien van de werking van hardheidsclausules – vanuit de specifieke aard ervan – uitgesloten.
  - b) De exacte maximale stikstofruimte die beide stallen opleveren voor het mogelijk maken van de nieuwe ontwikkeling, wordt berekend met het Besluit emissiearme huisvesting (Beh) volgens de eisen van het Beh die op de realisatieperiode van deze stallen van toepassing zijn.
7. Veehouderijbedrijf, vergunning voor de realisatie van een nieuwe stal met bijbehorende stikstofruimte. Tijdens de bouw komt een recente innovatieve techniek voor stikstofreductie op de markt die nog niet beschikbaar was ten tijde van de laatst verleende toestemming. Deze techniek leidt tot een significante vermindering van de stikstofemissie (zonder toename van capaciteit ten opzichte van de laatst verleende toestemming). Het bedrijf wil gebruik maken van de nieuwe techniek waardoor de vergunning moet worden gewijzigd.
  - a) Wijziging van de vergunning is mogelijk waarbij de vergunde stikstofruimte volledig intact blijft.

Bestuurlijke inzet beleidsregels

Gezamenlijke agenda rijk-provincies tbv BO 25 november 2019

Op basis van IPO notitie

Algemene uitgangspunten

- Nederland zit op dit moment grotendeels op slot als gevolg van de uitspraak van de Raad van State over het PAS;
- Het is dringend nodig de vergunningverlening zo snel mogelijk weer op gang te brengen;
- Daarvoor moet op dit moment gebruik worden gemaakt van het beschikbare, maar zeker niet optimale, instrumentarium van intern en extern salderen en de ADC-toets;
- Vanuit onze rol en verantwoordelijkheid als bevoegd gezag is de juridische houdbaarheid van nieuwe vergunningen van het grootste belang;
- Het realiseren van stikstofdalende en herstel van natuur is hiervoor de enige sleutel;
- Daarom moeten er voorwaarden worden gesteld aan intern en extern salderen. Randvoorwaarde is dat door het rijk bronmaatregelen worden getroffen, zodat uitvoering kan worden gegeven aan een gebiedsgerichte aanpak.

Intern salderen

Doelstelling vanuit BAC

- In ieder geval geen toename van depositie, minimaal standstill.
- In beginsel geen aantasting van rechten i.v.m. juridisch risico (advies landsadvocaat).

Definitie intern salderen

- In de definitie geldt de ‘feitelijk gerealiseerde capaciteit’ als uitgangspunt. De vergunde stikstofruimte van installaties en gebouwen (stallen of productiehallen) die daadwerkelijk zijn opgericht, kan het bedrijf inzetten voor nieuwe ontwikkelingen.
- Als de ‘feitelijk gerealiseerde capaciteit’ even groot is als de vergunde activiteit, dan kan dus de volledige vergunning voor intern salderen worden gebruikt. Als dit niet het geval is (er is minder gerealiseerd dan vergund), dan wordt de zogeheten ‘onbenutte ruimte’ ingenomen.
- Deze definitie van intern salderen is hetzelfde in de Kamerbrief en de Beleidsregel. Er is geen verschil van mening met het rijk over deze definitie van intern salderen.

Wijzigingen in de nieuwe Beleidsregel waar overeenstemming over is

Naar aanleiding van gesprekken in provincies, de met praktijkcasussen uitgevoerde botsproeven en de principekeuze van de BAC VP op 7-11-2019, zijn de volgende wijzigingen in de nieuwe Beleidsregel doorgevoerd:

- De koppeling met dier- en fosfaatrechten is geschrapt. Niet provincies, maar het rijk gaat over deze rechten. Opname in de Beleidsregel zorgde voor verwarring, bleek lastig uitvoerbaar en was ook een verzwarende eis (deze eis beperkt de ruimte voor intern salderen) met juridische risico's (zie advies landsadvocaat).
- De formulering van de bepaling over het Besluit emissiearme huisvesting (Beh) is aangepast. De nieuwe formulering maakt duidelijk dat bestaande stallen niet worden getoetst aan de jongste

strengste eisen van het Beh (wat de salderingsruimte zou inperken). Maar aan de eisen zoals die gelden voor de realisatieperiode van die stallen.

- Bedrijven die nog niet hebben gerealiseerd en bij nader inzien innovatiever willen zijn dan hun vergunning door gebruikmaking van een recente techniek voor stikstofreductie die ten tijde van de vergunningverlening nog niet beschikbaar was, kunnen dat in de nieuwe Beleidsregel bereiken zonder dat ze salderingsruimte verliezen. In de oude Beleidsregel was dit wel het geval (niet gerealiseerde ruimte verviel aan de natuur).

De BAC VP heeft op 15-11-2019 aangegeven in te kunnen stemmen met deze wijzigingen.

Resterende issues omtrent intern salderen

Issue 1: meer uitleg over hoe intern salderen in de praktijk werkt en welke gevolgen het heeft

10.2.g

Conclusie issue 1

Bestuurlijk ligt hier de keuze voor om 'onbenutte ruimte' wel of niet in te nemen ten behoeve van de natuur. De volgende overwegingen kunnen hierbij worden gemaakt:

- Uit de factsheet intern salderen blijkt dat de impact in de praktijk gering is: alleen bedrijven die nog geen enkele actie hebben ondernomen om vergunde activiteiten te realiseren kunnen 'onbenutte ruimte' verliezen. Voor de meeste bedrijven bevat de Beleidsregel uitzonderingen die maken dat de 'onbenutte ruimte' gewoon behouden blijft.
- 10.2.g
- Bovendien kan de provincie in onvoorziene gevallen, waarin inname onredelijk zou zijn, de hardheidsclausule gebruiken en gemotiveerd afwijken.
- Inname van de 'onbenutte ruimte' is in lijn met de definitie van intern salderen in de Kamerbrief.

Voorgaande punten pleiten ervoor om 'onbenutte ruimte' wel in te nemen. Alternatief is dat de 'onbenutte ruimte' niet wordt ingenomen. In dat geval komt er bij intern salderen in het geheel geen stikstofruimte ten goede aan de natuur. Er wordt dan in alle gevallen uitgegaan van de vergunde ruimte en de minimale eis van standstill is niet gewaarborgd. Dit kan ook juridische risico's opleveren, omdat er bij opvulling van 'onbenutte ruimte' feitelijk depositiestijging plaatsvindt. Natuurorganisaties zullen dit niet accepteren en dergelijke vergunningen naar verwachting aanvechten.

Inzet naar aanleiding van bovenstaande conclusie: handhaaf de oorspronkelijke definitie van intern salderen, waarbij 'onbenutte ruimte' wordt teruggegeven aan de natuur.

Issue 2: meer onderbouwing voor de uitzondering voor projecten van 'algemeen belang'

10.2.g

Bij deze projecten wordt bij intern salderen nooit 'onbenutte ruimte' ingenomen. 10.2.g

Tegelijkertijd is duidelijk dat er vanuit het rijk en de provincies een grote bestuurlijke behoefte is om dit te regelen.

10.2.g

Het schrappen van deze uitzonderingsregel is vermoedelijk voor het Kabinet onaanvaardbaar. Het schrappen betekent overigens ook dat deze uitzonderingsregel niet voor provinciale projecten toepasbaar is. In elk geval dient rechtsgelijkheid tussen projecten van nationaal belang en andere projecten daarbij geborgd te zijn

10.2.g

10.2.g

Extern salderen

Doelstelling vanuit BAC

- Stikstofdaling [maar bij toepassing definitie kamerbrief niet altijd zeker te stellen, zie daarom opmerking over bronmaatregelen hieronder]

Definities extern salderen

Kamerbrief	Beleidsregel (oud)
Uitgangspunt voor extern salderen is de 'feitelijk gerealiseerde capaciteit'. Daarvan mag een bedrijf 70% overdragen aan een ander bedrijf voor nieuwe ontwikkelingen; de overige 30% wordt ingenomen ten behoeve van de natuur (evenals de 'onbenutte ruimte').	Uitgangspunt voor extern salderen is de 'feitelijk benutte capaciteit'. Daarvan mag een bedrijf 70% overdragen aan een ander bedrijf voor nieuwe ontwikkelingen; de overige 30% wordt ingenomen ten behoeve van de natuur (evenals de 'niet gebruikte capaciteit' en de 'onbenutte ruimte').

Betekenis definitieverschil: in de definitie van de Kamerbrief kan er via extern salderen meer stikstofruimte worden overgedragen voor nieuwe ontwikkelingen dan in de definitie van de Beleidsregel. Andersom gaat er in de definitie van de Beleidsregel meer stikstofruimte terug naar de natuur dan in de definitie van de Kamerbrief. Het schematisch overzicht met definities (bijlage 2) bevat nadere uitleg van de definities en hoe die uitwerken in de praktijk. *[in de definitieve versie wordt beter uitgelegd dat door aan te sluiten bij de definitie van de kamerbrief, stikstofdaling niet altijd is zeker te stellen]*

Wijziging van de Beleidsregel waar overeenstemming over is

Er is een verschil tussen de definitie van extern salderen in de Kamerbrief en de oude Beleidsregel. In het BO in Baarn hebben de minister en de provincies naar elkaar uitgesproken dat dit een onbedoeld verschil is; inzet is een gezamenlijke definitie. De BAC VP heeft op 7-11-2019 uitgesproken dat het wil aansluiten bij de definitie van de Kamerbrief, omdat het onwenselijk is dat er verschillende definities zijn en er voldoende mogelijkheden zijn om binnen de definitie van de Kamerbrief maatwerk te leveren waar nodig. De BAC VP heeft hierbij aangegeven dat een randvoorwaarde is dat er instrumentarium beschikbaar komt dat provinciale regie op gebiedsprocessen waarborgt om 'wild-west' taferelen in het buitengebied met extern salderen te voorkomen (zoals het lukraak opkopen van stikstofruimte door kapitaalkrachtige partijen voor eigen doeleinden of speculatie).

Aansluiten bij de Kamerbrief betekent niet alleen een stap richting de minister. Het is ook een stap richting bedrijven en sectoren die stikstofruimte nodig hebben, want bedrijven die (gedeeltelijk) stoppen kunnen meer stikstofruimte overdragen. Ook de stikstofruimte van gebouwde maar niet in gebruik zijnde stallen kan in principe worden overgedragen.

Keerzijde van aansluiten bij de Kamerbrief is minder stikstofdaling. Uit de botsproeven is gebleken dat hierdoor plaatselijk depositiestijging mogelijk is, terwijl er over het algemeen wel depositiedaling wordt bereikt. De landsadvocaat heeft overigens aangegeven dat een stikstofdaling niet per se via de vergunningverlening hoeft te worden geregeld. Hiervoor zijn volgens hem bronmaatregelen inzetbaar en logischer.

In de factsheet extern salderen (bijlage 3) staat extern salderen toegankelijk uitgelegd, inclusief concrete bedrijfsvoorbeelden.

Resterende issues omtrent extern salderen

Issue 3: wachten met extern salderen in afwachting van wetgeving

De Beleidsregel bevatte een bepaling die regelde dat niet extern kan worden gesaldeerd met bedrijven die beschikken over dier- en fosfaatrechten, zolang de nieuwe Meststoffenwet niet van kracht is. In de BAC van 7-11-2019 is voorgesteld en geaccordeerd om deze bepaling te schrappen.

10.2.g

Inzet: Neem een overgangstekst op in de Beleidsregel met als strekking: 'Deze Beleidsregel treedt voor wat betreft extern salderen met bedrijven die beschikken over dier- en fosfaatrechten in werking op het moment dat de Meststoffenwet in werking is getreden'.

De BAC VP vindt het van belang om uit het oogpunt van zorgvuldigheid en uitlegbaarheid én om wild-west taferelen in het buitengebied te voorkomen om de koppeling met de wetgeving te behouden. Er moet dan wel zicht zijn op in werking binnen afzienbare termijn. Hierbij zijn er 3 mogelijkheden verkend, namelijk het direct mogelijk maken van de externe saldering (en daarmee accepteren van deze 'wild-west'), het wachten tot het wetsvoorstel er ligt, of het benoemen van een datum inwerkingtreding.

Het ministerie geeft ambtelijk aan dat zij ernaar streven dat het wetstraject op 1 januari is afgerond, maar dat dit nog onzeker is. Op basis van deze terugkoppeling stelt de BAC VP voor (om eventuele vertraging op te vangen) dat externe saldering op 1 februari wordt ingevoerd.

Issue 4: toepassen van een hoger (of lager percentage) dan de 30%

Aansluiten bij de Kamerbrief betekent dat bij extern salderen 30% van de stikstofruimte van het bedrijf dat stopt ten goede komt aan de natuur (waarbij bedacht moet worden dat dan een andere definitie wordt gehanteerd dan in de huidige beleidsregels!).

10.2.g

Inzet: Provincies gaan op dit moment in hun beleidsregels uit van een percentage van 30%. In gebiedsprocessen moet de komende maanden duidelijk worden op welke wijze daling van stikstofdepositie in natuurgebieden vorm gaat krijgen. Op basis van gebiedsprocessen en afgeronde gebiedsgerichte uitwerkingen is het mogelijk dat op gebiedsniveau beargumenteerd een afwijkend percentage gehanteerd moet worden om tot voldoende daling van stikstofdepositie te komen.

Vraag aan de minister om in Kamerbrieven te melden dat de provincies op termijn op basis van het resultaat van provinciale gebiedsprocessen tot een ander percentage kunnen besluiten.

Daarnaast adviseert de BAC VP dat als randvoorwaarde moet worden gesteld dat het Rijk een pakket van bronmaatregelen invoert. De ruimte die hierbij vrijvalt zal benut worden voor de drempelwaarde, om de problematiek mbt de meldingen op te lossen, stikstofdaling/juridische houdbaarheid en kan aanvullend gebiedsgericht ingezet worden.

Issue 5: randvoorwaarden voorkomen wild-west bij opkoop bedrijven

Provincies moeten kunnen beschikken (voorwaarde) over een instrument, zoals een vorm van voorkeursrecht om wild-west in het buitengebied te voorkomen en zelf grip te hebben op de gebiedsprocessen en de uitkoop van bedrijven, waarbij o.a. wordt gedacht aan de Crisis- en Herstelwet.

Daarbij moet het doel van de regeling helder zijn en moeten de gevolgen voor onder meer extern salderen (wordt onaantrekkelijker?), het verdienmodel van boeren, en de alternatieven (zijn er geen minder bezwarende instrumenten?) worden uitgezocht.

Inzet: gezamenlijk uitwerken van een ambtelijk voorstel ter bespreking in een BO in januari 2020

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken

Behandeld door
10.2.g

10.2.g @minInv.nl

Datum
26-nov-2019

Kenmerk
BPZ / 19286189

Bijlage(n)

agenda

Omschrijving	Bestuurlijk Overleg Rijk – Provincies
Voorzitter	Minister LNV, Mevr. Schouten
Secretaris	10.2.e
Vergaderdatum en -tijd	29 november 2019, 17.00 uur – 18.00 uur
Locatie	10.2.e

---

1. Opening en vaststelling agenda

2. Vaststellen verslag extra bestuurlijk overleg dd 25 november 2019

3. Actualiteiten

- Terugkoppeling overleg Landbouw Collectief dd maandag 25 nov.
- Planning beweiden en bemesten

4. Beleidsregels

- a. Inhoud: vaststellen dat er overeenstemming is over de te hanteren definities en voorwaarden voor vergunningverlening

Vaststellen – op basis van het verslag van het extra BO op maandag 25 november jl. en de terugkoppeling van de GS-en op 25 en 26 november- dat rijk en provincies overeenstemming hebben over de te hanteren definities en voorwaarden voor vergunningverlening met intern en extern salderen. Tevens afspreken dat er een gezamenlijke ambtelijke check plaatsvindt voorafgaand aan het in routing brengen naar de GS-en, dat deze afspraken conform zijn doorvertaald in de provinciale beleidsregels. Provincies zullen deze uiterlijk 10 december 2019 vaststellen. De tekst over de beleidsregels in de Kamerbrief die rond 10 december is voorzien hierover wordt op eenzelfde manier gezamenlijk afgestemd.

- a. Communicatie

Bespreken van het voorstel voor een gezamenlijke persverklaring. Indien sprake is van een procesverklaring, afspreken dat we op 10 december gezamenlijk een meer inhoudelijk persbericht over de beleidsregels uitbrengen. Daarnaast afspreken dat we de komende week een gezamenlijke woordvoeringslijn ontwikkelen.

5. Gebiedsgerichte aanpak

Kennisnemen van bijgevoegde voorzet van provincies met de randvoorwaarden en bijbehorende facilitering vanuit het Rijk voor de gebiedsgerichte aanpak door provincies. Afspreken dat een en ander zoveel mogelijk nader worden uitgewerkt ten behoeve van een te sluiten bestuursakkoord in januari 2020. Tevens afspreken dat provincies ter voorbereiding van dit bestuursakkoord een eerste inschatting maken welke middelen zij nodig denken te hebben voor de gebiedsgerichte aanpak en dat zij in beeld brengen welke eigen middelen zij voor de gebiedsgerichte aanpak kunnen inzetten.

6. Rondvraag

7. Sluiting

Bijlagen

Bijgevoegd bij agendapunt 2: Conceptverslag extra BO 25 november
Bijgevoegd bij agendapunt 4: Bespreeknotitie beleidsregels
Bijgevoegd bij agendapunt 5: Notitie condities gebiedsgerichte aanpak

Wat hebben provincies van het Rijk nodig voor een gebiedsgerichte aanpak

Tijdens het bestuurlijk overleg met minister-president Rutte en minister Schouten hebben de provincies aan de hand van concrete voorbeelden inzichtelijk gemaakt dat zij werk maken van de gebiedsgerichte aanpak. De gebiedsaanpak sluit nauw aan bij de provinciale verantwoordelijkheden en kerntaken in het landelijke gebied. Provincies zijn gestart met de voorbereidingen voor het gebiedsgerichte proces en hebben hiervoor kwartiermakers benoemd.

De bestuurlijke verwachtingen van de gebiedsgerichte aanpak zijn zeer hoog, en er moet geacteerd worden in een veld met grote maatschappelijke druk. Dat betekent dat de condities op orde moeten zijn en dat de verwachtingen van Rijk en provincies op elkaar moeten aansluiten om deze gebiedsgerichte aanpak succesvol vorm te geven.

Provincies vragen het Kabinet om zorg te dragen voor deze condities en hierover nadere bestuurlijke afspraken te maken. Ook wijzen de provincies op het belang van zorgvuldigheid en degelijkheid bij de uitwerking van de gebiedsgerichte aanpak. Gebiedsprocessen kosten tijd, en deze tijd is nodig om de juiste maatregelen met draagvlak uit te kunnen voeren.

Deze afspraken hebben in ieder geval betrekking op:

- Een gezamenlijk en realistisch beeld van het doel en ambitie van de gebiedsgerichte aanpak. Dit beeld is op korte termijn noodzakelijk om richting te geven aan de aanpak en de benodigde middelen uit te kunnen werken. Op korte termijn ligt focus op het creëren van ontwikkelruimte voor de hand; op de lange termijn het toewerken naar een substantiële daling van de stikstofdepositie danwel het bereiken van een goede staat van instandhouding. Vanuit een gezamenlijk doel en een helder beeld over de verdeling van verantwoordelijkheden wordt scherp welke outcome verwacht wordt van een gebiedsgerichte aanpak en hoe wordt voorkomen dat korte termijnacties conflicteren met lange termijn doelen.
- De gebiedsgerichte aanpak als onderdeel van een samenhangend pakket aan maatregelen: generieke (bron)maatregelen, natuurherstel, gebiedsgerichte aanpak en vergunningverlening & handhaving. Hierbij dient een afspraak te worden gemaakt over de inzet van een generiek pakket van bronmaatregelen, dat mede in het licht van het te bereiken doel en de verantwoordelijkheidsverdeling wordt ingezet.
- Het Kabinet draagt zorg voor het (wettelijke) instrumentarium dat provincies nodig hebben voor deze gebiedsgerichte aanpak. Het gaat om instrumenten waarmee provincies kunnen 'handelen', en waarmee zij ook in positie komen om korte en lange termijn doelen te bereiken. Provincies denken hierbij onder meer aan:
  - o Stoppers-, sanerings- en verplaatsingsregelingen.
  - o Fiscale ondersteuning
  - o Beschikbaar grondinstrumentarium, waaronder de mogelijkheid van eerste recht van aankoop
  - o Mogelijkheden crisis- en herstelwet en omgevingswet
  - o Regelingen en stimuleringsmaatregelen voor ondersteuning verduurzaming en innovatie
  - o Mogelijkheden om staatssteun-discussie-vrij te kunnen opereren
  - o Eventuele koppelingen aan maatregelen klimaatakkoord, kringlooplandbouw e.a.
- Het zal hierbij deels gaan om nieuw instrumentarium en deels om doorontwikkeling van bestaande instrumenten (zoals de regeling voor warme sanering veehouderij). Daar waar dit instrumentarium nog niet beschikbaar is spreken provincies en Kabinet af wanneer het instrumentarium beschikbaar zal zijn.
- Beschikbaarheid van middelen. Op basis van de doelstelling kan in de gebiedsgerichte uitwerking een beter beeld worden verkregen van de verwachte benodigde budgetten. Afspraken zijn nodig over:
  - o Inzet en beschikbaarstelling beschikbaar rijksgeld

- Verbinding en mogelijke stapeling met bestaande financiële middelen
- Procesafspraken over de beschikbaarheid van een pakket van financiële middelen dat voldoende is voor de realisatie van de gehele opgave voor lange termijn
- Beschikbaarstelling van informatie en kennis. De informatie moet zorgen voor inzicht in en een analyse van de piekbelasters en opbouw van depositie van de verschillende bronnen. Provincies denken hierbij aan:
  - Basisgegevens RVO op bedrijfsniveau
  - Betrokkenheid kennisinstituten en inzet Kadaster
  - Ecologische kennis en data, staat van stikstofgevoelige habitats
  - Ondersteunende systemen (Aerius)
- Afspraken over wijze waarop Rijk en provincies samenwerken bij deze gebiedsgerichte aanpak. In lijn met het Interbestuurlijk Programma is de inzet dat overheden gezamenlijk werken aan deze opgave, ieder vanuit de eigen rol en verantwoordelijkheid, waarbij zij elkaar versterken. Onderdeel van deze afspraken:
  - Wijze van samenwerken bij aanpak knelpunten in de uitvoering (korte lijnen voor optimale afstemming; samen werken aan oplossingen)
  - Uniform monitoren en volgen voortgang
  - Ruimte voor afspraken over regionale arrangementen
  - Bewaken samenhang met andere opgaven

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken

Behandeld door
10.2.e

10.2.e@minInv.nl

Datum
2 december-2019

Kenmerk
BPZ / 19286189

Bijlage(n)

agenda

Omschrijving	Bestuurlijk Overleg Rijk – Provincies
Voorzitter	Minister LNV, Mevr. Schouten
Secretaris	10.2.e
Vergaderdatum en -tijd	3 december 2019, 19.30 uur – 21.00 uur
Locatie	10.2.e

---

1. Opening en vaststelling agenda

2. Vaststellen conceptverslag extra BO d.d. 29 november 2019

Bijlage 2a

3. Actualiteiten

4. Beleidsregels

- a. Inhoud: Vaststellen dat de beleidsregels die naar de GS-en gaan ter vaststelling op uiterlijk 10 december conform de gemaakte afspraken op 25 en 29 november jl. zijn.

Op maandag 2 en dinsdag 3 december is er nog een ambtelijke check door provincies en Rijk gedaan. Ambtelijke conclusie is dat de op 25 en 29 november gemaakte afspraken conform zijn doorvertaald in de provinciale beleidsregels. Provincies zullen deze uiterlijk 10 december 2019 vaststellen.

- b. Communicatie

- Vaststellen van de **presentatie** met de samenvatting van de beleidsregels (zie bijlage 3a). Afspreken dat deze morgenochtend gelijktijdig door alle 12 provincies worden verzonden aan provinciale staten (tbv informatievoorziening); deze presentatie wordt door provincies ook gebruikt om sectoren te informeren (de zogenaamde informatiebijeenkomsten). Tekst is ambtelijk afgestemd tussen IPO en programmadirectie.
- Afstemmen van de tekst voor de **Kamerbrief** over de beleidsregels. Deze is gebaseerd op de eerdere teksten van het bestuurlijk overleg. De Kamerbrief wordt gelijktijdig met de powerpoint verzonden aan de Kamer (bijlage 3b).

Tekst is ambtelijk afgestemd tussen programmadirectie en IPO.

- *Vaststellen van een gezamenlijk **persbericht** (zie bijlage 3c). Door de eerdere verklaring van vrijdag 29 november en de afspraken op 3 december vindt nu feitelijk op woensdagochtend 4 december (en niet zozeer op 10 december, zoals eerder gedacht) nadere communicatie plaats over de gemaakte bestuurlijke afspraken op hoofdlijnen. Hierdoor is het mogelijk de Kamer, Staten en de betrokken sectoren op hoofdlijnen mee te nemen in de belangrijkste **voorgenomen** besluiten uit de beleidsregels. Dit betekent dat op 10 december alleen de eigenlijke beleidsregels worden gepresenteerd.*
- *Kennisnemen van de **overige communicatieacties**:*
  - o *Informatiebijeenkomst voor provinciale vergunningverleners medio december (actie IPO/BIJ12)*
  - o *Q&A's beleidsregels op de website van BIJ12 en aanpakstikstof.nl.*
  - o *Provincies kunnen sectoren en gemeenten na 13 december uitnodigen voor uitleg/informatiesessies. Landelijke regie en ondersteuning.*

5. Gebiedsgerichte aanpak

- a. *Bespreken van een procesvoorstel voor de gebiedsgerichte aanpak.*
- b. *Afspreken dat de tekst over de gebiedsgerichte aanpak in de bredere kamerbrief vlak voor het kerstreces wordt afgestemd met het IPO.*
- c. *Afspreken dat ter ondersteuning van de aanpak wordt toegewerkt naar bestuurlijke afspraken tussen Rijk en Provincies in januari 2020.*
- d. *Tevens afspreken dat provincies ter voorbereiding hiervan een eerste inschatting maken welke middelen zij nodig denken te hebben voor de gebiedsgerichte aanpak en dat zij in beeld brengen welke eigen middelen zij voor de gebiedsgerichte aanpak kunnen inzetten.*

6. Rondvraag

7. Sluiting

**Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken**

Ons kenmerk
BPZ / 19286189

Bijgevoegde bijlagen per agendapunt

Agendapunt 2: Bijlage 2a – conceptverslag extra BO 29/11

Agendapunt 3: Bijlage 3a – presentatie beleidsregels

Bijlage 3b – Kamerbrief

Bijlage 3c – Persbericht

Beleidsregels intern en extern salderen

**Samenvatting van de voorgenomen besluiten
(besluitvorming voorzien in de GS-en medio december 2019)**

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Inhoudsopgave

- 1) Wat is er gebeurd in aanloop naar nieuwe besluitvorming?**
- 2) Toelichting op overeenstemming 29 november 2019**
- 3) De voorstellen op een rij**

Terugblik

Medio oktober 2019

In de tussentijd is de vergunningverlening opgestart in provincies met van kracht zijnde beleidsregels.

Wat is er gebeurd in aanloop naar nieuwe besluitvorming: juridische houdbaarheid (1)

- **Onderbouwing van juridische houdbaarheid is nagegaan en waar nodig aangescherpt.**
- **Reactie: Door de uitspraak van de Raad van State is er niet één juridische waarheid: er is een complexe afweging nodig tussen bestaande rechten en de noodzaak tot stikstofdaling. Dit vergt scherpe politieke keuzes**
- **Rijk en provincies hebben dit juridisch nader onderzocht en hierbij ook gekeken naar casuïstiek.**

Wat is er gebeurd in aanloop naar nieuwe besluitvorming: gesprekken sectoren (2)

Gesprekken respectievelijk minister Schouten en provinciebestuurders met sectorvertegenwoordigers (landelijk en provinciaal)

Belangrijke vragen en punten die naar voren kwamen:

- **Kan vergunde stikstofruimte ook vervallen als ik mijn bedrijf op basis van de vergunning voortzet?** Het antwoord is 'nee'. Alleen als een nieuwe natuurvergunning nodig is – bij wijziging of uitbreiding – kan dit gebeuren. Zonder wijziging of uitbreiding kan de volledige vergunning worden benut.
- **Het beleid is niet eenduidig, want het uitgangspunt van de minister bij extern salderen verschilt van het uitgangspunt dat de provincies hanteren.** Dit punt wekte terecht verwarring en was een belangrijk punt van overleg in de afgelopen periode, om in de nieuwe beleidsregels op te lossen.

Wat is er gebeurd in aanloop naar nieuwe besluitvorming: gesprekken sectoren (3)

Gesprekken respectievelijk minister Schouten en provinciebestuurders met sectorvertegenwoordigers (landelijk en provinciaal)

Belangrijke vragen en punten die naar voren kwamen:

- **Waarom leggen de provincies een koppeling met dier- en fosfaatrechten, terwijl de minister hierover gaat?** De koppeling was gelegd om depositiedaling te waarborgen. Maar dat de minister hierover gaat is een terechte opmerking. Daarom is ook hier in de afgelopen periode intensief overleg over gevoerd; onderkend is dat hier inderdaad de minister over gaat.
- **Worden bestaande stallen getoetst aan de jongste strengste eisen van het Besluit emissiearme huisvesting?** Het antwoord is 'nee'. Bestaande stallen moeten wel worden getoetst aan het Beh, maar volgens de eisen die voor de betreffende stal gelden, gekoppeld aan de realisatieperiode van de stal.

Wat is er gebeurd in aanloop naar nieuwe besluitvorming: gesprekken sectoren (4)

Gesprekken respectievelijk minister Schouten en provinciebestuurders met sectorvertegenwoordigers (landelijk en provinciaal)

Belangrijke vragen en punten die naar voren kwamen:

- **De beleidsregels belemmeren innovatie, want als ik een verdergaande stikstofemissie reducerende techniek wil toepassen dan in mijn vergunning staat, dan word ik gestraft doordat bij wijziging van de vergunning mijn niet-gerealiseerde capaciteit verloren gaat.** Dit punt is ook bij het toetsen van praktijkcasussen aan de beleidsregels naar voren gekomen. Onderkend is dat hier een oplossing voor moet komen in de nieuwe beleidsregels.

Wat is er gebeurd in aanloop naar nieuwe besluitvorming: casuïstiek bekijken (5)

Uitvoering van 'botsproeven': circa 30 praktijkcasussen getoetst aan de beleidsregels

Voornaamste conclusies intern salderen:

- **Loslaten dier- en fosfaatrechten trekt casussen vlot**, is juridisch sterker omdat bestaande rechten niet worden aangetast en vergemakkelijkt de uitvoering. Terwijl er geen toename van stikstofdepositie is vergeleken met de vergunde referentiesituatie.
- **Toelichting Besluit emissiearme huisvesting moet beter**: verduidelijken dat bestaande stallen niet worden getoetst aan de jongste strengste eisen van het Beh, maar aan de eisen die gelden voor de realisatieperiode van bestaande stallen.
- **Innovatie kan worden belemmerd**, omdat een bedrijfswijziging tot verlies van vergunde maar niet-gerealiseerde capaciteit leidt. Aanpassing van de beleidsregels om innovatie niet te belemmeren is nodig.

Wat is er gebeurd in aanloop naar nieuwe besluitvorming: casuïstiek bekijken (6)

Uitvoering van 'botsproeven': circa 30 praktijkcasussen getoetst aan de beleidsregels

Voornaamste conclusies extern salderen:

- **Extern salderen leidt in zijn algemeenheid tot stikstofdaling**, doordat 30% van de stikstofemissie van de saldogever niet beschikbaar is om mee te salderen. Plaatselijk is toename niet uitgesloten als extern wordt gesaldeerd met thans (vrijwel) lege stallen.
- **Extern salderen biedt perspectief.** Extern salderen met bijvoorbeeld een melkveebedrijf met 100 koeien levert al een zinvolle emissieruimte op voor industriële en infrastructurele projecten.

Algemene conclusie

- Voor zover op basis van deze casussen voorzienbaar, wordt hervatting van vergunningverlening en economische activiteit op een juridisch houdbare en uitvoerbare manier mogelijk, zonder toename c.q. met een algemene afname van depositie.

Overeenstemming 29 november 2019

Op 29 november bereikten het kabinet en het IPO overeenstemming op hoofdlijnen over een houdbare vergunningverlening en eenduidigheid in regelgeving (zie: [gezamenlijk uitgegeven verklaring](#))

Balans vinden:

Stikstofdaling / Juridisch
houdbare vergunningen

Perspectief voor bedrijven /
Economische ontwikkeling mogelijk maken

Overeenstemming 29 november 2019

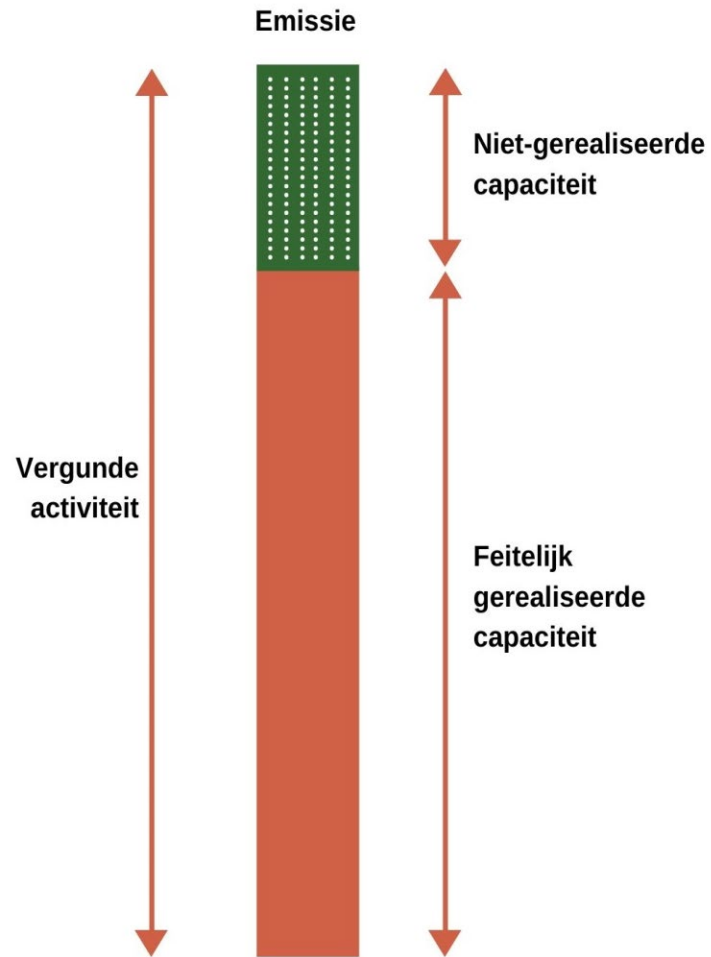
Hoofdpunten overeenstemming:

- **Geen wijziging/vernieuwing → Volledige benutting natuurvergunning mogelijk.**
- **Nieuwe vergunningen zijn mogelijk met behulp van intern en extern salderen**
  - Intern salderen = stikstofemissie vrijmaken binnen het eigen project of de eigen locatie
  - Extern salderen = stikstofemissie overnemen van bedrijven die geheel of gedeeltelijk stoppen
- **Uitgangspunt: de feitelijk gerealiseerde capaciteit (= de stal / productiehal), voor zowel intern als extern salderen**
- **Bronmaatregelen nodig om juridische houdbaarheid te verstevigen**

1) Geen wijziging of vernieuwing?

**Bedrijven die hun bedrijfsvoering voortzetten,
zonder wijziging of vernieuwing van hun bedrijf
waarvoor een nieuwe natuurvergunning nodig is,
behouden de mogelijkheid om de volledig vergunde
activiteit uit te voeren.**

2) Uitgangspunt intern en extern salderen

De feitelijk gerealiseerde capaciteit is beschikbaar voor intern en extern salderen.

De niet-gerealiseerde capaciteit kan niet worden gebruikt om mee te salderen.

Bij intern salderen zijn er echter verschillende situaties waarin de volledige vergunde activiteit beschikbaar is voor intern salderen
(zie volgende dia).

3) Voorgenomen besluit intern salderen

- **Varkens-, pluimvee-, fosfaat- en CO₂-rechten zijn niet langer onderdeel van de beleidsregels**
- **Bestaande stallen toetsen aan het Besluit emissiearme huisvesting, volgens de eisen die van toepassing zijn op de realisatieperiode van die stallen.**
- **Situaties waarin de complete vergunde stikstofruimte beschikbaar is voor intern salderen (i.p.v. de feitelijk gerealiseerde capaciteit):**
  - Nog niet feitelijk gerealiseerd, maar wel aantoonbaar stappen gezet
  - Nog niet begonnen met realisatie, maar wel onomkeerbare significante investeringsverplichtingen aangegaan
  - Toepassing van een innovatieve verdergaande stikstofemissie reducerende techniek
  - Project noodzakelijk voor de realisatie van doelen in een Natura 2000-gebied
  - Projecten van algemeen belang of voor de nationale veiligheid, zoals dijk aanleg

4) Voorgenomen besluit extern salderen

- **Bij extern salderen draagt een bedrijf dat stopt de stikstofemissie van de gestaakte activiteiten over, waarvan 70% beschikbaar is voor nieuwe activiteiten en 30% niet voor salderen beschikbaar is.**
- **In gebiedsprocessen kunnen beargumenteerd afwijkende percentages worden gehanteerd om tot voldoende daling van stikstofdepositie te komen.**
- **Het kabinet zal later een besluit nemen over de productierechten bij extern salderen. Tot die tijd is extern salderen met veehouderijen niet mogelijk.**

Vaststelling en inwerkingtreding

- Vaststelling: 9 en 10 december 2019 door de colleges van GS
- Publicatie: 12 december 2019
- Inwerkingtreding en informatie op website BIJ12: 13 december 2019

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

TER INFORMATIE

Aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

**Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken**

Auteur

10.2.e

10.2.e@minInv.nl

Datum

3 december 2019

Kenmerk

BPZ / 19293945

nota

Aanbiedingsnota dossier extra bestuurlijk overleg Rijk -
Provincies

Kopie aan

Bijlage(n)

Parafenroute

10.2.e

BPZ-paraaf

Aanleiding

Vanavond is een ingelast bestuurlijk overleg gepland met de provincies en IPO. Doel van dit overleg is te komen tot overeenstemming over de beleidsregels en afstemming over de communicatie – vanavond en na 10 december. Het overleg vindt plaats bij het IPO in Den Haag en vangt aan om 19.30 uur. U wordt bij deze vergadering ambtelijk ondersteund door 10.2.e, 10.2.e, 10.2.e en 10.2.e (verslag).

Advies

U kunt kennis nemen van de vergaderstukken ter voorbereiding op het overleg.

Ontvangen BPZ

Conceptverslag

**Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken**

Behandeld door

10.2.e

10.2.e@minlnv.nl

Datum

2 december-2019

Kenmerk

BPZ / 19286189

Bijlage(n)

Omschrijving	Bestuurlijk Overleg Rijk – Provincies
Voorzitter	Minister LNV, Mevr. Schouten
Secretaris	10.2.e
Vergaderdatum en -tijd	3 december 2019, 19.30 uur – 21.00 uur
Locatie	10.2.e

---

1. Opening en vaststelling agenda

- 10.2.e opent de vergadering en spreekt af co-voorzitterschap te voeren met de minister van LNV.

2. Vaststellen conceptverslag extra BO d.d. 29 november 2019

- De formulering wordt op verzoek vervangen door "dat dit niet tot individuele vergunningverlening moet leiden".
- Met bovenstaande aanpassing wordt het verslag vastgesteld.

3. Actualiteiten

- Er zijn geen actualiteiten te melden.

4. Beleidsregels

Besluit:

- Het bestuurlijk over concludeert dat de provinciale uitleg over de definitie van de uitzonderingsregel van innovatie bij intern salderen correct en in overeenstemming met die van het Rijk is.
- Ten aanzien van de datum van inwerkingtreding van extern salderen met landbouwbedrijven wordt afgesproken dat de Minister met provincies in overleg zal treden als de datum van 1 februari niet haalbaar blijkt te zijn;
- Het bestuurlijk overleg concludeert hiermee dat er geen inhoudelijke punten meer reesteren t.a.v. de beleidsregels.
- Er worden afspraken gemaakt over de planning van Kamerbrief en verdere communicatie.
- Afsproken wordt dat op moment van inwerkingtreding duidelijkheid moet zijn hoe om te gaan met het voorkomen van speculatie op de

grondmarkt ('wild west'). Hiervoor zal een gezamenlijk voorstel voorbereid voor een volgend Bestuurlijk overleg.

5. Gebiedsgerichte aanpak

Besluit:

- Er is gesproken over de voortgang van de gebiedsgerichte aanpak. Afgesproken is wordt om een gezamenlijke notitie op te stellen gericht op het maken van bestuurlijke afspraken tussen Rijk en provincies. Deze zal geagendeerd worden in een Bestuurlijk overleg.

Actiepunt:

- De minister van LNV bevestigt dat zij de provincies meeneemt in de voorbereiding op de volgende Kamerbrief. Daarin zou het wenselijk zijn om de voortgang op natuurherstel te kunnen melden. Daartoe roept de minister provincies op hiervoor input te leveren en actie te ondernemen.

6. Rondvraag

7. Sluiting

Notitie hoofdlijnen kabinetsreactie beweiden en bemesten

1. *Geen vergunningsplicht*

De minister van LNV heeft in voorgaand Bestuurlijk overleg een toelichting op vergunningplicht gegeven en hoe hiermee om te gaan. Dat is in lijn met het advies van het Adviescollege.

2. 10.2.g

3. *Mitigerende maatregelen*

Kennisnemen van het feit dat de mitigerende maatregelen onderdeel zijn van het landbouwpakket (ter bespreking BO 5 februari).

4. *Gezamenlijk verzet:*

Voorstel: gezamenlijk als provincies en rijk in verzet gaan en vervolgens in beroep tegen uitspraken van de rechtbank Noord-Nederland.

5. *Planning*

Kernpunten: beweiden en bemesten n.a.v. advies Adviescollege

Hoofdlijn advies

Voor bemesten adviseert het Adviescollege dat in beginsel geen vergunningplicht aan de orde is, omdat er doorgaans geen sprake is van negatieve effecten sinds de referentiedatum. Deze reductie is gerealiseerd door het aanscherpen van toegestane hoeveelheden per gewas, strengere aanwendingsnormen en gewijzigde technieken (die leiden tot een lagere uitstoot).

In een aantal (bedrijfsspecifieke) gevallen van bemesten kan dat anders zijn (wanneer sprake is van verandering van grondgebruik, bijvoorbeeld van akkerland naar grasland). Voor die gevallen is een nadere beoordeling nodig, en geldt mogelijk wel een vergunningplicht.

Beweiden heeft een positief effect, zowel in de stal als in de wei. De ammoniakemissie bij beweiden van vee is volgens de Adviescommissie de facto generiek lager dan bij niet-beweiden van vee. De feitelijke situatie is gunstiger dan de vergunde situatie die alleen uitgaat van 5% reductie van stalemissies, terwijl de feitelijke reductie (van emissies uit stal mest en weidemest samen) groter is dan dit percentage. Voor beweiden geldt om die reden dat aannemelijk is dat geen sprake is van een hogere depositie dan waar in de stalvergunning al rekening mee is gehouden.

Aanbevelingen

Het Adviescollege beveelt aan om de genoemde bedrijfsspecifieke situaties in beeld te brengen en op basis van de mei-tellingen vast te stellen of er daadwerkelijk sprake is van een hogere emissie bij bemesten dan op de referentiedatum en om te onderzoeken of het gebruik tot knelpunten leidt in Natura 2000-gebieden. En adviseert een specifieke aanpak voor deze uitzonderingssituaties te ontwikkelen. Voor deze uitzonderingssituaties geldt mogelijk wel een vergunningplicht.

Het voortouw voor de uitvoering van deze aanbevelingen ligt volgens het adviescollege bij de provincies, gezien hun rol als bevoegd gezag voor de verlening van natuurvergunningen, en de invulling die provincies geven aan de gebiedsgerichte aanpak. Voor beweiden is volgens het Adviescollege geen reden voor een verdere beoordeling van het huidige gebruik.

1. Vergunningsplicht

10.2.g

2. Uitzonderingen bemesten

- Voor bemesten adviseert het Adviescollege dat in beginsel geen vergunningplicht aan de orde is, omdat er doorgaans geen sprake is van negatieve effecten sinds de referentiedatum. Deze reductie is gerealiseerd door het aanscherpen van toegestane hoeveelheden per gewas, strengere aanwendingsnormen en gewijzigde technieken (die leiden tot een lagere uitstoot).
- In een aantal (bedrijfsspecifieke) gevallen van bemesten kan dat volgens het Adviescollege anders zijn (wanneer sprake is van verandering van grondgebruik, bijvoorbeeld van akkerland naar grasland). Voor die gevallen is een nadere beoordeling nodig, en geldt mogelijk wel een vergunningplicht.

10.2.g

3. Mitigerende maatregelen

- Het Adviescollege stelt mitigerende maatregelen voor om te komen tot een structurele reductie van stikstofemissies uit de landbouw om de juridische houdbaarheid te vergroten.
- In het eindadvies zal het Adviescollege nader ingaan op mogelijke maatregelen. In de ambtelijke werkgroep is een aantal maatregelen geïnventariseerd, welke nog niet zijn besproken met de sector. De Minister van LNV komt begin februari met een landbouwpakket, met daarin een aantal met de sector besproken maatregelen. Mestgerelateerde maatregelen verhogen daarbij de houdbaarheid.
- Voorstel: kennismaken van het feit dat de mitigerende maatregelen onderdeel zijn van het landbouwpakket dat in het bestuurlijk overleg van 5 februari aan de orde komt. En dat vervolgens aanvullende maatregelen nodig zullen zijn. Het landbouwpakket geeft een eerste aanzet om een structurele daling van stikstofemissies uit de landbouw te realiseren.

4. Gezamenlijk verzet

- 10.2.g

- 10.2.g

- 10.2.g

5. Planning

- Provincies: bespreken in de BAC van 16 januari en in de loop van volgende week in de GS-en
- Rijk: bespreken in het DG-overleg van 20 januari en in de MCSP van 21 januari
- Bestuurlijk overleg 24 januari vaststellen bovenstaande punten
- Bestuurlijk overleg van 5 februari bespreken appreciatie zoals op te nemen in de landbouw en stikstof brief
- Vaststellen brief in de MR van 7 februari

**Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken**

Behandeld door

10.2.e

T 0

10.2.e@minlnv.nl

Datum

24 jan. 2020

Kenmerk

BPZ / 20014607

Bijlage(n)

agenda

Omschrijving	Bestuurlijk Overleg Stikstof - deel 1 (MinLNV - IPO)
Voorzitter	Minister LNV
Secretaris	PM
Vergaderdatum en -tijd	24 januari 2020, 16.00 uur - 16.30 uur
Locatie	PM, Den Haag

---

1. Opening en vaststelling agenda

2. Vaststellen conceptverslag BO d.d. 3 december 2019

Bijlage 2

3. Samenwerking stikstof

Bespreking naar aanleiding van brieven IPO en provincie Friesland en reactie Minister/DG Stikstof. Inhoudelijke onderwerpen staan op de vervolgagenda; Toelichting nieuwe organisatieopzet rond stikstof door IPO.

4. Verzoek Adviescollege Stikstof

Het adviescollege heeft Rijk en provincies gevraagd om aan te geven wat men verwacht van het advies voor de lange termijn (mei 2020).

Voorstel om in te gaan op het verzoek en akkoord om dit in gezamenlijkheid ambtelijk voor te bereiden t.b.v. vergadering van het adviescollege 4 februari aanstaande.

5. Actualisatie doelensystematiek Natura 2000

Bijlage 5a,b,c

Bespreking van het vervolgproces voor een toekomstbestendig Natura2000-netwerk op basis van het adviesrapport over de actualisatie van de doelensystematiek voor Natura2000.

Het Bestuurlijk Overleg wordt gevraagd:

- In te stemmen met het "Adviesrapport actualisatie doelensysteem Natura 2000". Dit rapport is het resultaat van fase 1 van de actualisatie van het doelensysteem Natura 2000. Het rapport beschrijft op welke onderwerpen verbetering van het systeem gewenst en mogelijk is;
- In te stemmen met de gezamenlijke uitwerken van de aanpak van de actualisatie, waarbij in fase 2 de benoemde onderwerpen uit het

adviesrapport nader worden uitgewerkt en worden vertaald naar de
landelijke- en gebiedsdoelen;

- Kennis nemen van bijgevoegde conceptbrief aan de Tweede Kamer over de actualisatie van het Natura 2000 doelensysteem;
- Bespreken op welke wijze provincies worden betrokken bij overleg hierover met de EU.

6. Rondvraag

7. Sluiting

Oplegnotitie BO gerichte opkoop

Inleiding

Een van de maatregelen voor stikstofreductie in de landbouw is het gerichte opkopen van veehouderijbedrijven. Dit is een belangrijk instrument in de gebiedsgerichte aanpak. Het doel is om het instrument aan te kondigen in een Kamerbrief over landbouwmaatregelen en stikstof begin februari.

Doel bespreking

Bespreken hoofdkeuzes maatregel gerichte opkoop. Deze zullen daarna verder worden uitgewerkt ten behoeve van definitieve besluitvorming in het bestuurlijk overleg van 5 februari.

Hoofdpijnen gerichte opkoop

Gerichte opkoop is een privaatrechtelijke maatregel, waarbij veehouderijlocatie met een hoge ammoniakemissie in de nabijheid van stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden gericht worden opgekocht. Opkoop vindt plaats op basis van taxatie (m.u.v. productierechten, hiervoor wordt een marktconforme vergoeding betaald), onderhandeling en minnelijke verwerving.

Beoogd wordt met deze maatregel:

- de stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden en CO₂-uitstoot te verminderen;
- bufferzones van extensieve (grondgebonden) landbouw en nieuwe natuur rond Natura 2000-gebieden te creëren;
- de schuifruimte te vergroten en behoud productie omvang voor de blijvers te realiseren;
- gebiedsprocessen te bevorderen.

Hoofdkeuzes

Het bestuurlijk overleg wordt voorgesteld in te stemmen met de volgende voorstellen (zie ook de bijlage):

1. Gerichte opkoop wordt uitgevoerd door de provincies, zij ontvangen middels een SPUK een financiële bijdrage daarvoor van het Rijk;
2. De precieze impact van deze opkoop zal de komende tijd moeten blijken. We gaan de effecten/resultaten goed monitoren en hanteren hand aan de kraan principe.
3. In de regeling worden doelvoorschriften opgenomen voor de reductie van stikstof en CO₂ met afspraken over de (minimaal) te behalen reductie. Er komt geen afstandscriterium tot N2000-gebieden.
4. Gevraagd wordt aan het BO om een keuze te maken als het gaat om het toevoegen van een focus t.a.v. het type veehouderij dat wordt opgekocht: uitsluitend melkveehouderij of ook varkens- en pluimveehouderij.
5. De grond wordt, in ieder geval binnen een straal van 1 kilometer rondom stikstof-gevoelige Natura 2000 gebieden, opgekocht en opnieuw uitgegeven voor uitsluitend extensieve landbouw of natuur.
6. Onroerend goed wordt gesloopt, tenzij hier al een andere bestemming voor is. Het onroerend goed wordt sowieso ontdaan van de agrarische bestemming.
7. De verdeling van de middelen vindt plaats in aansluiting op de verdeelsleutel uit het advies van de commissie Jansen II/III. Deze verdeelsleutel sluit aan bij de totale omvang van de natuuropgave in betreffende provincie. Bij onderbenutting na -nog te bepalen periode- worden nog onbenutte middelen opnieuw herverdeeld volgens deze verdeelsleutel.
8. Het Rijk stelt (vooralsnog) 100 miljoen beschikbaar. Het Rijk vraagt daarbij om cofinanciering vanuit de provincies. Over de hoogte daarvan is nog nader overleg nodig.

Bijlage voorstellen gerichte opkoop

Achtergrond

De contouren van deze maatregel zijn op ambtelijk niveau op 17 januari jl. tussen LNV, enkele provincies en het IPO besproken. Tevens heeft op 22 januari een eerste bestuurlijk overleg plaatsgehad over de maatregel. De uitkomsten van deze overleggen zijn in deze notitie opgenomen.

Uitgangspunten

- Gerichte opkoop is een privaatrechtelijke maatregel, waarbij veehouderijlocaties met een hoge ammoniakemissie in de nabijheid van stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden gericht worden opgekocht.
- Opkoop vindt plaats op basis van taxatie (m.u.v. productierechten, hiervoor wordt een marktconforme vergoeding betaald), onderhandeling en minnelijke verwerving.
- Voor gerichte opkoop is vooralsnog een budget à 100 miljoen Euro vanuit het Klimaatakkoord beschikbaar. Of dit budget verhoogd gaat worden zal afhangen van het totale landbouwpakket, de besluitvorming over de VJN, en het resultaat tot op dat moment.
- De middelen worden via een Specifieke Uitkering (SPUK) overgedragen aan provincies, zodat zij uitvoering kunnen gaan geven aan de maatregel in het kader van de gebiedsgerichte aanpak.
- Beoogd wordt een regeling te ontwikkelen die relatief snel van start kan gaan. Eenvoud / een pragmatische aanpak staat daarbij voorop.
- Gerichte opkoop wordt daarbij gezien als een 'leer- en ontwikkeltraject'. Gedurende de looptijd van de regeling, kan deze worden herzien of bijgesteld (o.a. om ervoor te zorgen dat de beoogde doelen daadwerkelijk worden behaald).
- Randvoorwaarde voor deze maatregel is het gereed zijn van een stikstofregistratiesysteem ten behoeve van registratie van de gerealiseerde emissiereductie. Hierover worden separaat afspraken gemaakt.
- Ten minste 50% van de stikstofruimte wordt afgeroomd (in lijn met afspraken in het Klimaatakkoord).
- Daarnaast is gegeven dat de productierechten bij opkoop door de overheid worden ingenomen en doorgehaald.

Nadere toelichting bij de hoofdkeuzes

1. "Selectiecriteria"

De gelden uit het Klimaatakkoord dienen ingezet te worden voor het realiseren van een reductie van de stikstofdepositie en CO₂-uitstoot nabij stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Er worden doelvoorschriften geformuleerd om ervoor te zorgen dat de gelden zo doelmatig mogelijk worden ingezet. De opdracht komt daarmee bij de provincies te liggen om aan te tonen dat met de opkoop van een veehouderijlocatie zowel reductie in Molen als CO₂ is gerealiseerd in een bepaald gebied. Er wordt geen afstandscriterium tot Natura 2000-gebied toegepast.

In hoeverre naast deze doelvoorschriften ook een focus ten aanzien van de opkoop van een bepaald type veehouderij toegevoegd dient te worden, ligt ter besluitvorming aan het BO voor. Mogelijke keuzes zijn:

- Uitsluitend veehouderijen die vallen onder het stelsel van productierechten uit de Meststoffenwet (melkvee, varkens, pluimvee)
  - Voordeel: bij deze variant kunnen te allen tijde de productierechten ingenomen worden, waardoor er ook daadwerkelijk effect gerealiseerd wordt.
  - Nadeel: uitsluiting van typen veehouderij, mogelijk ook veehouderijlocaties die een negatief effect hebben op stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden.
- Uitsluitend melkvee
  - Voordeel: productierechten kunnen worden ingenomen, waardoor daadwerkelijk effect gerealiseerd wordt. In termen van stikstof en CO₂ levert melkveehouderij ook meer winst op dan pluimvee of varkens. Er is bovendien al een regeling voor varkenshouders (saneringsregeling varkenshouderij), die worden nu ontzien.

- Nadeel: deze focus maakt dat er veel beslag gelegd wordt op middelen omdat ook gronden worden opgekocht die uiteindelijk weliswaar weer worden verkocht maar waarschijnlijk tegen lagere waarde. Het aantal bedrijven dat kan worden opgekocht, neemt daarmee ook significant af.

Gevraagd wordt aan het BO om een keuze te maken t.a.v. de focus op de op te kopen type veehouderij.

2. Randvoorwaarden bij gerichte opkoop

Gerichte opkoop betreft maatwerk. Bij het opkopen van een veehouderijlocatie wil je daarom als provincie de mogelijkheid hebben om te kunnen onderhandelen over hetgeen wel of niet wordt opgekocht.

- De grond wordt, in ieder geval binnen een straal van 1 kilometer rondom Natura 2000-gebieden, opgekocht en opnieuw uitgegeven voor extensieve landbouw of natuur.
- Het opgekochte onroerend goed wordt ontdaan van de agrarische bestemming. Onroerend goed wordt gesloopt, tenzij hiervoor reeds een andere bestemming is.

3. Verdeelsleutel middelen over de provincies

Voor de verdeling van de middelen over de provincies wordt aangesloten bij het advies van de Commissie Jansen II/III. De volgende verdeelsleutel wordt gehanteerd: totaal provinciefonds. Deze verdeelsleutel sluit aan bij de totale omvang van de natuuropgave in betreffende provincie. Een andere verdeelsleutel is denkbaar, maar snelheid en eenvoud om tot overeenstemming over de verdeling van gelden te komen, staat voorop.

Provincies kunnen de middelen inzetten, tot maximaal het plafond volgens Jansen II/III wat geldt voor die provincie. Bij onderbenutting na -nog te bepalen periode- worden nog onbenutte middelen opnieuw verdeeld volgens deze verdeelsleutel. Op deze wijze wordt er aangestuurd op een zekere mate van realiseren van snelheid en tevens wordt voorzien in de mogelijkheid dat er provincies zijn die *geen* of een beperkt aantal bedrijven willen opkopen.

4. Cofinanciering

Mede gelet op het feit dat provincies een deel van de gemaakte kosten op gronden kunnen terugverdienen, is cofinanciering gewenst. Hierbij wordt gedacht aan een verdeling van 50% door het Rijk en 50% door de provincie. Welke kosten door welke partij worden gedragen, dient nader bepaald te worden.

Een mogelijke variant is:

Subsidie van maximaal 50% van de getaxeerde waarde in het agrarisch verkeer incl. sloopkosten van bedrijfsgebouwen en mestkelders minus de taxatiewaarde van achterblijvend onroerend goed ontdaan van agrarische bestemming, minus de taxatiewaarde van landbouwgronden bestemd voor extensief/grondgebonden landbouw minus de waarde van landbouwgronden herbestemd voor natuur.

Nader overleg tussen het Rijk over cofinanciering, dient belegd te worden.

Planning

De planning om te komen tot besluitvorming (op hoofdlijnen) over specifiek gerichte opkoop (als onderdeel van het bredere landbouwpakket), ziet er als volgt uit:

	<i>Week 3 13-17 januari</i>	<i>Week 4 20-24 januari</i>	<i>Week 5 27-31 januari</i>	<i>Week 6 3-7 februari</i>	<i>Week 7 en verder</i>	<i>PM</i>
Ambtelijk overleg provincie /LNV	<ul style="list-style-type: none"> 17 jan. Ambt. verkenning t.b.v. beslisnotitie gerichte opkoop 				Nadere uitwerking van maatregel en publicatie	
Stuurgroep provincie/LNV		<ul style="list-style-type: none"> 22 jan. Concept notitie gerichte opkoop 	<ul style="list-style-type: none"> 29 jan. Afstemming provincie/LNV 		Nadere uitwerking van maatregel en publicatie	
Interne besluitvorming provincie (in colleges) en LNV			<ul style="list-style-type: none"> 27 jan. Concept beslisnotitie gereed 29 jan. Definitieve notitie gereed 30 jan. Verzending naar commissies 31 jan. en verder bespreking in GS 	<ul style="list-style-type: none"> 3 -4 feb. bespreking in GS 	Nadere uitwerking van maatregel en publicatie – waar nodig inclusief aanvullende besluitvorming	
Bestuurlijk overleg provincies/LNV		<ul style="list-style-type: none"> 24 jan. Bespreken Concept notitie gerichte opkoop 		<ul style="list-style-type: none"> 5 feb. besluit over gerichte opkoop 	Nadere uitwerking van maatregel en implementatie – waar nodig inclusief aanvullende besluitvorming	
Publicatie stukken/regeling				<ul style="list-style-type: none"> 7 feb. Publicatie Kamerbrief 		<ul style="list-style-type: none"> Publicatie / openstelling SPUK (datum is niet bekend, streven is z.s.m.)

Naast bovengenoemde overleggen vindt separaat ook afstemming plaats met de sector, in ieder geval met/via het landbouwcollectief.

Memo Stikstofregistratiesysteem

Inleiding

Met de Kamerbrief van 13 november jl. is er een pakket aan maatregelen en doelen vastgesteld, dat in een Ministeriële Regeling (MR) uitgewerkt wordt. In eerste instantie leidde de MR bij provincies tot bezorgdheid over uitvoerbaarheid, juridische houdbaarheid en timing, en onzekerheid over rol en taakopvatting. In voorbereiding op dit bestuurlijk overleg zijn beelden scherper gesteld en (impliciete) uitgangspunten gedeeld o.a. ten aanzien van rol en positie van de provincies. Er wordt niet getornd aan de formele rol van de betrokken Bevoegde Gezagen. Ook zijn er beelden gewisseld over al dan niet stilliggende woningbouw en de inzet van vergunningsverleningscapaciteit. Verder is gedeeld dat zo spoedig mogelijk nadat de snelheidsverlaging maatschappelijk zichtbaar is, de vergunningverlening op gang moet komen.

Beslis- en bespreekpunten

Deze gezamenlijke notitie omvat punten die ter instemming voorgelegd worden aan het Bestuurlijk Overleg, alsmede twee bespreekpunten.

Het BO wordt gevraagd in te stemmen met:

- A. Het (gezamenlijk) blijven uitwerken en doorontwikkelen van het stikstofregistratiesysteem (SSRS);
- B. Het publiceren van de MR, nadat de Passende Beoordeling (PB) beschikbaar komt, in verband met de juridische houdbaarheid van de voorgestelde prioritering bij knelpunten in stikstofruimte tussen woningbouw en MIRT-projecten.
- C. Het, conform de MR, handhaven van deze voorgestelde prioritering bij knelpunten in stikstofruimte tussen woningbouw en MIRT-projecten in een Bestuurlijk Overleg tussen betrokken bevoegde gezagen;
- D. Het benutten van één MIRT-project als casus voor de werking van dit Bestuurlijk Overleg, en het daarom direct na inwerkingtreding van de MR indienen en in behandeling nemen van de vergunningaanvraag tbv één MIRT-project waar depositieruimte voor nodig is;
- E. Het aanpassen van de MR op prioritering tussen woningbouwprojecten onderling conform het voorstel van de provincies (zie bijlage), en dit in deze lijn nader uit te werken in de MR;
- F. Het per direct starten met de voorbereiding en planning van de uitbreiding van het SSRS met nieuwe maatregelpakketten (bv Gebiedsgerichte maatregelen, ...).

Verder wordt het BO gevraagd de volgende punten ter bespreken:

1. Versnelling vergunningsverlening binnen wettelijke termijnen.
Gevraagde inzet daarbij is:
  - a. inspanning vanuit provincies om behandeltermijnen maximaal te versnellen,
  - b. periodiek te rapporteren over lopende vergunningaanvragen en de behandeling daarvan
  - c. en bij voorkeur snel na 15 maart enkele 'showcases' te presenteren (ruimte toegekend, vergunning voor woningbouw- of infrastructuurproject verleend).
2. Aanwending van de resterende en ontbrekende depositieruimte.
  - *beschikbare stikstofdepositieruimte die in bepaalde regio's/provincies niet noodzakelijk is voor MIRT- of woningbouwprojecten: te benutten voor andersoortige activiteiten?*
  - *wat te regelen voor regio's/provincies waar door de snelheidsverlaging onvoldoende stikstofdepositieruimte beschikbaar komt voor de woningbouwopgave?*

Aandachtspunten hierbij zijn:

  - Delen dat huidige MR geen belemmering vormt voor nadere afspraken bij de toewijzing van depositieruimte.
  - Verkennen welke rol gebiedsgerichte maatregelen kunnen bieden.

Toelichting

Betekenis publiceren regeling

Bij het moment van openstelling van het systeem zal deze ook gevuld moeten zijn met doorgerekende depositieruimte, de facto die vanuit het effectueren van de snelheidsverlaging beschikbaar komt.

Bij publicatie van de Ministeriële Regeling, wordt ook het moment van openstelling van het SSRS bepaald voor die doelen die in de regeling staan (MIRT, 75.000 woningen).

Voor het in werking kunnen treden van de Ministeriële Regeling dient de passende beoordeling van de snelheidsaanpassing in het verkeersbesluit gereed te zijn, ter onderbouwing van de MR. Hiervoor is het tevens van belang dat inzichtelijk is welke stikstofdepositieruimte de snelheidsaanpassing oplevert en (waar) deze ruimte beschikbaar is. Bij het moment van verlenen van vergunningen op basis van het SSRS zal doorgerekende depositieruimte, die vrijkomt vanuit het verkeersbesluit, in dat systeem geeffectueerd moeten zijn om de toetsing van vergunningaanvragen mogelijk te maken.

Bij publicatie en inwerkingtreding van de Ministeriële Regeling, naar verwachting medio februari 2020, kan het SSRS worden opengesteld. Vanaf dat moment ontstaat ook de mogelijkheid voor het indienen van vergunningaanvragen voor de doelen die in de regeling staan (MIRT, 75.000 woningen).

Vanaf het moment dat een vergunningaanvraag is ingediend, hanteert het bevoegd gezag daarvoor een vaste procedure met een bepaalde afhandelingstermijn. In de regel hanteren de provincies de Uniforme Openbare Voorbereidingsprocedure (UOV, afd. 3.4 Awb); deze kent een afhandelingstermijn van maximaal 26 weken (met een eenmalige verlengingsoptie van 6 weken tot maximaal 32 weken). De UOV kan ook worden gehanteerd met de (kortere) termijn van de procedure van de Wet natuurbescherming. In dat geval is de afhandelingstermijn maximaal 20 weken. Op basis van de UOV geldt een vaste termijn van 6 weken voor terinzagelegging van het ontwerpbesluit. In de regel zal de termijn van 20 weken volledig nodig zijn, gezien de werkzaamheden die voor het ontwerpbesluit en het definitieve besluit juridisch zorgvuldig moeten worden verricht¹. Voor MIRT projecten gelden afwijkende tijdlijnen en procedure.

Uitgaande van medio februari als datum van inwerkingtreding van de MR, kunnen de eerste vergunningen voor woningbouw vanaf mei 2020 worden verwacht, uitgaande van projecten met enkel afhankelijkheid van stikstofruimte (niet altijd zal de volledige afhandelingstermijn noodzakelijk zijn). Bij een maximale afhandelingstermijn van 20 weken worden vanaf medio februari aangevraagde vergunningen vanaf begin juli 2020 afgegeven.

Batchgewijs prioriteren per zes weken heeft niet de voorkeur van de provincies, omdat de beschikbare depositieruimte schaars zal zijn en de keuzemogelijkheden tussen ingediende aanvragen zodanig dat er na zes weken een voor provincies onmogelijk keuzeproces ontstaat. Voorkeur heeft de werkwijze op volgorde van binnenkomst ('wie het eerst komt, het eerst maalt'), met een enkel aanvullend prioriteringscriterium in de MR (zie hierna onder 'Prioriteren binnen woningbouw'). Batchgewijs prioriteren heeft bovendien als nadeel dat de afhandelingstermijn van vergunningen met minimaal zes weken wordt verlengd.

Er blijft een wens om de behandelperiode van de vergunningaanvraag zo kort mogelijk te maken, met inachtnaam van wettelijk verplichte termijnen. Gevraagd wordt aan provincies om processen te harmoniseren en zomogelijk vroegtijdig werkzaamheden als volledigheidstoetsen te starten. Hiervoor is inspanning van(uit) provincies gewenst.

---

¹ Ontwerpbesluit: ontvankelijkheidstoets, eventuele extra informatietoelevering door de initiatiefnemer, toetsen aanvraag aan beschikbare depositieruimte, afstemmen met aanvragen die via gemeenten binnenkomen (omdat de depositieruimte beperkt is), afstemming met andere provincies bij provincie-overschrijdende effecten, schrijven ontwerpbesluit en publicatie ontwerpbesluit. Definitief besluit: verwerken zienswijzen n.a.v. terinzagelegging, publiceren besluit en definitief reserveren depositieruimte.

Gevraagd wordt om, periodiek na openstelling SSRS, een overzicht te bieden van lopende (woningbouw) aanvragen en aanvragen waarvoor definitief ruimte is toegekend.

Belangenafweging MIRT – Woningbouw

Bij vergunnen van woningbouwprojecten zijn en blijven provincies Bevoegd Gezag, net zoals Minister van I&W BG blijft voor MIRT. Woningbouw en MIRT kennen een andere werkprocedure, dit maakt het lastig om een objectieve weging vooraf voor te stellen.

Vanuit de Tweede Kamer is er een sterke wens om, bij schaarste, woningbouw voorrang te geven op infrastructuurprojecten. Bij MIRT projecten is vanaf een bepaald moment echter (ook) blijvende vergunningszekerheid nodig. Bij uitwerking is en blijft het uitgangspunt dat niet getornd wordt aan bestaande bevoegdheden.

Daarnaast zijn en blijven vraagpunten over omvang van MIRT projecten en de timing daarvan, evenals het beeld dat 'de bouw stilligt'. Hier is meer kwantificering en duidelijkheid nodig:

- Vanuit provincies komen steeds meer kwalitatieve geluiden op dat veel woningbouwprojecten toch vergund zijn en worden;
- IenW zal niet voor 7 projecten tegelijk bij de opening van het systeem een reservering doen. Verkend kan worden of een reservering voor een permanente depositiebehoefte voor een MIRT-project die pas later aanvangt, (technisch en juridisch) te combineren valt met een behoefte aan tijdelijke depositieruimte voor woningbouw op de korte termijn.

Lastig is dat de depositieruimte als gevolg van snelheidsverlaging pas inzichtelijk wordt bij vaststelling van de Regeling.

De inzet in de regeling is dat alleen bij conflicterende belangen tussen bevoegde gezagen (maximaal benoemde 7 MIRT projecten) er in een bestuurlijk overleg gezocht moet worden naar oplossing. Getracht wordt bestaande bestuurlijke overleggen te benutten en alleen in specifieke gevallen extra overleggen te organiseren. Ministerie van I&W is bereid dit evt op zich te nemen.

Deze oplossing wordt vooralsnog gezien als meest logisch, met punten voor nadere, praktische uitwerking. Voorstel tbv BO zou zijn om af te spreken dat één MIRT project direct bij beschikbaar komen van het registratiesysteem ruimte zal reserveren in het SSRS en dat hiermee als casus geleerd wordt hoe de procedure in de praktijk kan werken. De leerervaringen hieruit worden bij vervolgproces benut.

Prioriteren binnen woningbouw

Het voorstel van de provincies is om de MR zo aan te passen dat vergunningaanvragen op volgorde van binnenkomst in behandeling worden genomen en in aanmerking komen voor beschikbare stikstofdepositieruimte. Om tegemoet te komen aan de bestuurlijke wens dat binnen de beschikbare ruimte zo spoedig mogelijk zoveel mogelijk woningen worden gerealiseerd, is het voorstel in de MR op te nemen dat de eerste zes weken na inwerkingtreding (in de MR vast te leggen met een concrete datum) alleen vergunningaanvragen voor woondealprojecten of grote woningbouwprojecten (bv 100 woningen of meer) kunnen worden ingediend en op volgorde van binnenkomst in behandeling worden genomen. Vanaf de in de MR op te nemen datum, na afloop van de eerste periode van zes weken, kunnen vergunningaanvragen voor alle andere woningbouwprojecten worden ingediend die dan eveneens op volgorde van binnenkomst in behandeling worden genomen.

Los van het voorgaande geldt op basis van de MR voor alle in te dienen projecten als voorwaarden dat het moet gaan om projecten die gasloos zijn, intern salderen als instrument in principe maximaal hebben benut (en daarenboven depositieruimte nodig hebben) en die binnen twee jaar na het onherroepelijk worden van de vergunning moeten zijn gerealiseerd.

De provincies hebben andere mogelijke prioriteringscriteria voor woningbouwprojecten verkend, maar geconstateerd dat deze over het algemeen geen meerwaarde hebben voor het met deze MR van elkaar onderscheiden van projecten. Bijvoorbeeld omdat het betreffende criterium al onderdeel is van het bestemmingsplanproces die de projecten al hebben doorlopen en alle projecten er daarom in principe aan voldoen; voorbeelden van dit soort criteria zijn: type woning waar behoefte aan is (vaak vastgelegd in woonvisies) en bijdrage aan de lokale/regionale woningbouwopgave.

Een ander criterium waar naar gekeken is, is de kleinste depositie per gerealiseerde woning. Dit criterium kan worden benut bij batchgewijs prioriteren, maar dat heeft als gezegd niet de voorkeur; dit criterium benutten bij het op volgorde van binnenkomst in behandeling nemen van aanvragen betekent dat eerst een objectieve depositienorm moet worden bepaald en dat is lastig (op zichzelf en ook omdat woningtypen van elkaar verschillen, terwijl er aanvragen voor verschillende woningtypen zullen worden gedaan). Overigens wordt in de MR voorgeschreven dat ingediende projecten vergezeld moeten gaan van een emissiereductieplan.

Het is zaak dat de voorgestelde aanpak op volgorde van binnenkomst goed wordt gemonitord en voor de zomer van 2020 wordt geëvalueerd op effectiviteit (vlottrekken woningbouw; 75.000 woningen per jaar) en eventueel noodzakelijke bijsturing, mede op basis van dan beter inzichtelijke extra depositieruimte als gevolg van andere bronmaatregelen dan de snelheidsverlaging op autosnelwegen.

Deze aanpak zal na bestuurlijke afspraak ism Rijk door provincies vertaald worden in passende uitwerking voor MR inclusief zonodige praktijktest van werking.

Beschikbaarheid Passende Beoordeling

Er is al een advies met aandachtspunten bij operationalisering stikstofregistratiesysteem beschikbaar. Hetzelfde adviesbureau heeft aangegeven ook beschikbaar te zijn voor het maken van de Passende Beoordeling. Hiervoor heeft het bureau vanuit Rijk en Provincies, alsmede RIVM ook input nodig. Daaraan wordt in een technische werkgroep en stuurgroep (deelneming vanuit Provincies) werk verricht. Met zowel RIVM als beoogd opsteller Passende Beoordeling (keuze besproken in ambtelijke werkgroep) zijn afspraken over timing en beschikbaarheid ervan. Bij de beoordeling van de opdracht en kwaliteit van het product is al voorzien in betrokkenheid van zowel BIJ12 en IPO/provincies (ook juridisch). Passende beoordeling dient als onderbouwing van de bronmaatregel 'snelheidsverlaging' en de MR en moet daarom gereed zijn voordat de MR in werking treedt.

Vervolgmodules

Verschillende provincies vragen om ook gebiedsgerichte maatregelpakketten in het registratiesysteem te kunnen onderbrengen.

Bestuurlijk zijn daar geen belemmeringen voor, wel zitten er (juridische) voorwaarden aan gebiedsgerichte maatregelpakketten in het SSRS:

- besluiten moeten RvS proof zijn
- pakket moet zonodig middels een PB gezekerd zijn.

Daarna kunnen de maatregelen met een eigen module in het SRSS gebracht worden, rekening houdend met technische doorlooptijd om de modules goed te ontwerpen en voor te bereiden.

In een inmiddels opgestarte ambtelijke voorbereidingsgroep zal een plan van eisen opgesteld worden waaraan nieuwe modules (wo GGA) moeten voldoen om in het SSRS op te nemen, incl tijdlijnen.

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken

Behandeld door

10.2.e
10.2.e@minlnv.nl

Datum

24 jan. 2020

Kenmerk

BPZ / 20014607

Bijlage(n)

Verslag

Omschrijving	Verslag Bestuurlijk Overleg Stikstof – <i>smal verband</i>
Voorzitter	Minister LNV
Secretaris	
Vergaderdatum en -tijd	24 januari 2020, 16.00 uur - 16.45 uur
Locatie	10.2.e g

Naam + datum?

1. Opening en vaststelling agenda

- De onderwerpen 'stikstofregistratiesysteem' en 'financiën en opkoopregeling' worden, op van voorzitter IPO, toegevoegd aan de agenda.

2. Vaststellen conceptverslag BO d.d. 3 december 2019

- Het conceptverslag d.d. 3 december 2019 wordt zonder opmerkingen vastgesteld.
- Afgesproken wordt dat verslaglegging van dit BO vanaf heden compacter zal zijn.

3. Samenwerking stikstof

- Bespreking naar aanleiding van brieven IPO en provincie Friesland en reactie Minister LNV. Geconstateerd wordt dat provincies zich onvoldoende tijdig betrokken voelen bij zaken waar zij wel verantwoordelijkheid voor dragen. De minister erkent dit, maar geeft aan dat er ook soms ook urgentie nodig is om zaken snel te organiseren.
- Actie: Afgesproken wordt om gezamenlijk ambtelijk een goed proces te organiseren in de stukkenstroom dat een goede voorbereiding mogelijk maakt en tegelijkertijd voldoende flexibiliteit biedt om de benodigde stappen te kunnen blijven zetten.

Toegevoegd agendapunt: stikstofregistratiesysteem

- IPO geeft aan positief tegenover het stikstofregistratiesysteem te staan. Wel zijn er zorgen m.b.t. verantwoordelijkheidsverdeling bij de MIRT-projecten versus woningbouw en de relatie met uitkoop en wat dit betekent wanneer in de ene provincie een surplus ontstaat en in de andere provincie knelpunten blijven bestaan. IPO pleit ervoor om daar een sterke link te leggen.

- Minister van LNV geeft aan hier geen principiële bezwaren tegen te hebben, maar dat dit niet tot vertraging mag leiden. IPO erkent het gezamenlijke belang om vertraging te voorkomen.
- Actie: Afgesproken wordt om een ambtelijke verdieping te maken, waarbij de inzet is om vergunningverlening zo spoedig op mogelijk op gang te brengen en daar waar mogelijk zaken te koppelen en in een volgend Bestuurlijk overleg te agenderen.

Toegevoegd agendapunt: financiën en opkoopregeling

- IPO geeft aan positief tegenover voorliggend voorstel te staan, maar ook een aantal vragen te hebben onder andere co-financiering, betrokkenheid sector en afromingspercentages.
- Minister van LNV geeft aan dat gewerkt wordt aan een samenhangend landbouwpakket met daarin opkoopregeling, dierrechten, reductierechten en aandacht voor hoe een boer zijn bedrijf inricht, gekoppeld aan extern salderen.
- Actie: Afgesproken wordt dit in het Bestuurlijk overleg van 5 februari terug te laten komen en dit ambtelijk goed voor te bereiden.

4. Verzoek Adviescollege Stikstof

Het adviescollege heeft Rijk en provincies gevraagd om aan te geven wat men verwacht van het advies voor de lange termijn (mei 2020).

- Actie: Afgesproken wordt hierover eerst intern overleg te voeren en dit vervolgens in een volgend Bestuurlijk overleg te agenderen.

5. Voortgang Natuur

- Minister van LNV vraagt provincies naar de eerste stappen die op het terrein van natuur zijn gezet en of melding gemaakt kan worden van concrete afspraken en mooie voorbeelden.
- Minister van LNV geeft aan dat er een actualisatie van de doelensystematiek N2000 gemaakt is. Deze wordt meegenomen in een Kamerbrief Natuur (verzending medio februari).
- Actie: Afgesproken wordt de insteek van deze Kamerbrief in het volgende Bestuurlijk overleg te agenderen.

6. Rondvraag

- Voorzitter van IPO geeft aan dat er eerder informatie is verstrekt over de drempelwaarde en vraagt hoe hiermee verder te gaan.

- Actie: Afsproken wordt dat nadere informatie over drempelwaarde voor een volgende BO beschikbaar zal zijn, inclusief een planning met betrekking tot besluitvorming hierover.

7. Sluiting

Conceptverslag
Besluiten en acties per agendapunt

**Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken**

Behandeld door
10.2.e

10.2.e@minInv.nl

Datum
2 december-2019

Kenmerk
BPZ / 19286189

Bijlage(n)

Omschrijving	Bestuurlijk Overleg Rijk – Provincies
Voorzitter	Minister LNV, Mevr. Schouten
Secretaris	10.2.e
Vergaderdatum en -tijd	3 december 2019, 19.30 uur – 21.00 uur
Locatie	10.2.e

---

1. Opening en vaststelling agenda

- 10.2.e opent de vergadering en spreekt af co-voorzitterschap te voeren met de minister van LNV.

2. Vaststellen conceptverslag extra BO d.d. 29 november 2019

- De formulering wordt op verzoek vervangen door "dat dit niet tot individuele vergunningverlening moet leiden".
- Met bovenstaande aanpassing wordt het verslag vastgesteld.

3. Actualiteiten

- Er zijn geen actualiteiten te melden.

4. Beleidsregels

Besluit:

- Het bestuurlijk overleg concludeert dat de provinciale uitleg over de definitie van de uitzonderingsregel van innovatie bij intern salderen correct en in overeenstemming met die van het Rijk is.
- Ten aanzien van de datum van inwerkingtreding van extern salderen met landbouwbedrijven wordt afgesproken dat de Minister met provincies in overleg zal treden als de datum van 1 februari niet haalbaar blijkt te zijn.
- Het bestuurlijk overleg concludeert hiermee dat er geen inhoudelijke punten meer resteren t.a.v. de beleidsregels.
- Er worden afspraken gemaakt over de planning van Kamerbrief en verdere communicatie.
- Afsproken wordt dat op moment van inwerkingtreding duidelijkheid moet zijn hoe om te gaan met het voorkomen van speculatie op de

grondmarkt ('wild west'). Hiervoor zal een gezamenlijk voorstel voorbereid voor een volgend Bestuurlijk overleg.

5. Gebiedsgerichte aanpak

Besluit:

- Er is gesproken over de voortgang van de gebiedsgerichte aanpak. Afgesproken is om een gezamenlijke notitie op te stellen gericht op het maken van bestuurlijke afspraken tussen Rijk en provincies. Deze zal geagendeerd worden in een Bestuurlijk overleg.

Actiepunt:

- De minister van LNV bevestigt dat zij de provincies meeneemt in de voorbereiding op de volgende Kamerbrief. Daarin zou het wenselijk zijn om de voortgang op natuurherstel te kunnen melden. Daartoe roept de minister provincies op hiervoor input te leveren en actie te ondernemen.

6. Rondvraag

- De minister verzoekt de provincies om te kijken of de nertsenhouders prioritair gebruik kunnen maken van de mogelijkheid van opkoop via extern saldering.

7. Sluiting

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken

Behandeld door

10.2.e
10.2.e@minlnv.nl

Datum

24 jan. 2020

Kenmerk

BPZ / 20014607

Bijlage(n)

agenda

Omschrijving	Bestuurlijk Overleg Stikstof – <i>smal verband</i>
Voorzitter	Minister LNV
Secretaris	
Vergaderdatum en -tijd	24 januari 2020, 16.00 uur - 16.30 uur
Locatie	10.2.e

---

1. Opening en vaststelling agenda

2. Vaststellen conceptverslag BO d.d. 3 december 2019

Bijlage 2

3. Samenwerking stikstof

Bespreking naar aanleiding van brieven IPO en provincie Friesland en reactie Minister/DG Stikstof. Inhoudelijke onderwerpen staan op de vervolgagenda; Toelichting nieuwe organisatieopzet rond stikstof door IPO.

4. Verzoek Adviescollege Stikstof

Het adviescollege heeft Rijk en provincies gevraagd om aan te geven wat men verwacht van het advies voor de lange termijn (mei 2020).

Voorstel om in te gaan op het verzoek en akkoord om dit in gezamenlijkheid ambtelijk voor te bereiden t.b.v. vergadering van het adviescollege 4 februari aanstaande.

5. Actualisatie doelensystematiek Natura 2000

Bijlage 5a,b,c

Bespreking van het vervolgproces voor een toekomstbestendig Natura2000-netwerk op basis van het adviesrapport over de actualisatie van de doelensystematiek voor Natura2000.

Het Bestuurlijk Overleg wordt gevraagd:

- In te stemmen met het "Adviesrapport actualisatie doelensysteem Natura 2000". Dit rapport is het resultaat van fase 1 van de actualisatie van het doelensysteem Natura 2000. Het rapport beschrijft op welke onderwerpen verbetering van het systeem gewenst en mogelijk is;
- In te stemmen met de gezamenlijke uitwerken van de aanpak van de actualisatie, waarbij in fase 2 de benoemde onderwerpen uit het

adviesrapport nader worden uitgewerkt en worden vertaald naar de
landelijke- en gebiedsdoelen;

- Kennis nemen van bijgevoegde conceptbrief aan de Tweede Kamer over de actualisatie van het Natura 2000 doelensysteem;
- Bespreken op welke wijze provincies worden betrokken bij overleg hierover met de EU.

6. Rondvraag

7. Sluiting

Bijlage 5a. Oplegnotitie eindrapport actualisatie doelensysteem (fase 1) en concept Kamerbrief

Doel: Ter instemming

Het Bestuurlijk Overleg wordt gevraagd:

- In te stemmen met het "Adviesrapport actualisatie doelensysteem Natura 2000". Dit rapport is het resultaat van fase 1 van de actualisatie van het doelensysteem Natura 2000. Het rapport beschrijft op welke onderwerpen verbetering van het systeem gewenst en mogelijk is.
- In te stemmen met het vervolg van de actualisatie, waarbij in fase 2 de benoemde onderwerpen uit het adviesrapport nader worden uitgewerkt en worden vertaald naar de landelijke- en gebiedsdoelen.
- Kennis nemen van bijgevoegde conceptbrief aan de Tweede Kamer over de actualisatie van het Natura 2000 doelensysteem.

Toelichting

Het Nederlandse Natura 2000-doelensysteem¹ is de afgelopen periode geëvalueerd aan de hand van onder meer de uitkomsten van de Europese Fitness Check (2015/2016) en de opgedane ervaring met het systeem in de afgelopen jaren. Hieruit blijkt dat er wensen en mogelijkheden zijn om het Natura 2000-doelensysteem te verbeteren. Daarom is begin 2019 gestart met de actualisatie van het doelensysteem. Belangrijk doel van deze actualisatie is dat de implementatie van de Habitat- en Vogelrichtlijn effectiever en efficiënter wordt, waarbij de focus ligt op:

- 1) doelen efficiënter behalen,
- 2) procedures eenvoudiger doorlopen, en
- 3) verbeteren van synergie met andere beleidsopgaven

De actualisatie gebeurt in 3 fases. In fase 1 is verkend op welke onderwerpen verbetering van het systeem gewenst en mogelijk is. Deze fase is afgerond met het "Adviesrapport actualisatie doelensysteem N2000". In fase 2 (2020 tot en met eerste helft 2021) worden deze adviezen nader uitgewerkt en vertaald naar wat dit betekent voor de landelijke doelen en de gebieden (wat wijzigt er concreet waar).

In fase 3 (start vanaf 2^e helft 2021) wordt de actualisatie vervolgens concreet doorgevoerd. In fase 3 vindt implementatie plaats in het landelijke doelendocument, de aanwijzingsbesluiten en vervolgens in de beheerplannen.

Adviesrapport fase 1, uit te werken onderwerpen in fase 2

Het adviesrapport is bijgevoegd in bijlage 5b, Het rapport is opgesteld door een kernteam met medewerkers van IenW/RWS, LNV en de provincies. Ook zijn maatschappelijke organisaties en terreinbeheerders via een klankbordsessie betrokken. Het rapport is in het directeurenoverleg N2000 (LNV, IenW/RWS, defensie en IPO/Provincies) van 7 november 2019 vastgesteld.

In de conceptkamerbrief, bijlage 5c zijn de hoofdlijnen van de actualisatie benoemd, waarbij is aangegeven dat deze in 2020 nader worden uitgewerkt (fase 2). Het gaat om:

- 1) Een strategisch plan opstellen, gericht op het sneller en effectiever realiseren van de gunstige staat van instandhouding. Basis voor het strategisch plan is een *quick scan* van

¹ Het doelensysteem bestaat uit het landelijke beleid, dat is vastgelegd in het Doelendocument Natura 2000 uit 2006 en de doorvertaling daarvan in de aanwijzingsbesluiten en de beheerplannen voor de gebieden.

kansen en knelpunten op landelijk en gebiedsniveau, eigenlijk een *fitness check* van de doelen voor de Nederlandse Natura 2000-gebieden.

- 2) Handvatten ontwikkelen waarmee de betrokken overheden op gebiedsniveau betere mogelijkheden krijgen voor de aanpak van moeilijk haalbare doelen.
- 3) Een proces inrichten om, binnen de juridische mogelijkheden, flexibeler om te kunnen gaan met de doelen. Zo wordt het mogelijk om via uitruil tussen gebieden de "uitbreidings- en verbeterdoelen" zodanig te lokaliseren dat de landelijke gunstige staat van instandhouding efficiënter kan worden bereikt. Daarbij worden methodes ontwikkeld voor het onderbouwd kunnen aanpassen van doelen. Deze kunnen ook als basis dienen om het gesprek daarover te blijven voeren met de Europese Commissie.
- 4) Onderzoek uitzetten voor voorstellen die knelpunten kunnen oplossen in de huidige systematiek. Deze voorstellen worden getoetst op uitvoerbaarheid en juridische houdbaarheid.

In het rapport is daarnaast het belang van het benutten van ecologische systeemanalyses benoemd, met het voorstel om dit -waar nodig- te koppelen aan het reguliere beheerplanproces. Omdat de beheerplannen verschillende doorlooptijden hebben, is dit een onderwerp dat geadviseerd wordt gefaseerd in de tijd uit te werken.

De adviezen uit het rapport dragen bij aan een verbetering van de doelensystematiek en daarmee aan het efficiënter en effectiever halen van de N2000 doelen. Er is gezocht naar ruimte die er is binnen de strikte Europese kaders. De focus ligt op het sneller halen van de doelen, meer flexibiliteit in het systeem en mogelijkheden voor het bijstellen van lastig haalbare of onhaalbare doelen. De adviezen kunnen daarbij niet los van elkaar gezien worden. Ze zijn in samenhang met elkaar nodig om tot een beter systeem en doelrealisatie te komen.

Voorstel is daarom om de adviezen in fase 2 in gezamenlijkheid met elkaar nader uit te werken.

Kamerbrief

Eerder is toegezegd dat de Tweede Kamer eind 2019 wordt geïnformeerd over de actualisatie van het doelensysteem. Met bijgevoegde conceptbrief is het de bedoeling dit nu in januari 2020 te doen. De kamerbrief zal na het Bestuurlijk Overleg nog aan de Ministeriële Commissie Stikstof en PFAS en Ministerraad worden voorgelegd. Dit omdat er belangrijke overlappen zijn met toezeggingen die gedaan zijn voor stikstof, zoals de analyse van de haalbaarheid van de doelen in de gebieden en een onderzoek naar herindeling van samenvoeging van gebieden zoals benoemd in de Tweede Kamerbrief over stikstof van 13 november 2019.

Conceptverslag

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken

Behandeld door

10.2.e

10.2.e@minInv.nl

Datum

2 december-2019

Kenmerk

BPZ / 19286189

Bijlage(n)

Omschrijving	Bestuurlijk Overleg Rijk – Provincies
Voorzitter	Minister LNV, Mevr. Schouten
Secretaris	10.2.e
Vergaderdatum en -tijd	3 december 2019, 19.30 uur – 21.00 uur
Locatie	10.2.e

---

1. Opening en vaststelling agenda

- 10.2.e opent de vergadering en spreekt af co-voorzitterschap te voeren met de Minister LNV. Hij geeft complimenten voor het werk dat door iedereen verricht is, ondanks de ICT-problemen bij het Ministerie.
- Minister LNV de provincies bedankt voor de uitnodiging en constateert dat de afspraken van 29 november jl goed geland lijken te zijn. Daarom is het van belang om in dit gesprek inhoudelijke vervolgstappen te zetten.
- 10.2.e toetst eventuele aanvullingen op de agenda, die zijn er niet. De agenda wordt daarmee vastgesteld.

2. Vaststellen conceptverslag extra BO d.d. 29 november 2019*Bijlage 2a*

- 10.2.e constateert dat de formulering van de toezegging in het verslag over beweiden en bemesten erg nauw komt voor provincies.
- De heren 10.2.e (provincie Drenthe) en 10.2.e (provincie Fryslân) vinden dat de formulering 'geen wenselijke weg' te voorzichtig is. De minister was hierover stilliger in het bestuurlijk overleg.
- De formulering wordt vervangen door "dat dit niet tot individuele vergunningverlening moet leiden".
- Daaraan wordt toegevoegd dat in het BO van 29 november is gemeld dat het advies van Commissie Remkes een advies is, en dat we daarop in gezamenlijkheid moeten reageren. De minister heeft in het BO geconstateerd dat er al gewerkt wordt aan een pakket maatregelen, waarbij ook de provincies betrokken zijn. We staan er samen in.
- Met bovenstaande aanpassing wordt het verslag vastgesteld.

3. Actualiteiten

Er zijn geen actualiteiten te melden.

4. Beleidsregels

- a. Inhoud: Vaststellen dat de beleidsregels die naar de GS-en gaan ter vaststelling op uiterlijk 10 december conform de gemaakte afspraken op 25 en 29 november jl. zijn.

Op maandag 2 en dinsdag 3 december is er nog een ambtelijke check door provincies en Rijk gedaan. Ambtelijke conclusie is dat de op 25 en 29 november gemaakte afspraken conform zijn doorvertaald in de provinciale beleidsregels. Provincies zullen deze uiterlijk 10 december 2019 vaststellen.

Er zijn nog twee bespreekpunten: 1) de ingangsdatum van extern salderen met landbouwbedrijven (wel of niet 1 februari), 2) definitie van de uitzonderingsregel van innovatie bij intern salderen.

NB Beleidsregels (bijlage 4a.1) en toelichting (bijlage 4a.2) zijn bijgevoegd.

- De heer 10.2.e meldt dat de provincies de aanpassing van de beleidsregels hebben besproken in hun colleges. Op basis van die besprekingen resteren er nog twee aandachtspunten.
- Eerste aandachtspunt is de datum van inwerkingtreding. Een spoedige inwerkingtreding is van belang. Afgesproken wordt dat de minister met provincies in overleg zal treden als de datum van 1 februari niet haalbaar blijkt te zijn.
- Dit zal worden vastgelegd in de oplegger bij de beleidsregels. Ook in de Kamerbrief zal in worden gegaan op de datum inwerkingtreding.
- Op het moment van inwerkingtreding zal ook duidelijk moeten zijn hoe wordt omgegaan met het voorkomen van speculatie op de grondmarkt ('wild west').
- De heer 10.2.e (provincie Limburg) meldt voor de volledigheid dat in de provincie Limburg de beleidregels al volledig in werking zijn en dat de provincie hierbij zorgvuldig omgaat met de landbouwpartijen.
- Minister LNV informeert hoe hierbij wordt omgegaan met de dier- en fosfaatrechten. Als het Kabinet hierover een besluit genomen heeft geldt dit ook voor de provincie Limburg. De heer 10.2.e bevestigt dat.
- De heer 10.2.e licht toe dat het van belang is dat provincies en Rijk eenzelfde uitleg geven van de uitzonderingsregel van innovatie bij intern

saldere. Provincies vinden het van belang om te horen dat hun interpretatie de juiste is.

- De heer **10.2.e** licht toe dat provincies de beleidsregel onderschrijven, maar vinden het van belang dat er op dit punt geen enkele ruis meer is. De uitleg hoe provincies aankijken tegen de beleidsregel m.b.t. de uitzondering voor intern salderen voor innovatie is op papier uitgewerkt. Deze uitleg is bij dit verslag gevoegd.
- Het ministerie constateert ambtelijk dat de uitleg in lijn is met de gemaakte afspraken.
- Daarmee constateert het bestuurlijk overleg dat de provinciale uitleg correct en in overeenstemming met die van het Rijk is. Er resteren hiermee geen inhoudelijke punten meer t.a.v. de beleidsregels.

b. Communicatie

- *Vaststellen van de **presentatie** met de samenvatting van de beleidsregels (zie bijlage 4b.1). Afspreken dat deze morgenochtend gelijktijdig door alle 12 provincies wordt verzonden aan provinciale staten (tbv informatievoorziening); deze presentatie wordt door provincies ook gebruikt om sectoren te informeren (de zogenaamde informatiebijeenkomsten). Tekst is ambtelijk afgestemd tussen IPO en programmadirectie.*
- *Afstemmen van de tekst voor de **Kamerbrief** over de beleidsregels. Deze is gebaseerd op de eerdere teksten van het bestuurlijk overleg. De Kamerbrief wordt gelijktijdig met de powerpoint verzonden aan de Kamer (bijlage 4b.2). Tekst is ambtelijk afgestemd tussen programmadirectie en IPO.*
- *Vaststellen van een gezamenlijk **persbericht** (zie bijlage 4b.3). Door de eerdere verklaring van vrijdag 29 november en de afspraken op 3 december vindt nu feitelijk op woensdagochtend 4 december (en niet zozeer op 10 december, zoals eerder gedacht) nadere communicatie plaats over de gemaakte bestuurlijke afspraken op hoofdlijnen. Hierdoor is het mogelijk de Kamer, Staten en de betrokken sectoren op hoofdlijnen mee te nemen in de belangrijkste **voorgenomen** besluiten uit de beleidsregels. Dit betekent dat op 10 december alleen de eigenlijke beleidsregels worden gepresenteerd.*

- Kennisnemen van de **overige communicatieacties**:
  - o Informatiebijeenkomst voor provinciale vergunningverleners medio december (actie IPO/BIJ12)
  - o Q&A's beleidsregels op de website van BIJ12 en aanpakstikstof.nl.
  - o Provincies kunnen sectoren en gemeenten na 13 december uitnodigen voor uitleg/informatiesessies. Landelijke regie en ondersteuning.
Hierover vindt nog ambtelijke afstemming plaats; deze stukken worden gereedgemaakt voor publicatie op 13 december.
- De minister constateert dat er stukken zijn opgesteld voor het informeren van Provinciale Staten en stakeholders.
- De heer 10.2.e meldt dat er nog enkele kleine aanpassingen zijn doorgevoerd in de presentatie. Deze aanpassingen worden ambtelijk afgestemd.
- De Minister constateert dat zij ook een timingsissue heeft. De Kamerbrief is nog niet af vanwege ICT-problemen. Ook constateert zij dat er geen enkele ruis mag zitten tussen de presentatie en Kamerbrief.
- Zij wil bij de wetsbehandeling van de Spoedwet niet verrast worden door het naar buiten komen van informatie over de beleidsregels.
- De heer 10.2.e antwoordt dat vanaf de volgende ochtend 8.00 al de eerste sessies staan gepland met stakeholders. Dat is in lijn met de afspraken in het vorige bestuurlijke overleg maar veroorzaakt een risico dat als dit ertoe leidt dat informatie uitlekt.
- Deze sessies moeten niet afgezegd worden, want dat geeft een verkeerd signaal. Er is immers ook beloofd dat we de gesprekken met stakeholders en Staten gaan voeren. Er is begrip voor het knelpunt van de minister, maar provincies kunnen ook niet wachten met deze sessies.
- 10.2.e doet de suggestie om een knip te maken tussen de presentatie en het persbericht. Ook kan met Statenleden vertrouwelijkheid worden afgesproken.
- De heer 10.2.e antwoordt dat een risico wel is dat er korte lijnen zijn tussen Statenleden en Kamerleden.
- Minister LNV vraagt om medewerking van provincies, omdat het debat ook in het belang van provincies is. Het risico is dat dit debat in het geval dat informatie nu al naar buiten komt, gedomineerd wordt door de beleidsregels. Daar zijn zowel de gedeputeerden als de minister niet mee geholpen;

- Verkend wordt of het informeren op hoofdlijnen onder embargo mogelijk is. Ook wordt verkend of het mogelijk is om al dezelfde avond met informatie naar buiten te gaan.

De concept-kamerbrief, aangepaste presentatie en een concept-persbericht worden uitgereikt. Hierop wordt de vergadering kort geschorst.

- De heer 10.2.e hervat de vergadering en geeft een terugmelding van het procesvoorstel van provincies:
- In de provincies, die 4 december 's ochtends communiceren, zal worden gemeld dat het gaat om informele, vertrouwelijke communicatie vooraf. Er zal worden verwezen naar communicatie later op dezelfde dag. Ook de presentatie wordt later verspreid en kan eventueel alleen onder embargo toegelicht. We beseffen dat er risico is dat er informatie gedeeld wordt, maar dit risico wordt hiermee zoveel mogelijk ondervangen.
- De minister reageert dat deze aanpak het probleem kan ondervangen. Van belang is dat de Kamerbrief, presentatie en persbericht later diezelfde avond gedeeld worden na afloop van het Kamerdebat.
- De minister meldt voorts dat de Kamerbrief korter en zakelijker moet. Provincies ontvangen op 4 december een aangepaste brief waarop zij nog kunnen reageren. Er is nu ruimte om nog enige hoofdpunten mee te geven.
- De heer 10.2.e reageert dat provincies ambtelijk inbreng zullen meegeven. Hij constateert dat het niet alleen gaat om een zakelijkere toon, maar dat de brief ook meer gezamenlijkheid zou moeten uitdagen.
- De heer 10.2.e vraagt aandacht voor de positie van provincie Fryslân. Deze provincie denkt nog na over een tekstsuggestie.
- Hij meldt dat op pagina 3 de tekst "in oude beleidsregels was dit wel het geval" beter moet worden uitgelegd. Suggestie van het BO is om de zin te schrappen.
- Daarnaast meldt hij dat ook de gebiedsgerichte aanpak genoemd zou moeten worden, waarbij wordt aangegeven dat er regels worden vastgesteld en een toolkit beschikbaar komt. Minister LNV antwoordt dat nu alles wat niet gaat over de beleidsregels uit de brief geschrapt kan worden. Dus ook teksten over de gebiedsgerichte aanpak.
- Mevrouw 10.2.e (provincie Utrecht) meldt dat het belangrijk is om wel een zin op te nemen dat bronmaatregelen noodzakelijk zijn.
- De minister wil aangeven dat in een volgende brief nog wordt ingegaan op bron- en natuurmaatregelen. Dit zal direct aan het begin van de brief worden aangegeven.

- De zin over het mogelijk gemotiveerd toepassen van een ander percentage op basis van gebiedsprocessen bij extern salderen zal wel gehandhaafd blijven.
- Bij het persbericht zal nog gekeken worden naar de titel en eerste alinea, waarbij wordt aangegeven dat we gezamenlijk optrekken.
- Het ministerie bevestigt ambtelijk dat de aanpassingen in de presentatie alleen enkele technische aanpassingen betreft. Daarmee wordt de presentatie vastgesteld.
- Er worden nog in overleg met ministerie voor 13 december communicatieproducten voorbereid, zoals visuals en een filmpje. Hoe eerder dat gereed is, hoe beter. Het is met name van belang dat de visuals op het moment van besluitvorming beschikbaar zijn en er expliciete aandacht is voor publiekscommunicatie.
- De minister LNV meldt dat iedereen voorbereid moet zijn op de mogelijkheid dat in het geval dat er ruis ontstaat, mogelijk eerder gecommuniceerd moet worden.
- De heer 10.2.e (Groningen) reageert dat er een draaiboek moet klaarliggen hoe geacteerd wordt als er ruis ontstaat. Het materiaal dat er dan ligt kan gebruikt worden. In dat geval moet er snel bestuurlijk geschakeld kunnen worden zodat zoveel mogelijk eensgezind gecommuniceerd kan worden.

5. Gebiedsgerichte aanpak

Bespreken van een procesvoorstel voor de gebiedsgerichte aanpak:

- a. *Afspreken dat de tekst over de gebiedsgerichte aanpak in de bredere kamerbrief vlak voor het kerstreces wordt afgestemd met het IPO.*
  - b. *Afspreken dat ter ondersteuning van de aanpak wordt toegewerkt naar bestuurlijke afspraken tussen Rijk en Provincies in januari 2020.*
  - c. *Tevens afspreken dat provincies ter voorbereiding hiervan een eerste inschatting maken welke middelen zij nodig denken te hebben voor de gebiedsgerichte aanpak en dat zij in beeld brengen welke eigen middelen zij voor de gebiedsgerichte aanpak kunnen inzetten.*
- De heer 10.2.e stelt de vraag of de planning ook realistisch is, ook gelet op de voorbereidingstijd voor GS'en.

- 10.2.e antwoordt er nu verschillende overleggen gepland zijn om e.e.a. voor te bereiden. De doorlooptijd wordt nog getoetst voor het volgende overleg.
- De Minister geeft aan dat zij de provincies mee zal nemen in de voorbereiding op de volgende brief. Decemberbrief zou op 13 december in Ministerraad moeten liggen. Dit wordt een omvangrijkere brief, waarin breder wordt ingegaan op maatregelen. Onderdeel hiervan zal de drempelwaarde zijn en het voornemen om ook te gaan werken met een gebiedsgerichte drempelwaarde. In de brief van december zal gemeld worden dat hieraan gewerkt wordt.
- In deze brief wil de minister ook een tekstpassage opnemen over natuurherstel. De minister krijgt het signaal dat door provincies hier nog onvoldoende meters op worden gemaakt. Zij geeft aan dat er op dit moment geld beschikbaar is en dat er kansen liggen om hier te versnellen, maar dat zij hiervoor de inbreng van provincies wel nodig heeft.
- De heer 10.2.e (Drenthe) antwoordt dat er wel gekeken wordt naar versnelling, maar dat er nog een verdergaande analyse nodig is. De vraag is op welk detail nu informatie noodzakelijk is.
- De heer 10.2.e voegt toe dat er veel al wel in beeld gebracht kan worden, maar dat het ook zaak is dat dit in alle 12 provincies gebeurt.
- De heer 10.2.e antwoordt dat de zorg herkenbaar is en dat voor het volgende BO een uitgebreidere notitie wordt voorbereid. Van belang is dat hier meer voorbereiding op plaatsvindt.
- Afgesproken wordt dat voor het volgende BO een gezamenlijke notitie wordt voorbereid.
- De heer 10.2.e zal afstemming zoeken met de heer 10.2.e over de informatie die het ministerie concreet nodig heeft. Het is van belang om een goed gezamenlijk beeld te hebben van de benodigde informatie, maar ook van wat beoogd wordt met de versnelling.
- Het ministerie van LNV zal voor wat meer kadering zorgen. Het is van belang dat in de Kamerbrief gemeld kan worden dat er een versnelling gaat plaatsvinden.
- Minister LNV meldt ten slotte ter informatie dat zij ook met pelsdierhouders om tafel heeft gezeten. Zij zoeken ook naar wegen om te stoppen met hun bedrijven, en daarbij is voor hen ook extern salderen een optie geworden. Voor deze bedrijfstak gaat het om het beëindigen van het bedrijf. Dit kan

mogelijk helpen bij een gebiedsgerichte aanpak. Het punt komt op de agenda in een volgend bestuurlijk overleg.

6. Rondvraag

10.2.e meldt naar aanleiding van de vragen over RVO-data dat we hierover in gesprek zijn met RVO en dat hierover ook gesproken gaat worden in een workshop over de gebiedsgerichte aanpak aanstaande maandag.

7. Sluiting

Bijgevoegde bijlagen per agendapunt

Agendapunt 2: Bijlage 2a – conceptverslag extra BO 29/11

Agendapunt 4: Bijlage 4a.1 – beleidsregels

Bijlage 4a.2 – toelichting beleidsregels

Bijlage 4b.1 – presentatie beleidsregels

Bijlage 4b.2 – Kamerbrief (wordt nagezonden)

Bijlage 4b.3 – Persbericht

Conceptverslag
Besluiten en acties per agendapunt

**Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken**

Behandeld door
10.2.e

10.2.e@minInv.nl

Datum
2 december-2019

Kenmerk
BPZ / 19286189

Bijlage(n)

Omschrijving	Bestuurlijk Overleg Rijk – Provincies
Voorzitter	Minister LNV, Mevr. Schouten
Secretaris	10.2.e
Vergaderdatum en -tijd	3 december 2019, 19.30 uur – 21.00 uur
Locatie	10.2.e

---

1. Opening en vaststelling agenda

- 10.2.e opent de vergadering en spreekt af co-voorzitterschap te voeren met de minister van LNV.

2. Vaststellen conceptverslag extra BO d.d. 29 november 2019

- De formulering wordt op verzoek vervangen door "dat dit niet tot individuele vergunningverlening moet leiden".
- Met bovenstaande aanpassing wordt het verslag vastgesteld.

3. Actualiteiten

- Er zijn geen actualiteiten te melden.

4. Beleidsregels

Besluit:

- Het bestuurlijk overleg concludeert dat de provinciale uitleg over de definitie van de uitzonderingsregel van innovatie bij intern salderen correct en in overeenstemming met die van het Rijk is.
- Ten aanzien van de datum van inwerkingtreding van extern salderen met landbouwbedrijven wordt afgesproken dat de Minister met provincies in overleg zal treden als de datum van 1 februari niet haalbaar blijkt te zijn.
- Het bestuurlijk overleg concludeert hiermee dat er geen inhoudelijke punten meer resteren t.a.v. de beleidsregels.
- Er worden afspraken gemaakt over de planning van Kamerbrief en verdere communicatie.
- Afsproken wordt dat op moment van inwerkingtreding duidelijkheid moet zijn hoe om te gaan met het voorkomen van speculatie op de

grondmarkt ('wild west'). Hiervoor zal een gezamenlijk voorstel voorbereid voor een volgend Bestuurlijk overleg.

5. Gebiedsgerichte aanpak

Besluit:

- Er is gesproken over de voortgang van de gebiedsgerichte aanpak. Afgesproken is om een gezamenlijke notitie op te stellen gericht op het maken van bestuurlijke afspraken tussen Rijk en provincies. Deze zal geagendeerd worden in een Bestuurlijk overleg.

Actiepunt:

- De minister van LNV bevestigt dat zij de provincies meeneemt in de voorbereiding op de volgende Kamerbrief. Daarin zou het wenselijk zijn om de voortgang op natuurherstel te kunnen melden. Daartoe roept de minister provincies op hiervoor input te leveren en actie te ondernemen.

6. Rondvraag

- De minister verzoekt de provincies om te kijken of de nertsenhouders prioritair gebruik kunnen maken van de mogelijkheid van opkoop via extern saldering.

7. Sluiting

Programma DG Stikstof**Behandeld door**

10.2.e

T 06 10.2.e

10.2.e @minlnv.nl

Datum

4 feb. 2020

Kenmerk

DGS / 20035316

Bijlage(n)

agenda

Omschrijving	Bestuurlijk Overleg
Voorzitter	Minister LNV
Notulist	
Vergaderdatum en -tijd	4 februari 2020, 16.00 uur - 17.00 uur
Locatie	10.2.e

Vergaderpunten

1. Opening
2. Notulen vorige vergadering d.d. 24 januari 2020
3. Mededelingen/actualiteiten
4. Kamerbrief landbouwpakket
  - a. Gerichte opkoop
  - b. Extern salderen
  - c. Verleasen
5. Communicatie
6. Rondvraag
7. Sluiting

**Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken**

Behandeld door

10.2.e
10.2.e@minlnv.nl

Datum

24 jan. 2020

Kenmerk

BPZ / 20014607

Bijlage(n)

Verslag

Omschrijving	Verslag Bestuurlijk Overleg Stikstof – <i>smal verband</i>
Voorzitter	Minister LNV
Secretaris	
Vergaderdatum en -tijd	24 januari 2020, 16.00 uur - 16.45 uur
Locatie	10.2.e

---

1. Opening en vaststelling agenda

- De onderwerpen 'stikstofregistratiesysteem' en 'financiën en opkoopregeling' worden, op van voorzitter IPO, toegevoegd aan de agenda.

2. Vaststellen conceptverslag BO d.d. 3 december 2019

- Het conceptverslag d.d. 3 december 2019 wordt zonder opmerkingen vastgesteld.
- Afgesproken wordt dat verslaglegging van dit BO vanaf heden compacter zal zijn.

3. Samenwerking stikstof

- Bespreking naar aanleiding van brieven IPO en provincie Friesland en reactie Minister LNV.
- Actie: Afgesproken wordt om gezamenlijk ambtelijk een goed proces te organiseren in de stukkenstroom dat een goede voorbereiding mogelijk maakt en tegelijkertijd voldoende flexibiliteit biedt om de benodigde stappen te kunnen blijven zetten.

Toegevoegd agendapunt: stikstofregistratiesysteem

- IPO geeft aan positief tegenover het stikstofregistratiesysteem te staan. Wel zijn er zorgen m.b.t. verantwoordelijkheidsverdeling bij de MIRT-projecten versus woningbouw en de relatie met uitkoop en wat dit betekent wanneer in de ene provincie een surplus ontstaat en in de andere provincie knelpunten blijven bestaan. IPO pleit ervoor om daar een sterke link te leggen.
- Minister van LNV geeft aan hier geen principiële bezwaren tegen te hebben, maar dat dit niet tot vertraging mag leiden. IPO erkent het gezamenlijke belang om vertraging te voorkomen.
- Actie: Afgesproken wordt om een ambtelijke verdieping te maken, waarbij de inzet is om vergunningverlening zo spoedig op mogelijk op gang te brengen en daar waar mogelijk zaken te koppelen en in een volgend Bestuurlijk overleg te agenderen.

Toegevoegd agendapunt: financiën en opkoopregeling

- IPO geeft aan positief tegenover voorliggend voorstel te staan, maar ook een aantal vragen te hebben onder andere co-financiering, betrokkenheid sector en afromingspercentages.
- Minister van LNV geeft aan dat gewerkt wordt aan een samenhangend landbouwpakket met daarin opkoopregeling, dierrechten, reductierechten en aandacht voor hoe een boer zijn bedrijf inricht, gekoppeld aan extern salderen.
- Actie: Afgesproken wordt dit in het Bestuurlijk overleg van 5 februari terug te laten komen en dit ambtelijk goed voor te bereiden.

4. Verzoek Adviescollege Stikstof

Het adviescollege heeft Rijk en provincies gevraagd om aan te geven wat men verwacht van het advies voor de lange termijn (mei 2020).

- Actie: Afgesproken wordt hierover eerst intern overleg te voeren en dit vervolgens in een volgend Bestuurlijk overleg te agenderen.

5. Voortgang Natuur

- Minister van LNV vraagt provincies naar de eerste stappen die op het terrein van natuur zijn gezet en of melding gemaakt kan worden van concrete afspraken en mooie voorbeelden.
- Minister van LNV geeft aan dat er een actualisatie van de doelensystematiek N2000 gemaakt is. Deze wordt meegenomen in een Kamerbrief Natuur (verzending medio februari).
- Actie: Afgesproken wordt de insteek van deze Kamerbrief in het volgende Bestuurlijk overleg te agenderen.

6. Rondvraag

- Voorzitter van IPO geeft aan dat er eerder informatie is verstrekt over de drempelwaarde en vraagt hoe hiermee verder te gaan.
- Actie: Afgesproken wordt dat nadere informatie over drempelwaarde voor een volgende BO beschikbaar zal zijn, inclusief een planning met betrekking tot besluitvorming hierover.

7. Sluiting

Programma DG Stikstof

Behandeld door

10.2.e
10.2.e@minlnv.nl

Datum

18 feb. 2020

Kenmerk

DGS / 20040465

Bijlage(n)

agenda

Omschrijving	Bestuurlijk Overleg Stikstof
Voorzitter	Minister van LNV
Notulist	
Vergaderdatum	19 februari 2020, 17:00 – 18:15
Locatie	Ministerie van LNV

---

1. Opening en vaststelling agenda

2. Actualiteiten

3. **Conceptverslagen BO 3/12 en 24/1** *volgt*
Ter vaststelling

4. **Start extern salderen** *volgt*
Ter besluitvorming

5. Stikstofregistratiesysteem

- a. Ruimtelijke kwantificering van effecten *Bijlage 5a*
Ter besluitvorming
- b. Consultatie inbreng BC Stikstof op regeling *Bijlage 5b*
Ter informatie – ten behoeve van punt 5c
- c. Memo voorbereiding besluitvorming regeling *Bijlage 5c*
Ter besluitvorming

6. **Actualisatie doelensystematiek N2000** *Bijlage 6a,b,c*
Ter afstemming

7. Rondvraag

8. Sluiting

Conceptverslag

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken

Behandeld door

10.2.e

10.2.e@minInv.nl

Datum

2 december-2019

Kenmerk

BPZ / 19286189

Bijlage(n)

Omschrijving	Bestuurlijk Overleg Rijk – Provincies
Voorzitter	Minister LNV, Mevr. Schouten
Secretaris	10.2.e
Vergaderdatum en -tijd	3 december 2019, 19.30 uur – 21.00 uur
Locatie	10.2.e

---

1. Opening en vaststelling agenda

- Dhr. 10.2.e opent de vergadering en spreekt af co-voorzitterschap te voeren met de Minister LNV. Hij geeft complimenten voor het werk dat door iedereen verricht is, ondanks de ICT-problemen bij het Ministerie.
- Minister LNV de provincies bedankt voor de uitnodiging en constateert dat de afspraken van 29 november jl goed geland lijken te zijn. Daarom is het van belang om in dit gesprek inhoudelijke vervolgstappen te zetten.
- Dhr 10.2.e toetst eventuele aanvullingen op de agenda, die zijn er niet. De agenda wordt daarmee vastgesteld.

2. Vaststellen conceptverslag extra BO d.d. 29 november 2019*Bijlage 2a*

- Dhr. 10.2.e constateert dat de formulering van de toezegging in het verslag over beweiden en bemesten erg nauw komt voor provincies.
- De heren 10.2.e (provincie Drenthe) en 10.2.e (provincie Fryslân) vinden dat de formulering 'geen wenselijke weg' te voorzichtig is. De minister was hierover stilliger in het bestuurlijk overleg.
- De formulering wordt vervangen door "dat dit niet tot individuele vergunningverlening moet leiden".
- Daaraan wordt toegevoegd dat in het BO van 29 november is gemeld dat het advies van Commissie Remkes een advies is, en dat we daarop in gezamenlijkheid moeten reageren. De minister heeft in het BO geconstateerd dat er al gewerkt wordt aan een pakket maatregelen, waarbij ook de provincies betrokken zijn. We staan er samen in.
- Met bovenstaande aanpassing wordt het verslag vastgesteld.

3. Actualiteiten

Er zijn geen actualiteiten te melden.

4. Beleidsregels

- a. Inhoud: Vaststellen dat de beleidsregels die naar de GS-en gaan ter vaststelling op uiterlijk 10 december conform de gemaakte afspraken op 25 en 29 november jl. zijn.

Op maandag 2 en dinsdag 3 december is er nog een ambtelijke check door provincies en Rijk gedaan. Ambtelijke conclusie is dat de op 25 en 29 november gemaakte afspraken conform zijn doorvertaald in de provinciale beleidsregels. Provincies zullen deze uiterlijk 10 december 2019 vaststellen.

Er zijn nog twee bespreekpunten: 1) de ingangsdatum van extern salderen met landbouwbedrijven (wel of niet 1 februari), 2) definitie van de uitzonderingsregel van innovatie bij intern salderen.

NB Beleidsregels (bijlage 4a.1) en toelichting (bijlage 4a.2) zijn bijgevoegd.

- De heer 10.2.e meldt dat de provincies de aanpassing van de beleidsregels hebben besproken in hun colleges. Op basis van die besprekingen resteren er nog twee aandachtspunten.
- Eerste aandachtspunt is de datum van inwerkingtreding. Een spoedige inwerkingtreding is van belang. Afgesproken wordt dat de minister met provincies in overleg zal treden als de datum van 1 februari niet haalbaar blijkt te zijn.
- Dit zal worden vastgelegd in de oplegger bij de beleidsregels. Ook in de Kamerbrief zal in worden gegaan op de datum inwerkingtreding.
- Op het moment van inwerkingtreding zal ook duidelijk moeten zijn hoe wordt omgegaan met het voorkomen van speculatie op de grondmarkt ('wild west').
- De heer 10.2.e (provincie Limburg) meldt voor de volledigheid dat in de provincie Limburg de beleidregels al volledig in werking zijn en dat de provincie hierbij zorgvuldig omgaat met de landbouwpartijen.
- Minister LNV informeert hoe hierbij wordt omgegaan met de dier- en fosfaatrechten. Als het Kabinet hierover een besluit genomen heeft geldt dit ook voor de provincie Limburg. De heer 10.2.e bevestigt dat.
- De heer 10.2.e licht toe dat het van belang is dat provincies en Rijk eenzelfde uitleg geven van de uitzonderingsregel van innovatie bij intern

saldere. Provincies vinden het van belang om te horen dat hun interpretatie de juiste is.

- De heer **10.2.e** licht toe dat provincies de beleidsregel onderschrijven, maar vinden het van belang dat er op dit punt geen enkele ruis meer is. De uitleg hoe provincies aankijken tegen de beleidsregel m.b.t. de uitzondering voor intern salderen voor innovatie is op papier uitgewerkt. Deze uitleg is bij dit verslag gevoegd.
- Het ministerie constateert ambtelijk dat de uitleg in lijn is met de gemaakte afspraken.
- Daarmee constateert het bestuurlijk overleg dat de provinciale uitleg correct en in overeenstemming met die van het Rijk is. Er resteren hiermee geen inhoudelijke punten meer t.a.v. de beleidsregels.

b. Communicatie

- *Vaststellen van de **presentatie** met de samenvatting van de beleidsregels (zie bijlage 4b.1). Afspreken dat deze morgenochtend gelijktijdig door alle 12 provincies wordt verzonden aan provinciale staten (tbv informatievoorziening); deze presentatie wordt door provincies ook gebruikt om sectoren te informeren (de zogenaamde informatiebijeenkomsten). Tekst is ambtelijk afgestemd tussen IPO en programmadirectie.*
- *Afstemmen van de tekst voor de **Kamerbrief** over de beleidsregels. Deze is gebaseerd op de eerdere teksten van het bestuurlijk overleg. De Kamerbrief wordt gelijktijdig met de powerpoint verzonden aan de Kamer (bijlage 4b.2). Tekst is ambtelijk afgestemd tussen programmadirectie en IPO.*
- *Vaststellen van een gezamenlijk **persbericht** (zie bijlage 4b.3). Door de eerdere verklaring van vrijdag 29 november en de afspraken op 3 december vindt nu feitelijk op woensdagochtend 4 december (en niet zozeer op 10 december, zoals eerder gedacht) nadere communicatie plaats over de gemaakte bestuurlijke afspraken op hoofdlijnen. Hierdoor is het mogelijk de Kamer, Staten en de betrokken sectoren op hoofdlijnen mee te nemen in de belangrijkste **voorgenomen** besluiten uit de beleidsregels. Dit betekent dat op 10 december alleen de eigenlijke beleidsregels worden gepresenteerd.*

- Kennisnemen van de **overige communicatieacties**:
  - o Informatiebijeenkomst voor provinciale vergunningverleners medio december (actie IPO/BIJ12)
  - o Q&A's beleidsregels op de website van BIJ12 en aanpakstikstof.nl.
  - o Provincies kunnen sectoren en gemeenten na 13 december uitnodigen voor uitleg/informatiesessies. Landelijke regie en ondersteuning.
Hierover vindt nog ambtelijke afstemming plaats; deze stukken worden gereedgemaakt voor publicatie op 13 december.
- De minister constateert dat er stukken zijn opgesteld voor het informeren van Provinciale Staten en stakeholders.
- De heer 10.2.e meldt dat er nog enkele kleine aanpassingen zijn doorgevoerd in de presentatie. Deze aanpassingen worden ambtelijk afgestemd.
- De Minister constateert dat zij ook een timingsissue heeft. De Kamerbrief is nog niet af vanwege ICT-problemen. Ook constateert zij dat er geen enkele ruis mag zitten tussen de presentatie en Kamerbrief.
- Zij wil bij de wetsbehandeling van de Spoedwet niet verrast worden door het naar buiten komen van informatie over de beleidsregels.
- De heer 10.2.e antwoordt dat vanaf de volgende ochtend 8.00 al de eerste sessies staan gepland met stakeholders. Dat is in lijn met de afspraken in het vorige bestuurlijke overleg maar veroorzaakt een risico dat als dit ertoe leidt dat informatie uitlekt.
- Deze sessies moeten niet afgezegd worden, want dat geeft een verkeerd signaal. Er is immers ook beloofd dat we de gesprekken met stakeholders en Staten gaan voeren. Er is begrip voor het knelpunt van de minister, maar provincies kunnen ook niet wachten met deze sessies.
- 10.2.e doet de suggestie om een knip te maken tussen de presentatie en het persbericht. Ook kan met Statenleden vertrouwelijkheid worden afgesproken.
- De heer 10.2.e antwoordt dat een risico wel is dat er korte lijnen zijn tussen Statenleden en Kamerleden.
- Minister LNV vraagt om medewerking van provincies, omdat het debat ook in het belang van provincies is. Het risico is dat dit debat in het geval dat informatie nu al naar buiten komt, gedomineerd wordt door de beleidsregels. Daar zijn zowel de gedeputeerden als de minister niet mee geholpen;

- Verkend wordt of het informeren op hoofdlijnen onder embargo mogelijk is. Ook wordt verkend of het mogelijk is om al dezelfde avond met informatie naar buiten te gaan.

De concept-kamerbrief, aangepaste presentatie en een concept-persbericht worden uitgereikt. Hierop wordt de vergadering kort geschorst.

- De heer 10.2.e hervat de vergadering en geeft een terugmelding van het procesvoorstel van provincies:
- In de provincies, die 4 december 's ochtends communiceren, zal worden gemeld dat het gaat om informele, vertrouwelijke communicatie vooraf. Er zal worden verwezen naar communicatie later op dezelfde dag. Ook de presentatie wordt later verspreid en kan eventueel alleen onder embargo toegelicht. We beseffen dat er risico is dat er informatie gedeeld wordt, maar dit risico wordt hiermee zoveel mogelijk ondervangen.
- De minister reageert dat deze aanpak het probleem kan ondervangen. Van belang is dat de Kamerbrief, presentatie en persbericht later diezelfde avond gedeeld worden na afloop van het Kamerdebat.
- De minister meldt voorts dat de Kamerbrief korter en zakelijker moet. Provincies ontvangen op 4 december een aangepaste brief waarop zij nog kunnen reageren. Er is nu ruimte om nog enige hoofdpunten mee te geven.
- De heer 10.2.e reageert dat provincies ambtelijk inbreng zullen meegeven. Hij constateert dat het niet alleen gaat om een zakelijkere toon, maar dat de brief ook meer gezamenlijkheid zou moeten uitdagen.
- De heer 10.2.e vraagt aandacht voor de positie van provincie Fryslân. Deze provincie denkt nog na over een tekstsuggestie.
- Hij meldt dat op pagina 3 de tekst "in oude beleidsregels was dit wel het geval" beter moet worden uitgelegd. Suggestie van het BO is om de zin te schrappen.
- Daarnaast meldt hij dat ook de gebiedsgerichte aanpak genoemd zou moeten worden, waarbij wordt aangegeven dat er regels worden vastgesteld en een toolkit beschikbaar komt. Minister LNV antwoordt dat nu alles wat niet gaat over de beleidsregels uit de brief geschrapt kan worden. Dus ook teksten over de gebiedsgerichte aanpak.
- Mevrouw 10.2.e (provincie Utrecht) meldt dat het belangrijk is om wel een zin op te nemen dat bronmaatregelen noodzakelijk zijn.
- De minister wil aangeven dat in een volgende brief nog wordt ingegaan op bron- en natuurmaatregelen. Dit zal direct aan het begin van de brief worden aangegeven.

- De zin over het mogelijk gemotiveerd toepassen van een ander percentage op basis van gebiedsprocessen bij extern salderen zal wel gehandhaafd blijven.
- Bij het persbericht zal nog gekeken worden naar de titel en eerste alinea, waarbij wordt aangegeven dat we gezamenlijk optrekken.
- Het ministerie bevestigt ambtelijk dat de aanpassingen in de presentatie alleen enkele technische aanpassingen betreft. Daarmee wordt de presentatie vastgesteld.
- Er worden nog in overleg met ministerie voor 13 december communicatieproducten voorbereid, zoals visuals en een filmpje. Hoe eerder dat gereed is, hoe beter. Het is met name van belang dat de visuals op het moment van besluitvorming beschikbaar zijn en er expliciete aandacht is voor publiekscommunicatie.
- De minister LNV meldt dat iedereen voorbereid moet zijn op de mogelijkheid dat in het geval dat er ruis ontstaat, mogelijk eerder gecommuniceerd moet worden.
- De heer 10.2.e (Groningen) reageert dat er een draaiboek moet klaarliggen hoe geacteerd wordt als er ruis ontstaat. Het materiaal dat er dan ligt kan gebruikt worden. In dat geval moet er snel bestuurlijk geschakeld kunnen worden zodat zoveel mogelijk eensgezind gecommuniceerd kan worden.

5. Gebiedsgerichte aanpak

Bespreken van een procesvoorstel voor de gebiedsgerichte aanpak:

- a. *Afspreken dat de tekst over de gebiedsgerichte aanpak in de bredere kamerbrief vlak voor het kerstreces wordt afgestemd met het IPO.*
  - b. *Afspreken dat ter ondersteuning van de aanpak wordt toegewerkt naar bestuurlijke afspraken tussen Rijk en Provincies in januari 2020.*
  - c. *Tevens afspreken dat provincies ter voorbereiding hiervan een eerste inschatting maken welke middelen zij nodig denken te hebben voor de gebiedsgerichte aanpak en dat zij in beeld brengen welke eigen middelen zij voor de gebiedsgerichte aanpak kunnen inzetten.*
- De heer 10.2.e stelt de vraag of de planning ook realistisch is, ook gelet op de voorbereidingstijd voor GS'en.

- 10.2.e antwoordt er nu verschillende overleggen gepland zijn om e.e.a. voor te bereiden. De doorlooptijd wordt nog getoetst voor het volgende overleg.
- De Minister geeft aan dat zij de provincies mee zal nemen in de voorbereiding op de volgende brief. Decemberbrief zou op 13 december in Ministerraad moeten liggen. Dit wordt een omvangrijkere brief, waarin breder wordt ingegaan op maatregelen. Onderdeel hiervan zal de drempelwaarde zijn en het voornemen om ook te gaan werken met een gebiedsgerichte drempelwaarde. In de brief van december zal gemeld worden dat hieraan gewerkt wordt.
- In deze brief wil de minister ook een tekstpassage opnemen over natuurherstel. De minister krijgt het signaal dat door provincies hier nog onvoldoende meters op worden gemaakt. Zij geeft aan dat er op dit moment geld beschikbaar is en dat er kansen liggen om hier te versnellen, maar dat zij hiervoor de inbreng van provincies wel nodig heeft.
- De heer 10.2.e (Drenthe) antwoordt dat er wel gekeken wordt naar versnelling, maar dat er nog een verdergaande analyse nodig is. De vraag is op welk detail nu informatie noodzakelijk is.
- De heer 10.2.e voegt toe dat er veel al wel in beeld gebracht kan worden, maar dat het ook zaak is dat dit in alle 12 provincies gebeurt.
- De heer 10.2.e antwoordt dat de zorg herkenbaar is en dat voor het volgende BO een uitgebreidere notitie wordt voorbereid. Van belang is dat hier meer voorbereiding op plaatsvindt.
- Afgesproken wordt dat voor het volgende BO een gezamenlijke notitie wordt voorbereid.
- De heer 10.2.e zal afstemming zoeken met de heer 10.2.e over de informatie die het ministerie concreet nodig heeft. Het is van belang om een goed gezamenlijk beeld te hebben van de benodigde informatie, maar ook van wat beoogd wordt met de versnelling.
- Het ministerie van LNV zal voor wat meer kadering zorgen. Het is van belang dat in de Kamerbrief gemeld kan worden dat er een versnelling gaat plaatsvinden.
- Minister LNV meldt ten slotte ter informatie dat zij ook met pelsdierhouders om tafel heeft gezeten. Zij zoeken ook naar wegen om te stoppen met hun bedrijven, en daarbij is voor hen ook extern salderen een optie geworden. Voor deze bedrijfstak gaat het om het beëindigen van het bedrijf. Dit kan

mogelijk helpen bij een gebiedsgerichte aanpak. Het punt komt op de agenda in een volgend bestuurlijk overleg.

6. Rondvraag

10.2.e meldt naar aanleiding van de vragen over RVO-data dat we hierover in gesprek zijn met RVO en dat hierover ook gesproken gaat worden in een workshop over de gebiedsgerichte aanpak aanstaande maandag.

7. Sluiting

Bijgevoegde bijlagen per agendapunt

Agendapunt 2: Bijlage 2a – conceptverslag extra BO 29/11

Agendapunt 4: Bijlage 4a.1 – beleidsregels

Bijlage 4a.2 – toelichting beleidsregels

Bijlage 4b.1 – presentatie beleidsregels

Bijlage 4b.2 – Kamerbrief (wordt nagezonden)

Bijlage 4b.3 – Persbericht

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken

Behandeld door

10.2.e
10.2.e@minlnv.nl

Datum

24 jan. 2020

Kenmerk

BPZ / 20015082

Bijlage(n)

Verslag

Omschrijving	Verslag Bestuurlijk overleg Stikstof
Voorzitter	Minister LNV
Secretaris	
Vergaderdatum en -tijd	24 januari 2020, 16.45 uur - 17.30 uur
Locatie	10.2.e

---

1. Opening en vaststelling agenda

- Geen opmerkingen.

2. Beweiden en bemesten

- Onderstaande punten en voorstellen zijn akkoord. Bij punt 4 wordt aanvullend afgesproken om gezamenlijk naar buiten op te treden, ook wat betreft communicatie.
  1. *Geen vergunningsplicht*
  2. *Uitzonderingen bemesten in beeld laten brengen.*
  3. *Mitigerende maatregelen zijn onderdeel van het landbouwpakket*
  4. *Gezamenlijk verzet van provincies en Rijk*

3. Stikstofregistratiesysteem

- IPO geeft aan positief tegenover het stikstofregistratiesysteem te staan. Er zijn nog zorgen m.b.t. verantwoordelijkheidsverdeling bij de MIRT-projecten versus woningbouw en de relatie met uitkoop en hoe wordt omgegaan met de verschillen tussen provincies (surplus versus tekorten).
- VNG geeft aan dit een goede denkrichting te vinden en deelt de zorgen van het IPO. VNG vraagt tevens aandacht voor de woningbouw die buiten de woningdeals vallen en geeft aan dat dit van invloed is op bestemmingsplannen.
- Minister voor MW geeft aan dat alles erop is gericht om de vergunningverlening zo spoedig mogelijk weer op gang te krijgen, waarbij vervolgens gekeken kan worden naar prioritering. Minister van LNV sluit zich daarbij aan. IPO erkent dat het een gezamenlijk belang is om vertraging te voorkomen.
- Actie: Minister voor MW vraagt de provincies tussen nu en de openstelling van het stikstofregistratiesysteem een inventarisatie te maken van vergunningen voor projecten in de woningbouw die naar verwachting aangevraagd zullen worden. Afgesproken wordt de uitkomsten hiervan eind februari / begin maart in dit verband te bespreken.
- I&W geeft aan dan ook voor zover mogelijk een eerste inzicht te geven in de planning en ruimtebehoefte van de zeven MIRT-projecten.
- Actie: Het voorliggende voorstel wordt gezamenlijk ambtelijk nader uitgewerkt voor een volgend Bestuurlijk overleg met een gezamenlijk voorstel voor communicatie. Ook zal gekeken worden in hoeverre dit raakt aan bestemmingsplannen.
- Er wordt verder gevraagd naar de stand van zaken van de Noodwet in het kader van water- en wegenveiligheid. IenW licht toe dat gekeken wordt wat er nodig is en welke juridische instrumenten daartoe het meest geschikt zijn. Vervolgens kan besluitvorming plaatsvinden.

4. Start extern salderen

- IPO en VNG vragen of huidige situatie wel voldoende instrumentarium biedt voor extern salderen en spreken het belang uit om hierin goed samen te werken.
- Actie: Afgesproken wordt het voorliggende voorstel te concretiseren, waarbij met name aandacht moet zijn voor mogelijkheden in sturing. Dit voorstel wordt voor het Bestuurlijk overleg op 5 februari geagendeerd.

5. Vooruitblik

5.1 Advies Luchtvaart van adviescollege Stikstofproblematiek

- IenW geeft aan dat er wordt gewerkt aan een kabinetsreactie op het advies Luchtvaart, waarbij de verbinding wordt gelegd met de Luchtvaartnota. Besluitvorming hiervoor in de week van 7 februari.

5.2 Meldingen

- Actie: Er wordt nadere invulling gegeven aan hoe om te gaan met de legalisering van de meldingen. Dit wordt in een volgend Bestuurlijk overleg besproken.

5.3 Gerichte opkoop en overige landbouwmaatregelen

- Actie: Minister van LNV geeft aan dat hierover nog overleg plaatsvindt. De nadere uitwerking hiervan wordt in het Bestuurlijk overleg van 5 februari geagendeerd.

5.4 Gebiedsgerichte aanpak

- Er vindt op 28 januari een werkconferentie over de gebiedsgerichte aanpak plaats. De uitkomsten daarvan en het vervolg van de gebiedsgerichte aanpak zullen in een volgend Bestuurlijk overleg worden geagendeerd.

6. Rondvraag

- Gedeputeerde van Zeeland vraagt aandacht voor de situatie in Zeeland; 50% van de stikstofdepositie is afkomstig uit het buitenland. DGS geeft aan dat er overleg met bevoegd gezagen van Vlaanderen plaatsvindt en zal IPO daarover informeren. Minister van LNV geeft aan in haar contacten met België en Vlaanderen dit te adresseren.
- VNG en IPO geven aan behoefte te hebben aan bespreken van een lange termijn agenda en dit Dit ook te koppelen aan de NOVI en advies van Adviescollege Stikstofproblematiek over de lange termijn (verwacht in mei). Actie: Afgesproken wordt de Kamerbrief over NOVI ook in dit verband te agenderen.

7. Sluiting

Voorstel Verleasen van stikstofruimte

17-02-2020

Inleiding

Verleasen betekent dat een ondernemer een deel van stikstofruimte op tijdelijke basis beschikbaar stelt aan een andere initiatiefnemer (privaat, publiek) voor (tijdelijke) activiteiten waarbij stikstof vrijkomt. Dat kan gaan om initiatieven op een andere locatie. De initiatiefnemer zal hiervoor een marktconforme vergoeding afspreken met de verleasende partij. Het leasen van stikstofruimte kan een goede oplossing zijn voor projecten die een tijdelijke depositie veroorzaken, bijvoorbeeld bij de aanleg van windmolens.

De provincies zijn hiervoor bevoegd gezag. In de Tweede en Eerste Kamer zijn hier vragen over gesteld. Het is wenselijk hier een gezamenlijke afspraak over te maken tussen de provincies en het Rijk.

Inhoudelijk Voorstel

Voorstel is om dit onder voorwaarden mogelijk te maken op de volgende manier:

- Het uitgangspunt is de gerealiseerde (stal)capaciteit. Iemand kan (een deel van) de stikstofdepositie van zijn gebouwde stal of installatie verleasen als hij deze uit gebruik neemt, of leeg laat staan. Hierbij zijn wel garanties nodig dat deze ruimte niet dubbel wordt gebruikt. Dit kan geborgd worden door een privaatrechtelijke overeenkomst.
- Voor de nieuwe activiteit is vanzelfsprekend een Wnb vergunning nodig, waarbij het leasecontract moet worden overlegd om de voor de activiteit beschikbare (geleaste) stikstofruimte te kunnen controleren en vaststellen.
- De niet gerealiseerde capaciteit in de vergunning (nog niet gebouwde stal of installatie), kan niet gebruikt worden om te verleasen.
- Gedurende de looptijd van de overeenkomst kan 70% van de stikstofruimte worden ingezet, en 30% ten goede komt aan de natuur.
- Na afloop van de overeenkomst is de gerealiseerde capaciteit weer het uitgangspunt. Zowel de ingezette ruimte (de 70%) als de afgeroomde ruimte (de 30%) zijn weer beschikbaar; de niet gerealiseerde capaciteit in de vergunning net als daarvoor niet.

De overheid kan hier in zijn rol als initiatiefnemer van een project ook gebruik van maken. Het verleasen kan met alle activiteiten die stikstof veroorzaken. In de praktijk zal het waarschijnlijk vooral gaan om veehouderijbedrijven als aanbieders van stikstof.

Toelichting, voorwaarden en aandachtspunten

- Verleasen kan een goede oplossing zijn voor projecten die tijdelijk en beperkt - met name in de aanlegfase - stikstofdepositie veroorzaken. Deze voorwaarden zullen in de uiteindelijke regeling tot uitdrukking worden gebracht.
- De uitgangspunten zijn vergelijkbaar met de uitgangspunten van extern salderen. Daarmee blijft het stelsel zo eenvoudig mogelijk.
- Omdat 30% van de emissieruimte wordt afgeroomd, draagt verleasen over het algemeen bij aan stikstofreductie t.o.v. de vergunde situatie. In bepaalde gevallen kan wel een stijging van de feitelijke depositie plaatsvinden, als een stal of installatie voorafgaand aan het verleasen niet voor 100% in gebruik was. Overigens zou in die situatie die stal ook vol gezet kunnen worden binnen de vergunning (tenzij een nieuwe vergunning nodig zou zijn om de stal weer in gebruik te nemen; hierop moet daarom in de uiteindelijke uitwerking conform de Provinciale beleidsregels intern en extern salderen op identieke wijze worden ingespeeld).
- In aansluiting op voorgaand punt moet worden voorkomen dat verleasen een continu verdienmodel is voor stallen die (al) permanent leegstaan; voor permanent lege stallen moeten steeds opvolgende tijdelijke leasecontracten worden voorkomen.

- Er wordt een termijn van twee of drie jaar verbonden aan de mogelijkheid van vergunninghouders om hun stikstofruimte te verleasen.
- Bij de juridische uitwerking van dit voorstel in de beleidsregels van de provincies, is het belangrijk te borgen dat er geen oneigenlijk gebruik ontstaat. Het kan bijvoorbeeld niet zo zijn dat de emissieruimte van een stal wordt verleast als er sprake is van weidegang, terwijl bij het bepalen van de maximale emissie in de vergunning al gerekend is met die weidegang.
- Toezicht en handhaving zijn belangrijk om misbruik te voorkomen. Er is voldoende capaciteit nodig voor (onverwachte) controles.

Vervolgproces

De provincies verwerken het bestuurlijk vastgestelde voorstel in een nieuw artikel dat wordt toegevoegd aan de Provinciale beleidsregels intern en extern salderen.

Context

- Het RIVM heeft de eerste resultaten van de stikstofeffecten van de doorrekening van de snelheidsverlaging gedeeld
- Bijgaand de resultaten van de gemiddelde depositieruimte per Natura-2000 gebied;

Eerste duiding gegevens

- In het stikstofbeleid heeft het kabinet in november een pakket maatregelen aangekondigd. De maatregel 'snelheidsverlaging op Rijkswegen' zal 16 maart geëffectueerd worden;
- RIVM heeft de door I&W/RWS aangeleverde gegevens in het stikstofregistratiesysteem doorgerekend;
- Hieruit blijkt dat er verspreid over heel Nederland, in alle provincies, ook Zuid-Holland, depositieruimte ontstaat;
- Echter, op 171 van de ca 250.000 doorgerekende punten ('hexagonen') vindt depositiestijging plaats doordat een alternatieve route aantrekkelijker wordt om te gebruiken.

Ruimtelijke Effecten Snelheidsverlaging

Context

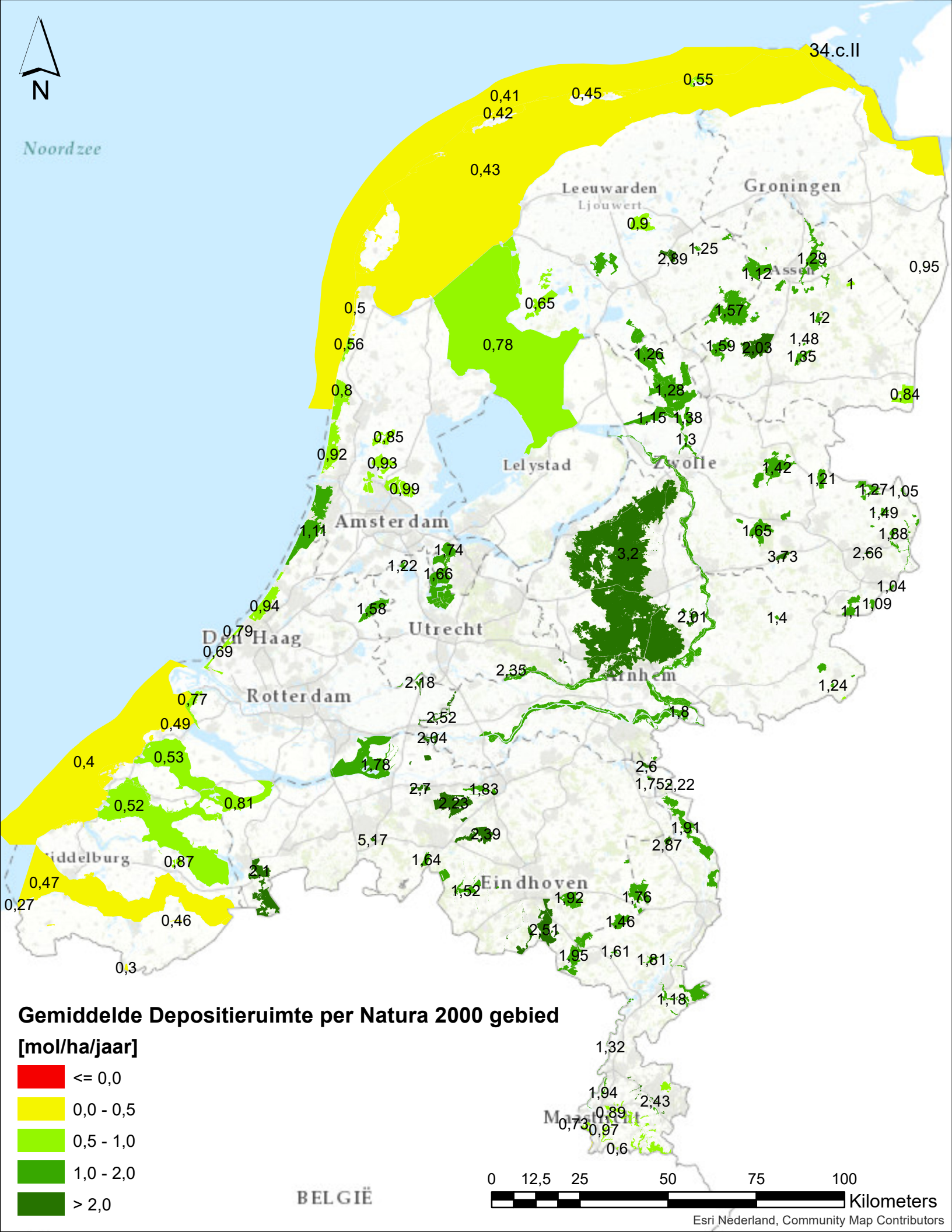
- Het RIVM heeft de eerste resultaten van de stikstofeffecten van de doorrekening van de snelheidsverlaging gedeeld
- Bijgaand de resultaten van de gemiddelde depositieruimte per Natura-2000 gebied, uitgedrukt per hexagoon,
- De effecten van snelheidsverlaging zijn in beeld gebracht, zonder 70- 30% verdeling of afroting;

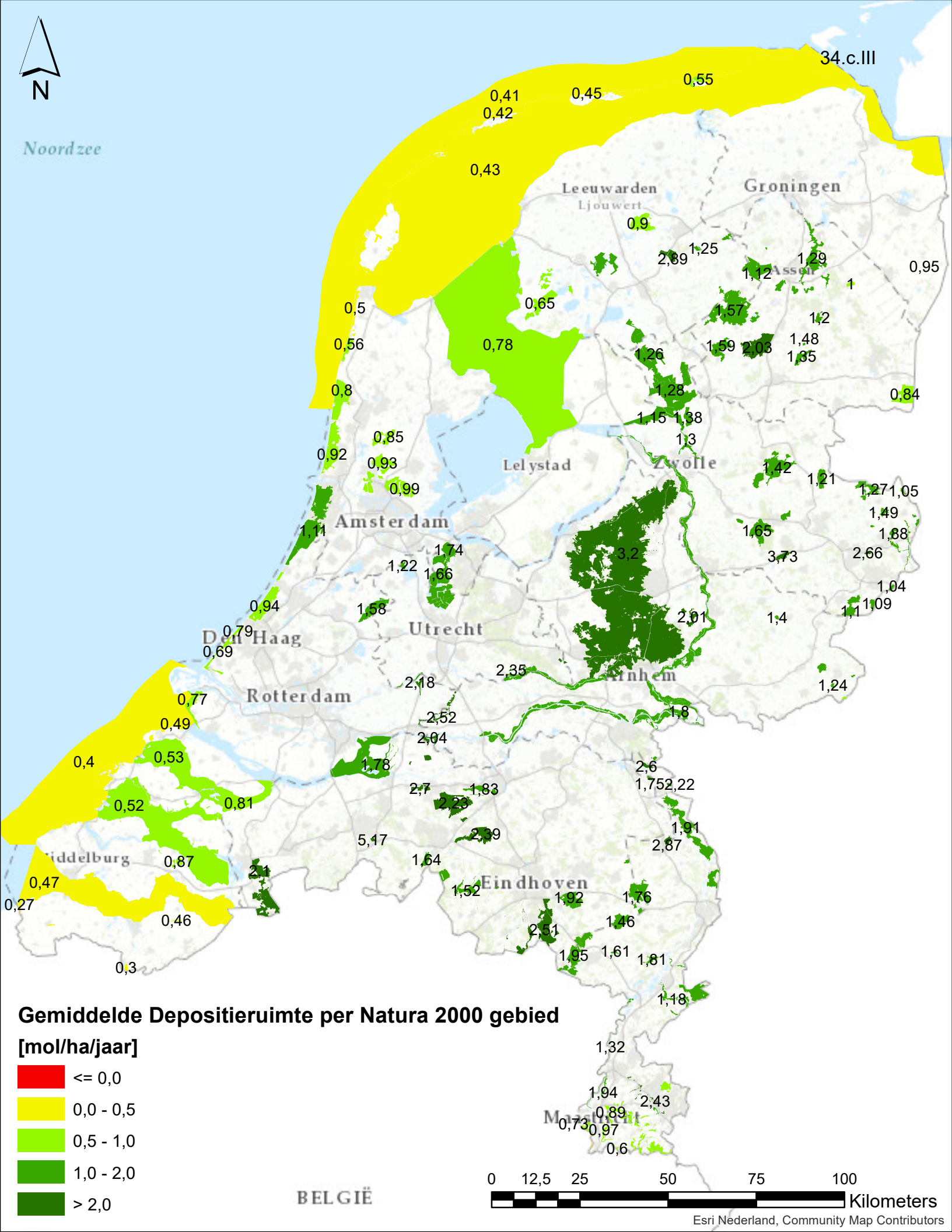
Eerste duiding gegevens

- In het stikstofbeleid heeft het kabinet in november een pakket maatregelen aangekondigd. De maatregel 'snelheidsverlaging op Rijkswegen' zal 16 maart geëffectueerd worden;
- RIVM heeft de door I&W/RWS aangeleverde gegevens in het stikstofregistratiesysteem doorgerekend;
- Hieruit blijkt dat er verspreid over heel Nederland, in alle provincies, ook Zuid-Holland, depositieruimte ontstaat;
- Echter, op 171 van de ca 250.000 doorgerekende punten ('hexagonen') vindt depositiestijging plaats doordat een alternatieve route aantrekkelijker wordt om te gebruiken.
- Dit is conform eerdere verwachting, waarbij aangetekend dat ook de verwachting is dat de woningbouwbehoefte in de Randstad groter is dan de depositieruimte door alleen snelheidsverlaging.
- Dit vraagt verwachttingsmanagement vanuit gezamenlijke communicatie

Voorgesteld besluit

- Besluiten tot een gezamenlijke communicatie-boodschap, waaruit blijkt dat met de snelheidsverlaging een impuls gegeven wordt om woningbouw- en 7 MIRT-projecten te realiseren maar dat dit per locatie verschillend kan zijn

Notitie stand van zaken stikstofregistratiesysteem (bestuurlijk)

13 februari 2020

Status

- Ter bespreking in de BO Stikstof van 19 februari 2020.
- Gezamenlijk ambtelijk voorbereid.

Bespreek- en beslispunten

Bespreekpunten

- Opties verkennen om vanuit gezamenlijke verantwoordelijkheid als één overheid te opereren.
Motief: een deugdelijk werkend systeem is een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Beslispunten

1. Concluderen dat de eerdere bestuurlijke issues zijn opgelost en een spoedige inwerkingtreding van het SSRS niet meer in de weg staan (zie hierna onder 'toelichting').
2. Constateren dat deze eerste module van het SSRS een eerste aanzet is voor het vlot trekken van woningbouw en 7 MIRT-projecten, maar dat er meer nodig is omdat de snelheidsverlaging alleen niet op alle plekken evenveel depositieruimte oplevert.
3. Besluiten tot een gezamenlijke communicatie-boodschap, waaruit duidelijk blijkt dat met de snelheidsverlaging een impuls gegeven wordt om woningbouw- en 7 MIRT-projecten te realiseren. Dat laat onverlet dat toekomstig aanvullend beleid wenselijk is.

Toelichting

Depositieruimte zal vooralsnog schaars zijn. Een stikstofregistratiesysteem (verder: SSRS) is nodig om schaarse depositieruimte te beheren. Over de noodzaak van een SSRS is geen discussie tussen Rijk en provincies. De provincies hebben wel een aantal issues benoemd t.a.v. de uitvoerbaarheid.

Wat is hier de stand van zaken? Dat staat hierna per issue/advies toelicht.

1. Borg de evt belangenafweging tussen MIRT-projecten en woningbouw in een bestuurlijk overleg.

Dit punt is opgelost. De belangenafweging tussen MIRT-projecten (IenW = bevoegd gezag) en woningbouw (provincie = bevoegd gezag) zal in afstemming en samenwerking tussen IenW en provincie worden gedaan. Om te ervaren hoe dit werkt en te komen tot een concrete aanpak, zijn vier procesafspraken gemaakt:

- a) We brengen de verwachte vraag naar depositieruimte vanuit het MIRT (IenW) en woningbouw (provincies) in beeld, zodat een inschatting kunnen maken van wat er op ons afkomt (omvang en timing vraag).
- b) We lossen eventuele conflicten tussen MIRT en woningbouw in een daartoe te organiseren bestuurlijk overleg op.
- c) We starten direct na opening van het registratiesysteem om samen ervaring op te doen met één MIRT-project, te weten de Ring Utrecht, waarvoor depositieruimte wordt gereserveerd zodra het SSRS wordt opengesteld. Ervaringen die hier opgedaan worden, worden benut voor het verdere proces.
- d) We beseffen enerzijds de politieke wens dat woningbouw voorrang heeft voor zover het gaat om ruimte om snelheidsverlaging en anderzijds het feit dat MIRT-projecten vanaf een zeker moment zekerheid moeten hebben.
- e) De inzet blijft erop gericht om beide doorgang te laten vinden: zo nodig (nu de bank nog niet volledig gevuld is) worden aanvullende maatregelen gezocht die met voorrang kunnen worden ingezet voor MIRT of woningbouwprojecten.

2. *Kies voor het vergunnen van woningbouwprojecten op basis van 'wie het eerst komt, het eerst maalt', inclusief de optie om daar prioriteringscriteria aan toe te voegen.*

Dit punt geldt als voorstel voor gezamenlijke bestuurlijke besluitvorming. Beoordelen op volgorde van binnenkomst (wie het eerst komt, het eerst maalt) komt in de plaats van batchgewijs beoordelen per zes weken. Het rijk had deze werkwijze aanvankelijk in de Ministeriële Regeling opgenomen, maar de provincies vonden batchgewijs beoordelen niet uitvoerbaar. In overleg met BZK is gekeken hoe bij beoordelen op volgorde van binnenkomst toch tegemoet kan worden gekomen aan de sterke bestuurlijke wens om zo snel mogelijk zoveel mogelijk woningen te realiseren. Het voorstel is om in de eerste twee weken na inwerkingtreding alleen vergunningaanvragen voor woondealregio's voor depositieruimte in aanmerking te laten komen. Vervolgens staan de volgende vier weken open voor vergunningaanvragen van woondealregio's en grotere woningbouwprojecten (100 woningen of meer). Na de eerste periode van zes weken kunnen aanvragen voor alle soorten woningbouwprojecten in aanmerking komen voor depositieruimte. Iedereen kan wel vanaf de openstelling aanvragen indienen. Schematisch als volgt:

Periode na publicatie MR en openstelling SSRS	Wie komt vanuit woningbouw in aanmerking voor depositieruimte?	Behandelwijze
Week 1 en 2	Woondealregio's	Volgorde binnenkomst
Week 3, 4, 5 en 6	Woondealregio's en projecten $\geq$ 100 woningen	Volgorde binnenkomst
Met ingang van week 7	Alle woningbouwprojecten	Volgorde binnenkomst

3. *Markeer als randvoorwaarde voor juridische houdbaarheid van het SSRS, dat de bronmaatregelen uit het novemberpakket voorafgaand aan de inwerkingtreding van de MR passend moeten worden beoordeeld.*

Dit punt is geregeld: het rijk onderkent samen met de provincies dat het SSRS bij openstelling gevuld moet zijn met doorgerekende depositieruimte, die vanuit het effectueren van de snelheidsverlaging beschikbaar komt, en ook dat de MR niet gepubliceerd zal worden voordat de (effect)beoordeling gereed zal zijn. Kortom: eerst beoordelen of de snelheidsverlaging voldoet aan de vereisten die de jurisprudentie stelt aan een mitigerende maatregel, waardoor een project deze maatregel/de SRSS kan gebruiken in de passende beoordeling van het project en dan publicatie van de MR en opstelling van het SSRS. Ook de andere twee bronmaatregelen worden tzt beoordeeld, voordat er extra depositieruimte dankzij deze maatregelen aan het systeem wordt toegevoegd.

4. *Er zijn verschillende verwachtingen over de termijn waarop de eerste besluiten daadwerkelijk verleend zullen kunnen worden. Markeer dat de eerste besluiten gelet op in acht te nemen proceduredtijden in ieder geval niet voor mei 2020 worden verwacht.*

Dit punt is gedeeld en het Rijk is zich hiervan bewust. Uitgaande van de Uniforme Openbare Voorbereidingsprocedure (UOV, afd. 3.4 Awb) in combinatie met de maximale termijn van 20 weken van de Wnb (die meestal nodig zal zijn, mede door de vaste termijn van zes weken terinzagelegging), kunnen vanaf medio februari aangevraagde vergunningen (ervan uitgaande dat de MR dan kan worden gepubliceerd) vanaf begin juli 2020 worden afgegeven. Het rijk vraagt wel inspanning van de provincies om waar mogelijk behandeltermijnen zo kort mogelijk te maken en hiertoe voor een volgend BO een overzicht van mogelijkheden te presenteren.

5. *Markeer de wens om samen te bekijken hoe toekomstige gebiedsgerichte maatregelen (vervolgmodules) kunnen worden opgenomen in het registratiesysteem om vergunningverlening voor andere activiteiten mogelijk te maken.*

Dit punt is geregeld. Het rijk is expliciet bereid om mee te werken aan aanvullende modules, mits de ontwikkeling van nieuwe modules de snelheid en kwaliteit van de eerste module (voor 7 MIRT-projecten en 75.000 woningen) niet in gevaar brengt. Aanvullende modules zullen dus in een later stadium volgen op de eerste module waar nu mee wordt gestart. Het rijk onderkent

voorts expliciet de door provincies voorziene knelpunten van de eerste module en de bereidheid van het Rijk om daarvoor als deze zich voordoen samen met de provincies tot oplossingen te komen.

Daarnaast geldt dat er nog afspraken gemaakt moeten worden over ruimte die binnen deze eerste module wel ontstaat, maar niet benut wordt door woningbouw of MIRT. De mogelijkheden om dit eventueel voor andere doeleinden in te zetten, worden in gezamenlijkheid verkend en vraagt mogelijk politieke besluitvorming.

6. Markeer dat voor in werking treding de passende beoordeling gereed moet zijn.

Dit punt is opgelost. De MR zal niet eerder in werking treden dan dat er een beoordeling van de bronmaatregelen is afgerond.

Notitie stand van zaken stikstofregistratiesysteem

13 februari 2020

Status

- Ter bespreking in de BO Stikstof van 19 februari 2020.
- Gezamenlijk ambtelijk voorbereid.

Besprek- en beslispunten

Bespreekpunten

- Opties verkennen om vanuit gezamenlijke verantwoordelijkheid als één overheid te opereren.
Motief: een deugdelijk werkend systeem is een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Beslispunten

1. Concluderen dat de eerdere bestuurlijke issues zijn opgelost en een spoedige inwerkingtreding van het SSRS niet meer in de weg staan (zie hierna onder 'toelichting').
2. Constateren dat deze eerste module van het SSRS een eerste aanzet is voor het vlot trekken van woningbouw en 7 MIRT-projecten, maar dat er meer nodig is omdat de snelheidsverlaging alleen niet op alle plekken evenveel depositieruimte oplevert.
3. Besluiten tot een gezamenlijke communicatie-boodschap, waaruit duidelijk blijkt dat met de snelheidsverlaging een impuls gegeven wordt om woningbouw- en 7 MIRT-projecten te realiseren. Dat laat onverlet dat toekomstig aanvullend beleid wenselijk is.

Toelichting

Depositieruimte zal vooralsnog schaars zijn. Een stikstofregistratiesysteem (verder: SSRS) is nodig om schaarse depositieruimte te beheren. Over de noodzaak van een SSRS is geen discussie tussen Rijk en provincies. De provincies hebben wel een aantal issues benoemd t.a.v. de uitvoerbaarheid.

Wat is hier de stand van zaken? Dat staat hierna per issue/advies toelicht.

1. Borg de evt belangenafweging tussen MIRT-projecten en woningbouw in een bestuurlijk overleg.

Dit punt is opgelost. De belangenafweging tussen MIRT-projecten (lenW = bevoegd gezag) en woningbouw (provincie = bevoegd gezag) zal in afstemming en samenwerking tussen lenW en provincie worden gedaan. Om te ervaren hoe dit werkt en te komen tot een concrete aanpak, zijn vier procesafspraken gemaakt:

- a) We brengen de verwachte vraag naar depositieruimte vanuit het MIRT (lenW) en woningbouw (provincies) in beeld, zodat een inschatting kunnen maken van wat er op ons afkomt (omvang en timing vraag).
- b) We lossen eventuele conflicten tussen MIRT en woningbouw in een daartoe te organiseren bestuurlijk overleg op.
- c) We starten direct na opening van het registratiesysteem om samen ervaring op te doen met één MIRT-project, te weten de Ring Utrecht, waarvoor depositieruimte wordt gereserveerd zodra het SSRS wordt opengesteld. Ervaringen die hier opgedaan worden, worden benut voor het verdere proces.
- d) We beseffen enerzijds de politieke wens dat woningbouw voorrang heeft voor zover het gaat om ruimte om snelheidsverlaging en anderzijds het feit dat MIRT-projecten vanaf een zeker moment zekerheid moeten hebben.
- e) De inzet blijft erop gericht om beide doorgang te laten vinden: zo nodig (nu de bank nog niet volledig gevuld is) worden aanvullende maatregelen gezocht die met voorrang kunnen worden ingezet voor MIRT of woningbouwprojecten.

2. *Kies voor het vergunnen van woningbouwprojecten op basis van 'wie het eerst komt, het eerst maalt', inclusief de optie om daar prioriteringscriteria aan toe te voegen.*

Dit punt geldt als voorstel voor gezamenlijke bestuurlijke besluitvorming. Beoordelen op volgorde van binnenkomst (wie het eerst komt, het eerst maalt) komt in de plaats van batchgewijs beoordelen per zes weken. Het rijk had deze werkwijze aanvankelijk in de Ministeriële Regeling opgenomen, maar de provincies vonden batchgewijs beoordelen niet uitvoerbaar. In overleg met BZK is gekeken hoe bij beoordelen op volgorde van binnenkomst toch tegemoet kan worden gekomen aan de sterke bestuurlijke wens om zo snel mogelijk zoveel mogelijk woningen te realiseren. Het voorstel is om in de eerste twee weken na inwerkingtreding alleen vergunningaanvragen voor woondealregio's voor depositieruimte in aanmerking te laten komen. Vervolgens staan de volgende vier weken open voor vergunningaanvragen van woondealregio's en grotere woningbouwprojecten (100 woningen of meer). Na de eerste periode van zes weken kunnen aanvragen voor alle soorten woningbouwprojecten in aanmerking komen voor depositieruimte. Iedereen kan wel vanaf de openstelling aanvragen indienen. Schematisch als volgt:

Periode na publicatie MR en openstelling SSRS	Wie komt vanuit woningbouw in aanmerking voor depositieruimte?	Behandelwijze
Week 1 en 2	Woondealregio's	Volgorde binnenkomst
Week 3, 4, 5 en 6	Woondealregio's en projecten $\geq$ 100 woningen	Volgorde binnenkomst
Met ingang van week 7	Alle woningbouwprojecten	Volgorde binnenkomst

3. *Markeer als randvoorwaarde voor juridische houdbaarheid van het SSRS, dat de bronmaatregelen uit het novemberpakket voorafgaand aan de inwerkingtreding van de MR passend moeten worden beoordeeld.*

Dit punt is geregeld: het rijk onderkent samen met de provincies dat het SSRS bij openstelling gevuld moet zijn met doorgerekende depositieruimte, die vanuit het effectueren van de snelheidsverlaging beschikbaar komt, en ook dat de MR niet gepubliceerd zal worden voordat de (effect)beoordeling gereed zal zijn. Kortom: eerst beoordelen of de snelheidsverlaging voldoet aan de vereisten die de jurisprudentie stelt aan een mitigerende maatregel, waardoor een project deze maatregel/de SRSS kan gebruiken in de passende beoordeling van het project en dan publicatie van de MR en opstelling van het SSRS. Ook de andere twee bronmaatregelen worden tzt beoordeeld, voordat er extra depositieruimte dankzij deze maatregelen aan het systeem wordt toegevoegd.

4. *Er zijn verschillende verwachtingen over de termijn waarop de eerste besluiten daadwerkelijk verleend zullen kunnen worden. Markeer dat de eerste besluiten gelet op in acht te nemen proceduredtijden in ieder geval niet voor mei 2020 worden verwacht.*

Dit punt is gedeeld en het Rijk is zich hiervan bewust. Uitgaande van de Uniforme Openbare Voorbereidingsprocedure (UOV, afd. 3.4 Awb) in combinatie met de maximale termijn van 20 weken van de Wnb (die meestal nodig zal zijn, mede door de vaste termijn van zes weken terinzagelegging), kunnen vanaf medio februari aangevraagde vergunningen (ervan uitgaande dat de MR dan kan worden gepubliceerd) vanaf begin juli 2020 worden afgegeven. Het rijk vraagt wel inspanning van de provincies om waar mogelijk behandeltermijnen zo kort mogelijk te maken en hiertoe voor een volgend BO een overzicht van mogelijkheden te presenteren.

5. *Markeer de wens om samen te bekijken hoe toekomstige gebiedsgerichte maatregelen (vervolgmodules) kunnen worden opgenomen in het registratiesysteem om vergunningverlening voor andere activiteiten mogelijk te maken.*

Dit punt is geregeld. Het rijk is expliciet bereid om mee te werken aan aanvullende modules, mits de ontwikkeling van nieuwe modules de snelheid en kwaliteit van de eerste module (voor 7 MIRT-projecten en 75.000 woningen) niet in gevaar brengt. Aanvullende modules zullen dus in een later stadium volgen op de eerste module waar nu mee wordt gestart. Het rijk onderkent

voorts expliciet de door provincies voorziene knelpunten van de eerste module en de bereidheid van het Rijk om daarvoor als deze zich voordoen samen met de provincies tot oplossingen te komen.

Daarnaast geldt dat er nog afspraken gemaakt moeten worden over ruimte die binnen deze eerste module wel ontstaat, maar niet benut wordt door woningbouw of MIRT. De mogelijkheden om dit eventueel voor andere doeleinden in te zetten, worden in gezamenlijkheid verkend en vraagt mogelijk politieke besluitvorming.

6. Markeer dat voor in werking treding de passende beoordeling gereed moet zijn.

Dit punt is opgelost. De MR zal niet eerder in werking treden dan dat er een beoordeling van de bronmaatregelen is afgerond.

Programma DG Stikstof**Behandeld door**

10.2.e

T 06 10.2.e

10.2.e@minlnv.nl

Datum

26 mrt. 2020

Kenmerk

DGS / 20056125

Bijlage(n)

agenda

Omschrijving	BO Stikstof (LNV en provincies)
Technisch voorzitter	10.2.e
Notulist	
Vergaderdatum en -tijd	26 maart 2020 (16:00 – 17:00)
Locatie	Telefonische conferentie

---

1. Opening
2. Notulen vorige vergadering d.d. 24 januari (smal verband) en 5 februari
Ter vaststelling *Bijlage 2a en 2b*
3. Mededelingen

Ter conclusie

4. Extern salderen *Bijlage 4 (IPO)*
Doel bespreking: afspraken maken over openstelling regeling.
Woordvoerder provincies: 10.2.e

Bespreekpunten:

- Bespreken van het voornemen van provincies om:
  - per 1 mei 2020 extern salderen met veehouderijen met productierechten voor de periode van een jaar open te stellen,
  - de beleidsregels hierop aan te passen,
  - na één jaar te evalueren en op basis daarvan besluiten over (aangepaste) voortzetting of stopzetting.
- Tijdens BO zal door de provincies worden toegelicht wat korte toets naar de passendheid van de gestelde termijn van één jaar heeft opgeleverd.
- Dit voorstel zal per provincie met de betreffende stakeholders worden besproken.

5. Verleasen – afbakening tijdelijkheid

Bijlage 5 (IPO)

Doel bespreking: afspraken maken over tijdelijkheid en evaluatiekader.
Woordvoerder provincies: 10.2.e

Bespreekpunten:

- Bespreken van het voornemen van provincies om:
  - per 1 mei 2020 verleasen open te stellen,
  - de beleidsregels hierop aan te passen,
  - na één jaar te evalueren en op basis daarvan besluiten over (aangepaste) voortzetting of stopzetting.
- Dit voorstel zal per provincie met de betreffende stakeholders worden besproken.

6. Actualisatie doelensysteem Natura 2000 – fase 2   *Bijlage 6 (LNV)*
Hamerstuk
Indien aan de orde: woordvoerder provincies: Peter Drenth

Advies:

- Kennisnemen voorgestelde aanpak voor het vervolg van de actualisatie van de doelensystematiek voor Natura 2000.
- Instemmen met de gemaakte keuze voor de aanpak, waarbij de focus ligt op de politieke urgentie (met name toezeggingen in het kader van de stikstofaanpak).

Ter bespreking

7. Streefwaarden en (bron)maatregelen
Doel bespreking: Doornemen hoofdlijnen van de structurele aanpak op basis van de toelichting van de minister van LNV.
Woordvoerder provincies: 10.2.e en 10.2.e

Ter informatie

Punt 8-11 zijn nog in bewerking en worden voor een volgend BO ter bespreking/ter conclusie geagendeerd. De bijlagen geven de stand van zaken op dit moment weer, hierover is nog geen bestuurlijke overeenstemming.

Punt 12 is informierend.

8. Lijnen vergunningverlening

Bijlage 8

9. Conceptreactie werkgroep drempelwaarde	<i>Bijlage 9a, 9b</i>
10. Uitgangspunten en afspraken gerichte opkoopregeling	<i>Bijlage 10</i>
11. Legalisering meldingen	<i>Bijlage 11</i>
12. Beleidsevaluatie PAS	<i>Bijlage 12</i>

Afsluiting

- 13. Rondvraag
- 14. Sluiting

**Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken**

Behandeld door

10.2.e
10.2.e@minlnv.nl

Datum

24 jan. 2020

Kenmerk

BPZ / 20014607

Bijlage(n)

Verslag

Omschrijving	Verslag Bestuurlijk Overleg Stikstof – <i>smal verband</i>
Voorzitter	Minister LNV
Secretaris	
Vergaderdatum en -tijd	24 januari 2020, 16.00 uur - 16.45 uur
Locatie	10.2.e

---

1. Opening en vaststelling agenda

- De onderwerpen 'stikstofregistratiesysteem' en 'financiën en opkoopregeling' worden, op van voorzitter IPO, toegevoegd aan de agenda.

2. Vaststellen conceptverslag BO d.d. 3 december 2019

- Het conceptverslag d.d. 3 december 2019 wordt zonder opmerkingen vastgesteld.
- Afgesproken wordt dat verslaglegging van dit BO vanaf heden compacter zal zijn.

3. Samenwerking stikstof

- Bespreking naar aanleiding van brieven IPO en provincie Friesland en reactie Minister LNV. Geconstateerd wordt dat provincies zich onvoldoende tijdig betrokken voelen bij zaken waar zij wel verantwoordelijkheid voor dragen. De minister begrijpt deze noodzaak, maar geeft tegelijkertijd aan dat er ook soms ook urgentie nodig is om zaken snel te organiseren.
- Actie: Afgesproken wordt om gezamenlijk ambtelijk een goed proces te organiseren in de stukkenstroom dat een goede voorbereiding mogelijk maakt en tegelijkertijd voldoende flexibiliteit biedt om de benodigde stappen te kunnen blijven zetten.

Toegevoegd agendapunt: stikstofregistratiesysteem

- IPO geeft aan positief tegenover het stikstofregistratiesysteem te staan. Wel zijn er zorgen m.b.t. verantwoordelijkheidsverdeling bij de MIRT-projecten versus woningbouw en de relatie met uitkoop en wat dit betekent wanneer in de ene provincie een surplus ontstaat en in de andere provincie knelpunten blijven bestaan. IPO pleit ervoor om daar een sterke link te leggen.
- Minister van LNV geeft aan hier geen principiële bezwaren tegen te hebben, maar dat dit niet tot vertraging mag leiden. IPO erkent het gezamenlijke belang om vertraging te voorkomen.

- Actie: Afgesproken wordt om een ambtelijke verdieping te maken, waarbij de inzet is om vergunningverlening zo spoedig op mogelijk op gang te brengen en daar waar mogelijk zaken te koppelen en in een volgend Bestuurlijk overleg te agenderen.

Toegevoegd agendapunt: financiën en opkoopregeling

- IPO geeft aan positief tegenover voorliggend voorstel te staan, maar ook een aantal vragen te hebben onder andere co-financiering, betrokkenheid sector en afromingspercentages.
- Minister van LNV geeft aan dat gewerkt wordt aan een samenhangend landbouwpakket met daarin opkoopregeling, dierrechten, reductierechten en aandacht voor hoe een boer zijn bedrijf inricht, gekoppeld aan extern salderen.
- Actie: Afgesproken wordt dit in het Bestuurlijk overleg van 5 februari terug te laten komen en dit ambtelijk goed voor te bereiden.

4. Verzoek Adviescollege Stikstof

Het adviescollege heeft Rijk en provincies gevraagd om aan te geven wat men verwacht van het advies voor de lange termijn (mei 2020).

- Actie: Afgesproken wordt hierover eerst intern overleg te voeren en dit vervolgens in een volgend Bestuurlijk overleg te agenderen.

5. Voortgang Natuur

- Minister van LNV vraagt provincies naar de eerste stappen die op het terrein van natuur zijn gezet en of melding gemaakt kan worden van concrete afspraken en mooie voorbeelden.
- Minister van LNV geeft aan dat er een actualisatie van de doelensystematiek N2000 gemaakt is. Deze wordt meegenomen in een Kamerbrief Natuur (verzending medio februari).
- Actie: Afgesproken wordt de insteek van deze Kamerbrief in het volgende Bestuurlijk overleg te agenderen.

6. Rondvraag

- Voorzitter van IPO geeft aan dat er eerder informatie is verstrekt over de drempelwaarde en vraagt hoe hiermee verder te gaan.
- Actie: Afgesproken wordt dat nadere informatie over drempelwaarde voor een volgend BO beschikbaar zal zijn, inclusief een planning over de besluitvorming hierover.

7. Sluiting

Programma DG Stikstof

Behandeld door
10.2.e

Datum
4 feb. 2020

Kenmerk
DGS / 20035316

Bijlage(n)

verslag

Omschrijving	Bestuurlijk Overleg
Voorzitter	Minister LNV
Notulist	10.2.e
Vergaderdatum en -tijd	5 februari 2020, 16.00 uur - 17.00 uur
Locatie	10.2.e

Vergaderpunten

1. Opening
Er wordt teruggekeken op het overleg met het Landbouwcollectief dat diezelfde dag heeft plaatsgevonden. De minister geeft aan dat er mogelijk vrijdagochtend vervolgoverleg plaatsvindt.
2. Notulen vorige vergadering d.d. 24 januari 2020
Wordt doorgeschoven naar volgende overleg.
3. Mededelingen/actualiteiten
Er wordt gesproken over de samenwerking en de spanning die op het proces staat. Afgesproken wordt een sessie te organiseren over structurele aanpak, planning en mijlpalen voor de komende periode. Dit zal eerst ambtelijk niveau plaatsvinden, vervolgens op bestuurlijk niveau.
4. Kamerbrief landbouwpakket
Minister geeft een algemene toelichting op de Kamerbrief Voortgang Stikstofproblematiek waar landbouw een voorname plek inneemt. Vervolgens worden de aangedragen tekstvoorstellen van de provincies besproken. Afgesproken wordt om de tekstvoorstellen over beweiden en bemesten, meldingen en verleasen over te nemen. Bij het traject over de meldingen is het van belang goed door te spreken over de juridische houdbaarheid van het de aanpak die nu voorligt.
  - a. Gerichte opkoop
Minister geeft een toelichting dat er in drie tranches gewerkt zal worden, waarbij de vraag voor komende periode is hoe provincies de hefboom vorm gaan geven.
  - b. Extern salderen

BC komt met een procesvoorstel voor extern salderen, waarbij benadrukt wordt dat verdere vertraging niet wenselijk is.

c. Verleasen

Tekstvoorstel is akkoord, wordt op enkele tekstsuggesties aangepast.

5. Communicatie

6. Rondvraag

In de week van 17^e feb wordt een BO ingepland. Daar zal stikstofregistratiesysteem geagendeerd worden.

7. Sluiting

Oplegger Extern salderen met veehouderijen met productierechten

Op basis van de bespreking door de BC Stikstof op 12 maart en ter zake gevoerd overleg met DGS is voor de BC van 19 maart een notitie opgesteld over het openstellen van extern salderen. Met het oog op het concluderende BO op 26 maart is de BC is hierbij verzocht in te stemmen met onder meer het met ingang van 1 mei 2020 - gedurende een periode van vooralsnog één jaar - openstellen van extern salderen met veehouderijen met productierechten volgens de optie 'marktconform extern salderen', het treffen van hierop betrekking hebbende beheersmaatregelen voor het ondervangen van risico's en het samen met het Rijk uitwerken van sturingsinstrumenten, en de regeling vervolgens te evalueren en op basis daarvan te besluiten over (aangepaste) voortzetting of stopzetting.

10.2.g

Bespreekpunten:

- Bespreken van het voornemen van provincies om:
  - o per 1 mei 2020 extern salderen met veehouderijen met productierechten voor de periode van een jaar open te stellen,
  - o de beleidsregels hierop aan te passen,
  - o na één jaar te evalueren en op basis daarvan besluiten over (aangepaste) voortzetting of stopzetting.
- Tijdens BO zal door de provincies worden toegelicht wat korte toets naar de passendheid van de gestelde termijn van één jaar heeft opgeleverd.
- Dit voorstel zal per provincie met de betreffende stakeholders worden besproken.

Vervolgproces

De GS-en moeten ten aanzien van extern salderen en verleasen te zijner tijd nog een besluit nemen over de specifieke aanpassing van hun eigen beleidsregels i.c. voorafgaand aan publicatie door hun provincies de gewijzigde beleidsregels moeten vaststellen. Het betreft dus nu een principebesluit om verleasen per 1 mei open te stellen en de in de beslisnotitie opgenomen definitie van 'verleasen' en de artikeltekst om verleasen in de beleidsregels te regelen als uitgangspunt voor de daadwerkelijke aanpassing van de provinciale beleidsregels te accepteren. Ten behoeve van de besluitvorming voor 1 mei 2020 wordt een aantal (uitvoerings)zaken nader uitgewerkt; 10.2.g

Notitie openstellen extern salderen met veehouderijen met productierechten

Op dit moment is extern salderen met agrarische bedrijven die geen dier- of fosfaatrechten hebben al mogelijk op basis van de provinciale beleidsregels. Extern salderen met veehouderijen die wel beschikken over dier- of fosfaatrechten is echter (behoudens Limburg) nog niet mogelijk. Deze notitie gaat over een aanpak om dit op korte termijn mogelijk te maken in alle provincies.

I. Status

- Ter concluderende bespreking in het BO van 26 maart.

II. Voorstel conclusies BO en toelichting per conclusie

1. Extern salderen openstellen voor één jaar volgens de optie 'marktconform extern salderen', na één jaar evalueren en op basis daarvan besluiten over (aangepaste) voortzetting of stopzetting.
2. Beheersmaatregelen treffen om de risico's van marktconform extern salderen te ondervangen.
3. 10.2.g
4. 10.2.g
5. Geen onderscheid maken tussen NH₃ en NO_x.
6. Samen overige sturingsinstrumenten uitwerken, speciaal een voorkeursrecht voor provincies (recht van eerste aankoop).
7. De aanpak communiceren met de stakeholders eind maart, begin april (in aansluiting op het BO van 26 maart), door iedere provincie afzonderlijk op basis van gezamenlijke afgesproken informatie zoals dit ook bij de beleidsregels is gedaan.

Ad. 1 'Marktconform extern salderen'

Er zijn drie alternatieven verkend voor het openstellen van extern salderen met veehouderijen die beschikken over dier- of fosfaatrechten (zie bijlage). De balans van voor- en nadelen is het gunstigst voor het alternatief 'marktconform extern salderen': dit alternatief kan snel worden ingevoerd, conform eerder bij alle stakeholders gewekte verwachtingen en de feitelijke juridische situatie (o.b.v. de Habitatrichtlijn is extern salderen een bestaande juridische optie). Dit is van maatschappelijk belang, en ook om een betrouwbare overheid te zijn. De andere alternatieven 'extern salderen binnen de gebiedsaanpak' en 'extern salderen met voorkeursrecht provincies' zijn juridisch en inhoudelijk veel complexer om in te voeren en invoering duurt veel langer: extern salderen met veehouderijen met dier- of fosfaatrechten kan dan pas over minimaal één à twee jaar, afhankelijk van het alternatief.

Aan alle alternatieven voor het openstellen van extern salderen met veehouderijen met productierechten kleven voor- en nadelen (zie bijlage). Zo ook aan de voorgestelde optie 'marktconform extern salderen'. Daarom wordt voorgesteld om dit vooralsnog voor één jaar mogelijk te maken, de openstelling dan te evalueren en op basis daarvan te besluiten over (aangepaste) voortzetting of stopzetting ('hand aan de kraan principe'). Overigens doen zich in Limburg thans geen problemen voor; extern salderen met veehouderijen met productierechten is daar sinds de beleidsregels van kracht werden mogelijk, maar er wordt nog niet of nauwelijks gebruik van gemaakt.

Op basis van bespreking in de Bestuurlijke Commissie Stikstof van 19 maart wordt nog een korte toets uitgevoerd naar de gestelde termijn van 1 jaar; het openstellen moet ook voor de overheden zijn doel kunnen dienen en daar moet de termijn bijpassen.

Ad. 2 Tref beheersmaatregelen om de risico's van marktconform extern salderen te ondervangen

Marktconform extern salderen zou kunnen leiden tot ongewenste leegstand en verloedering van achterblijvende lege stallen, omdat opkopende partijen enkel interesse hebben in de stikstofruimte

van veehouderijen. Een ander risico is prijsopdrijving, als saldonemers posities kopen en meer dan marktconform willen betalen voor stikstofruimte (speculatie); dat beïnvloedt de waarde van achterblijvende opstallen negatief en de prijsopdrijving raakt de provinciale opkoopregeling (minder mogelijk met hetzelfde geld) alsmede de agrarische sector (bedrijven die door willen). Ook fragmentatie van bedrijfsvoering is een risico: als een veehouderij een deel van de dierrechten verkoopt heeft dit bedrijf in principe een nieuwe vergunning nodig om de administratie op orde te houden, maar hoe hierop te handhaven? Beheersmaatregelen zijn nodig om deze nadelen/risico's te ondervangen:

- Leegstand en verloedering: dit risico is te ondervangen door een verplichte planologische regeling (sloop, herbestemming) voorwaardelijk te stellen. Dat kan juridisch gezien niet in de provinciale beleidsregels of Wnb vergunningen, omdat die enkel zien op het natuurbelang, maar wel via een privaatrechtelijke overeenkomst (tussen saldogever en saldonemer). Dit kost uitwerkingstijd. En heeft consequenties voor de handhaving in gevallen waarin partijen zich niet aan de overeenkomst houden. Ook dat moet worden uitgewerkt en opgenomen in een handreiking voor vergunningverleners/handhavers en eventueel een akkoord of convenant met betrokken sectoren waarin zij de planologische regeling via een privaatrechtelijke overeenkomst ondersteunen.
- Prijsopdrijving: dit risico wordt ondervangen door de openstelling voor vooralsnog slechts één jaar; dit ontmoedigt partijen om puur ter speculatie posities op te kopen voor latere verkoop. Dit risico is verder te ondervangen door het gelijktijdig openstellen van marktconform extern salderen en een provinciale opkoopregeling, waardoor de provincies tegelijk met marktpartijen kunnen instappen. Gelijktijdig kunnen instappen met marktpartijen is belangrijk om de voordelen van de provincies als opkopende partijen te kunnen verzilveren, waardoor de gebiedsaanpakken van de provincies naar verwachting ook succesvoller zullen zijn: de provincies zijn in beginsel aantrekkelijker als opkoper omdat zij een totaalpakket kunnen/zullen aanbieden en sociaal-economische afwegingen kunnen/zullen maken die breder gaan dan enkel de aankoop van stikstof. De provincies kunnen straks met de provinciale module van het stikstofregistratiesysteem bovendien op depositieniveau salderen in plaats van op emissieniveau, wat in het voordeel is van de (transitie van de) agrarische sector omdat er dan geen/minder stikstofruimte uit de agrarische sector 'weglekt' ¹.

10.2.g

- Fragmentatie van bedrijfsvoering: in de provinciale beleidsregels is al opgenomen dat voor het deel van de productierechten waarmee extern wordt gesaldeerd de vergunning wordt ingetrokken. Om het risico van fragmentatie te ondervangen zou in dezelfde handeling de nieuwe vergunning verleend moeten worden. Dus het verlenen van de vergunning aan de saldonemer en het verstrekken van een nieuwe aangepaste vergunning aan de saldogever als één handeling benaderen. Dit opnemen in de handreiking voor vergunningverleners.

Ad. 3 Advies Landsadvocaat

10.2.g

---

¹

10.2.g

Ad. 4 Inwerkingtreding per 1 mei 2020

Bij inwerkingtreding per 1 mei 2020 kan de openstelling van extern salderen met veehouderijen met productierechten worden afgestemd op andere ontwikkelingen. Hierboven is onder ad. 2 al gewezen op het belang om marktconform extern salderen en een provinciale opkoopregeling gelijktijdig van kracht te laten worden (gelijk speelveld; minder risico van prijsopdrijving door speculatie). Daarnaast zijn er meer onderwerpen waarvoor de provinciale beleidsregels moeten worden aangepast, zoals 'verleasing van stikstofruimte', en deze onderwerpen kunnen worden gebundeld tot één aanpassingsprocedure van de beleidsregels gericht op inwerkingtreding per 1 mei.

Ad. 5 Maak geen onderscheid tussen NH₃ en NO_x

Bij extern salderen met veehouderijen die beschikken over dier- of fosfaatrechten zou onderscheid kunnen worden gemaakt tussen NH₃ en NO_x en kunnen worden bepaald dat slechts een deel van de NH₃ mag worden omgezet in NO_x. Dit zou de agrarische sector (die vooral NH₃ uitstoot) beschermen tegen grootschalige opkoop van stikstofruimte door de industrie (die vooral NO_x uitstoot). Dit zou daarom een bestuurlijke keuze kunnen zijn. Die bestuurlijke keuze wordt thans niet gemaakt. Hiermee zou namelijk een situatie ontstaan waarbij ruimte binnen sectoren blijft en dit heeft aanzienlijke consequenties die breder zouden moeten worden afgewogen dan via een notitie over het openstellen van extern salderen. Verder is tot nu toe nooit onderscheid gemaakt tussen sectoren naar NH₃ en NO_x, bestaat daarover geen jurisprudentie en kleven er serieuze nadelen aan:

- Alle sectoren stoten in meer of mindere mate zowel NH₃ als NO_x uit: deze stoffen onderscheiden naar sectoren vraagt een andere modellering in AERIUS en brengt een complexe registratie met zich mee met hoge uitvoeringslasten (als een gewaarborgde registratie al snel realiseerbaar is).
- Het onderscheid is juridisch kwetsbaar: in de Awb is bepaald dat bestuursorganen hun bevoegdheden niet mogen gebruiken voor andere doelen dan waarvoor de bevoegdheid is verleend. De provinciale Wnb bevoegdheid betreft natuurbescherming en niet het beschermen van de agrarische sector, wat het primaire doel zou zijn om te kiezen voor het splitsen van NH₃ en NO_x.

Hier doen eventuele milieu-inhoudelijke en ecologische motieven voor splitsing niet aan af. Zo heeft de landbouwsector gewezen op verschillen in schadelijkheid van NH₃ en NO_x voor o.a. mens en natuur, maar deze zijn niet eenvoudig, evident en eenduidig te onderbouwen en zijn dus geen serieuze aanleiding om NH₃ en NO_x nu te splitsen en naar sectoren te onderscheiden. Gezien het voorgaande wordt bestuurlijk bovendien weinig gezien in het voorstel van het Landbouwcollectief om een NH₃ registratiesysteem ten behoeve van salderen als landbouwsector in eigen private hand te nemen, bekostigd door de overheid. Naast de voorkeur om NH₃ en NO_x niet te splitsen, stuit zo'n systeem met een private NH₃ bank op het juridische probleem van een extra (privaat) bevoegd gezag dat moet worden geregeld (via bijv. een algemeen verbindend verklaring door de minister van LNV) en de dubbele beroepsmogelijkheid die dit met zich meebrengt.

Ad. 6 Stuur aan op de uitwerking van overige sturingsinstrumenten

Rijk en provincies willen zo snel mogelijk bestaande en potentiële sturingsinstrumenten verder uitwerken, zoals specifiek een toekomstig voorkeursrecht provincies. Dit is met name belangrijk ter aanvulling van de provinciale gereedschapskist en als terugvaloptie voor een provinciale opkoopregeling, mocht die niet goed (genoeg) werken, dan wel het na een jaar terug dichtzetten van extern salderen met veehouderijen met productierechten.

Ad. 7 Communiceer de gekozen aanpak met de stakeholders.

De aanpak om extern salderen met veehouderijen met productierechten open te stellen zal direct na bestuurlijke besluitvorming worden gecommuniceerd met stakeholders vanuit in ieder geval de landbouw, de industrie, de bouw en natuurorganisaties. Uitgaande van het BO van 26 maart vindt de communicatie eind maart, begin april plaats. Dit gebeurt wat de provincies betreft per provincie afzonderlijk op basis van gezamenlijk afgesproken informatie zoals dit destijds met de provinciale beleidsregels is gedaan.

III. BIJLAGE: uitwerking alternatieven

1. Wat vooraf ging

Binnen de van kracht zijnde provinciale beleidsregels, is extern salderen met veehouderijbedrijven die op 4 oktober 2019 beschikten over dier- of fosfaatrechten vooralsnog niet mogelijk (m.u.v. Limburg). Dit openstellen is in de beleidsregels, op verzoek van het ministerie van LNV, gekoppeld aan het aanpassen van de Meststoffenwet (aanvankelijk voorzien per 1 februari 2020); daarmee zou het doorhalen van dier- en fosfaatrechten bij extern salderen worden geregeld. De provincies hebben in bestuurlijk overleg met de minister als voorwaarde gesteld, dat zij instrumenten moeten hebben om onwenselijke ontwikkelingen in het buitengebied te kunnen voorkomen. Daarbij werden onder andere genoemd:

- opkoop van stikstofruimte door de (kapitaalkrachtige) industrie, wat de ruimte voor ontwikkelingen in de veehouderij inperkt (o.a. de transitie naar biologisch en kringloop);
- opkoop van enkel de stikstofruimte van bedrijven, met als gevolg ongewenste leegstand en verloedering van achterblijvende lege stallen en bedrijfsgebouwen;
- minder effectieve en flexibele gebiedsaanpakken als niet de provincies vanuit het gebiedsbelang bedrijven opkopen, maar marktpartijen uitsluitend stikstofruimte.

De Meststoffenwet is niet aangepast per 1 februari 2020 en de minister gaat de wet ook niet meer aanpassen. De lijn van het kabinet in de Kamerbrief van 7 februari 2020 is als volgt:

- De provincies stellen extern salderen met veehouderijbedrijven op korte termijn onder nader met de provincies af te spreken randvoorwaarden open en honoreren vergunningaanvragen alleen als de provincie van oordeel is dat dit past binnen de gebiedsaanpak c.q. het lange-termijnperspectief van het N2000 gebied. De provincies hebben een sturende rol en kunnen op die manier het ongericht en ongewenst opkopen van bedrijven voorkomen.
- Het kabinet heeft besloten dat bij privaatrechtelijke aankoop van veehouderijbedrijven geen doorhaling van dier- en fosfaatrechten plaatsvindt (die blijven vrij verhandelbaar); dat gebeurt wel als de overheid veehouderijbedrijven aankoopt (rijk of provincie betaalt);
- Na het open stellen van extern salderen met veehouderijen worden in vervolgstappen bestaande en potentiële instrumenten om speculatiegedrag met grond, bedrijven en stikstofruimte te voorkomen verder uitgewerkt (expertsessies, inclusief juridische toets).

2. Verkenning alternatieven openstellen extern salderen met voor- en nadelen/risico's

Het maatschappelijk belang om extern salderen met veehouderijbedrijven mogelijk te maken is groot. Echter, onwenselijke ontwikkelingen in het buitengebied moeten zoveel mogelijk kunnen worden voorkomen. Ambtelijk zijn daarom een aantal alternatieven voor het openstellen van extern salderen met voor- en nadelen c.q. risico's verkend. Dit betreft:

- A. Extern salderen binnen de gebiedsaanpak (conform de Kamerbrief van 7 februari 2020).
- B. Marktconform extern salderen, in twee subvarianten:
  - a) zonder onderscheid tussen NH₃ en NO_x;

- b) met onderscheid tussen NH_3 en NO_x (dat wil zeggen: regelen dat slechts een bepaald percentage van de NH_3 stikstofruimte van een veehouderij - bijv. 50% - bij extern salderen mag worden omgezet in NO_x , teneinde de agrarische sector te beschermen tegen grootschalige opkoop van stikstofruimte door de industrie en stikstofruimte binnen de agrarische sector te behouden voor de noodzakelijke transitie (extensivering) van de sector).
- C. Extern salderen met een voorkeursrecht voor provincies (eerste recht van aankoop).

Het resultaat van de verkenning van (de voor- en nadelen/risico's van) deze drie alternatieven staat op de volgende pagina.

Alternatief	Voordelen	Nadelen / risico's
A. Extern salderen binnen de gebiedsaanpak	<ul style="list-style-type: none"> • Provincies aan het stuur. • Geen prijsopdrijvend effect. 	<ul style="list-style-type: none"> • Biedt privaatrechtelijk beperkt soelaas (extern salderen alleen mogelijk binnen dezelfde provincie en m.m.v. de provincie). • Er zijn geen (snelle) objectieve criteria in de gebiedsaanpakken waar vergunningverleners aanvragen aan kunnen toetsen. • Er is geen juridische titel om aanvragen te weigeren zonder een landelijke regeling die 1:1 salderen verbiedt met een koppeling naar de gebiedsaanpak. • Extern salderen kan niet op korte termijn. • Juridificering gebiedsaanpakken. • Maatschappelijke en bestuurlijke onrust, omdat extern salderen via de beleidsregels mogelijk is maar er langere tijd geen uitvoering plaatsvindt.
B. Marktconform extern salderen Subvariant a): zonder onderscheid NH ₃ - NOx	<ul style="list-style-type: none"> • Extern salderen op korte termijn mogelijk en eenvoudig (spel van vraag en aanbod). • Conform eerder verwachtingenmanagement stakeholders: extern salderen o.b.v. de in december gepubliceerde beleidsregels als een besluit over het doorhalen van dier- en fosfaatrechten is genomen. • In lijn met het feit dat er tot op heden nooit een onderscheid is gemaakt tussen NH₃ en NOx en de Raad van State zich hier ook niet over heeft uitgesproken c.q. er geen jurisprudentie over bestaat. • Monitoring en het evt. terug dichtzetten van extern salderen voor nieuwe gevallen door aanpassing van de beleidsregels mogelijk. • Inzet bestaande instrumenten: voorkeursrecht grondaankoop, Wet inrichting landelijk gebied, bedrijfsverplaatsing, opkoop bedrijven, bestemmingswijziging. 	<ul style="list-style-type: none"> • Risico van ongewenste leegstand en verloedering van achtergebleven stallen. • Prijsopdrijvend effect en kapitaalkrachtige partijen kunnen makkelijker aankopen dan minder kapitaalkrachtige partijen. • Fragmentatie van bedrijfsvoering als een gemengd bedrijf een bepaald soort dierrechten verkoopt en het resterende deel van het bedrijf behoudt/voortzet: hoe handhaven op een nieuwe vergunning in deze gevallen?
B. Marktconform extern salderen Subvariant b): met onderscheid NH ₃ - NOx	<ul style="list-style-type: none"> • Minder prijsopdrijving dan bij subvariant a) van marktconform extern salderen. • Behoud van een zekere stikstofruimte voor de (noodzakelijke transitie in de) agrarische sector. • Enige provinciale invloed op de verdeling van schaarse stikstofruimte (agrarische sector versus overige sectoren). 	<ul style="list-style-type: none"> • Risico van ongewenste leegstand en verloedering van achtergebleven stallen. • De stikstofrechten van stoppende agrariërs zijn minder waard. • Inefficiënte praktijk: alle sectoren stoten in meer of mindere mate zowel NH₃ als NOx uit: deze stoffen onderscheiden brengt daarom een complexe registratie met zich mee met hoge uitvoeringslasten (als een gewaarborgde registratie al - op korte termijn - realiseerbaar is). • Minder flexibiliteit; voor sectoren die ook stikstofruimte nodig hebben, zoals de bouw en de industrie, is er minder ruimte dan mogelijk (ze gaan de facto op slot). • Juridisch kwetsbaar: in de Awb is bepaald dat bestuursorganen hun bevoegdheden niet mogen gebruiken voor andere doelen dan waarvoor de bevoegdheid is verleend. De Wnb bevoegdheid betreft natuurbescherming en niet het beschermen van de agrarische sector, wat feitelijk het doel is van het onderscheid tussen NH₃ en NOx.
C. Extern salderen met voorkeursrecht provincies (recht van eerste aankoop)	<ul style="list-style-type: none"> • Speculatieve grondaankopen door derden voorkomen (provincie kan als eerste verwerven, evt. toe te spitsen op een zone (van bijv. 1 kilometer) direct grenzend aan N2000 gebieden). 	<ul style="list-style-type: none"> • Extern salderen niet snel mogelijk, omdat de Wet voorkeursrecht moet worden aangepast en ro-instrumenten moeten worden ingezet, er is namelijk een geschikte bestemming nodig om een voorkeursrecht te kunnen vestigen (1 à 2 jaar doorlooptijd). • Niet snel mogelijk omdat uitgezocht moet worden welke percelen aangewezen worden; dit zal eigenlijk pas in de gebiedsaanpak duidelijk worden. • Maatschappelijke en bestuurlijke onrust, omdat extern salderen via de beleidsregels mogelijk is maar er langere tijd geen uitvoering plaatsvindt.

Oplegger notitie Verleasen

Voor de BC van 19 maart is een notitie opgesteld met een tekstvoorstel voor een definitie en een artikel 'verleasen' in de provinciale beleidsregels intern en extern salderen. Met het oog op concluderende bespreking in het BO op 26 maart is de BC hierbij verzocht in te stemmen met onder meer de in de notitie opgenomen definitie van het artikel 'verleasen', de beoogde inwerkingtredingsdatum 1 mei 2020 en een evaluatie van de beoordelingspunten na een jaar. Deze instemming wordt ondersteund door advies van de Landsadvocaat. De opmerking van de Landsadvocaat over benodigde acties ten aanzien van de saldogever (diens vergunning ook aanpassen, zodat direct toezicht op de saldogever mogelijk wordt) wordt nog op uitvoeringsaspecten bekeken.

Bespreekpunten:

- Bespreken van het voornemen van provincies om:
  - o per 1 mei 2020 verleasen open te stellen,
  - o de beleidsregels hierop aan te passen,
  - o na één jaar te evalueren en op basis daarvan besluiten over (aangepaste) voortzetting of stopzetting.
- Dit voorstel zal per provincie met de betreffende stakeholders worden besproken.

Vervolgproces

De GS-en moeten ten aanzien van extern salderen en verleasen te zijner tijd nog een besluit nemen over de specifieke aanpassing van hun eigen beleidsregels i.c. voorafgaand aan publicatie door hun provincies de gewijzigde beleidsregels moeten vaststellen. Het betreft dus nu een principebesluit om verleasen per 1 mei open te stellen en de in de beslisnotitie opgenomen definitie van 'verleasen' en de artikeltekst om verleasen in de beleidsregels te regelen als uitgangspunt voor de daadwerkelijke aanpassing van de provinciale beleidsregels te accepteren. Ten behoeve van de besluitvorming voor 1/5 wordt een aantal (uitvoerings)zaken nader uitgewerkt; onder meer de consequenties van het advies van de landsadvocaat om de vergunning van de saldogever aan te passen.

Beslispunt voor het BO:

Opnemen van de definitie van 'verleasen' in artikel 1 (begripsbepalingen) en een aanvullend artikel 6a 'verleasen' in de provinciale beleidsregels intern en extern salderen (artikel 6 van de provinciale beleidsregels gaat over extern salderen) en de regeling na één jaar evalueren en op basis daarvan besluiten over (aangepaste) voortzetting of stopzetting.

Notitie verleasen (en hoe dit te regelen via de provinciale beleidsregels)

I. Status

- Ter vaststelling in de BC Stikstof van 19 maart, ter voorbereiding van het BO van 26 maart 2020.
- Opgesteld n.a.v. het BO van 19 februari, verdere uitwerking door de provincies i.o.m. DG Stikstof en bespreking in de AC Stikstof van 12 maart.

II. Beslispunt BC Stikstof

- Instemmen met het tekstvoorstel voor een definitie van 'verleasen' in artikel 1 (begripsbepalingen) en een aanvullend artikel 6a 'verleasen' in de provinciale beleidsregels intern en extern salderen (artikel 6 van de provinciale beleidsregels gaat over extern salderen).

III. Tekstvoorstel voor een definitie en een artikel 'verleasen' in de beleidsregels

Artikel 1 Begripsbepalingen

In deze regeling wordt verstaan onder:

- Verleasen: extern salderen waarbij de feitelijk gerealiseerde capaciteit (of een deel daarvan) van de saldogevende activiteit tijdelijk aantoonbaar buiten gebruik wordt gesteld ten behoeve van een tijdelijke saldo ontvangende activiteit.

Artikel 6a Verleasen

1. Gedeputeerde Staten toetsen een aanvraag waarin gebruik wordt gemaakt van verleasen aan het bepaalde in artikel 6, met uitzondering van het eerste, achtste en twaalfde lid.
2. Er bestaat een directe samenhang tussen verleasen en de verlening van de natuurvergunning voor de saldo ontvangende activiteit.
3. Gedeputeerde Staten geven alleen een toestemming met gebruikmaking van verleasen als bij de aanvraag een verleasingscontract is overlegd waarin de saldogever stelt zijn te verleasen activiteit aantoonbaar tijdelijk buiten gebruik te stellen gedurende het tijdvak dat de natuurvergunning in gebruik is.
4. Gedeputeerde Staten nemen in een natuurvergunning het voorschrift op dat de activiteit mag worden uitgevoerd indien en voor zover de saldogevende activiteit aantoonbaar buiten gebruik is gesteld.
5. Gedeputeerde Staten nemen het voorschrift op dat de activiteit gedurende x weken mag plaatsvinden binnen de geldingsduur van de vergunning en dat de start en beëindiging van deze periode moet worden gemeld aan GS.
6. Gedeputeerde Staten nemen het voorschrift op dat de vergunning niet eerder in gebruik mag worden genomen dan nadat bij het bevoegd gezag is gemeld dat de activiteit bij de saldogever is gestaakt.

IV. Toelichting tekstvoorstel

In het BO van 19 februari is afgesproken om het verleasen van stikstofruimte onder voorwaarden mogelijk te maken, via aanvulling van de provinciale beleidsregels intern en extern salderen. Daarna is verkend hoe dit concreet in de beleidsregels kan worden geregeld. Ter toelichting op het onder III. gedane tekstvoorstel het volgende:

Artikel 1 Begripsbepalingen

De definitie maakt duidelijk dat het verleasen van stikstofruimte alleen mogelijk is ten behoeve van activiteiten die tijdelijk stikstofruimte nodig hebben. Wat kan worden verstaan onder een ‘tijdelijke saldo ontvangende activiteit’ wordt opgenomen in de toelichting op de beleidsregels en komt neer op projecten die tijdelijk en beperkt – met name in de aanlegfase – stikstofdepositie veroorzaken. Hierbij zullen een aantal illustratieve voorbeelden worden genoemd.

Artikel 6a, lid 1

In artikel 6 van de bestaande beleidsregels is voor extern salderen al geregeld dat uitgegaan wordt van de feitelijk gerealiseerde capaciteit en dat hiervan maximaal 70% mag worden ingezet voor nieuwe activiteiten. Voor verleasen gelden deze voorwaarden ook en deze voorwaarden worden via lid 1 voor verleasen van overeenkomstige toepassing verklaard. Met uitzondering van de leden die niet voor verleasen van toepassing (hoeven te) zijn:

- het eerste lid: wat hier geregeld is voor extern salderen wordt voor verleasen geregeld in artikel 6a, lid 2.
- het achtste lid: intrekken niet gerealiseerde capaciteit; dit geldt uitsluitend voor extern salderen en niet voor verleasen.
- het twaalfde lid: niet extern salderen indien dierrechten aanwezig zijn.

Verleasen wordt op deze manier mogelijk voor veehouderijbedrijven als saldogever, maar ook voor andere bedrijven/projecten met onbenutte stikstofruimte binnen de feitelijk gerealiseerde capaciteit. Hier wordt geen onderscheid in gemaakt. In de oorsprong van de stikstofdepositie maakt de Wnb geen onderscheid en daarom biedt de Wet natuurbescherming (Wnb) ook geen grondslag voor dit onderscheid.

Artikel 6a, lid 2 en lid 3 (in combinatie)

De directe samenhang die wordt verlangd in lid 2 komt vast te staan met het verleasingscontract dat wordt geëist in lid 3. Via lid 3 wordt geregeld dat een saldogever alleen het saldo van een activiteit kan inzetten die ook feitelijk legaal zou kunnen plaatsvinden in dat tijdvak, door te eisen dat de saldogevende activiteit aantoonbaar buiten gebruik is gesteld gedurende de tijd dat de saldonemer van de vergunning gebruik maakt.

Artikel 6a, lid 3, lid 4 en lid 6 (in combinatie)

In lid 4 wordt bedoeld op de natuurvergunning van de saldonemer; daarin wordt opgenomen dat de saldonemer zijn activiteit uitsluitend mag uitvoeren als de saldogevende activiteit aantoonbaar buiten gebruik is gesteld. De combinatie van lid 4 met lid 6 betekent de facto dat de saldonemer wordt aangesproken op het buiten gebruik gesteld zijn van de saldogevende activiteit gedurende de tijd dat de saldonemer hiervan gebruik maakt: de saldonemer mag het saldo niet eerder gebruiken dan nadat bij het bevoegd gezag is gemeld dat de corresponderende activiteit bij de saldogever is gestaakt (lid 6); voor de borging wordt via lid 3 aanvullend een bij de vergunningaanvraag te

overleggen leasecontract verlangd, waarin het staken van de saldogevende activiteit privaatrechtelijk wordt geregeld. De saldonemer heeft zodoende de mogelijkheid om de saldogever hierop aan te spreken. Omdat het hier gaat om een stikstofdepositierelevant item, kan dit als indieningsvereiste worden gehanteerd (hiervoor kan een format worden gemaakt). Overigens zit hier een juridisch risico: toezicht op het buiten gebruik gesteld zijn van de activiteit van de saldogever via de saldonemer is voor het bevoegd gezag geen gemakkelijke procedure.

10.2.g

Artikel 6a, lid 5

Vaak is de termijn van een tijdelijk project vooraf lastig in te schatten, doordat door verschillende oorzaken een project later kan starten dan gepland. Het is noodzakelijk dat de tijdelijke buiten-gebruikstelling ook dan tegelijk plaatsvindt. Lid 5 regelt dit: in de tijdelijke vergunning van de saldonemer wordt aangegeven voor welk tijdvak de vergunning geldt met flexibele schuifruimte als het project later start, geborgd met een startmelding en een gereed melding door de saldonemer.

Nadelen van de gekozen werkwijze volgens lid 5 zijn dat toezicht ad-hoc moet plaatsvinden en dat als er geen melding wordt ingediend toezicht en handhaving bestuursrechtelijk niet kunnen plaatsvinden. Een alternatief is het verstrekken van een tijdelijke vergunning met een strakke periode, waarbij een nieuwe vergunning moet worden gevraagd op het moment dat een project uitloopt. Dit heeft als voordeel dat er een duidelijk moment van toezicht is. Het nadeel is echter dat steeds een nieuwe vergunning moet worden aangevraagd met alle administratieve en uitvoeringslasten van dien voor de markt en het bevoegd gezag. Daarom is gekozen voor de huidige werkwijze met een startmelding en een gereed melding.

V. Aard van de regeling, inwerkingtreding en evaluatie

Aard van de regeling: tijdelijk of permanent?

In het BO op 19 februari is niet duidelijk afgesproken of de verleasingsregeling tijdelijk (bijvoorbeeld voor 2 of 3 jaar) dan wel structureel van kracht wordt. In het tekstvoorstel voor een verleasings-artikel in de provinciale beleidsregels is geen termijn (van 2 of 3 jaar opgenomen). De reden hiervoor is dat de verleasingsregeling eigenlijk automatisch een tijdelijk karakter heeft, want:

- de provinciale beleidsregels intern en extern salderen (waarin de verleasingsregeling wordt opgenomen) zijn tijdelijk van karakter, gelet op de in ontwikkeling zijnde lange termijn aanpak van het stikstofvraagstuk.
- bestuurlijk is afgesproken om de verleasingsregeling na een jaar (of zoveel eerder als nodig is) te evalueren, waarna op basis van de evaluatieresultaten wordt besloten om de regeling (al dan niet gewijzigd) voort te zetten of te stoppen.
- als projecten met tijdelijke uitstoot mogelijk worden op basis van een nieuwe drempelwaarde, vervalt de noodzaak van de verleasingsregeling en kan die regeling worden ingetrokken.

Om de verwachtingen goed te managen, zal in de communicatie over de verleasingsregeling het (automatisch) tijdelijke karakter van de regeling duidelijk worden vermeld (met name vanwege de bestuurlijk afgesproken evaluatie na een jaar).

Verwachte inwerkingtreding: 1 mei 2020

Bij positieve besluitvorming in maart, kan april worden benut voor de vereiste uitwerking waarna de verleasingsregeling via de daartoe aangepaste beleidsregels naar verwachting per 1 mei 2020 in werking kan treden. Besluitvorming over voorstellen voor aangepaste beleidsregels loopt via de colleges van GS van de provincies.

Evaluatie na een jaar: mei/juni 2021

In het BO van 19 februari is afgesproken de regeling voor verleasing van stikstofruimte na een jaar te evalueren. Bij inwerkingtreding per 1 mei 2020 zal evaluatie derhalve plaatsvinden in mei/juni 2021.

Op voorhand worden de volgende beoordelingspunten voor de evaluatie voorgesteld:

1. De mate waarin van de regeling gebruik wordt gemaakt.
2. Een typering van de saldogevers en de saldonemers.
3. De uitvoerbaarheid van de regeling voor saldogevers, saldonemers en de bevoegde overheden.
4. De handhaafbaarheid van de regeling door het bevoegd gezag.
5. De effectiviteit van de regeling, d.w.z. de mate waarin het met de regeling beoogde doel wordt bereikt (activiteiten die tijdelijk en beperkt depositie veroorzaken faciliteren).
6. De efficiency van de regeling, d.w.z. de moeite die saldogevers, saldonemers en de bevoegde overheden moeten doen om de regeling uit te voeren vergeleken met de opbrengst van de regeling.
7. Neveneffecten van de regeling, zowel positief als negatief.
8. Aanbevolen aanpassingen van de regeling uit het oogpunt van uitvoerbaarheid, handhaafbaarheid, effectiviteit of efficiency
9. Motieven om de regeling te continueren dan wel stop te zetten.
10. Een advies op basis van voorgaande punten om de regeling – al dan niet in aangepaste vorm – voort te zetten dan wel gemotiveerd stop te zetten.

Bijlage 6. Actualisatie doelensysteem Natura 2000 – fase 2**Doel: Ter conclusie - hamerstuk****Voorstel aan het bestuurlijk overleg:**

- Kennis te nemen voorgestelde aanpak voor het vervolg van de actualisatie van de doelensystematiek voor Natura 2000.
- In te stemmen met de gemaakte keuze voor de aanpak, waarbij de focus ligt op de politieke urgentie (met name toezeggingen in het kader van de stikstofaanpak).

Toelichting

LNV werkt samen met provincies en RWS aan de actualisatie van het Natura 2000-doelensysteem. In het BO van 19 februari is het resultaat van de eerste fase aan de orde geweest. Het adviesrapport wordt naar verwachting voor 26 maart naar de Tweede Kamer verstuurd. Daarmee is fase 1 afgerond. Onderstaand voorstel gaat over fase 2.

Nu wordt gestart aan het vervolg (fase 2), waarin het advies verder wordt uitgewerkt. Hiervoor het vervolg van de actualisatie zijn verschillende scenario's besproken in het Directeurenoverleg Natura 2000 van 24 februari. Gekozen is voor de optie om de actualisatie nu te richten op het kunnen beantwoorden aan politiek urgente kwesties. Het BO wordt gevraagd deze insteek te accorderen.

Het vervolg van de actualisatie bestaat uit het uitwerken van de verschillende voorstellen voor wijzigingen in het Natura 2000-doelensysteem, en daarvoor de ecologische en juridische basis leggen (inhoudelijke onderbouwingen). De focus op politieke urgentie betekent dat dit vervolg met name wordt gericht op het ontwikkelen van een beleidskader voor doelwijzigingen, zodat vragen zoals rondom doelen die moeilijk haalbaar blijken snel kunnen worden beantwoord.

Andere scenario's die zijn overwogen hadden betrekking op een meer verdiepende aanpak (grondiger uitdiepen van juridische en ecologische vragen via uitbesteding) of het adresseren van meer fundamentele kwesties (bijvoorbeeld rondom definities van habitattypen). Daar is nu niet voor gekozen.

TER ACHTERGRONDINFORMATIE

T.b.v. Bestuurlijk overleg 26-03-2020

Programma DG Stikstof

Auteur

10.2.e

T 070 10.2.e

10.2.e

@minlnv.nl

Datum

16 maart 2020

Kenmerk

DGS / 20064761

nota

Voorstellen voor verdere verkenning ruimte voor
toestemmingsverlening en drempelwaarden

Kopie aan

Bijlage(n)

Geachte voorzitter en leden van het Bestuurlijk Overleg,

Met deze notitie wordt u geïnformeerd over het onderzoek van een externe werkgroep van specialisten over verschillende varianten van drempelwaarden. Naar aanleiding van dit onderzoek is in januari een stakeholderbijeenkomst georganiseerd waarvan de input is meegenomen in het rapport en deze notitie. Het rapport is vorige week afgerond en wordt op een nader te bepalen datum gepubliceerd. In deze notitie doen we een voorstel van hoe verder te gaan met de aanbevelingen van de werkgroep over drempelwaarden.

Om tot de besluitvorming over een structurele aanpak (en daarmee eventuele drempelwaarden) alvast ruimte te kunnen creëren voor toestemmingverlening voor kleine en tijdelijke/eenmalige deposities, worden er in deze notitie ook voorstellen gedaan voor aanvullende manieren waarop dit (naast al bestaande manieren zoals salderen en het nog nader uit te werken concept van verleasen) mogelijk kan worden gemaakt.

Het kabinet heeft in de brief van 16 december aangegeven te kiezen voor een regionale drempelwaarde en te verkennen of en wanneer met een regionale drempelwaarde gewerkt kan worden. Hiertoe doen we in deze notitie ook een voorstel.

In de bijlages treft u 1) een overzicht van de planning voor verdere voorbereiding en besluitvorming wat betreft toestemmingsverlening en 2) de verschillende varianten van drempelwaarden uit het onderzoek van de werkgroep.

Voorstellen

Voorstellen voor verkenning van- en besluitvorming over drempelwaarden:

1. Aanbeveling is pas de invoering van een generieke drempelwaarde te overwegen als besluitvorming over de structurele aanpak heeft plaatsgevonden.
2. Aanbeveling is om tot die tijd wel deze drempelwaarden verder te verkennen en met name de ecologische en juridische onderbouwing ervan verder uit te werken, dit zodat invoering van een mogelijke drempelwaarde snel na besluitvorming over de structurele aanpak mogelijk is.

Voorstellen voor verkenning van en besluitvorming over korte termijn toestemmingverlening:

1. Verder uit te werken hoe een afgebakende toestemmingsverlening van kleine, al dan niet tijdelijke, deposities kan worden vormgegeven.
2. In de verkenning en daaropvolgende vuistregels/handreikingen de juridische risico's en randvoorwaarden benoemen.
3. Te verkennen of een dergelijke werkwijze ook op regionaal niveau kan worden uitwerkt en ingevoerd.

Voorstellen voor verkenning van en besluitvorming over regionale drempelwaarden:

1. Verder uit te werken hoe een afgebakende toestemmingsverlening van kleine, al dan niet tijdelijke, deposities kan worden vormgegeven.
2. In de verkenning en daaropvolgende vuistregels/handreikingen de juridische risico's en randvoorwaarden benoemen.
3. Te verkennen of een dergelijke werkwijze ook op regionaal niveau kan worden uitwerkt en ingevoerd.

Toelichting

Veel maatschappelijke en economische actoren vragen om een vereenvoudiging van het traject van toestemmingverlening voor projecten met kleine, al dan niet tijdelijke, deposities. De huidige verplichting van een 'passende beoordeling' – als significante negatieve effecten niet op voorhand uitgesloten kunnen worden – om toestemming te krijgen en de (administratieve) lasten die hier uit voortkomen wordt gezien als disproportioneel.

De wens is om een vrijstelling van een (mogelijke) vergunningplicht te kunnen geven voor dit soort activiteiten. In het kader hiervan is er een onderzoek geweest naar mogelijke drempelwaarden.

1. Voorstellen voor drempelwaarden

De werkgroep stelt dat alle vijf de varianten van drempelwaarden (bijlage 2) in theorie bruikbaar zijn om activiteiten die slechts leiden tot een beperkte depositie toe te staan onder de per variant beschreven voorwaarden. Vanwege de juridische en ecologische onzekerheden bevelen zij – tezamen met de stakeholders – aan om deze vormen van versimpelde toestemmingverlening op de korte termijn alleen zeer specifiek toe te passen, m.a.w. alleen voor bepaalde typen activiteiten, en pas breder toe te passen wanneer besluitvorming over een structurele aanpak, die waarborgt dat de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden worden behaald d.m.v. een geloofwaardig en effectief pakket aan maatregelen, heeft plaatsgevonden.

Het kabinet heeft in de voortgangsbrief uit december 2019 aangegeven dat het, op basis van het advies van de Raad van State, niet kiest voor een generieke of sectorale drempelwaarde. Dat zou op dit moment een ongerichte of disproportionele inzet van maatregelen vragen. Wel heeft het kabinet aangegeven te kiezen voor een regionale drempelwaarde en dat het de mogelijkheden zal verkennen of en wanneer met een regionale drempelwaarde gewerkt kan worden. Echter zal ook in dit geval gelden dat, voor welke vorm of optie gekozen wordt, de borging van maatregelen voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen randvoorwaardelijk is.

Ondanks dat het generiek toepassen van drempelwaarden op dit moment onhaalbaar wordt geacht, zien we op basis van de aanbevelingen van de werkgroep en stakeholders de volgende mogelijkheden in een kleinschalige toepassing van variant 2 en 4.

Voorgestelde besluiten:

1. Aanbeveling is pas de invoering van een generieke drempelwaarde te overwegen als besluitvorming over de structurele aanpak heeft plaatsgevonden en er voldoende stikstofruimte gerealiseerd kan worden.
2. Aanbeveling is om tot die tijd wel deze drempelwaarden verder te verkennen en met name de ecologische en juridische onderbouwing ervan verder uit te werken, dit zodat invoering van een mogelijke drempelwaarde snel na besluitvorming over de structurele aanpak mogelijk is.

I) Voorstellen voor varianten voor toestemmingverlening die op relatief korte termijn kunnen worden ingevoerd

a. Voorstel 1 (gebaseerd op drempelwaarde variant 2 uit het onderzoek): Programmatische aanpak voor duurzame energieprojecten.

De werkgroep en de stakeholders zagen goede mogelijkheden om het instrument van de passende maatregel uit de Habitatrichtlijn (HRL) in te zetten in een programmatische aanpak voor activiteiten die erop zijn gericht om de reductiedoelstellingen te halen. Hierbij worden activiteiten gebundeld en vervolgens op programmaniveau beoordeeld en onderbouwd, waarmee een snelle oplossing geboden wordt voor individuele projecten die op deze onderbouwing kunnen leunen. Er moet verder worden onderzocht of dit ook past bij de doelstellingen van art. 6, lid 2, HRL. Het appelleert in ieder geval aan het in de maatschappij levende (rechts)gevoel dat het merkwaardig zou zijn als de HRL in de weg staat aan ontwikkelingen die wezenlijke voordelen voor mens, milieu en natuur opleveren.

Het advies van zowel de werkgroep als de stakeholders is om te bezien of dit instrument ingezet kan worden om de transitie naar emissieloze hernieuwbare energie mogelijk te maken, m.a.w. om een programmatische aanpak voor duurzame energieprojecten op te zetten. Binnen een programmatische aanpak zouden diverse duurzaamheidsprojecten, gericht op emissiereductie kunnen worden gebundeld in een programma. Dit programma kan vervolgens als passende maatregel worden ingezet; je zet de benodigde stikstofruimte voor de bouw van nieuwe duurzaamheidsprojecten af tegenover andere activiteiten die al zijn vergund en die met deze projecten minder depositie veroorzaken cq stopgezet

gaan worden, bijvoorbeeld energieproductie van een windmolenpark vervangt die van een kolencentrale.

Het kabinet heeft al eerder het besluit genomen de mogelijkheden hiervan te verkennen. Daaropvolgend is EZK bezig geweest met de verdere verkenning en uitwerking van een dergelijk programma. EZK heeft aangegeven dat het juridisch erg lastig is om een goede onderbouwing rond te krijgen voor duurzame energieprojecten met tijdelijke uitstoot die op termijn zorgen voor een daling van de inzet van conventioneel opgewekte energie. De HRL stelt dat een passende maatregel moet bijdragen aan natuurherstel. Energieprojecten hebben niet als primair doel om de kwaliteit van natuur te verbeteren. Ook kan afname van fossiele emissies in juridische zin niet rechtstreeks worden gekoppeld aan duurzame energieprojecten. Het gunstige effect op natuurkwaliteit is dus juridisch gesproken lastig te borgen. Naast de redenering van een 'passende maatregel' lijkt de redenering 'uitgesteld intern salderen'¹ juridisch kansrijker, ook omdat je er kleiner mee kan beginnen. EZK stelt nu een offerteverzoek op voor een grondige juridische en ecologische analyse en advies. De verwachting is dat hiermee voor de zomer duidelijkheid ontstaat over de mogelijkheid om een programma te kunnen opstellen, en over de juridische risico's voor besluiten over projecten onder dit programma. Als dit leidt tot een 'go' zal het programma na de zomer worden vormgegeven.

Om de juridische houdbaarheid en maatschappelijk draagvlak voor dit programma te versterken is de afbakening van het typen projecten wat onder een dergelijk programma gaat vallen van belang. Er zal daarom alvorens het programma geïmplementeerd wordt bepaald moeten worden of projecten als CO₂-opslag of biomassa buiten de scope vallen. Nadat meer ervaring is opgedaan met deze variant kan in latere instantie worden onderzocht of het toepassingsbereik kan worden uitgebreid.

Indien de beoordeling van het programma als niet passend wordt gekwalificeerd kan worden gezien of een programmatische aanpak van de ADC-toets uitkomst biedt. Voor projecten die op korte termijn een vergunningstraject willen starten is het raadzaam om te kijken of een oplossing op maat voor het project gevonden kan worden. Extern salderen kan wellicht mogelijkheden geven. Vooruitlopend op invulling van de randvoorwaarden voor 'verleasen' is het voor projecten met tijdelijke uitstoot goed om alvast met het betreffende bevoegde gezag de opties door te spreken.

---

¹ Wordt ook besproken in de notitie 'lijnen voor vergunningverlening' ofwel één van de 'mandjes' uit de voorgestelde 'mandjesaanpak'.

b. Voorstel 2 (gebaseerd op drempelwaarde variant 4 van het onderzoek): ruimte voor toestemmingverlening voor tijdelijke en eenmalige kleine deposities.

De werkgroep komt op basis van objectieve gegevens tot de conclusie dat tijdelijke en eenmalige kleine deposities van in totaal maximaal 0,5 mol N/ha niet een significant negatief effect op Natura 2000-gebieden kunnen hebben. Deze deposities zijn derhalve niet vergunningplichtig. In de huidige praktijk wordt hier echter (nog) geen eenduidige toepassing aan gegeven. Er is nog geen jurisprudentie die deze interpretatie bevestigt. Er heerst daarom veel onzekerheid over wat nu wel of niet is toegestaan of houdbaar is in een eventuele procedure. De werkgroep stelt dat dit ondervangen kan worden door de mogelijkheid van het hanteren van een drempelwaarde voor eenmalige kleine deposities met de bijbehorende onderbouwing neer te leggen in (bijvoorbeeld) een handreiking voor initiatiefnemers en bevoegde gezagen.

Het voorstel² van LNV als bevoegd gezag – in afstemming met IenW, EZK, BZK en Defensie – is om op korte termijn een aantal interne vuistregels op te stellen voor kleine en tijdelijke deposities van mobiele werktuigen en ander materieel, die worden gebruikt in de aanlegfase van projecten. De redenering is dat deze bronnen niet leiden tot toename van stikstofemissies in Nederland: het zijn bestaande bronnen die al onderdeel zijn van de nationale stikstofdeken en meegenomen zijn in de achtergronddepositie. Het gebruik op een nieuwe locatie geeft een minieme lokale depositieverhoging, die geen significant negatief effect kan hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van stikstofgevoelige habitats, ook niet in combinatie met andere initiatieven. Hierbij is het advies een drempelwaarde van 0,05 mol/ha/jaar voor de duur van maximaal 2 jaar te hanteren – deze grenswaarde is aanzienlijk lager dan wat door de werkgroep al als juridisch en ecologisch houdbaar wordt geacht. We beginnen als eerste stap met interne vuistregels voor tijdelijke deposities onder de drempelwaarde van 0,05 mol/ha/jr voor de duur van maximaal 2 jaar. Ondanks dat deze variant juridisch en ecologische verdedigbaar wordt geacht, is het namelijk niet risicoloos. Daarom wordt geadviseerd om op de korte termijn hier klein en gefaseerd mee te beginnen. Onze aanbeveling is om deze variant op de korte termijn tot het

---

² Voorstel uit notitie 'lijnen voor vergunningverlening' ofwel één van de 'mandjes' uit de voorgestelde 'mandjesaanpak'.

voorstel van LNV en IenW te beperken en zo ervaring op te doen en jurisprudentie op te bouwen. De vuistregels worden door IenW een LNV als bevoegd gezag opgesteld ten behoeve van Rijksbrede activiteiten. Besluitvorming hierover is voorzien in de MCSP van 10 maart.

Provincies kunnen de voorgestelde werkwijze van het Rijk ook verkennen en bespreken. In april wordt besproken in het BO of provincies de lijn van het Rijk willen overnemen. Provincies zouden waar gewenst ondersteuning kunnen krijgen bij de toepassing van deze variant, bijvoorbeeld door middel van een handreiking voor kleine eenmalige of tijdelijke deposities.

Na besluitvorming over de structurele aanpak kan bijstelling plaatsvinden over zowel het toepassingsbereik als de hoogte van deze ruimte voor toestemmingverlening. Hieruit kan uiteindelijk ook een generieke of regionale drempelwaarde volgen voor kleine en tijdelijke/eenmalige deposities, die de 0,5 mol N/ha zoals voorgesteld door de werkgroep benaderd. In het algemeen leidt deze aanpak van toestemmingverlening voor kleine deposities tot een prikkelwerking – projectontwikkelaars zullen hiermee gestimuleerd worden om op stikstofarmere manieren te werk te gaan om zo onder deze grenswaarde te blijven.

Voorgestelde besluiten:

1. Verder uit te werken hoe een afgebakende toestemmingsverlening van eenmalige en tijdelijke kleine deposities kan worden vormgegeven.
2. In de verkenning en daaropvolgende vuistregels/handreikingen de juridische risico's en randvoorwaarden benoemen.
3. Te verkennen of een dergelijke werkwijze ook op regionaal niveau kan worden uitwerkt en ingevoerd.

II) Nadere verkenning voor invoering regionale drempelwaarde

In de kamerbrief van 16 december geeft het kabinet aan, mede naar aanleiding van de gevraagde voorlichting van de Raad van State die stelt dat een drempelwaarde bij voorkeur regionaal wordt vormgegeven, niet te kiezen voor een generieke en/of sectorale drempelwaarde. Dit zou op dit moment een disproportionele en ongerichte inzet van maatregelen vragen. Ter illustratie: een generieke, landelijke drempelwaarde van 0,5 mol/ha/jaar vraagt een inzet van bronmaatregelen met een effect van 16,5 tot max 57,2 mol/ha/jaar. Het kabinet kiest wel voor de mogelijkheid van de introductie van een regionale drempelwaarde. Hiervoor is het eerst nodig 'stikstofruimte' te creëren. Hiervoor

zal het Rijk in samenwerking met provincies op zoek gaan naar hoe die ruimte gerealiseerd kan worden. Of en wanneer met een regionale drempelwaarde gewerkt kan worden, is sterk afhankelijk van een zorgvuldig proces in de regio en op welke termijn bronmaatregelen geregeld zijn. Het Rijk zet in om samen met provincies voortvarend te zoeken naar mogelijkheden hiervoor en ook samen afspraken te maken over de verdeling van ruimte voor nationale en regionale projecten.

Per gebied zijn er grote verschillen met betrekking tot overschrijding van de stikstofdepositie, de hoogte van de eventueel bestaande of te creëren ontwikkelingsruimte en de wensen om deze ruimte te benutten. Dit betekent dat per regio een afweging gemaakt moet worden of het wenselijk of mogelijk is om op termijn de beschikbare ontwikkelruimte te gebruiken voor een drempelwaarde. Daarbij gelden in ieder geval de volgende overwegingen:

- 1) Zolang er schaarste is aan ontwikkelingsruimte, is het gebruik van een regionale drempelwaarde zonder voorwaarden niet kostenefficiënt. Immers, voor een drempelwaarde zonder voorwaarden is circa 3x zoveel ruimte nodig dan wanneer de ruimte direct zou worden toebedeeld aan een activiteit via het stikstofregistratiesysteem, om te kunnen waarborgen dat het cumulatief voor de duur van de gelding van de drempelwaarde met zekerheid in geen enkel Natura 2000-gebied op geen enkele locatie van de voor stikstof gevoelige habitats tot significant negatieve effecten leidt. Bij het toepassen van een regionale drempelwaarde zal voorlopig dan ook gebruik gemaakt moeten worden van een meldings- en registratieplicht. Er dient in ieder geval per regio gegarandeerd te zijn dat met de maatregelen een duidelijk grotere depositie-afname wordt bereikt dan de depositie-toename die door de individuele vergunningverlening en/of vergunningsvrije drempelwaardes wordt veroorzaakt. Voorlopig is een stikstofregistratiesysteem nodig om te bepalen hoeveel ruimte je regionaal nodig hebt voor zowel nationale als regionale projecten en wat er aan ruimte beschikbaar is. Het uitbreiden van het stikstofregistratiesysteem voor het faciliteren van een regionale drempelwaarde, vraagt separate besluitvorming.
- 2) Dit betekent niet dat er per definitie geen reden is om een regionale drempelwaarde in te voeren. Het kan immers zo zijn dat het wegnemen van administratieve lasten zwaarder weegt.³ Het betekent wel dat eventuele

---

³ Voor veel activiteiten wordt in tientallen (of soms meer dan 100) Natura 2000-gebieden een minimale depositietoename berekend – de zgn. ‘dekenproblematiek’. Dit leidt – zo lang er voor individuele projecten niet op een andere wijze gerekend en beoordeeld wordt – tot een vrijwel onuitvoerbare mitigatie- of compensatieopgave.

invoering kritisch moet worden gezien in relatie tot de opgave en ontwikkelingsruimte die lokaal beschikbaar is.

Een belangrijke randvoorwaarde is dat Rijk en provincies, en provincies onderling heldere afspraken maken over de toepassing en registratie van activiteiten onder een systeem dat gebaseerd is op een regionale drempelwaarde. Dit is noodzakelijk omdat de depositie van activiteiten veelal provinciale grenzen overstijgt en grote regionale verschillen ontstaan, met bijvoorbeeld als gevolg dat een provincie met een lagere drempelwaarde alsnog hogere depositie kan ontvangen uit een provincie met een hogere drempelwaarde of dat projecten misschien bij de keuze van de locatie rekening houden met waar de drempelwaarde het hoogst is. Tevens blijft staan dat, zoals in december door het kabinet is aangegeven, eventuele invoering van een regionale drempelwaarde alleen kan indien dit gepaard gaat met zodanige (landelijke en regionale) maatregelen dat voldoende geborgd is dat voldoende stikstofruimte beschikbaar is voor deze drempelwaarde.

Voorgestelde besluiten:

1. Met provincies verder te verkennen hoe een regionale drempelwaarde verder vorm kan worden gegeven binnen een bestaande of op te richten interbestuurlijke werkgroep van provincies en Rijk.
2. Deze werkgroep ook in kaart te laten brengen in hoeverre het (on)mogelijk is om een regionale drempelwaarde in combinatie met hierboven genoemde opties in te voeren.
3. Uitkomst van deze verkenning vast te leggen in een bestuurlijke afspraak tussen provincies en Rijk [PM tijdpad].

Bijlage 1 overzicht planning toestemmingsverlening

	Mijlpalen in het verleden	Feb	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Aug	Later
Beweiden en bemesten	7 feb jl.: Kamerbrief geen vergunningplicht	Feb – Juli: Werkgroep brengt uitzonderingen in beeld							Medio sept: Besluitvorming aanpak uitzondering in BO
Intern en extern salderen	13 dec jl.: Provinciale Beleidsregels salderen	Feb – Maart: Besluitvorming in BO over openstellen extern salderen met veehouderij			Mei: Technische briefing instrumenten				
		Feb – Mei: Uitwerken wildwest instrumentarium							
		Maart: Streefdatum openstellen extern salderen veehouderij, met lijn Rijk als BG			Mei – juli: Monitoring en evaluatie beleidsregels				
Verleasen	7 feb jl.: Kamerbrief Verleasen wordt mogelijk	Feb-maart: Besluitvorming in BO over voorwaarden		April-mei: Artikel verleasen toevoegen aan beleidsregels salderen					
Meldingen	16 dec jl.: aankondiging legaliseren meldingen in Kamerbrief		Maart-april: Besluitvorming in BO over aanpak meldingen en andere onder het PAS vrijgestelde activiteiten						2021: Feitelijke daling en legalisering meldingen
			Maart – Aug: Uitwerken bronmaatregelen en doorrekening voor benodigde ruimte legalisering						
			Maart – Aug: Omvang meldingen in kaart brengen, (collectief) passende beoordeling						
Handreikingen	Handreiking ADC en salderen afgerond. 15 jan. jl.: Notitie beheer en onderhoud in MCSP	Feb - mei: Werksessies en uitwerken ecologische onderbouwing / B&O			Begin april: Eventuele bestuurlijke besprekingspunten in breed BO		Begin juni: Handreikingen gereed, kennisname in breed BO		
				April-juni: Juridische toets en uitwerking handreikingen					
Ruimte in toestemmings - verlening	13 feb jl.: Notitie lijnen vergunningverlening in DG overleg; 5 Maart jl.: Notitie verdere verkenning toestemmingsverlening in DG overleg	Feb/maart: Bespreking in DG overleg		April: Bespreking in BO of provincies lijn Rijk willen overnemen					
			Maart: Besluitvorming in MCSP						
Drempelwaarden	4 Maart jl.: Notitie verdere verkenning toestemmingsverlening en drempelwaarden in DG overleg	Feb/Maart: Bespreking in DG overleg		Verdere verkenning generieke en regionale drempelwaarden tot aan structurele aanpak					Na besluitvorming over structurele aanpak: besluitvorming over invoering generieke en/of regionale drempelwaarden
Stikstofregistratie systeem	Spoedwet aanpak stikstof (december 2019) Consultatie Ministeriële Regeling (januari 2020)		Maart: Ministeriële Regeling gepubliceerd						2021: Aanvullen met effecten 'warme sanering varkenshouderij' 2021: obv 'opkoopregeling' nieuwe onderdelen registratiesysteem uitwerken

Bijlage 2 varianten uit onderzoek drempelwaarden

Variant 1: Er wordt een drempelwaarde vastgesteld die is gekoppeld aan geborgde instandhoudings- en passende maatregelen. Deze drempelwaarde is pas verdedigbaar als er een geloofwaardig en effectief pakket van maatregelen is, voor de verwezenlijking van de instandhoudingsdoelstellingen voor het desbetreffende gebied, en om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats van soorten in dat gebied niet verslechtert. Dat pakket van maatregelen zal ook werkelijk moeten worden uitgevoerd. Daarom is het voorstel deze drempelwaarde pas na besluitvorming over een structurele aanpak verder te ontwikkelen.

Variant 2: Er wordt een drempelwaarde ingesteld waarmee activiteiten, die erop zijn gericht om de reductiedoelstellingen te halen mogelijk worden gemaakt. Als drempelwaarde is deze variant niet goed en snel bruikbaar. Er zijn wel goede mogelijkheden om het instrument van de passende maatregel in te zetten in een programmatische aanpak voor activiteiten die erop zijn gericht om de reductiedoelstellingen te halen. Denk hierbij aan duurzame projecten ten behoeve van de energietransitie. Daarom is het voorstel deze drempelwaarde pas na besluitvorming over een structurele aanpak verder te ontwikkelen, maar wel op korte termijn ruimte te creëren voor toestemmingverlening van duurzame energieprojecten.

Variant 3: Er wordt een drempelwaarde vastgesteld waarvan met objectieve gegevens ecologisch kan worden onderbouwd dat activiteiten met deposities die onder deze drempelwaarde blijven (ook in cumulatie) geen significante gevolgen hebben. Er is juridisch ruimte en ecologische onderbouwing voor een dergelijke drempelwaarde. Deze onderbouwing ziet op een drempelwaarde in de ordegrootte van 0,05 tot 0,1 mol N/ha/jaar voor individuele projecten, waarbij de voorwaarde geldt dat het totaal aan extra cumulatieve deposities nergens en nooit meer bedraagt dan 35 mol N/ha/jaar. Deze drempelwaarde is bovendien slechts tijdelijk te gebruiken, ter overbrugging van de periode die nodig is om variant 1 uit te werken. Echter moet er voor deze drempelwaarde eerst genoeg draagvlak gecreëerd worden vanwege de aanvechtbaarheid. Daarom is het voorstel deze drempelwaarde pas na besluitvorming over een structurele aanpak verder te ontwikkelen.

Variant 4: Er kan een drempelwaarde worden gehanteerd voor eenmalige deposities met een maximale duur van 1 jaar van 0,5 mol N/ha. Dergelijke deposities (beschouwd in cumulatie) kunnen niet tot een verslechtering van

natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten leiden. Er heerst nu nog veel onzekerheid over wat nu wel of niet is toegestaan of houdbaar is in een eventuele procedure. Daarom is het voorstel deze pas na besluitvorming over een structurele aanpak verder te ontwikkelen, maar wel op korte termijn ruimte te creëren voor toestemmingverlening van specifieke activiteiten.

Variant 5: Er wordt een drempelwaarde ingesteld waarmee activiteiten worden mogelijk gemaakt die alleen een geringe toename van stikstofdepositie veroorzaken. Ter onderbouwing van de drempelwaarde wordt toepassing gegeven aan de ADC-toets. De uitwerking van deze optie zal veel tijd kosten en levert geen snelle oplossing voor een drempelwaarde. Daarom is het voorstel deze pas na besluitvorming over een structurele aanpak verder te ontwikkelen.

Directoraat-generaal Stikstof

Behandeld door

10.2.e

T 06 10.2.e

10.2.e@minlnv.nl

Datum

29 mrt. 2020

Kenmerk

DGNVLG / 20089543

Kopie aan

Bijlage(n)

verslag

Omschrijving	Bestuurlijk Overleg Stikstof
Voorzitter	10.2.e
Vergaderdatum en -tijd	26 maart 2020, 15.45 uur - 16.45 uur
Aanwezig	Minister LNV en gedeputeerden provincies

Vergaderpunten

1. Opening

De agenda wordt vastgesteld.

2. Notulen vorige vergadering d.d. 24 januari (smal verband) en 5 februari

De notulen worden ongewijzigd vastgesteld.

3. Mededelingen

Er zijn geen mededelingen.

Ter conclusie

4. Extern salderen

Afgesproken wordt dat provincies en Rijk zich blijven opstellen als één overheid met dezelfde boodschap naar externen. Die boodschap worden in de bestuurlijke overleggen afgestemd. Dit uitgangspunt wordt door alle betrokkenen gedeeld.

Een van de vraagstukken is of bij het salderen een scheiding tussen NO_x en NH₃ aangebracht zou moeten worden. De minister van LNV licht toe dat zij in het kader van het stikstofregistratiesysteem de voor- en nadelen hiervan inventariseert, en die voor de zomer met de Kamer deelt. Deze inventarisatie is niet conditioneel voor het openstellen van extern salderen. In het kader van extern salderen wordt deze scheiding niet aangebracht. **Actie:** de minister van LNV neemt hierover voor 1 april contact op met de coalitie.

De minister van LNV geeft de provincies de overweging mee om het huidige voorstel (een evaluatie na een jaar openstelling) uit te breiden met een maandelijkse monitoring en een moment na zes maanden waar gezamenlijk wordt vastgesteld of alles conform wens gaat. Indien nodig kan dan bijgestuurd worden.

Actie: provincies zullen dit voorstel bespreken en uiterlijk 1 april met een antwoord komen.

Provincies geven aan dat de voorgenomen datum van openstelling (1 mei 2020) nog steeds het voornemen is, maar deze datum is niet heilig, voorop staat dat het proces rond de vaststelling van de beleidsregels zorgvuldig verloopt. **Actie:** verder wordt een procesvoorstel rond de communicatie hierover uitgewerkt, waarbij er de ruimte is om met stakeholders te spreken over de inhoud van het voorstel. Dit zal ambtelijk worden uitgewerkt.

5. Verleasen

De regeling is niet tijdelijk, maar de projecten en activiteiten die mogelijk gemaakt worden met dit instrument moeten dat wel zijn. Het huidige voorstel geeft dat duidelijk aan.

Afgesproken wordt dat het IPO een handreiking opstelt die richting moet geven aan de bevoegde gezagen over wat de duur van de saldonemende projecten mag zijn bij de verschillende saldogevers. Dit kan per casus verschillen. Hierbij wordt het advies van de landsadvocaat in acht genomen. **Actie:** deze handreiking wordt met LNV gedeeld zodra deze gereed is. De provincies nemen de suggestie van de minister van LNV over om in beeld te brengen hoe de handreiking wordt gebruikt door provincies.

Actie: Binnen een week geven de provincies aan wat de administratieve lasten zijn die bij dit voorstel horen.

6. Actualisatie doelensysteem Natura 2000 – fase 2

Er zijn geen opmerkingen over het voorstel. Er wordt ingestemd.

Ter bespreking

7. Streefwaarden en (bron)maatregelen

De minister van LNV geeft een toelichting op de ontwikkeling van de besluitvorming over de streefwaarden en (bron)maatregelen. **Actie:** de minister geeft aan de provincies tijdig te informeren alvorens besluitvorming plaatsvindt.

Ter informatie

8. Lijnen vergunningverlening

9. Conceptreactie werkgroep drempelwaarde

10. Uitgangspunten en afspraken gerichte opkoopregeling

11. Legalisering meldingen

12. Beleidsevaluatie PAS

Deze stukken worden ter kennisgeving aangenomen.

Afsluiting

13. Rondvraag

Gevraagd wordt naar de stand van zaken omtrent vergunningverlening bij zandsuppleties. **Actie:** Deze vraag wordt na dit overleg beantwoord.

14. Sluiting

De vergadering wordt gesloten.

Programma DG Stikstof**Behandeld door**

10.2.e

T 06 10.2.e

10.2.e @minlnv.nl

Datum

30 mrt. 2020

Kenmerk

DGS / 20056125

Bijlage(n)

agenda

Omschrijving	BO Stikstof Breed
Technisch voorzitter	NTB
Notulist	
Vergaderdatum en -tijd	23 april 2020 (16:00 – 17:00)
Locatie	Telefonische conferentie

---

1. Opening
2. Notulen vorige vergadering d.d. 19 februari en 26 maart (smal)
Ter vaststelling
3. Mededelingen

Ter conclusie

4. Legaliseren meldingen (LNV / IPO)
Doel bespreking: Besluit te nemen de aanpak van de meldingen en andere onder het PAS vrijgestelde activiteiten.
5. Extern salderen (IPO)
Doel bespreking: Besluiten over openstelling

Ter bespreking

6. Lijnen vergunningverlening (LNV)
Doel bespreking: Bespreken of de provincies de lijn van het Rijk willen overnemen.
7. Structurele aanpak (streefwaarde, bronmaatregelen, natuurspakket)
Doel bespreking: LNV informeert over de stand van zaken rond besluitvorming structurele aanpak.
8. Schadeclaims in relatie tot beweiden
Doel bespreking: Bespreken gezamenlijke verantwoordelijkheid bijdrage Rijksoverheid bij mogelijke schadeclaims.

Ter informatie

9. Handreiking beheer en onderhoud (Stuk onder voorbehoud van wijzigingen BC IPO)

Afsluiting

10. Rondvraag
11. Sluiting

Programma DG Stikstof

Behandeld door

10.2.e
10.2.e @minlnv.nl

Datum

19 feb. 2020

verslag

Omschrijving	Bestuurlijk Overleg Stikstof
Voorzitter	Minister van LNV
Vergaderdatum	19 februari 2020, 17:00 – 18:15
Locatie	Ministerie van LNV

---

1. Opening en vaststelling agenda

Minister Schouten opent de vergadering. De gemeente Den Haag en Defensie worden bedankt voor de manier waarop de demonstratie van boeren wordt gefaciliteerd.

Provincies geven aan dat de verslagen laat zijn verspreid, waardoor de voorbereiding niet optimaal was. Aangegeven wordt dat geprobeerd wordt om de verslagen bij het volgende overleg tijdig te verspreiden.

2. Actualiteiten

Er wordt gevraagd naar de opstelling van de minister van LNV omtrent de nog te publiceren cijfers van het Mesdagfonds. De minister geeft aan enkel te reageren op officiële berichten en rapporten. Daarbij is het aan het RIVM om inhoudelijk op de cijfers van het Mesdagfonds te reageren. Zelf heeft het kabinet ook reeds ingezet op het verbeteren van de meet- en berekensystematiek door instelling van het Adviescollege onder leiding van Hordijk.

De VNG licht de verzonden brief toe waarin zij samen met VNO NCW heeft gepleit voor een stikstofakkoord. De minister van LNV wordt gecomplimenteerd voor de goede bereikbaarheid en de mogelijkheid om hier snel over te spreken. In de bouwopgave wordt gekeken naar de ambities voor de ruimtelijke ordening. Het belang van het verbinden van verschillende opgaven wordt onderstreept. Het IPO geeft aan dat het gewaardeerd wordt als dergelijke vraagstukken in eerste instantie in het BO worden ingebracht.

Minister Schouten geeft aan dat de Rijksoverheid deze opgaven in de nationale omgevingsvisie (novi) bundelt. BZK licht toe dat de ontwerpnovi reeds in de Tweede Kamer wordt besproken. De volgende slag is om meer concreet te worden. In dit kader wordt ook met regio's en provincies gesproken.

Actie: Afgesproken wordt dat BZK de aanwezigen schriftelijk informeert over het proces rond de novi.

De Unie van Waterschappen vraagt naar aanleiding van de recentelijk verzonden brief over natuurherstel aandacht voor de waterveiligheidsprojecten. De UvW biedt samenwerking aan om de vrijgemaakte middelen snel en goed te investeren. Het IPO geeft aan dat de brief inhoudelijk aanknopingspunten biedt. Tegelijkertijd had het proces beter gekund: zowel provincies als de terreinbeherende organisaties hadden eerder meegenomen willen worden in het proces. De minister van LNV geeft aan dat het tot stand komen van de brief een korte doorlooptijd had, maar dat de brief een stap is in de uitwerking van de eerder aangekondigde tijdelijke wet. In dit traject is steeds gezamenlijk opgetrokken. De suggesties die de provincies bij de brief hadden gemaakt, zijn allemaal overgenomen. Het IPO geeft aan de behoefte te hebben om verder te praten over de uitwerking van de brief. Verzocht wordt om de brief voor het volgende overleg te agenderen.
Actie: agenderen uitwerking brief natuur voor het volgende BO.

3. Conceptverslagen BO 3/12 en 24/1
Ter vaststelling

Bijlage 3a, 3b

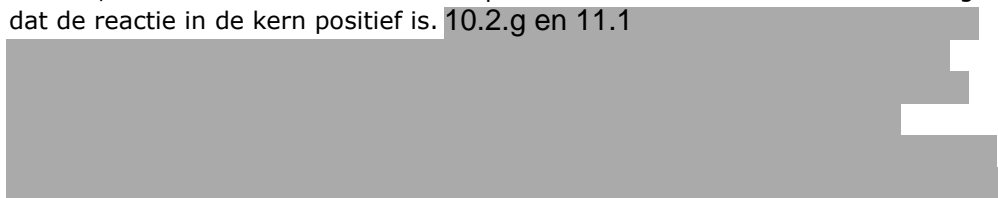
Het verslag van 3 december wordt nu behandeld. Het verslag van 24 januari wordt bij een volgend BO opnieuw ter vaststelling geagendeerd.

Er zijn geen opmerkingen over het verslag van 3 december. Het verslag wordt vastgesteld.

4. Verleasen
Ter besluitvorming

Bijlage 4

Het voorliggende document is een gezamenlijk opgesteld voorstel. De minister van LNV stelt voor een evaluatiemoment in te bouwen. De rest van de aanwezigen vinden dat een goed voorstel. Het IPO vult aan dat daaraan het besluit verbonden kan worden of de regeling gestopt moet worden of verdere doorgang kan vinden. Er wordt gesproken over het moment van evaluatie. VNG geeft aan dat de periode wel lang genoeg moet zijn voor projecten. De zomer van 2021 lijkt het meest opportuun. Verder heeft het IPO nog een aantal opmerkingen. Ten eerste is de instemming onder voorbehoud van een aantal provincies die deze week reces hebben, waardoor het voorstel niet besproken kon worden. Dat neemt niet weg dat de reactie in de kern positief is. 10.2.g en 11.1

Ten vierde vraagt dit voorstel om extra handhaving. Provincies vragen welke middelen van het Rijk verwacht kunnen worden. De minister van LNV geeft aan te willen bezien of het Rijk kan ondersteunen met menskracht. De handhaafbaarheid van het voorstel komt ook in de evaluatie terug. Tot slot blijkt dat niet helemaal helder was dat de regeling enkel voor tijdelijke projecten bedoeld was. En dus niet dat de regeling zelf voor 2 of drie jaar zou zijn. Gevraagd wordt welke projecten precies als 'tijdelijk' gecategoriseerd kunnen worden. Dit zou beter omschreven moeten worden.

Actie: ten behoeve van het volgend overleg wordt een nieuwe notitie opgesteld. Daarin wordt duidelijk omschreven welke projecten als tijdelijk aangemerkt kunnen worden.

Actie: provincies stellen een stuk op waarbij inzichtelijk wordt bij welke regelingen (dus breder dan verleen) knelpunten in de handhaving zijn. Hier wordt ook BZK bij betrokken.

5. Stikstofregistratiesysteem

- a. Ruimtelijke effecten snelheidsverlaging *Bijlage 5a1, 5a2*
Ter bespreking
- b. Stavaza stikstofregistratiesysteem (bestuurlijk) *Bijlage 5b*
Ter besluitvorming
- c. Stavaza stikstofregistratiesysteem (bestuurlijk) *Bijlage 5b*
Ter besluitvorming

Bovenstaande agendapunten worden gezamenlijk behandeld. De minister van LNV geeft aan dat er iets meer tijd nodig is voor de passende beoordeling. Daarom wordt de ministeriële regeling begin maart vastgesteld. Het IPO verzoekt de inwerkingtreding van de regeling nog iets te verlaten, zodat de vaststelling samenvalt met het inzicht van de provincies in de ruimte die vrijkomt op gebiedsniveau. De minister van LNV geeft aan dat daar niet op gewacht kan worden, zodat de vergunningverlening zo spoedig als mogelijk op gang kan komen. Voor de communicatie hieromtrent maken de partijen samen een lijn. Verder komen drie aandachtspunten aan de orde. Ten eerste moet voorzichtig met het meegestuurd kaartje worden omgegaan. De ruimte voor MIRT-projecten en de 30% ten behoeve van de natuur moeten er nog van worden afgetrokken voor de ruimte voor de woningbouwopgave zichtbaar is. De minister van LNV geeft aan niet voornemens te zijn het kaartje te publiceren. Ten tweede wordt gevraagd om te herbevestigen dat dat de overgebleven ruimte in de gebiedsprocessen ingezet kan worden voor andere activiteiten of projecten. De minister van LNV herbevestigt deze stelling. Ten derde wordt gevraagd om te herbevestigen dat ruimte voor de woningbouw prioritair is ten opzichte van de ruimte voor de MIRT-projecten. De minister van LNV herbevestigt deze stelling.

Vanwege de aard van de ministeriële regeling kan dat niet op deze plek worden opgenomen. De VNG geeft aan de regeling 'wie het komt, die het eerst maalt' niet de beste manier om met het verdelingsvraagstuk om te gaan. Dit wordt breder herkend. Tegelijkertijd is de vergadering het erover eens dat deze regeling op dit moment het meest geschikt is om met tempo de vergunningverlening te hervatten. Op termijn wordt een ander mechanisme ingesteld. In het gesprek daarover sluiten de gemeenten graag aan.

6. Actualisatie doelensystematiek N2000

Bijlage 6a,b,c

Ter afstemming

De minister van LNV licht toe dat de passage over de actualisatie doelensystematiek in een bredere natuurbrief wordt gevoegd. De brief wordt morgen in de BAC vitaal platteland uitgebreider besproken. De directeur Natuur van LNV is daarbij aanwezig.

7. Start extern salderen

Mondeling

Ter bespreking – stand van zaken

Het IPO geeft aan dat provincies gesproken hebben over de beste manier om speculatiegedrag bij extern salderen te voorkomen. Met juristen is gesproken over hoe de samenhang is met de gebiedsgerichte aanpak. Er is nog een aantal openstaande vragen. Daardoor kunnen provincies nog niet aangeven wanneer extern salderen opengesteld kan worden. Op 5 maart wordt de beantwoording van de openstaande vragen besproken. Dan kan het IPO meer vertellen over het traject richting de openstelling van de regeling. In de provincie Limburg is regeling overigens wel al opengesteld. Dit kan als test case worden gebruikt.

8. Gerichte opkoopregeling

Mondeling

Ter bespreking – stand van zaken

Het IPO geeft aan bezig te zijn met het uitwerken van een voorstel. Discussiepoint daarbij is de wijze van uitkering van de middelen. Provincies geven de voorkeur van een decentralisatieuitkering boven een specifieke uitkering. Het voorstel is dat ambtelijk wordt uitgezocht wat de voor- en nadelen van beide uitkeringen zijn. Als provincies dit 5 maart kunnen bespreken, kan er eind maart worden ingestemd. VNG sluit graag aan bij de inhoudelijke uitwerking van het voorstel. IPO geeft aan de VNG mee te nemen.

Actie: ambtelijk bespreken IPO, LNV, FIN en BZK welke vorm van uitkering voor de middelen het meest passend is.

9. Rondvraag

De minister van LNV licht de stand van zaken van de warme sanering van de varkenshouderij toe: van de aangemelde boerderijen wordt op dit moment onderzocht of zij aan de voorwaarde doen. Hopelijk is hier zeer binnenkort

resultaat van. In dat geval worden de aanwezige partijen daarvan op de hoogte gesteld.

10. Sluiting

De minister van LNV sluit de vergadering.

Plan van Aanpak legalisering meldingen en overige categorieën

Ter conclusie

Aanleiding

Met de uitspraak van de Raad van State van 29 mei 2019 zijn alle onder het Programma Aanpak Stikstof (PAS) van vergunningplicht vrijgestelde activiteiten alsnog vergunningplichtig. Voor een deel van deze activiteiten gold op basis van het PAS een meldingsplicht. Het kabinet heeft aangegeven de gemelde activiteiten met prioriteit te willen legaliseren. Ambtelijk is gewerkt aan een plan van aanpak voor de legalisatie, waarbij twee sporen mogelijk zijn: een gefaseerde aanpak en een generieke aanpak.

Advies

- Het bestuurlijk overleg wordt sterk geadviseerd om via de gefaseerde aanpak (aanpak 1) de meldingen en de overige op basis van het PAS vrijgestelde activiteiten te legaliseren.

Kernpunten

- Via de gefaseerde aanpak kunnen als eerste de gemelde activiteiten worden gelegaliseerd en daarna pas andere onder het PAS vrijgestelde activiteiten. Via de generieke aanpak kunnen de gemelde activiteiten en de onder het PAS vrijgestelde activiteiten in een keer gelegaliseerd worden, door middel van een landelijke cumulatieve beoordeling.
- 10.2.g
- Voor beide aanpakken geldt dat er voldoende mitigerende maatregelen beschikbaar moeten zijn. De beschikbaarheid en effecten van deze maatregelen bepalen de haalbaarheid van de legalisatie.
- Feitelijke legalisatie zal waarschijnlijk voor zowel de gemelde activiteiten als de andere onder het PAS vrijgestelde activiteiten op zijn vroegst in 2021 plaats kunnen vinden, omdat het effect van de bronmaatregelen eerst vast moet staan.
- Met het besluiten van een aanpak over het legaliseren van de meldingen (en overige activiteiten bij de generieke aanpak), kunnen handhavingsverzoeken worden afgewezen. Er is immers zicht op legalisatie.

Aanpak 1: Legalisering middels gefaseerde aanpak

- Voor de gefaseerde aanpak zijn bronmaatregelen nodig om de benodigde stikstofruimte te creëren van minimaal gemiddeld 11 mol N/ha/jaar.
- Naast een aanpak voor de legalisatie van de gemelde activiteiten is ook een aanpak nodig voor andere op basis van het PAS vrijgestelde activiteiten.
- De omvang van de benodigde stikstofruimte voor legalisatie van deze andere vrijgestelde activiteiten moet nog in kaart worden gebracht.
- Er wordt geborgd dat de overheid 'overtuigend en ruimhartig' bijdraagt aan herstel van de natuur, via een afroaming van 30% of anderszins.

Stap 1: Noodzakelijke stappen uitvoeren legalisatietraject meldingen

- Het bevoegd gezag controleert de rechtmatigheid van de gemelde activiteiten;
- Het bevoegd gezag brengt de te legaliseren activiteiten in kaart en inventariseert de benodigde vergunningsruimte op basis van een vergunningaanvragen met AERIUS-berekening door de initiatiefnemers en de mogelijkheden om de benodigde ruimte te beperken;
- Rijk geeft opdracht tot een (landelijke) generieke passende beoordeling, uitgewerkt per gebied.
- Rijk en provincies mitigeren door interne saldering of het treffen bronmaatregelen om de ruimte beschikbaar te maken.
- Wanneer het effect van de bronmaatregelen vaststaat, kan via deze aanpak aan de gemelde activiteiten waarvoor ruimte beschikbaar is, een vergunning worden verleend. Ook moet dan duidelijk zijn dat de het effect van de (bron)maatregelen additioneel is aan wat nodig is om verslechtering van de natuur te voorkomen en de instandhoudingsdoelstellingen te halen.

Stap 2: uitwerken legalisatietraject voor andere onder het PAS vrijgestelde activiteiten

- Het Adviescollege Stikstofproblematiek maakt in het adviesrapport 'Niet alles kan' een indeling van projecten die direct geraakt zijn door de uitspraak van de Raad van State en projecten die

op stapel staan en worden vertraagd. Ook derde belanghebbenden hebben toegenomen aandacht voor andere activiteiten die nu geen vergunning hebben maar volgens de uitspraak van de Raad van State vergunningplichtig zijn. Dat levert een risico op voor handhavingsverzoeken.

- Hieronder vallen naast de gemelde activiteiten ook andere activiteiten:
  - Activiteiten zonder meldingsplicht die onder de toenmalige drempelwaarde van 0,05 mol N/ha/jaar zijn uitgevoerd;
  - Activiteiten boven de 0,05 maar onder de 1 mol N/ha/jaar zonder meldingsplicht;
  - Interimmers: activiteiten die zijn aangevangen of uitgebreid voordat de Habitatrichtlijn goed was geïmplementeerd in de Nederlandse wet, en daarom geen rechtmatig toestemmingsbesluit hebben.
- Het voorstel is om voor deze categorieën een legalisatietraject uit te werken op basis van een passende beoordeling. Voor elke categorie die uiteindelijk gelegaliseerd wordt, moet de omvang van de stikstofdepositie in beeld worden gebracht, en moet depositieruimte beschikbaar zijn om de effecten te mitigeren.
- Mede op basis van deze informatie kan het nodig zijn om de categorieën te prioriteren.
- Daarnaast wordt bekeken of bij het bepalen van de precieze omvang stakeholders zoals het Landbouw Collectief en VNO-NCW kunnen worden betrokken.
- Het bepalen van de grove omvang van deze categorieën, wordt als een no-regret actie beschouwd. Deze berekening wordt reeds gemaakt door de huidige feitelijke depositie af te zetten tegen de theoretische depositie door alle depositie op basis van toestemmingsbesluiten bij elkaar op te tellen.

Voordelen

- Bovenstaande stappen zijn naar aanbeveling van het advies 'Niet alles kan' van het Adviescollege Stikstofproblematiek.
- Indien de legalisatie van de gemelde activiteiten onverhoopt op juridische dan wel technische problemen stuit, heeft dit in principe geen directe gevolgen voor de andere onder het PAS vrijgestelde activiteiten.

Nadelen

- Er zijn naar verwachting meer (bron)maatregelen nodig dan bij de generieke aanpak.
- Het in kaart brengen van de omvang en het controleren op de rechtmatigheid van de gemelde activiteiten wordt uitvoeringstechnisch op verscheidene vlakken bemoeilijkt en vergt grote capaciteit van provincies (naar schatting 2 uur per melding voor volledige analyse);
- Legalisatie van de gemelde activiteiten kan pas plaatsvinden wanneer de benodigde stikstofruimte beschikbaar is. De tijdsduur is sterk afhankelijk van de beschikbaarheid en effecten van de (bron)maatregelen.

Doordat de meldingen eerst worden gelegaliseerd, en vervolgens de andere onder het PAS vrijgestelde activiteiten, moeten de noodzakelijke stappen voor legalisatie (stap 1) twee keer worden doorgelopen. Het risico is daarmee groot dat de onzekerheid voor de andere activiteiten nog voor een langere periode aan de orde is.

Aanpak 2: Legalisering via een generieke aanpak

- Een ander mogelijk spoor betreft een bredere aanpak waarin zowel de gemelde activiteiten als de overige onder het PAS vrijgestelde activiteiten kunnen worden gelegaliseerd: een landelijke cumulatieve beoordeling.
- Bij deze oplossingsrichting wordt de door de bestaande activiteiten veroorzaakte depositie als het ware achteraf gesaldeerd met de sinds de Europese referentiedatum afgenomen daling van stikstofdepositie.
- Die daling is immers opgetreden, ondanks het feit dat de depositie van de bestaande activiteiten in de achtergronddepositie zit.
- Door 2019 en 1994/2004 op totaaldepositieniveau te vergelijken, worden ook de effecten van alle innovaties en verduurzamingen die tot nu toe in alle sectoren al reeds zijn doorgevoerd meegenomen in de berekening en als mitigerende maatregel ingezet.
- Enkel waar lokaal meer depositie plaatsvindt dan tijdens de referentiedatum, moeten aanvullende (bron)maatregelen genomen worden.

- Over de juridische houdbaarheid van deze route heeft de landsadvocaat een negatief advies gegeven.

Noodzakelijke stappen uitvoeren legalisatietraject

- Om de gemelde activiteiten te legaliseren, stellen Rijk en provincies gezamenlijk een nieuwe referentiedatum vast. Een mogelijk logische keuze zou zijn 29 mei 2019 (uitspraak van de Raad van State).
- Vervolgens moet de totale feitelijke stikstofdepositie op die datum worden bepaald.
- Vergunningverleners bepalen welke latente ruimte er nog beschikbaar was in alle Wnb vergunningen en de benodigde ruimte voor de nog te realiseren meldingen (op basis van een vergunningsaanvraag met AERIUS-berekening door de melders);
- In opdracht van het Rijk wordt een passende beoordeling gemaakt door 'depositie 2019 + latente ruimte' per hectare te vergelijken met 'depositie aanwijdsdatum 2004'. Daarbij is de ambtelijke aanbeveling om één landelijke aanwijdsdatum te hanteren en niet per gebied.
- Naar verwachting zullen er alleen plaatselijk stijgingen worden waargenomen. Deze zullen als minimaal doel voor de gebiedsgerichte aanpak moeten worden gesteld. Daarnaast dienen Rijk en provincies generieke of gebiedsgerichte (bron)maatregelen te treffen.
- Wanneer de effecten van de (bron)maatregelen vaststaan, kunnen vergunningen worden verleend aan de gemelde en andere op de nieuwe referentiedatum gerealiseerde activiteiten.

Advies Landsadvocaat

- De landsadvocaat geeft aan dat de voorgelegde oplossingsrichting het zeer waarschijnlijk niet gaat halen bij de Raad van State.
- Het benutten van de daling is volgens de landsadvocaat ofwel het benutten van een autonome ontwikkeling, ofwel een salderingsmaatregel.
  - Uit de uitspraak PAS blijkt dat autonome ontwikkelingen niet in de passende beoordeling mogen worden ingezet ter mitigatie van de schadelijke gevolgen van projecten.
  - En om de daling als salderingsmaatregel in aanmerking te kunnen nemen, moet er volgens vaste jurisprudentie een directe samenhang bestaan tussen de maatregel en het geven van een toestemming voor een project. Die samenhang ontbreekt hier volledig.
- Volgens de landsadvocaat kan deze oplossingsrichting dus geen onderbouwing vormen voor het verlenen van vergunningen of andere vormen van legalisering. Hooguit zou dit onderdeel kunnen vormen van een beleid om deze categorie projecten voorlopig nog te gedogen.

Wat is wel mogelijk na advies Landsadvocaat?

Op basis van dit advies zijn er binnen deze aanpak drie mogelijkheden.

- De lijn zo aanpassen dat deze binnen de huidige jurisprudentie valt, door de autonome daling niet langer te gebruiken. Het grote voordeel van gebruik maken van daling uit het verleden is dan niet langer van toepassing. Wel blijven de voordelen van efficiëntie in saldering en dat alle schuld uit het verleden in één keer wordt gelegaliseerd, waardoor achteraf niet geconstateerd kan worden dat verkeerde prioritering heeft plaats gevonden.
  - De meningen lopen uiteen of dit de kern van het bezwaar van de Landsadvocaat wegneemt.
- Overtuigend beargumenteren dat de lijn toch juridisch houdbaar is, door terug te grijpen op de basis van de Europese richtlijnen.
  - De meningen lopen uiteen in hoeverre dit haalbaar is.
- De lijn ondanks de juridische bedenkingen toch ongewijzigd doorzetten. Dit hoeft niet tot problemen te leiden als er geen bezwaar en beroep wordt ingediend tegen deze wijze van legaliseren.
  - Het is de vraag in hoeverre dit een realistische verwachting is, en of deze inschatting een geldig argument bij de rechter is op het moment dat er toch rechtsgang plaatsvindt.

Voordelen

- Voor deze aanpak zijn minder (bron)maatregelen nodig.

- Deze aanpak leidt tot legalisatie van de meldingen en overige vergunningsvrije activiteiten op basis van het PAS. Voor de laatste categorie geldt dat legalisering ook sneller plaatsvindt.

Nadelen

- De inschatting van de Landsadvocaat is dat deze optie “zeer waarschijnlijk” geen stand houdt bij de rechter.
- Ook als deze redenering in een wet wordt vastgelegd, is de kans groot dat deze wet onverbindend wordt verklaard wegens strijd met de Habitatrichtlijn.
- Met deze aanpak is de kans dus groot dat handhavingsverzoeken op basis hiervan niet kunnen worden afgewezen en moeten de betreffende activiteiten op een andere manier worden gelegaliseerd of worden beëindigd.
- Hiermee wordt dus feitelijk geen oplossing geboden aan de melders. De melders, die al lang in onzekerheid zitten, blijven in grote onzekerheid en onduidelijkheid zitten.
- Als de nationale rechter de wijze van legalisatie niet afwijst, kan de Europese Commissie een inbreukprocedure kunnen starten. Dat zou uiteindelijk kunnen leiden tot een procedure bij het EU Hof.
- Uitvoering van deze aanpak kost ook veel capaciteit van vergunningverleners (maar minder dan bij de gefaseerde aanpak).
- De noodzakelijke controle door de vergunningverleners is moeilijker dan bij de gefaseerde aanpak.
- Ook bij deze aanpak is sprake van individuele vergunningplicht, maar de bewijslast voor de aanvrager in deze aanpak is veel moeilijker.
- Legalisatie van de meldingen vindt niet sneller plaats dan bij de gefaseerde aanpak.
- Er wordt niet geborgd dat de overheid ‘overtuigend en ruimhartig’ bijdraagt aan herstel van de natuur, via een afroaming van 30% of anderszins.
- De overheid kan als onbetrouwbaar worden gezien doordat uitspraken van het Europese Hof en de Afdeling niet in acht worden genomen en (mogelijk weer) niet houdbare vergunningen worden afgegeven.

Toelichting

Meldingen

Het kabinet heeft toegezegd¹ de activiteiten die vrijgesteld waren van de vergunningplicht ivm de grenswaarde van 1 mol/ha/j te legaliseren, waarvoor op 29 mei 2019 een van de volgende situaties gold:

- 1) Het project was volledig gerealiseerd, installaties, gebouwen en infrastructuur e.d. waren opgericht;
- 2) Het project was weliswaar nog niet volledig gerealiseerd, maar de initiatiefnemer had aantoonbaar stappen gezet met het oog op volledige realisatie;
- 3) Het project was weliswaar nog niet aangevangen, maar daarvoor waren wel al aantoonbaar onomkeerbare, significante investeringsverplichtingen aangegaan.

In totaal zijn er 3637 meldingen ingediend met een totale indicatieve depositiebijdrage van gemiddeld 11 mol N/ha/jaar. De exacte omvang van de depositiebijdrage van de projecten die aan bovenstaande voorwaarden voldoen, moeten nog per hexagoon in kaart worden gebracht. Grofweg 90% van de meldingen zijn gedaan ten behoeve van activiteiten in de landbouwsector. Ook zijn onder meer meldingen gedaan in de sectoren, bouw, industrie, energie en infrastructuur.

Eisen aan en beschikbaarheid van (bron)maatregelen

De passende beoordeling en de daarin te betrekken maatregelen zullen aan de strenge eisen moeten voldoen die zijn gesteld in de uitspraak van de Raad van State over het PAS. Dit kunnen geen maatregelen zijn die al nodig zijn in het kader van artikel 6, lid 1 en 2 van de Habitatrichtlijn en de positieve effecten van de maatregelen moeten vaststaan op het moment van de passende beoordeling. Het kan bovendien niet gaan om autonome ontwikkelingen.

---

¹ Kamerstuk 35.334, nr. 1.

Ook is voor beide aanpakken relevant dat zowel het Europese Hof als de Raad van State in hun uitspraken hebben aangegeven niet tegen een generieke passende beoordeling te zijn die ten grondslag wordt gelegd aan individuele vergunningverlening.

Afroming 30% voor natuur of mitigatie anderszins

- In de kamerbrief die het kabinet op 13 november aan de Kamer heeft gestuurd, staat "Het uitgangspunt [...] is, nu en bij volgende stappen, dat ten minste 30% van de verminderde depositieruimte ten goede komt aan de natuur. De overige 70% kan gebiedsgericht gebruikt worden om ontwikkelingen weer mogelijk te maken."
- In juridische zin worden de betreffende projecten en activiteiten weer mogelijk door middel van de legalisering, ondanks dat er 'buiten' niks verandert. Het legaliseren van de meldingen kan dus worden gezien als het 'weer mogelijk maken van projecten'.
- Bovendien is de gedachte achter de betreffende passage dat elke stap overtuigend en ruimhartig bij moet dragen aan het herstellen van de natuur. Dat geldt ook voor het legaliseren van meldingen of andere categorieën activiteiten zonder rechtmatige toestemming.
- Er zijn ook andere mogelijkheden om 'overtuigend en ruimhartig' aan te tonen dat de natuur wordt hersteld.

Programma DG Stikstof

Behandeld door

10.2.e

T 06 10.2.e

10.2.e@minlnv.nl

Datum

30 mrt. 2020

Kenmerk

DGS / 20056125

Bijlage(n)

agenda

Omschrijving	BO Stikstof Breed
Technisch voorzitter	10.2.e
Notulist	
Vergaderdatum en -tijd	22 april 2020 (16:30 – 17:30)
Locatie	Telefonische conferentie

---

1. Opening
2. Notulen vorige vergadering d.d. 19 februari en 26 maart (smal) *Bijlage 2a en 2b*
Ter vaststelling
3. Mededelingen

Ter conclusie

4. Legaliseren meldingen *Bijlage 4*
Doel bespreking: Besluit te nemen de aanpak van de meldingen en andere onder het PAS vrijgestelde activiteiten.

Ter bespreking

5. Extern salderen en verleasen *mondeling (IPO)*
Doel bespreking: Voortgang inwerkingtreding extern salderen en verleasen
6. Lijnen vergunningverlening *Bijlage 6*
Doel bespreking: Bespreken of de provincies de lijn van het Rijk willen overnemen.
7. Schadeclaims in relatie tot beweiden *Mondeling (IPO)*
Doel bespreking: Bespreken gezamenlijke verantwoordelijkheid bijdrage Rijksoverheid bij mogelijke schadeclaims.
8. Structurele aanpak (streefwaarde, bronmaatregelen, natuurspakket) *Mondeling (MLNV)*
Doel bespreking: LNV informeert over de stand van zaken rond besluitvorming structurele aanpak.

Ter informatie

9. Handreiking beheer en onderhoud (Stuk onder voorbehoud van wijzigingen BC IPO)

Bijlage 9

Afsluiting

10. Rondvraag
11. Sluiting

Programma DG Stikstof**Behandeld door**10.2.e
10.2.e @minlnv.nl**Datum**

19 feb. 2020

verslag

Omschrijving	Bestuurlijk Overleg Stikstof
Voorzitter	Minister van LNV
Vergaderdatum	19 februari 2020, 17:00 – 18:15
Locatie	Ministerie van LNV

---

1. Opening en vaststelling agenda

Minister Schouten opent de vergadering. De gemeente Den Haag en Defensie worden bedankt voor de manier waarop de demonstratie van boeren wordt gefaciliteerd.

Provincies geven aan dat de verslagen laat zijn verspreid, waardoor de voorbereiding niet optimaal was. Aangegeven wordt dat geprobeerd wordt om de verslagen bij het volgende overleg tijdig te verspreiden.

2. Actualiteiten

Er wordt gevraagd naar de opstelling van de minister van LNV omtrent de nog te publiceren cijfers van het Mesdagfonds. De minister geeft aan enkel te reageren op officiële berichten en rapporten. Daarbij is het aan het RIVM om inhoudelijk op de cijfers van het Mesdagfonds te reageren. Zelf heeft het kabinet ook reeds ingezet op het verbeteren van de meet- en berekensystematiek door instelling van het Adviescollege onder leiding van Hordijk.

De VNG licht de verzonden brief toe waarin zij samen met VNO NCW heeft gepleit voor een stikstofakkoord. De minister van LNV wordt gecomplimenteerd voor de goede bereikbaarheid en de mogelijkheid om hier snel over te spreken. In de bouwopgave wordt gekeken naar de ambities voor de ruimtelijke ordening. Het belang van het verbinden van verschillende opgaven wordt onderstreept. Het IPO geeft aan dat het gewaardeerd wordt als dergelijke vraagstukken in eerste instantie in het BO worden ingebracht.

Minister Schouten geeft aan dat de Rijksoverheid deze opgaven in de nationale omgevingsvisie (novi) bundelt. BZK licht toe dat de ontwerpnovi reeds in de Tweede Kamer wordt besproken. De volgende slag is om meer concreet te worden. In dit kader wordt ook met regio's en provincies gesproken.

Actie: Afgesproken wordt dat BZK de aanwezigen schriftelijk informeert over het proces rond de novi.

De Unie van Waterschappen vraagt naar aanleiding van de recentelijk verzonden brief over natuurherstel aandacht voor de waterveiligheidsprojecten. De UvW biedt samenwerking aan om de vrijgemaakte middelen snel en goed te investeren. Het IPO geeft aan dat de brief inhoudelijk aanknopingspunten biedt. Tegelijkertijd had het proces beter gekund: zowel provincies als de terreinbeherende organisaties hadden eerder meegenomen willen worden in het proces. De minister van LNV geeft aan dat het tot stand komen van de brief een korte doorlooptijd had, maar dat de brief een stap is in de uitwerking van de eerder aangekondigde tijdelijke wet. In dit traject is steeds gezamenlijk opgetrokken. De suggesties die de provincies bij de brief hadden gemaakt, zijn allemaal overgenomen. Het IPO geeft aan de behoefte te hebben om verder te praten over de uitwerking van de brief. Verzocht wordt om de brief voor het volgende overleg te agenderen.
Actie: agenderen uitwerking brief natuur voor het volgende BO.

3. Conceptverslagen BO 3/12 en 24/1
Ter vaststelling

Bijlage 3a, 3b

Het verslag van 3 december wordt nu behandeld. Het verslag van 24 januari wordt bij een volgend BO opnieuw ter vaststelling geagendeerd.

Er zijn geen opmerkingen over het verslag van 3 december. Het verslag wordt vastgesteld.

4. Verleasen
Ter besluitvorming

Bijlage 4

Het voorliggende document is een gezamenlijk opgesteld voorstel. De minister van LNV stelt voor een evaluatiemoment in te bouwen. De rest van de aanwezigen vinden dat een goed voorstel. Het IPO vult aan dat daaraan het besluit verbonden kan worden of de regeling gestopt moet worden of verdere doorgang kan vinden. Er wordt gesproken over het moment van evaluatie. VNG geeft aan dat de periode wel lang genoeg moet zijn voor projecten. De zomer van 2021 lijkt het meest opportuun. Verder heeft het IPO nog een aantal opmerkingen. Ten eerste is de instemming onder voorbehoud van een aantal provincies die deze week reces hebben, waardoor het voorstel niet besproken kon worden. Dat neemt niet weg dat de reactie in de kern positief is. Ten tweede geeft de provincie Friesland aan zich niet aan deze afspraken te kunnen binden. Ten derde wordt de juridische houdbaarheid besproken. Provincies geven aan te beseffen dat een risico wordt genomen. Mocht de regeling geen stand houden bij de rechter, dan willen provincies niet de zwarte piet toegespeeld krijgen. De overige partijen bevestigen dat als we dit samen besluiten, dat we ook samen voor de consequenties instaan.

Ten vierde vraagt dit voorstel om extra handhaving. Provincies vragen welke middelen van het Rijk verwacht kunnen worden. De minister van LNV geeft aan te willen bezien of het Rijk kan ondersteunen met menskracht. De handhaafbaarheid van het voorstel komt ook in de evaluatie terug. Tot slot blijkt dat niet helemaal helder was dat de regeling enkel voor tijdelijke projecten bedoeld was. En dus niet dat de regeling zelf voor 2 of drie jaar zou zijn. Gevraagd wordt welke projecten precies als 'tijdelijk' gecategoriseerd kunnen worden. Dit zou beter omschreven moeten worden.

Actie: ten behoeve van het volgend overleg wordt een nieuwe notitie opgesteld. Daarin wordt duidelijk omschreven welke projecten als tijdelijk aangemerkt kunnen worden.

Actie: provincies stellen een stuk op waarbij inzichtelijk wordt bij welke regelingen (dus breder dan verleen) knelpunten in de handhaving zijn. Hier wordt ook BZK bij betrokken.

5. Stikstofregistratiesysteem

- a. Ruimtelijke effecten snelheidsverlaging *Bijlage 5a1, 5a2*
Ter bespreking
- b. Stavaza stikstofregistratiesysteem (bestuurlijk) *Bijlage 5b*
Ter besluitvorming
- c. Stavaza stikstofregistratiesysteem (bestuurlijk) *Bijlage 5b*
Ter besluitvorming

Bovenstaande agendapunten worden gezamenlijk behandeld. De minister van LNV geeft aan dat er iets meer tijd nodig is voor de passende beoordeling. Daarom wordt de ministeriële regeling begin maart vastgesteld. Het IPO verzoekt de inwerkingtreding van de regeling nog iets te verlaten, zodat de vaststelling samenvalt met het inzicht van de provincies in de ruimte die vrijkomt op gebiedsniveau. De minister van LNV geeft aan dat daar niet op gewacht kan worden, zodat de vergunningverlening zo spoedig als mogelijk op gang kan komen. Voor de communicatie hieromtrent maken de partijen samen een lijn. Verder komen drie aandachtspunten aan de orde. Ten eerste moet voorzichtig met het meegestuurd kaartje worden omgegaan. De ruimte voor MIRT-projecten en de 30% ten behoeve van de natuur moeten er nog van worden afgetrokken voor de ruimte voor de woningbouwopgave zichtbaar is. De minister van LNV geeft aan niet voornemens te zijn het kaartje te publiceren. Ten tweede wordt gevraagd om te herbevestigen dat dat de overgebleven ruimte in de gebiedsprocessen ingezet kan worden voor andere activiteiten of projecten. De minister van LNV herbevestigt deze stelling. Ten derde wordt gevraagd om te herbevestigen dat ruimte voor de woningbouw prioritair is ten opzichte van de ruimte voor de MIRT-projecten. De minister van LNV herbevestigt deze stelling.

Vanwege de aard van de ministeriële regeling kan dat niet op deze plek worden opgenomen. De VNG geeft aan de regeling 'wie het komt, die het eerst maalt' niet de beste manier om met het verdelingsvraagstuk om te gaan. Dit wordt breder herkend. Tegelijkertijd is de vergadering het erover eens dat deze regeling op dit moment het meest geschikt is om met tempo de vergunningverlening te hervatten. Op termijn wordt een ander mechanisme ingesteld. In het gesprek daarover sluiten de gemeenten graag aan.

6. Actualisatie doelensystematiek N2000

Bijlage 6a,b,c

Ter afstemming

De minister van LNV licht toe dat de passage over de actualisatie doelensystematiek in een bredere natuurbrief wordt gevoegd. De brief wordt morgen in de BAC vitaal platteland uitgebreider besproken. De directeur Natuur van LNV is daarbij aanwezig.

7. Start extern salderen

Mondeling

Ter bespreking – stand van zaken

Het IPO geeft aan dat provincies gesproken hebben over de beste manier om speculatiegedrag bij extern salderen te voorkomen. Met juristen is gesproken over hoe de samenhang is met de gebiedsgerichte aanpak. Er is nog een aantal openstaande vragen. Daardoor kunnen provincies nog niet aangeven wanneer extern salderen opengesteld kan worden. Op 5 maart wordt de beantwoording van de openstaande vragen besproken. Dan kan het IPO meer vertellen over het traject richting de openstelling van de regeling. In de provincie Limburg is regeling overigens wel al opengesteld. Dit kan als test case worden gebruikt.

8. Gerichte opkoopregeling

Mondeling

Ter bespreking – stand van zaken

Het IPO geeft aan bezig te zijn met het uitwerken van een voorstel. Discussiepunt daarbij is de wijze van uitkering van de middelen. Provincies geven de voorkeur van een decentralisatieuitkering boven een specifieke uitkering. Het voorstel is dat ambtelijk wordt uitgezocht wat de voor- en nadelen van beide uitkeringen zijn. Als provincies dit 5 maart kunnen bespreken, kan er eind maart worden ingestemd. VNG sluit graag aan bij de inhoudelijke uitwerking van het voorstel. IPO geeft aan de VNG mee te nemen.

Actie: ambtelijk bespreken IPO, LNV, FIN en BZK welke vorm van uitkering voor de middelen het meest passend is.

9. Rondvraag

De minister van LNV licht de stand van zaken van de warme sanering van de varkenshouderij toe: van de aangemelde boerderijen wordt op dit moment onderzocht of zij aan de voorwaarde doen. Hopelijk is hier zeer binnenkort

resultaat van. In dat geval worden de aanwezige partijen daarvan op de hoogte gesteld.

10. Sluiting

De minister van LNV sluit de vergadering.

Directoraat-generaal Stikstof

Behandeld door

10.2.e

T 06 10.2.e

10.2.e@minlnv.nl

Datum

29 mrt. 2020

Kenmerk

DGNVLG / 20089543

Kopie aan

Bijlage(n)

verslag

Omschrijving	Bestuurlijk Overleg Stikstof
Voorzitter	10.2.e
Vergaderdatum en -tijd	26 maart 2020, 15.45 uur - 16.45 uur
Aanwezig	Minister LNV en gedeputeerden provincies

Vergaderpunten

1. Opening

De agenda wordt vastgesteld.

2. Notulen vorige vergadering d.d. 24 januari (smal verband) en 5 februari

De notulen worden ongewijzigd vastgesteld.

3. Mededelingen

Er zijn geen mededelingen.

Ter conclusie

4. Extern salderen

Afgesproken wordt dat provincies en Rijk zich blijven opstellen als één overheid met dezelfde boodschap naar externen. Die boodschap worden in de bestuurlijke overleggen afgestemd. Dit uitgangspunt wordt door alle betrokkenen gedeeld.

Een van de vraagstukken is of bij het salderen een scheiding tussen NO_x en NH₃ aangebracht zou moeten worden. De minister van LNV licht toe dat zij in het kader van het stikstofregistratiesysteem de voor- en nadelen hiervan inventariseert, en die voor de zomer met de Kamer deelt. Deze inventarisatie is niet conditioneel voor het openstellen van extern salderen. In het kader van extern salderen wordt deze scheiding niet aangebracht. **Actie:** de minister van LNV neemt hierover voor 1 april contact op met de coalitie.

De minister van LNV geeft de provincies de overweging mee om het huidige voorstel (een evaluatie na een jaar openstelling) uit te breiden met een maandelijkse monitoring en een moment na zes maanden waar gezamenlijk wordt vastgesteld of alles conform wens gaat. Indien nodig kan dan bijgestuurd worden.

Actie: provincies zullen dit voorstel bespreken en uiterlijk 1 april met een antwoord komen.

Provincies geven aan dat de voorgenomen datum van openstelling (1 mei 2020) nog steeds het voornemen is, maar deze datum is niet heilig, voorop staat dat het proces rond de vaststelling van de beleidsregels zorgvuldig verloopt. **Actie:** verder wordt een procesvoorstel rond de communicatie hierover uitgewerkt, waarbij er de ruimte is om met stakeholders te spreken over de inhoud van het voorstel. Dit zal ambtelijk worden uitgewerkt.

5. Verleasen

De regeling is niet tijdelijk, maar de projecten en activiteiten die mogelijk gemaakt worden met dit instrument moeten dat wel zijn. Het huidige voorstel geeft dat duidelijk aan.

Afgesproken wordt dat het IPO een handreiking opstelt die richting moet geven aan de bevoegde gezagen over wat de duur van de saldonemende projecten mag zijn bij de verschillende saldogevers. Dit kan per casus verschillen. Hierbij wordt het advies van de landsadvocaat in acht genomen. **Actie:** deze handreiking wordt met LNV gedeeld zodra deze gereed is. De provincies nemen de suggestie van de minister van LNV over om in beeld te brengen hoe de handreiking wordt gebruikt door provincies.

Actie: Binnen een week geven de provincies aan wat de administratieve lasten zijn die bij dit voorstel horen.

6. Actualisatie doelensysteem Natura 2000 – fase 2

Er zijn geen opmerkingen over het voorstel. Er wordt ingestemd.

Ter bespreking

7. Streefwaarden en (bron)maatregelen

De minister van LNV geeft een toelichting op de ontwikkeling van de besluitvorming over de streefwaarden en (bron)maatregelen. **Actie:** de minister geeft aan de provincies tijdig te informeren alvorens besluitvorming plaatsvindt.

Ter informatie

8. Lijnen vergunningverlening

9. Conceptreactie werkgroep drempelwaarde

10. Uitgangspunten en afspraken gerichte opkoopregeling

11. Legalisering meldingen

12. Beleidsevaluatie PAS

Deze stukken worden ter kennisgeving aangenomen.

Afsluiting

13. Rondvraag

Gevraagd wordt naar de stand van zaken omtrent vergunningverlening bij zandsuppleties. **Actie:** Deze vraag wordt na dit overleg beantwoord.

14. Sluiting

De vergadering wordt gesloten.

Plan van Aanpak legalisering meldingen en overige categorieën

Ter conclusie

Aanleiding

Met de uitspraak van de Raad van State van 29 mei 2019 zijn alle onder het Programma Aanpak Stikstof (PAS) van vergunningplicht vrijgestelde activiteiten (waarvoor niet kan worden uitgesloten dat significante negatieve effecten optreden) alsnog vergunningplichtig. Voor een deel van deze activiteiten gold op basis van het PAS een meldingsplicht. Het kabinet heeft aangegeven de activiteiten die vrijgesteld waren van de vergunningplicht ivm de grenswaarde van 1 mol/ha/jr met prioriteit te willen legaliseren. Ambtelijk is gewerkt aan een plan van aanpak voor de legalisatie, waarbij twee sporen mogelijk zijn: een gefaseerde aanpak en een generieke aanpak.

Advies

- Het bestuurlijk overleg wordt sterk geadviseerd om via de gefaseerde aanpak (aanpak 1) de meldingen en de overige op basis van het PAS vrijgestelde activiteiten te legaliseren.

Kernpunten

- Via de gefaseerde aanpak kunnen als eerste de gemelde activiteiten worden gelegaliseerd en daarna pas andere onder het PAS vrijgestelde activiteiten. Via de generieke aanpak kunnen de gemelde activiteiten en de onder het PAS vrijgestelde activiteiten in een keer gelegaliseerd worden, door middel van een landelijke cumulatieve beoordeling.
- 10.2.g [REDACTED]
[REDACTED]
zijn. De beschikbaarheid en effecten van deze maatregelen bepalen de haalbaarheid van de legalisatie.
- Feitelijke legalisatie zal waarschijnlijk voor zowel de gemelde activiteiten als de andere onder het PAS vrijgestelde activiteiten op zijn vroegst in 2021 plaats kunnen vinden, omdat het effect van de bronmaatregelen eerst vast moet staan.
- Met het besluiten van een aanpak over het legaliseren van de meldingen (en overige activiteiten bij de generieke aanpak), kunnen handhavingsverzoeken worden afgewezen. Er is immers zicht op legalisatie.

Aanpak 1: Legalisering middels gefaseerde aanpak

- Voor de gefaseerde aanpak zijn bronmaatregelen nodig om de benodigde stikstofruimte te creëren van minimaal gemiddeld 11 mol N/ha/jaar.
- Naast een aanpak voor de legalisatie van de gemelde activiteiten is ook een aanpak nodig voor andere op basis van het PAS vrijgestelde activiteiten.
- De omvang van de benodigde stikstofruimte voor legalisatie van deze andere vrijgestelde activiteiten moet nog in kaart worden gebracht.
- Er wordt geborgd dat de overheid 'overtuigend en ruimhartig' bijdraagt aan herstel van de natuur, via een afroaming van 30% of anderszins.

Stap 1: Noodzakelijke stappen uitvoeren legalisatietraject meldingen

- Het bevoegd gezag controleert de rechtmatigheid van de gemelde activiteiten;
- Het bevoegd gezag brengt de te legaliseren activiteiten in kaart en inventariseert de benodigde vergunningsruimte op basis van een vergunningaanvragen met AERIUS-berekening door de initiatiefnemers en de mogelijkheden om de benodigde ruimte te beperken;
- Rijk geeft opdracht tot een (landelijke) generieke passende beoordeling, uitgewerkt per gebied.
- Rijk en provincies mitigeren door interne saldering of het treffen bronmaatregelen om de ruimte beschikbaar te maken.
- Wanneer het effect van de bronmaatregelen vaststaat, kan via deze aanpak aan de gemelde activiteiten waarvoor ruimte beschikbaar is, een vergunning worden verleend. Ook moet dan duidelijk zijn dat de het effect van de (bron)maatregelen additioneel is aan wat nodig is om verslechtering van de natuur te voorkomen en de instandhoudingsdoelstellingen te halen.

Stap 2: uitwerken legalisatietraject voor andere onder het PAS vrijgestelde activiteiten

- Het Adviescollege Stikstofproblematiek maakt in het adviesrapport 'Niet alles kan' een indeling van projecten die direct geraakt zijn door de uitspraak van de Raad van State en projecten die op stapel staan en worden vertraagd. Ook derde belanghebbenden hebben toegenomen aandacht voor andere activiteiten die nu geen vergunning hebben maar volgens de uitspraak van de Raad van State vergunningplichtig zijn. Dat levert een risico op voor handhavingsverzoeken.
- Hieronder vallen naast de gemelde activiteiten ook andere activiteiten:
  - Activiteiten zonder meldingsplicht die onder de toenmalige drempelwaarde van 0,05 mol N/ha/jaar zijn uitgevoerd;
  - Activiteiten boven de 0,05 maar onder de 1 mol N/ha/jaar zonder meldingsplicht;
  - Interimmers: activiteiten die zijn aangevangen of uitgebreid voordat de Habitatrichtlijn goed was geïmplementeerd in de Nederlandse wet, en daarom geen rechtmatig toestemmingsbesluit hebben.
- Het voorstel is om voor deze categorieën een legalisatietraject uit te werken op basis van een passende beoordeling. Voor elke categorie die uiteindelijk gelegaliseerd wordt, moet de omvang van de stikstofdepositie in beeld worden gebracht, en moet depositieruimte beschikbaar zijn om de effecten te mitigeren.
- Mede op basis van deze informatie kan het nodig zijn om de categorieën te prioriteren.
- Daarnaast wordt bekeken of bij het bepalen van de precieze omvang stakeholders zoals het Landbouw Collectief en VNO-NCW kunnen worden betrokken.
- Het uitgewerkte legalisatietraject voor deze categorieën wordt in het BO van juni geagendeerd.
- Het bepalen van de grove omvang van deze categorieën, wordt als een no-regret actie beschouwd. Deze berekening wordt reeds gemaakt door de huidige feitelijke depositie af te zetten tegen de theoretische depositie door alle depositie op basis van toestemmingsbesluiten bij elkaar op te tellen.

Voordelen

- Bovenstaande stappen zijn naar aanbeveling van het advies 'Niet alles kan' van het Adviescollege Stikstofproblematiek.
- Indien de legalisatie van de gemelde activiteiten onverhoopt op juridische dan wel technische problemen stuit, heeft dit in principe geen directe gevolgen voor de andere onder het PAS vrijgestelde activiteiten.

Nadelen

- Er zijn naar verwachting meer (bron)maatregelen nodig dan bij de generieke aanpak.
- Het in kaart brengen van de omvang en het controleren op de rechtmatigheid van de gemelde activiteiten wordt uitvoeringstechnisch op verscheidene vlakken bemoeilijkt en vergt grote capaciteit van provincies (naar schatting 2 uur per melding voor volledige analyse);
- Legalisatie van de gemelde activiteiten kan pas plaatsvinden wanneer de benodigde stikstofruimte beschikbaar is. De tijdsduur is sterk afhankelijk van de beschikbaarheid en effecten van de (bron)maatregelen.

Doordat de meldingen eerst worden gelegaliseerd, en vervolgens de andere onder het PAS vrijgestelde activiteiten, moeten de noodzakelijke stappen voor legalisatie (stap 1) twee keer worden doorgelopen. Het risico is daarmee groot dat de onzekerheid voor de andere activiteiten nog voor een langere periode aan de orde is.

Aanpak 2: Legalisering via een generieke aanpak

- Een ander mogelijk spoor betreft een bredere aanpak waarin zowel de gemelde activiteiten als de overige onder het PAS vrijgestelde activiteiten kunnen worden gelegaliseerd: een landelijke cumulatieve beoordeling.
- Bij deze oplossingsrichting wordt de door de bestaande activiteiten veroorzaakte depositie als het ware achteraf gesaldeerd met de sinds de Europese referentiedatum afgenomen daling van stikstofdepositie.
- Die daling is immers opgetreden, ondanks het feit dat de depositie van de bestaande activiteiten in de achtergronddepositie zit.

- Door 2019 en 1994/2004 op totaaldepositieniveau te vergelijken, worden ook de effecten van alle innovaties en verduurzamingen die tot nu toe in alle sectoren al reeds zijn doorgevoerd meegenomen in de berekening en als mitigerende maatregel ingezet.
- Enkel waar lokaal meer depositie plaatsvindt dan tijdens de referentiedatum, moeten aanvullende (bron)maatregelen genomen worden.
- Over de juridische houdbaarheid van deze route heeft de landsadvocaat een negatief advies gegeven.

Noodzakelijke stappen uitvoeren legalisatietraject

- Om de gemelde activiteiten te legaliseren, stellen Rijk en provincies gezamenlijk een nieuwe referentiedatum vast. Een mogelijk logische keuze zou zijn 29 mei 2019 (uitspraak van de Raad van State).
- Vervolgens moet de totale feitelijke stikstofdepositie op die datum worden bepaald.
- Vergunningverleners bepalen welke latente ruimte er nog beschikbaar was in alle Wnb vergunningen en de benodigde ruimte voor de nog te realiseren meldingen (op basis van een vergunningsaanvraag met AERIUS-berekening door de melders);
- In opdracht van het Rijk wordt een passende beoordeling gemaakt door 'depositie 2019 + latente ruimte' per hectare te vergelijken met 'depositie aanwijsdatum 2004'. Daarbij is de ambtelijke aanbeveling om één landelijke aanwijsdatum te hanteren en niet per gebied.
- Naar verwachting zullen er alleen plaatselijk stijgingen worden waargenomen. Deze zullen als minimaal doel voor de gebiedsgerichte aanpak moeten worden gesteld. Daarnaast dienen Rijk en provincies generieke of gebiedsgerichte (bron)maatregelen te treffen.
- Wanneer de effecten van de (bron)maatregelen vaststaan, kunnen vergunningen worden verleend aan de gemelde en andere op de nieuwe referentiedatum gerealiseerde activiteiten.

Advies Landsadvocaat

- De landsadvocaat geeft aan dat de voorgelegde oplossingsrichting het zeer waarschijnlijk niet gaat halen bij de Raad van State.
- Het benutten van de daling is volgens de landsadvocaat ofwel het benutten van een autonome ontwikkeling, ofwel een salderingsmaatregel.
  - Uit de uitspraak PAS blijkt dat autonome ontwikkelingen niet in de passende beoordeling mogen worden ingezet ter mitigatie van de schadelijke gevolgen van projecten.
  - En om de daling als salderingsmaatregel in aanmerking te kunnen nemen, moet er volgens vaste jurisprudentie een directe samenhang bestaan tussen de maatregel en het geven van een toestemming voor een project. Die samenhang ontbreekt hier volledig.
- Volgens de landsadvocaat kan deze oplossingsrichting dus geen onderbouwing vormen voor het verlenen van vergunningen of andere vormen van legalisering. Hooguit zou dit onderdeel kunnen vormen van een beleid om deze categorie projecten voorlopig nog te gedogen.

Wat is wel mogelijk na advies Landsadvocaat?

Op basis van dit advies zijn er binnen deze aanpak drie mogelijkheden.

- De lijn zo aanpassen dat deze binnen de huidige jurisprudentie valt, door de autonome daling niet langer te gebruiken. Het grote voordeel van gebruik maken van daling uit het verleden is dan niet langer van toepassing. Wel blijven de voordelen van efficiëntie in saldering en dat alle schuld uit het verleden in één keer wordt gelegaliseerd, waardoor achteraf niet geconstateerd kan worden dat verkeerde prioritering heeft plaats gevonden.
  - De meningen lopen uiteen of dit de kern van het bezwaar van de Landsadvocaat wegneemt.
- Overtuigend beargumenteren dat de lijn toch juridisch houdbaar is, door terug te grijpen op de basis van de Europese richtlijnen.
  - De meningen lopen uiteen in hoeverre dit haalbaar is.
- De lijn ondanks de juridische bedenkingen toch ongewijzigd doorzetten. Dit hoeft niet tot problemen te leiden als er geen bezwaar en beroep wordt ingediend tegen deze wijze van legaliseren.
  - Het is de vraag in hoeverre dit een realistische verwachting is, en of deze inschatting een geldig argument bij de rechter is op het moment dat er toch rechtsgang plaatsvindt.

Voordelen

- Voor deze aanpak zijn minder (bron)maatregelen nodig.
- Deze aanpak leidt tot legalisatie van de meldingen en overige vergunningsvrije activiteiten op basis van het PAS. Voor de laatste categorie geldt dat legalisering ook sneller plaatsvindt.

Nadelen

- De inschatting van de Landsadvocaat is dat deze optie "zeer waarschijnlijk" geen stand houdt bij de rechter.
- Ook als deze redenering in een wet wordt vastgelegd, is de kans groot dat deze wet onverbindend wordt verklaard wegens strijd met de Habitatrichtlijn.
- Met deze aanpak is de kans dus groot dat handhavingsverzoeken op basis hiervan niet kunnen worden afgewezen en moeten de betreffende activiteiten op een andere manier worden gelegaliseerd of worden beëindigd.
- Hiermee wordt dus feitelijk geen oplossing geboden aan de melders. De melders, die al lang in onzekerheid zitten, blijven in grote onzekerheid en onduidelijkheid zitten.
- Als de nationale rechter de wijze van legalisatie niet afwijst, kan de Europese Commissie een inbreukprocedure kunnen starten. Dat zou uiteindelijk kunnen leiden tot een procedure bij het EU Hof.
- Uitvoering van deze aanpak kost ook veel capaciteit van vergunningverleners (maar minder dan bij de gefaseerde aanpak).
- De noodzakelijke controle door de vergunningverleners is moeilijker dan bij de gefaseerde aanpak.
- Ook bij deze aanpak is sprake van individuele vergunningplicht, maar de bewijslast voor de aanvrager in deze aanpak is veel moeilijker.
- Legalisatie van de meldingen vindt niet sneller plaats dan bij de gefaseerde aanpak.
- Er wordt niet geborgd dat de overheid 'overtuigend en ruimhartig' bijdraagt aan herstel van de natuur, via een afroaming van 30% of anderszins.
- De overheid kan als onbetrouwbaar worden gezien doordat uitspraken van het Europese Hof en de Afdeling niet in acht worden genomen en (mogelijk weer) niet houdbare vergunningen worden afgegeven.

Toelichting

Meldingen

Het kabinet heeft toegezegd¹ de activiteiten die vrijgesteld waren van de vergunningplicht ivm de grenswaarde van 1 mol/ha/j te legaliseren, waarvoor op 29 mei 2019 een van de volgende situaties gold:

- 1) Het project was volledig gerealiseerd, installaties, gebouwen en infrastructuur e.d. waren opgericht;
- 2) Het project was weliswaar nog niet volledig gerealiseerd, maar de initiatiefnemer had aantoonbaar stappen gezet met het oog op volledige realisatie;
- 3) Het project was weliswaar nog niet aangevangen, maar daarvoor waren wel al aantoonbaar onomkeerbare, significante investeringsverplichtingen aangegaan.

In totaal zijn er 3637 meldingen ingediend met een totale indicatieve depositiebijdrage van gemiddeld 11 mol N/ha/jaar. De exacte omvang van de depositiebijdrage van de projecten die aan bovenstaande voorwaarden voldoen, moeten nog per hexagoon in kaart worden gebracht. Grofweg 90% van de meldingen zijn gedaan ten behoeve van activiteiten in de landbouwsector. Ook zijn onder meer meldingen gedaan in de sectoren, bouw, industrie, energie en infrastructuur.

Eisen aan en beschikbaarheid van (bron)maatregelen

De passende beoordeling en de daarin te betrekken maatregelen zullen aan de strenge eisen moeten voldoen die zijn gesteld in de uitspraak van de Raad van State over het PAS. Dit kunnen geen maatregelen zijn die al nodig zijn in het kader van artikel 6, lid 1 en 2 van de Habitatrichtlijn

---

¹ Kamerstuk 35.334, nr. 1.

en de positieve effecten van de maatregelen moeten vaststaan op het moment van de passende beoordeling. Het kan bovendien niet gaan om autonome ontwikkelingen.

Ook is voor beide aanpakken relevant dat zowel het Europese Hof als de Raad van State in hun uitspraken hebben aangegeven niet tegen een generieke passende beoordeling te zijn die ten grondslag wordt gelegd aan individuele vergunningverlening.

Afroming 30% voor natuur of mitigatie anderszins

- In de kamerbrief die het kabinet op 13 november aan de Kamer heeft gestuurd, staat "Het uitgangspunt [...] is, nu en bij volgende stappen, dat ten minste 30% van de verminderde depositieruimte ten goede komt aan de natuur. De overige 70% kan gebiedsgericht gebruikt worden om ontwikkelingen weer mogelijk te maken."
- In juridische zin worden de betreffende projecten en activiteiten weer mogelijk door middel van de legalisering, ondanks dat er 'buiten' niks verandert. Het legaliseren van de meldingen kan dus worden gezien als het 'weer mogelijk maken van projecten'.
- Bovendien is de gedachte achter de betreffende passage dat elke stap overtuigend en ruimhartig bij moet dragen aan het herstellen van de natuur. Dat geldt ook voor het legaliseren van meldingen of andere categorieën activiteiten zonder rechtmatige toestemming.
- Er zijn ook andere mogelijkheden om 'overtuigend en ruimhartig' aan te tonen dat de natuur wordt hersteld.

agenda

Omschrijving	Extra BO Gerichte Opkoop
Technisch voorzitter	Minister van LNV
Notulist	
Vergaderdatum en -tijd	27 mei 2020 (8:45 – 9:30 uur)
Locatie	Webex

---

1. Opening
2. Mededelingen

Ter conclusie

3. Gerichte opkoop veehouderijen *Bijlage 3*
Doel bespreking: bevestigen van de ambtelijk overeengekomen lijn over de uitwerking van gerichte opkoop veehouderijen en besluiten over cofinanciering.

Afsluiting

4. Rondvraag
5. Sluiting

Gerichte opkoop veehouderijen

Ter conclusie

Aanleiding

Eén van de maatregelen voor stikstofreductie in de landbouw is het gericht opkopen van veehouderijbedrijven nabij stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Dit is een belangrijk instrument voor provincies ten behoeve van de gebiedsgerichte aanpak. In de brief aan de Tweede Kamer van 7 februari jl. schetst het kabinet de hoofdlijnen van gerichte opkoop en stelt zij hiervoor middelen beschikbaar.

In de brief aan de Kamer is ook aangegeven dat het Rijk en de provincies afspraken maken over gerichte opkoop. Dergelijke afspraken zijn in de ambtelijke Stuurgroep aan de orde gekomen. In deze notitie wordt de uitwerking voorgelegd en wordt gevraagd een akkoord te geven op een paar onderdelen van de uitwerking.

Advies

In deze notitie wordt u verzocht datgene waar ambtelijke overeenstemming over is bereikt te bevestigen en een uitspraak te doen over de cofinanciering waar nog discussie over is.

U wordt gevraagd om:

1. De lijn waarover ambtelijk overeenstemming is bereikt te bevestigen:
  - a. Provincies voeren de gerichte opkoop uit. Geconstateerd is dat het aan de provincies is om binnen de juridische kaders te bezien hoe stikstofdepositieruimte kan worden ingezet volgens de doelen die daarvoor in de brief aan de Kamer van 7 februari jl. zijn benoemd. Eventueel vrijkomende stikstofdepositieruimte die kan worden ingezet voor nieuwe ontwikkelingen, wordt in samenwerking tussen de provincie en het Rijk ingezet. De provincies zijn ervoor verantwoordelijk dat bij de gerichte opkoop in overeenstemming met de staatsteunkaders wordt gehandeld. Zij beoordelen binnen de gebiedsgerichte aanpak in het concrete geval of en in hoeverre het eventueel heruitgeven van de met de gerichte opkoop bereikte vermindering van stikstofbelasting voor nieuwe ontwikkelingen, verenigbaar is met de onderbouwing van de noodzaak van de gerichte aankoop in verband met staatssteun.
  - b. In de Kamerbrief van 7 februari jl. is vermeld dat bij het opkopen van veebedrijven door de overheid, de productierechten zullen worden ingenomen en doorgehaald. Provincies hebben aangegeven dat het volledig (laten) doorhalen van de productierechten kan leiden tot waardeverlies in het gebiedsproces. Zij willen de productierechten deels opnieuw kunnen inzetten om invulling te kunnen geven aan beleid gericht op stimulering van duurzame kringlooplandbouw. Vanuit het Rijk is geconstateerd dat gerichte opkoop nu niet het instrument is om duurzame kringlooplandbouw te stimuleren, onverlet dat de doelstelling van duurzame kringlooplandbouw door het Rijk en provincies wordt onderschreven.
  - c. Om de bestuurlijke en administratieve lasten voor de regeling te beperken, starten we de eerste tranche met een kleine set criteria en een overzichtelijke verantwoording die vorm zal krijgen op basis van een zo eenvoudig mogelijk ingerichte specifieke uitkering (SPUK), gelet op de kenmerken van deze gerichte opkoopregeling. De criteria die gehanteerd worden zijn:
    1. Iedere opkoop voldoet aan een drempelwaarde om ervoor te zorgen dat alleen piekbelasters in aanmerking komen voor opkoop;
    2. Iedere tranche per provincie voldoet aan een plafondwaarde voor kosteneffectiviteit;
    3. Van ieder opgekocht veebedrijf worden de dierrechten doorgehaald;
    4. Iedere opkoop voldoet aan de (nog) af te spreken cofinanciering;
    5. Bij iedere opkoop zorgt de provincie ervoor dat er voldoende zekerheid is dat de reductie van stikstofdepositie op Natura 2000-gebied van structurele aard is;
    6. Opkopen worden door provincies binnen afgesproken termijnen gedaan om voortgang te stimuleren en om op basis van zoveel mogelijk informatie te kunnen evalueren.

Evalueren vindt over elke tranche plaats en in ieder geval ook nadat de eerste koopovereenkomsten van in totaal €50 miljoen zijn gesloten. Door te evalueren willen het Rijk en de provincies leren en samen tot een betere aanpak van de gerichte opkoop komen in de volgende tranche. De evaluatie kan ertoe leiden dat criteria worden bijgesteld, toegevoegd of verwijderd. De evaluatie moet ook richting geven voor de te hanteren verdeelsleutel voor de volgende tranche.

- d. Opkopen van gronden wordt niet verplicht gesteld, een provincie kan hierbij haar eigen afweging maken.
- e. Slopen van bedrijfsgebouwen wordt niet verplicht gesteld, wel is het uitgangspunt dat sloop gewenst is tenzij er een duurzame herbestemming mogelijk is.

2. Kennis te nemen van de discussie over de cofinanciering en daarover nader te besluiten:

Toelichting op de discussie

Het Rijk stelt in totaal €350 miljoen ter beschikking voor de gerichte opkoop van veebedrijven en is met het IPO in gesprek over hoe door middel van inzet van bestaande middelen de hefboomwerking kan worden vergroot. Over de inzet van middelen van provincies is nog geen afspraak gemaakt. Wel is ambtelijk verkend wat de mogelijkheden zijn. De beelden liepen uiteen over de vraag wanneer cofinanciering aan de orde zou komen – IPO: na de eerste tranche; Rijk: binnen de eerste tranche – en welk aandeel de provincies zouden hebben in de financiering.

Daarop is afgesproken het volgende voorstel ter besluit voor te leggen.

Gevraagde besluiten

- a. De eerste tranche op te delen in twee batches van €50 miljoen en de eerste batch te starten zonder cofinanciering, waarbij de provincies de proceskosten voor hun rekening nemen.
- b. De cofinanciering voor de tweede batch van €50 miljoen van de eerste tranche en de tranches daarna ambtelijk verder uit te werken en te vertalen naar scenario's. Daarbij wordt op voorstel van het IPO de proceskosten en financiering van restwaarde beschouwd als een bodemgrens van de cofinanciering door de provincies. Met de scenario's kan op verschillende manieren inzichtelijk worden gemaakt hoe een verdeling van de kosten en opbrengsten tussen provincies en het Rijk eruit kan zien. Dit moet ertoe bijdragen dat provincies en het Rijk voldoende informatie hebben om een redelijke afspraak over cofinanciering te maken. In de scenario's wordt rekening gehouden met:
  - Het aandeel dat de verschillende kosten- en opbrengstesoorten hebben in de totale opkoop, daar kunnen ervaringen van opkopen bij betrokken worden;
  - De rollen van provincies en het Rijk en hoe die zich verhouden tot de kosten en opbrengsten;
  - De vraag van het Rijk om een betekenisvolle bijdrage van provincies en de financiële mogelijkheden van provincies. Door het IPO is aangegeven dat de genoemde bodem voor het IPO na deze uitwerking tevens het plafond kan blijken te zijn.
- c. De tweede batch van €50 miljoen van de eerste tranche alleen te starten nadat afspraken zijn gemaakt over de cofinanciering voor die batch en voor de tranches daarna.

Toelichting bij 1a en 1c

- 1a: In de brief aan de Kamer van 7 februari jl. is de opkoopregeling voorzien van het volgende kader: *"De vrijkomende stikstofdepositieruimte wordt in samenwerking met provincies ingezet. Deels voor het herstel van de natuur door het verlagen van de depositie op Natura 2000-gebieden, deels daar waar nodig voor het legaliseren van de meldingen, en voor het resterende deel voor alle ontwikkelingen die in dat gebied noodzakelijk respectievelijk gewenst zijn, inclusief rijksprojecten. Dit betreft ook de nationale belangen. Daarnaast kan de ruimte worden betrokken bij eventuele problematiek die volgt uit de uitzonderingen op het niet-vergunningsplichtig zijn van bemesten."*

De gerichte opkoop heeft te maken met de Europeesrechtelijk juridisch kaders van de Vogel- en Habitatrichtlijn en staatssteun. De gerichte opkoop van piekbelasters nabij een Natura 2000-gebied vindt in staatssteuntermen zijn rechtvaardiging in een (groot) openbaar belang. Dat belang is gelegen in de noodzaak om de stikstofdepositie in stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden te reduceren door de bedrijfsuitoefening van een nabijgelegen veehouderij op die plaats definitief en onherroepelijk te beëindigen. Die reductie draagt eraan bij dat kan worden voldaan aan de uit de Vogel- en Habitatrichtlijn voortvloeiende verplichting om ten minste een verslechtering van de natuur in het betreffende gebied te voorkomen, en dat mogelijk herstel kan worden bevorderd (artikel 6, eerste en tweede lid van de richtlijn). De noodzaak om de stikstofdepositie ter plaatse te verminderen fungeert dus als fundamentele bouwsteen om de interferentie op de markt en de noodzaak en de geschiktheid van de maatregel te rechtvaardigen.

De provincie beoordeelt, als uitvoerder van de opkoop, binnen de gebiedsgerichte aanpak in het concrete geval of en in hoeverre het eventueel heruitgeven van de met de gerichte opkoop bereikte vermindering van stikstofbelasting voor nieuwe ontwikkelingen, verenigbaar is met de onderbouwing van de noodzaak van de gerichte aankoop. Eventueel vrijkomende stikstofdepositieruimte die kan worden ingezet voor nieuwe ontwikkelingen, wordt in samenwerking tussen de provincie en het Rijk ingezet. Als de reductie van stikstof die het gevolg is van de opkoop kan worden gepresenteerd als een additionele beschermingsmaatregel (Habitatrichtlijn artikel 6, derde lid), kan er ruimte ontstaan om de reductie van stikstofdepositie gedeeltelijk opnieuw in te zetten. Daarvoor is nodig dat de provincie op basis van de specifieke situatie in het betreffende Natura 2000-gebied kan onderbouwen in welke mate de opkoop leidt tot vaststaande reductie van depositie, in welke mate de reductie nodig is voor behoud, en in welke mate eventueel sprake is van een 'overshoot', waarbij met de opkoop gerealiseerde reductie van de depositie, eventueel samen met andere maatregelen, verder gaat dan nodig is om behoud van het gebied te waarborgen.

Provincies voeren de gerichte opkoop uit. Het is aan de provincies om binnen de kaders te bezien hoe stikstofruimte kan worden ingezet volgens de doelen die daarvoor in de brief van 7 februari zijn benoemd. Eventueel vrijkomende stikstofdepositieruimte die kan worden ingezet voor nieuwe ontwikkelingen, wordt in samenwerking tussen de provincie en het Rijk ingezet.

De eerste tranche wordt gestart conform de lijn zoals hierboven beschreven. Er wordt nog onderzocht of, en in hoeverre bepaalde economische activiteiten zoals woningbouw, defensie of (energie-)infrastructuur kunnen kwalificeren als groot openbaar belang in dit kader waarmee ze mogelijk binnen staatssteunkaders kunnen vallen. De resultaten van dit aanvullende onderzoek worden meegenomen in de evaluatie van de eerste tranche.

1c:

1. De gerichte opkoop richt zich op piekbelasters rondom stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden, daarom is het belangrijk een drempelwaarde vast te stellen waaraan een veebedrijf dat opgekocht wordt moet voldoen. Deze drempelwaarde wordt opgebouwd op basis van de stikstofbijdrage van de stallen. De drempelwaarde moet niet te hoog zijn, want dan zouden provincies onvoldoende handelingsvrijheid hebben in het gebiedsproces. Tegelijkertijd moet de drempelwaarde wel hoog genoeg zijn om de uitkoop te beperken tot piekbelasters. Het RIVM heeft piekbelasters gedefinieerd (en doorgererekend) als 1) veebedrijven met een hoge gemiddelde belasting in stikstofgevoelig Natura 2000-gebieden (en binnen 10 km van het veebedrijf) en als 2) veebedrijven met een hoge belasting op een individueel hexagoon (punt waarneming) in stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Bij de gerichte opkoop wordt aangesloten bij de eerste definitie omdat dan de milieuwinst niet alleen lokaal maar ook op grotere schaal wordt bereikt. De totale reductie van stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden die met de opkoop van "gemiddelde" piekbelasters kan worden gerealiseerd is substantieel hoger dan bij de opkoop van "punt" piekbelasters.

Om een goede drempelwaarde te kiezen zijn drie scenario's met behulp van een RIVM-analyse doorgerekend. Deze analyse richt zich op 19.448 melkvee-, pluimvee- en varkensbedrijven. De resultaten zijn:

- 2,25 (mol/ha/jr, binnen 10 kilometer van veebedrijf, in stikstofgevoelig Natura 2000-gebied)

Aantal veebedrijven	Melkvee	Pluimvee	Varkens	Totaal
DRENTHE	40	3	3	46
FLEVOLAND				
FRIESLAND	35	5	2	42
GELDERLAND	120	55	43	218
GRONINGEN	5	1	4	10
LIMBURG	44	16	33	93
NOORD_BRABANT	68	37	57	162
NOORD_HOLLAND	12			12
OVERIJSEL	103	16	16	135
UTRECHT	19	2	3	24
ZEELAND	8	2	4	14
ZUID_HOLLAND	19			19
Totaal	473	137	165	775

- 2,00 (mol/ha/jr, binnen 10 kilometer van veebedrijf, in stikstofgevoelig Natura 2000-gebied)

Aantal veebedrijven	Melkvee	Pluimvee	Varkens	Totaal
DRENTHE	48	5	3	56
FLEVOLAND				
FRIESLAND	44	5	2	51
GELDERLAND	147	61	52	260
GRONINGEN	5	2	4	11
LIMBURG	57	19	43	119
NOORD_BRABANT	84	44	75	203
NOORD_HOLLAND	15			15
OVERIJSEL	118	19	24	161
UTRECHT	21	2	3	26
ZEELAND	8	2	4	14
ZUID_HOLLAND	21			21
Totaal	568	159	210	937

- 1,75 (mol/ha/jr, binnen 10 kilometer van veebedrijf, in stikstofgevoelig Natura 2000-gebied)

Aantal veebedrijven	Melkvee	Pluimvee	Varkens	Totaal
DRENTHE	61	6	4	71
FLEVOLAND				
FRIESLAND	62	5	3	70
GELDERLAND	176	76	71	323
GRONINGEN	6	2	6	14
LIMBURG	69	24	56	149
NOORD_BRABANT	97	49	100	246
NOORD_HOLLAND	21			21
OVERIJSEL	151	19	33	203
UTRECHT	25	2	3	30
ZEELAND	10	3	5	18
ZUID_HOLLAND	26			26
Totaal	704	186	281	1171

Op basis van de RIVM-analyse kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- Elf van de twaalf provincies kunnen in de drie scenario's opkopen. De provincie Flevoland kan in geen van de scenario's opkopen. Pas als de drempelwaarde wordt verlaagd naar 1,0 mol/ha/jr kan Flevoland (vier) veehouderijen opkopen.
- Noord- en Zuid-Holland kunnen in de drie scenario's alleen melkveehouderijen opkopen. Om Noord- en Zuid-Holland de gelegenheid te geven om pluimvee- en varkensbedrijven op te kopen moet de drempelwaarde worden verlaagd naar minder dan 1,0 mol/ha/jr.

De drempelwaarde wordt ingesteld op 2 mol (ha/jr, binnen 10 km van veebedrijf, in stikstofgevoelig Natura 2000-gebied. Met een drempelwaarde van 2 mol/ha/jr richt de gerichte opkoop zich op de vijf procent veebedrijven met de hoogste gemiddelde belasting. De drempelwaarde van 2 mol/ha/jr lijkt alle provincies (behalve Flevoland) voldoende mogelijkheden te geven voor het aangaan van onderhandelingen over opkopen in de eerste tranche.

De toets met betrekking tot de drempelwaarde vindt plaats op basis van informatie uit Aerius en niet op basis van de vergunningen omdat daar latente ruimte in zit.

2. Het is belangrijk dat de gerichte opkoop kosteneffectief verloopt, daarom is een criterium met betrekking tot de kosteneffectiviteit (middelen per totaal gereduceerde molen (ha/jr) per tranche vastgesteld. Door hier niet per opkoop maar per tranche aan te toetsen kan een provincie opkopen met elkaar compenseren.

Het RIVM en het PBL hebben allebei een berekening gemaakt voor de kosteneffectiviteit in het kader van gerichte opkoop. Omdat het heel bepalend is welke depositiegebied (straal om de veehouderij) wordt gedefinieerd lopen deze berekeningen enorm uiteen. Bij gerichte opkoop is gekozen om aan te sluiten bij de berekeningswijze van het RIVM. Daarmee is de berekening van de molen niet anders dan de berekening die gehanteerd wordt bij de drempelwaarde. Dat is niet alleen vanuit praktisch oogpunt wenselijk, ook zorgt het ervoor dat criteria met elkaar in verbinding staan. Een keuze voor de PBL-berekening zou betekenen dat de kosteneffectiviteit en de drempelwaarde niet op elkaar aansluiten. Een nadeel van de keuze voor de RIVM-berekeningswijze is dat de plafondwaarde voor kosteneffectiviteit veel afwijkt van de waarden zoals gepresenteerd in de PBL-publicatie van 24 april jl. Een analyse wordt opgesteld door het RIVM en het PBL om de beide resultaten bij elkaar aan te laten sluiten.

Aan de kostenkant zit veel minder verschil tussen de berekeningswijze van het RIVM en het PBL. Het RIVM neemt net als het PBL de bedrijfsgebouwen en productierechten in de berekening mee. Het PBL heeft ook een scenario doorgerekend inclusief kosten voor gronden. Er is voor gekozen de kosten voor gronden niet mee te nemen in de berekening van de kosteneffectiviteit om de opkopen zo goed mogelijk te kunnen vergelijken en optellen. Wel is afgesproken mogelijke kosten voor gronden goed te monitoren. Het resultaat op basis van de RIVM-analyse van de 937 veebedrijven die voldoen aan een drempelwaarde van 2 mol/ha/jr is:

Gemiddelde kosteneffectiviteit	Melkvee	Pluimvee	Varkens	Totaal
DRENTHE	743.005	455.054	475.843	702.983
FLEVOLAND				
FRIESLAND	883.198	361.006	494.640	816.765
GELDERLAND	627.970	383.477	348.808	514.776
GRONINGEN	800.103	161.448	427.997	548.673
LIMBURG	969.726	1.024.747	863.431	940.102
NOORD_BRABANT	769.407	683.448	815.517	767.811
NOORD_HOLLAND	596.824			596.824
OVERIJSEL	666.322	502.296	759.646	660.877
UTRECHT	381.420	505.295	70.766	355.104
ZEELAND	519.639	1.453.229	677.254	698.042
ZUID_HOLLAND	618.509			618.509
Totaal	710.344	571.056	674.814	678.745

Op basis van de RIVM-analyse kan de conclusie worden getrokken dat de kosteneffectiviteit verschilt zowel tussen soorten veebedrijven als tussen provincies. Om de provincies voldoende handelingsvrijheid te geven in haar gebiedsproces moet de plafondwaarde voor de kosteneffectiviteit van een tranche niet te laag worden ingezet. De plafondwaarde wordt ingesteld op €1 miljoen per mol (ha/jr, binnen 10 km van veebedrijf, in stikstofgevoelig Natura 2000-gebied) en er wordt geen onderscheid gemaakt tussen soorten veebedrijven en tussen provincies. 81 procent van de veebedrijven met een drempelwaarde van boven de 2 mol/ha/jr zit onder dat plafond. Opkopen die behoren tot de 19 procent die daarboven zit kunnen door een provincie binnen een tranche worden gecompenseerd met opkopen die onder het plafond zitten.

3. Van ieder opgekocht veebedrijf worden alle dierrechten doorgehaald. Veebedrijven komen alleen in aanmerking voor opkoop als ze minimaal 80 procent van de gebruikte dierrechten in eigendom hebben (en dus maximaal 20 procent leasen).
4. Iedere opkoop voldoet aan de (nog) af te spreken cofinanciering.
5. Bij iedere opkoop zorgt de provincie ervoor dat er voldoende zekerheid is dat de reductie van stikstofdepositie op Natura 2000-gebied van structurele aard is door:
  - In de opkoopovereenkomst die een provincie sluit met een veehouder minimaal vast te leggen dat de dierrechten worden doorgehaald, wanneer de productie stopt en of de bedrijfsgebouwen gesloopt of herbestemd worden;
  - Zich in te spannen voor het (laten) intrekken of aanpassen van de natuur- en omgevingsvergunningen (zo nodig via gemeenten);

- Zich in te spannen voor het (laten) wijzigen (zo nodig via gemeenten) van het bestemmingsplan (agrarische bestemming eraf) zodat er een duidelijke basis is voor het weigeren van omgevingsvergunningen die zouden kunnen leiden tot het tenietdoen van de door de opkoop gerealiseerde stikstofreductie.
6. Opkopen worden door provincies binnen afgesproken termijnen gedaan om voortgang te stimuleren en om op basis van zoveel mogelijk informatie te kunnen evalueren. Indien blijkt dat dit niet (of maar voor een deel van de middelen die door Rijk beschikbaar zijn gesteld) het geval is, dan kan het Rijk besluiten (een deel van) de middelen die ter beschikking gesteld zijn terug te vorderen en weer mee te nemen in de volgende tranche op basis van de dan geldende verdeelsleutel. Middelen die in de laatste tranche niet op tijd zijn besteed vervallen voor deze maatregel en vloeien terug naar het Rijk. De volgende termijnen zijn afgesproken:
- Een provincie moet zich minimaal door middel van biedingen gecommitteerd hebben aan alle opkopen die ze in een tranche kan doen binnen een jaar na het verstrekken van de middelen door het Rijk;
  - Een provincie moet de eerste batch van €50 miljoen binnen de eerste tranche bestemmen door middel van koopovereenkomsten voordat de volgende tranche begint (dus binnen een jaar) zodat goed geëvalueerd kan worden voor de volgende tranche;
  - Een provincie moet de overige door het Rijk verstrekte middelen (in de eerste, tweede en derde tranche) bestemmen door middel van koopovereenkomsten binnen anderhalf jaar na de start van de tranche waartoe de middelen behoren.

Evalueren vindt over elke tranche plaats en in ieder geval ook nadat de eerste koopovereenkomsten van in totaal €50 miljoen zijn gesloten. In de evaluatie wordt meegenomen:

- Casuïstiek die inzichtelijk maakt of de criteria a. t/m f. passend zijn. Met betrekking tot de drempelwaarde wordt niet alleen het instelniveau geëvalueerd, maar ook de keuze voor gemiddelde belasting in plaats van puntbelasting;
- De gereduceerde molen, de kosten (ramingen indien noodzakelijk) en de voortgang;
- Het effect van het niet verplicht stellen van het kopen van gronden (met name die binnen 1 km van Natura 2000-gebied) en het slopen van bedrijfsgebouwen;
- De mogelijkheden die provincies in de praktijk zien om vrijkomende stikstofdepositieruimte in te zetten voor andere doelen dan natuurherstel en -behoud;
- Het proces dat een provincie doorloopt om de reductie van structurele aard te laten zijn;
- Hoe het aankoopplan dat een provincie bij aanvang heeft gemaakt in de praktijk uitwerkt;
- Interesse van veehouders in de regeling;
- De samenwerking tussen de betrokken partijen;
- Nieuwe RIVM- of PBL-analyses die kunnen leiden tot nog zorgvuldigere (instelniveaus van) criteria.

Omdat de evaluatie mogelijk onder een vergrootglas komt te liggen en onafhankelijkheid en gezag dan nog eens extra belangrijk kan zijn, wordt voor de evaluatie een extern bureau gevraagd. Het Rijk stelt hiervoor geen extra middelen beschikbaar buiten de middelen die nu zijn voorzien in de gerichte opkoopregeling.

agenda

Omschrijving	BO Stikstof Smal
Technisch voorzitter	10.2.e
Notulist	
Vergaderdatum en -tijd	28 mei 2020 (16:00 – 17:00)
Locatie	Webex

---

1. Opening
2. Notulen vorige vergadering d.d. 22 april 2020 *Bijlage 2*
Ter vaststelling
3. Mededelingen
  - a. Extra BO Gerichte Opkoop van 27 mei

Ter conclusie

4. Aanpak legalisering meldingen *Bijlage 4*
Doel bespreking: uitsturen brief aan initiatiefnemers en bespreken voortgang.

Ter bespreking

5. Appreciatie Kamerbrief door provincies *Bijlage 5*
Doel bespreking: eerste reactie provincies op de Kamerbrief structurele aanpak bespreken.
6. Bestuurlijke afspraken gebiedsgerichte aanpak *Bijlage 6*
Doel bespreking: het bespreken van de bestuurlijke afspraken over de gebiedsgerichte aanpak.
7. Voortgang Programma Natuur *Bijlage 7*
Doel bespreking: bespreken opzet, ambitie en opgave van het programma Natuur en de samenwerking tussen Rijk en Provincies.

8. Voortgang extern salderen *Bijlage 8*
Doel bespreking: bespreken voortgang extern salderen, vorm meldplicht
initiatiefnemers en verkenning inzetbaarheid vrijvallende ruimte bij extern
salderen.

Ter informatie

9. Wetsvoorstel stikstofreductie en natuurverbetering *Bijlage 9*

Afsluiting

10. Rondvraag
a. Update stikstofregistratiesysteem
11. Sluiting

Aanpak legalisering meldingen en overige categorieën

Ter conclusie

Aanleiding

Met de uitspraak van de Raad van State van 29 mei 2019 zijn alle onder het Programma Aanpak Stikstof (PAS) van vergunningplicht vrijgestelde activiteiten waarvoor niet kan worden uitgesloten dat significante negatieve effecten optreden, alsnog vergunningplichtig. Voor een deel van deze activiteiten gold op basis van het PAS een meldingsplicht. Het kabinet heeft aangegeven de activiteiten die vrijgesteld waren van de vergunningplicht ivm de grenswaarde van 1 mol/ha/jr met prioriteit te willen legaliseren.

Advies

1. Instemmen met het uitsturen van een brief naar alle initiatiefnemers van gedane meldingen.

Kernpunten

Algemeen

- In het BO van 22 april jl. is voorsnog niet ingestemd met de toen voorliggende gefaseerde en generieke aanpak, vanwege de nieuwe mogelijkheid om het legaal houden te realiseren via een vrijstelling. Die optie is in deze notitie uitgewerkt.
- In november zijn in de Kamerbrief de criteria aangegeven waarbinnen meldingen gelegaliseerd kunnen worden. Omdat sprake is van officiële toestemmingverlening, moet worden vastgesteld of en welke juridische en technische kaders gelden. Dit is een invulling van de aankondiging in de Kamerbrief van 24 april over het verifiëren of de betreffende invoergegevens juist zijn.
- De nader te maken keuzes hebben samenhang met de wijze waarop meldingen legaal gehouden kunnen worden. De gevolgen van deze keuzes moeten goed in kaart worden gebracht. Daarom is het niet opportuun om deze keuze in dit BO voor te leggen.
- De betreffende keuzes omtrent de juridische en technische kaders zullen als besluit in het BO van juni voorgelegd worden.
- Om vertraging zoveel als mogelijk te beperken, kan vooruitlopend daarop wel een brief naar de initiatiefnemers worden gestuurd. Daarin staat onder meer:
  - Initiatiefnemers worden geïnformeerd over de voortgang van het traject om meldingen legaal te houden. De teksten in de Kamerbrief worden nader uitgelegd en er wordt aan verwachtingsmanagement gedaan;
  - Initiatiefnemers wordt gevraagd of het nog nodig is om hun melding te legaliseren (in een aantal gevallen is bijvoorbeeld naderhand al een vergunning verleend).
- Na besluitvorming over de juridische en technische kaders, volgt een tweede brief met de uitvraag om de nadere gegevens aan te leveren die nodig zijn voor het legaal houden van de melding.

Wijze van legalisering van de gemelde activiteiten

- In het BO van 22 april is voorgesteld een nieuwe optie voor de aanpak van het legaal houden van de meldingen uit te werken op basis van een vrijstelling. Deze optie is hierbij uitgewerkt, vooruitlopend op besluitvorming hierover in het BO van juni.
- In de regelgeving kan worden opgenomen dat meldingen in beginsel vrijgesteld worden van de vergunningplicht op basis van een collectieve passende beoordeling.
- Hiertoe dient een nieuwe vrijstellingsregeling in de Regeling natuurbescherming opgenomen te worden. Dit is mogelijk op basis van artikel 2.9 lid 2, Wnb. Er is dus geen wetswijziging nodig.
- De landsadvocaat heeft tijdens het gesprek met enkele gedeputeerden d.d. 22 april jl. aangegeven dat deze wijze van legalisering zeer waarschijnlijk juridisch houdbaar is, mits de passende beoordeling voldoet aan de eisen uit de PAS-uitspraak.
- Voordeel van deze wijze van legalisering is dat minder capaciteit van bevoegde gezagen nodig is, aangezien niet voor elke melding een separate vergunning nodig is.
- Daar staat tegenover dat legalisatie op basis van een vrijstelling niet in rechte vaststaat, en dus ook niet in beginsel onherroepelijk wordt.
  - Dit betekent dat als de vrijstelling onverhoopt niet juridisch houdbaar blijkt, de melders wederom illegaal zijn.

- Als initiatiefnemers wel behoefte hebben aan deze vergunning, dan is het mogelijk om die alsnog aan te vragen en zal deze door het bevoegd gezag worden verleend. Doordat ook in dat geval gebruik kan worden gemaakt van de collectieve passende beoordeling, is het niet nodig om extra stikstofreducerende maatregelen te nemen.

Toelichting

Algemeen

- Voor de legalisatie van de gemelde activiteiten is een aanpak opgesteld.
- Voor legalisering van de meldingen is naar verwachting gemiddeld 11 mol N/ha/jaar aan depositieruimte nodig.
- Naast een aanpak voor de legalisatie van de gemelde activiteiten is ook een aanpak nodig voor andere op basis van het PAS vrijgestelde activiteiten en de interimers.
- De omvang van de benodigde stikstofruimte voor legalisatie van deze andere vrijgestelde activiteiten moet nog in kaart worden gebracht.
- Feitelijke legalisatie zal waarschijnlijk voor zowel de gemelde activiteiten als de andere onder het PAS vrijgestelde activiteiten op zijn vroegst in 2021 plaats kunnen vinden, omdat het effect van de bronmaatregelen eerst vast moet staan.
- In het BO van 22 april is reeds besloten dat meldingen met prioriteit gelegaliseerd worden, zonder dat het legalisatietraject van de overige op basis van het PAS vrijgestelde activiteiten daar hinder van ondervindt. Zodoende is deze thematiek niet als beslispuunt in deze notitie opgenomen: informatie hierover vindt u in de toelichting hieronder.
- Vanwege de natuurkenmerken van gebieden kan voor sommige meldingen gelden dat legalisatie met deze ontwikkelreserve niet mogelijk is. In die gevallen zal maatwerk worden geboden binnen de gebiedsgerichte aanpak om, zoveel mogelijk, meldingen legaal te houden.
- Daarbij kan mogelijk gebruik gemaakt worden van de ruimte die via externe saldering beschikbaar komt.

Noodzakelijke stappen meldingen en overige op basis van het PAS vrijgestelde activiteiten

Meldingen

Met de volgende stappen worden de te legaliseren activiteiten in beeld gebracht en legaal gehouden. Deze stappen zijn niet afhankelijk van de nader uit te werken kaders.

- Het bevoegd gezag verifieert de invoergegevens van de gemelde activiteiten;
- Het bevoegd gezag brengt de te legaliseren activiteiten in kaart en inventariseert de benodigde depositieruimte.
- Initiatiefnemers worden verzocht de mogelijkheden om de benodigde ruimte te beperken, bijvoorbeeld door interne saldering.
- Rijk geeft opdracht tot een (landelijke) generieke passende beoordeling, uitgewerkt per hectare stikstofgevoelig Natura 2000-gebied.
- Rijk en provincies mitigeren door het treffen van bronmaatregelen via de ontwikkelreserve om de ruimte beschikbaar te maken.
- Wanneer het effect van de bronmaatregelen vaststaat, en duidelijk is dat het effect van de bronmaatregelen additioneel is aan wat nodig is om verslechtering van de natuur te voorkomen en de instandhoudingsdoelstellingen te halen, kan voor de gemelde activiteiten waarvoor ruimte beschikbaar is legalisering plaatsvinden.

Andere op basis van het PAS vrijgestelde activiteiten

- Het Adviescollege Stikstofproblematiek maakt in het adviesrapport 'Niet alles kan' een indeling van projecten die direct geraakt zijn door de uitspraak van de Raad van State en projecten die op stapel staan en worden vertraagd. Ook derde belanghebbenden hebben toegenomen aandacht voor andere activiteiten die nu geen vergunning hebben maar volgens de uitspraak van de Raad van State vergunningplichtig kunnen zijn. Dat levert een risico op voor handhavingsverzoeken.
- Hieronder vallen naast de gemelde activiteiten ook andere activiteiten:
  - Activiteiten die onder de toenmalige drempelwaarde van 0,05 mol N/ha/jaar zijn uitgevoerd;
  - Activiteiten boven de drempelwaarde van 0,05 maar onder de grenswaarde van 1,00 mol N/ha/jaar zonder meldingsplicht;

- Interimmers: activiteiten die zijn aangevangen of uitgebreid voordat de Habitatrichtlijn goed was geïmplementeerd in de Nederlandse wet, en daarom geen rechtmatig toestemmingsbesluit hebben.
- Er wordt een voorstel uitgewerkt om voor deze categorieën een legalisatietraject uit te werken op basis van een aparte collectieve passende beoordeling.
- Mede op basis van deze informatie kan het nodig zijn om de categorieën te prioriteren.
- Er wordt bekeken of bij het bepalen van de precieze omvang stakeholders zoals vertegenwoordigers uit de landbouwsector en VNO-NCW kunnen worden betrokken.
- Het BO wordt nader geïnformeerd als het voorstel verder is uitgewerkt.

Overig

Context legalisatie meldingen

Het kabinet heeft toegezegd¹ van vergunningplicht vrijgestelde activiteiten te legaliseren, waarvoor op 29 mei 2019 een van de volgende situaties gold:

- 1) Het project was volledig gerealiseerd, installaties, gebouwen en infrastructuur e.d. waren opgericht;
- 2) Het project was weliswaar nog niet volledig gerealiseerd, maar de initiatiefnemer had aantoonbaar stappen gezet met het oog op volledige realisatie;
- 3) Het project was weliswaar nog niet aangevangen, maar daarvoor waren wel al aantoonbaar onomkeerbare, significante investeringsverplichtingen aangegaan.

In totaal zijn er 3637 meldingen ingediend met een totale indicatieve depositiebijdrage van gemiddeld 11 mol N/ha/jaar. De exacte omvang van de depositiebijdrage van de projecten die aan bovenstaande voorwaarden voldoen, moeten nog in kaart worden gebracht.

---

¹ Kamerstuk 35.334, nr. 1.

Bespreeknotitie reactie en aanbod provincies op de Kamerbrief Structurele Aanpak Stikstof

20 mei 2020

Vervolg routing:

- Vaststellen inbreng in BO in GS-en 26 mei
- Bespreken inbreng in BO 28 mei
- Definitief vaststellen inbreng nog nader te bepalen in GS 2 of 9 juni

De onderliggende kamerbrieven:

- Kamerbrief voortgang stikstofproblematiek: structurele aanpak
<https://bit.ly/3fFL5Hu>
- Kamerbrief over nadere keuzes in het kader van de Nationale Omgevingsvisie
<https://bit.ly/2xSXypZ>

Inleiding

Deze bespreeknotitie bevat de reactie van de gezamenlijke provincies over de opzet van de structurele aanpak stikstof zoals die in de brief van het kabinet op 24 april is verwoord. De bijlage bevat per onderdeel van de aanpak wat voor ons als provincies belangrijk is, wat wij als provincies bij kunnen en willen dragen aan deze aanpak en wat we daarvoor nodig hebben.

Algemene reactie en aanbod provincies

In deze paragraaf is de hoofdlijn van de reactie op de Kamerbrief voortgang stikstofproblematiek en het aanbod van provincies verwoord. De bespreking in het BO zal zich toespitsen op deze reactie.

Onze belangrijkste punten zijn samengevat:

- a. Met deze brief wordt een belangrijke eerste stap gezet, maar er is meer nodig*

Een jaar na de uitspraak van de Raad van State over het PAS is het aangekondigde maatregelenpakket een belangrijke stap op weg naar een juridisch houdbare, structurele oplossing van de stikstofproblematiek.

Het voorgenomen pakket is vooral ingegeven om een goede staat van instandhouding van de natuur, te borgen. Dit is ook in de ogen van de provincies een belangrijke eerste stap. Maar er is meer nodig. De structurele aanpak moet eveneens de basis bieden voor de ontwikkeling in de gebieden. In de gebieden dient draagvlak gecreëerd te worden bij de maatschappelijke partners. Daarvoor is de legalisering van situaties die door de RvS uitspraak illegaal zijn geworden, maar waarin volledig ter goeder trouw is gehandeld door de initiatiefnemers noodzakelijk. Het maatregelenpakket biedt op dit moment daarvoor nog onvoldoende ruimte. Ook biedt het pakket nog onvoldoende toekomstperspectief voor nieuwe ontwikkelingen. Voor een succesvolle gebiedsgerichte aanpak (GGA) is het daarmee randvoorwaardelijk dat hierin binnen de structurele aanpak wordt voorzien.

Dit is het moment om de basis onder de GGA goed te regelen. Dit begint met een gedeeld beeld over wat de GGA inhoudt. Provincies signaleren dat de beelden hierover tussen rijk en provincies lijken te verschillen. De GGA is nadrukkelijk meer dan de plek

waar de uitvoering van het pakket aan specifieke bronmaatregelen landt. In de gebieden wordt immers de verbinding gemaakt met de overige maatschappelijke opgaven zoals klimaatakkoord en landbouwtransitie én de provinciale doelstellingen die voortkomen uit de provinciale omgevingsvisies. Een succesvolle GGA en daarmee een succesvolle structurele aanpak van de stikstofproblematiek vraagt dat het rijk en provincies samen zorgen dat de randvoorwaarden daarvoor worden ingevuld. Zo richten we als evenwaardige partners de maatregelen dusdanig dat ze optimaal renderen.

Bij de wet waarin, in vervolg op de kamerbrief, de structurele aanpak door het rijk wordt geborgd, dient deze positie van provincies als gebiedsregisseurs het uitgangspunt te zijn. Daarom is het van belang dat provincies bij de verdere uitwerking van deze wet nauw worden betrokken.

Provincies beoordelen het maatregelenpakket zoals opgenomen in de kamerbrief op wat nodig is om de provinciale gebiedsgerichte aanpak (GGA) succesvol vorm te kunnen geven.

Hoofduitgangspunten zijn daarmee voor provincies:

- Provincies dienen betrokken te worden bij de toedeling van de ontwikkelreserve. Deze dient in de ogen van de provincies met voorrang benut te worden om schoon schip te maken. De ontwikkelreserve van 20 mol/ha/jr ontwikkelruimte moet daarmee aangesproken kunnen worden voor het in de volle breedte oplossen van de PAS-problematiek (zowel meldingen als andere kwesties zoals legalisering voor industrie). Sectoren hebben die zekerheid nodig om op andere vraagstukken, zoals het extern salderen, een bijdrage te kunnen en willen leveren. Door het bieden van zekerheid ontstaan er openingen om binnen de GGA met sectoren, waaronder de landbouw, stappen vooruit te zetten. Het gaat hier om landelijke problematiek met een grote impact. Hetzelfde geldt voor de problematiek van diffuse belasters, dit gaat om bedrijvigheid met een kleine stikstofdepositie over een groot deel van Nederland.
- Er zal een aanvullend pakket aan bronmaatregelen en andere maatregelen (bijvoorbeeld gericht op normering, beprijzing) nodig zijn om de benodigde ruimte te bieden voor economische en maatschappelijke activiteiten. Dit ook in het kader van een nieuw vergunningenstelsel (zie onder). Dit moet in de adaptieve aanpak bespreekbaar en realiseerbaar zijn.
- Provincies maken zich bijzonder zorgen over die gebieden waar de KDW niet of beperkt naar beneden gaat met dit pakket. Dit heeft beperkende effecten in de gebieden zelf en in een groot omliggend gebied, omdat deposities ver reiken. Het kan niet zo zijn dat daar de komende 10 jaar niets mogelijk is. Provincies doen een beroep op het rijk om ook voor deze gebieden in gezamenlijkheid tot oplossingen en perspectief te komen. Graag maken we hier nadere afspraken over.
- Er zijn duidelijke afspraken en spelregels nodig tussen overheden over de verdeling van de beschikbare ontwikkelingsruimte. Provincies gaan ervanuit dat het rijk de ruimte voor de eigen rijksprojecten creëert, zoals bijvoorbeeld via de het landelijk Stikstofregistratiesysteem en de Natuurbank. De ruimte die in de gebiedsaanpak beschikbaar komt, dient verdeeld te worden op basis van de gebiedsprioriteiten, die overigens ook nationaal prioritair kunnen zijn.
- Het rijk is aan zet voor het realiseren van de landelijke doelen. Provincies dragen hier naar vermogen aan bij, door de bronmaatregelen te 'richten' in de gebieden. Provincies zien zich hier als partner van het rijk, maar zij zijn en kunnen niet verantwoordelijkheid gehouden worden voor het halen van de landelijke doelen waarvoor het rijk verantwoordelijk is.
- Gezien de beperkte nieuwe ontwikkelingsruimte, is het zaak het recente instrumentarium (van ADC-toets, natuurbank tot mogelijk regionale drempelwaarde) zo slim mogelijk in te zetten en door te ontwikkelen. Provincies

verwachten een gecoördineerde rijksinzet als het gaat om het doorontwikkelen en benutten van dit instrumentarium.

b. Provincies gaan aan de slag met de extra impuls natuur

Natuurbeleid en natuurherstel is een kerntaak van de provincies. Wij gaan aan de slag met de extra impuls. Daarvoor is het nodig dat er nieuwe bestuurlijke afspraken worden gemaakt in een geactualiseerd Natuurpact en dat de beschikbare middelen worden overgeheveld naar het provinciefonds. Het is belangrijk dat rijk en provincies in gesprek blijven over doelbereik in relatie tot de beschikbare middelen en de keuzes die dit mogelijk met zich meebrengt.

c. Provincies willen een rol spelen bij het implementeren van bronmaatregelen

Landelijk beleid en gebiedsgericht beleid hebben elkaar nodig. De effectiviteit van een groot deel van de bronmaatregelen kan geoptimaliseerd worden door middel van maatwerk in de gebieden. Daarnaast vragen de maatregelen voor natuurversterking, -uitbreiding en -herstel eveneens om een gebiedsgerichte invulling. Optimaliseren van de effectiviteit vraagt om ruimte voor provincies bij de invulling van de bron- en natuurmaatregelen. De gebiedsaanpak dient primair de integrale doelen van het betreffende gebied, die onderling worden afgewogen (prioriteren en programmeren van wanneer-gebeurt-waar-wat). Dat betekent eveneens dat er vooraf duidelijke afspraken nodig zijn over het verdelen van beschikbare ontwikkelingsruimte in de brede zijn van het woord, dus los van de eerder genoemde ontwikkelreserve.

Provincies willen binnen de hierboven geschetste context werken aan een gezamenlijke, adaptieve implementatiestrategie. Dat is alleen effectief als er, binnen af te spreken kaders en spelregels, ruimte is voor gebiedsgericht maatwerk. In de bijlage bij deze brief gaan we dieper in, op wat in de ogen van provincies daarvoor nodig is.

Bovenstaande zaken kunnen worden betrokken bij de te maken afspraken over de gebiedsaanpak. Randvoorwaardelijk voor een effectieve gebiedsaanpak zijn verder afspraken over de gerichte opkoopregeling, extern salderen en een registratiesysteem voor een stikstofboekhouding.

De gebiedsaanpak is zeker geen Haarlemmerolie. Provincies hechten er aan onderlinge duidelijkheid en verwachtingen helder te hebben en willen met het rijk komen tot duidelijke afspraken over de reikwijdte en de rolverdeling van de gebiedsaanpak.

d. Provincies werken graag mee aan de verkenning voor een natuur-inclusieve ruimtelijke inrichting

Wij werken graag mee aan de landelijke verkenning. De complexe opgaven die in het ruimtelijk gebied landen, zijn in provinciale omgevingsvisies bij elkaar gebracht, en uitgangspunt voor de inzet van de provincies als gebiedsregisseur. De verbinding met de NOVI in het algemeen en het formuleren van een natuurinclusieve ruimtelijke inrichting in het bijzonder zouden deze rol nog beter moeten faciliteren.

e. Provincies willen mede-opdrachtgever zijn van een nieuw stelsel van vergunningverlening

Een houdbare structurele aanpak vraagt – last but not least - om een nieuw stelsel van vergunningverlening. Dat stabiel en juridisch houdbaar is. Waar tijdrovende en juridische ingewikkelde 'nood'-oplossingen zoals we die nu ontwikkelen (zie extern salderen of de pogingen tot een drempelwaarde te komen) niet of veel minder nodig zijn.

Dit nieuwe systeem moet in combinatie met een nieuw pakket aan bronmaatregelen perspectief bieden voor de BV Nederland. Een perspectief waarbij het minder complex is om als initiatiefnemer tot een vergunningaanvraag te komen en waarbij sectoren voor een langere periode zekerheid hebben over voorwaarden, spelregels en de juridische houdbaarheid. Dit vraagt om fundamentele keuzes over de inrichting van dit stelsel. Provincies denken overigens dat onder deze voorwaarden, in overleg met de betrokken sectoren, er meer ontwikkelingsruimte kan worden gecreëerd dan nu het geval is.

Provincies zijn daarom graag bereid vanuit dit perspectief samen met het rijk een opdrachtgevende rol op te pakken bij het vormgeven van dit nieuwe stelsel.

BIJLAGE

REACTIE PER ONDERDEEL

Inleiding (Kamerbrief)

Wat zegt de Kamerbrief?

- Voor economisch herstel na coronacrisis juist nu presentatie structurele aanpak stikstof, zodat dit voor het herstel geen belemmerende factor is.
- Reductie stikstofuitstoot door coronacrisis is tijdelijk en mn. bij transport- en industrie. Gekeken wordt of de ruimte ook gebruikt kan worden voor activiteiten op korte termijn met een tijdelijke depositie.
- Landelijke gunstige SVI uitgangspunt, en waar niet mogelijk is – verbeterde SVI
- Streefwaarde per 20230 wordt gehanteerd om natuurbehoud- en herstel zeker te stellen inclusief monitorings- en bijsturingssystematiek.
- Streefwaarde, verplichting tot het treffen van een pakket bronmaatregelen en de monitorings- en bijsturingssystematiek worden verankerd in regelgeving
- Pakket van natuur- en bronmaatregelen met bijbehorende middelen (aanvullend 300 mln/jr), uitgewerkt in gezamenlijk programma natuur
- Gebiedsgerichte aanpak op basis van nauwe afspraken met provincies
- Hoofdpijnen aanpak:
  - o Maatregelen natuurbehoud, -herstel en -uitbreiding
  - o Natuurinclusieve ruimtelijke inrichting
  - o Streefwaarde stikstofreductie 2030
  - o Bronmaatregelen
  - o Monitoring en bijsturing
  - o Uitwerking GGA en regelgeving – indien nodig worden afspraken met provincies in wet- en regelgeving uitgewerkt of aangepast. Inwerking getreden SSRS belangrijke stap.

Wat vinden provincies belangrijk?

- Een belangrijke stap wordt met dit pakket gezet. Provincies zien hierin een perspectief voor de toekomst. Op veel vlakken zal de aanpak de komende periode nader uitgewerkt worden. De inzet van het kabinet nu, het rapport van de commissie Remkes en *deze brief met de inzet van de provincies*, vormen wat de provincies betreft de basis om in gezamenlijkheid, als één overheid de structurele aanpak definitief zijn vorm te geven.
- Randvoorwaardelijk voor een houdbare structurele aanpak zijn juridische houdbaarheid en voldoende ontwikkelruimte. Beiden zijn nodig om tot structurele toestemmingsverlening te komen. Nadere uitwerking moet hier zicht geven. Met name rondom de ontwikkelruimte is het van belang om niet houdbare (PAS-achtige) constructies te voorkomen.
- Een houdbare structurele aanpak van de stikstofproblematiek dient maatschappelijk gedragen te zijn, en daarmee ook een koppeling te kennen met de grote vraagstukken zoals het klimaatakkoord en de landbouwtransitie. Het vraagt een grote gezamenlijke inzet van de verschillende overheden en sectoren als de landbouw en industrie. In de regio's zien we dat alle sectoren de afgelopen jaren al een forse bijdrage hebben geleverd, en bereid zijn om ook nu hun bijdrage te leveren aan de noodzakelijke reductie van de stikstofdepositie.

Wat is ons aanbod en wat hebben wij daarvoor nodig?

- De nadere uitwerking van de structurele aanpak, betekent dat er de komende periode veelvuldig nieuwe vraagstukken naar voren zullen komen. Dit vraagt nauwe afspraken zoals de minister aangeeft in haar brief, maar ook nauwe samenwerking en een ontvankelijke en adaptieve houding van het rijk.
- We gaan er vanuit dat de juridische houdbaarheid door het rijk afdoende wordt geborgd, zodat wij als vergunning verlener daar op kunnen bouwen. De vormgeving

- van de vastleggen in regelgeving vraagt nauwe betrokkenheid van provincies. Resultaatverplichtingen ten aanzien van bijvoorbeeld de landelijke streefwaarde, kunnen niet doorvertaald worden naar een resultaatverplichting voor provincies.
- Het pakket van het kabinet is een grote stap. Er wordt substantieel in bronmaatregelen en natuurversterking, -uitbreiding en -herstel geïnvesteerd. Maar er mag geen onduidelijkheid bestaan dat er situaties zullen blijven waar door gebrek aan stikstofruimte bestaande geen vergunningen verleend kunnen worden.
  - We vragen van de minister om reëel te zijn over de beperkte ontwikkelruimte die er nu ligt. Het verwijzen naar provinciale ontwikkelruimte en provinciaal maatwerk daar waar de landelijke ontwikkelruimte geen soelaas biedt, zoals in de brief gebeurt, is daarbij niet de oplossing. Het is van belang de adaptieve aanpak te benutten om te bepalen wat aanvullend op landelijk niveau hiervoor nodig is. We willen bijdragen aan in beeld brengen welke aanvullende maatregelen nodig zijn om voldoende ruimte te creëren. Inzet van provinciale ruimte kan alleen in nauwe samenspraak met de provincies.
  - Voor draagvlak onder de sectoren vragen wij dat een toekomstperspectief met een helder tijdspad voor de sectoren wordt geschetst en dat ze er op kunnen rekenen dat wat vóór of ten tijde van de PAS niet vergunningplichtig was, wordt gelegaliseerd. Het gaat daarbij ook om activiteiten die onder de drempelwaarde bleven, activiteiten met een meldingsplicht, beweiden en bemesten en de zogenaamde 'interimmers'. Wij vragen de minister om die zekerheid te bieden. Dit gaat een stap verder dan het onderzoek naar de omvang dan de minister in haar brief aankondigt. Het legaliseren van deze activiteiten is noodzakelijk om een nieuwe structurele aanpak niet te belasten met depositie uit het verleden.
  - De gebiedsaanpak is essentieel. Het biedt regionaal maatwerk, wat mede leidt tot een maximaal effect van maatregelen in de gebieden. Wij zetten ons hier voor in. We zoeken naar zoveel mogelijk hefboomwerking door de doelen en opgaven waar de provincies in de gebieden voor staan en vanuit omgevingsvisies en coalitieakkoorden aan werken, mede leidend voor de opgave te maken.

Stikstofreductie en monitoring (Kamerbrief)

Wat zegt de Kamerbrief?

- Streefwaarde 2030 – 50% hectares stikstofgevoelige natuur in N2000 gebieden onder KDW
- Daartoe nodig: depositiereductie van gemiddeld 244 mol/ha/jr.
  - o 120 mol/ha/jr autonoom (eerder maatregelen)
  - o 25 mol/ha/jr Klimaatakkoord
  - o Restopgave circa 110 mol/ha/jr -- vertaald naar 100 – 120 mol/ha/jr
- Pakket bronmaatregelen telt op tot circa 103 – 180 mol/ha/jr
- Pakket fundament voor op structurele basis toestemmingsverlening mogelijk maken
- Hectares die niet onder de KDW komen moet op andere wijze naar ontwikkelruimte worden gezocht.
- Pakket biedt minimaal 20 mol/ha/jr ontwikkelreserve voor nationale belangen. Omdat e.e.a. in gebieden anders kan uitpakken moet afweging van belangen in gesprek tussen rijk en provincies worden afgewogen
- 11 mol ontwikkelreserve gereserveerd voor meldingen.
- Met monitoring en bijsturing borgt het kabinet efficiënte inzet van bronmaatregelen. Passende monitorings- en bijsturingssystematiek ziet er als volgt uit:
  - o Doorkijk naar 2050 en verder om inspanningen op termijn te kunnen bepalen
  - o Systematiek op gebiedsniveau aansluitend bij huidige Europese rapportageverplichting
  - o Opzet: Jaarlijkse monitoring van omvang depositie in N2000 gebieden; Tweejaarlijkse bijstelling op niveau bronmaatregelen; Elke zes jaar bepalen of aanpassing nodig is; aanpassing streefwaarde, opgave t.a.v. reductie

stikstofdepositie, pakket bronmaatregelen en inzet op natuurbeheer- en kwaliteit. (aanpassing N2000 gebieden?)

Wat vinden provincies belangrijk?

- Een jaar na de uitspraak van de Raad van State over het PAS is het goed dat er nu zicht komt om een structurele oplossing van de stikstofproblematiek. Een aanpak die afdoende is voor natuurherstel, legalisering van oude gevallen én toekomstperspectief op nieuwe ontwikkelruimte in de gebieden biedt, is nodig. Het gepresenteerde kabinetsbeleid is een belangrijke stap in de richting maar nog niet genoeg. Mede daarom moet er ruimte zijn om het rapport van de cte Remkes over de lange termijn aanpak in te passen.
- De voorgestelde aanpak moet lessen leren uit de PAS. Zo kan er geen sprake zijn van vrijwilligheid en vrijblijvendheid bij het nemen van bronmaatregelen. De voortgang van bronmaatregelen moet jaarlijks onafhankelijk worden beoordeeld in een openbare voortgangsrapportage.
- De landelijke streefwaarde is een verantwoordelijkheid van het rijk. Provincies willen voor zover waar dat in hun bereik ligt, een bijdragen aan maximaliseren van het doelbereik leveren, maar zijn niet resultaatsverantwoordelijk.
- Provincies constateren dat er voor het bereiken van de landelijke streefwaarde een grote afhankelijkheid is van de het zogenaamde autonome pad. De realisatie van dit pad, gaat echter niet vanzelf, maar vraagt ook om zorgvuldige monitoring en bijsturing.
- Buitenlandse depositie zorgt er in bepaalde gebieden voor dat het bereiken van de KDW niet binnen bereik ligt. Hier is een aparte inzet en zijn wellicht aparte arrangementen nodig om tot oplossingen te komen.
- De verdere vormgeving van de structurele aanpak het komend jaar vraagt om een nadere analyse van de mate waarin tot doelbereik – de gunstige staat van instandhouding – gekomen kan worden. Volledig doelbereik is nu immers het centrale punt in de vele juridische procedures die lopen. Daartoe dienen verschillende scenario's in kaart worden gebracht om scherp te krijgen wat nodig is om tot volledig doelbereik te komen. Gewogen moet vervolgens worden of dit feitelijk mogelijk is met het instrumentarium zoals dat er nu ligt vanuit de drie sporen (natuurmaatregelen, bronmaatregelen en natuurinclusieve ruimtelijk inrichting) en of dit maatschappelijk gezien realistisch is. Dit moet resulteren in een voor alle betrokken partijen aanvaardbare oplossing.

Wat is ons aanbod en wat hebben wij daarvoor nodig?

- Het rijk is als systeemverantwoordelijke verantwoordelijk voor het realiseren van de doelen voor stikstofreductie. Provincies willen hun bijdrage leveren aan het realiseren van deze doelen. Naast de inzet die voortkomt uit de eigen provinciale doelen, willen de provincies bijdragen aan het maximaliseren van het effect van de generieke bronmaatregelen via de gebiedsgerichte aanpak van implementatie van deze maatregelen.
- Met een gebiedsgerichte aanpak kan de effectiviteit van deze generieke bronmaatregelen worden vergroot. Dit vergt een gezamenlijke aanpak van rijk en provincies (implementatiestrategie) waarin mogelijk ook keuzes worden gemaakt over waar welke bronmaatregelen en natuurherstelmaatregelen nodig zijn (bijvoorbeeld: overall in alle gebieden of juist door keuzes te maken). En om ruimte om het gesprek te kunnen voeren over de wijze van inzet van generieke maatregelen, die het risico in zich dragen niet (kosten)effectief uit te werken. De provincies duiden daarbij vooral op de generieke opkoopregeling. Vanuit deze inzet geven Rijk en provincie invulling aan de gebiedsgerichte aanpak. Hierover worden afspraken op hoofdlijnen gemaakt voor de zomer van 2020.
- De beperkte ruimte voor economische ontwikkeling vraagt om een zorgvuldige, integrale afweging waar en waarvoor deze wordt ingezet. In de kabinetsbrief worden daartoe 'nationale belangen' benoemd. Provincies benadrukken dat het legaliseren

van oude gevallen (breder dan meldingen) en het oplossen van problematiek van 'diffuse bronnen' (bedrijvigheid met een zeer kleine impact over een groot deel van Nederland) een landelijke impact hebben en randvoorwaardelijk zijn om voortgang te kunnen gaan maken in de gebiedsaanpak. Oplossen via deze landelijke ontwikkelreserve is daarom de eerste opgave.

- Er moet sprake zijn van monitoring op zowel bronmaatregelen en doelbereik van de stikstofdaling. Als een gedegen monitoring van de instandhoudingsdoelen.
    - o Vanuit de rol van het rijk als systeemverantwoordelijke van de daling van de stikstofdepositie gaan de provincies ervan uit dat het rijk zorgdraagt voor een gedegen monitoring van bron- en generieke stikstofdalingsmaatregelen inclusief de effectbepaling in het veld. Daarbij worden de provincies betrokken en hebben zij inzicht in de data.
    - o Voor de monitoring van de instandhoudingsdoelen leveren de provincies (op basis van Natuurpact 1) belangrijke informatie en rapportages aan.
    - o Over de opzet van de benodigde monitoringssystematiek op zowel het stikstof als natuur dossier en het gebruik van provinciale data zijn in het kader van het Natuurpact 2 en de Gebiedsgerichte Aanpak nog nadere afspraken nodig.
  - De voortgang van de monitoring en eventuele bijsturing dient minimaal 1 keer per jaar in het BO Stikstof te worden besproken.
  - Een volgend pakket aan te nemen (bron)maatregelen tbv een volgende stap op weg naar een structurele oplossing dient in de voorgestelde cyclus van monitoring en vervolgstappen te worden ingepland. Dit om zekerheid te bieden aan sectoren die op dit moment (te) weinig perspectief hebben.
-

Maatregelen natuurversterking Kamerbrief

NB: Actualisatie Natuurpact is een separaat onderwerp bij het BO op 28 mei. Inbreng wordt mede via de BAC VP voorbereid.

Wat zegt de Kamerbrief?

- Robuust en realistisch natuurbeleid. Natuur die tegen een stootje kan en realistisch gekoppeld aan haalbaarheid. Daartoe vindt er een doorlichting N2000 plaats – rapportage rond de zomer.
- Additionele middelen oplopend naar langjarig € 300 miljoen per jaar tot 2030, naast de bestaande middelen voor natuur, de incidentele € 125 miljoen voor natuurherstel en de € 125 miljoen voor de Natuurbank
- Gebiedspecifieke inzet van de middelen om tot optimale effectiviteit te komen
- Gezamenlijk programma Natuur van Rijk en Provincies, ism andere overheden, natuurbeheerders, maatschappelijke partners
- Gericht op:
  - o intensivering en versnelling herstelmaatregelen,
  - o verbeteren hydrologie,
  - o verhogen natuurbeheervergoeding,
  - o versneld verwerven en inrichten van gronden voor NN,
  - o aanplant nieuw bos.

Wat vinden provincies belangrijk?

- Natuurbeleid- en natuurherstel is een kern van het provinciale beleid. Provincies willen die verantwoordelijkheid voor deze forse impuls daadwerkelijk nemen en optimaal laten aansluiten bij de lopende afspraken uit het vigerende Natuurpact.
- Uitvoering moet plaatsvinden in het kader van en in samenhang met de provinciale gebiedsgerichte aanpak, met onze maatschappelijke partners; De kaders, financiering en invulling moeten een dergelijke regionale invulling ondersteunen en versterken.

Wat is ons aanbod en wat hebben wij daarvoor nodig?

- Samen met het Ministerie van LNV en in afstemming met onze maatschappelijke partners werken wij een programma natuur uit, op basis van Nederland Natuurpositief en de hoofdlijnen van de Kamerbrief.
- Om uitvoering te geven aan de gestelde opgave, zijn extra middelen nodig. Het Kabinet geeft in de Kamerbrief aan hier € 300 miljoen per jaar structureel voor beschikbaar te stellen. Hiermee kan een flinke impuls worden gegeven aan het natuurherstel. Tegelijkertijd constateren wij dat deze middelen onvoldoende zijn om tot een volledig doelbereik te komen. Wij voorzien dat hiervoor niet alleen aanvullende financiering nodig zal zijn, maar dat ook gezien moet worden hoe andere (ruimtelijke) transitie bijdragen aan een volledig doelherstel. Wij vinden het cruciaal om daarbij ook samen op te trekken met agrariërs en natuurorganisaties.
- Provincies willen uiterlijk eind juni bestuurlijke afspraken maken over een geactualiseerd Natuurpact en programma natuur op hoofdlijnen in juni en een definitief akkoord eind 2020. Hierin staan afspraken over versterking, uitbreiding en beheer van de natuur, gerichte op een betere staat van instandhouding. Naast de ambitie en opgave zal ook de realisatie en wijze van samenwerking onderdeel uitmaken van deze hoofdlijnen. Deze afspraken zullen bekrachtigd worden door het IPO Bestuur.
- Hierbij is ons uitgangspunt dat de middelen worden overgeheveld naar het provinciefonds. Hierdoor wordt het mogelijk 'werk met werk-arrangementen te maken met andere transitie en de beschikbare middelen dus effectiever in te zetten. Met het Rijk willen we afspraken op hoofdlijnen maken over een doelmatige inzet van deze instrumentering. De bestaande rol- en verantwoordelijkheidsverdeling is hierbij uitgangspunt.
- In het kader van de actualisatie van het Natuurpact worden tevens afspraken gemaakt over de monitoring van de voortgang van het doelbereik en over de wijze waarop wordt gerapporteerd over de inzet van middelen en de voortgang van de opgave.
- Het is duidelijk dat een inzet op een goede staat van instandhouding in de (stikstofgevoelige) Natura2000-gebieden de kern van de aanpak vormt. Tegelijkertijd constateren we dat voor het bereiken van een goede staat van instandhouding alleen een aanpak werkt waarbij we ook de omgeving van de Natura2000-gebieden meenemen (bijvoorbeeld voor hydrologische verbetering en tegengaan droogte) en aandacht hebben voor het omliggende agrarische en stedelijke gebied.
- Bij de € 125 miljoen die de minister via een rijksregeling bij de TBO's weg wil zetten, dient de effectieve inzet geborgd te zijn. Een integrale afweging is daarvoor nodig, wat betekent dat inzet zonder provincies niet nodig zal zijn. Provincies vinden een inzet via een rijksregeling ongewenst en niet passen binnen de afgesproken verantwoordelijkheidsverdeling. Provincies vinden het daarom van belang dat uitvoeringsafspraken over deze middelen samen gaan met een afspraak over structurele inzet van meerjarige financiering via de provincies.

Natuurinclusieve Ruimtelijke Inrichting (Kamerbrief)

Wat zegt de Kamerbrief?

- Realisatie van een betere staat van instandhouding door:
  - o Natuur vermengen met bestaande functies – kringlooplandbouw, zonneparken, woningbouw
  - o Natuur combineren met andere maatschappelijke opgaven: waterveiligheid, energietransitie, klimaatbestendigheid, voorkomen bodemdaling
- Ruimtelijke verkenning hoe invulling te geven – eind 2020 gereed. Moet inzicht bieden in mogelijkheden en benodigd instrumentarium ruimtelijk, juridisch en financieel.

- NOVI nationaal programma voor landelijk gebied
  - o Vormgeven actiever grondbeleid
  - o Bovenprovinciale aanpak voor aankoop, ruil en afwaardering grond.
  - o Mogelijkheden (regionale) grondbanken verkennen
  - o Toetsing huidig landinrichtingsinstrumentarium WILG/ Omgevingswet

Wat vinden provincies belangrijk?

- Provincies zijn dé gebiedsgerichte regisseur bij uitstek. Het opzoeken van synergie tussen de verschillende transitie is daarbij een vanzelfsprekend uitgangspunt. De complexe opgaven die in het ruimtelijk gebied landen, zijn in provinciale omgevingsvisies bij elkaar gebracht, en uitgangspunt voor de inzet van de provincies als gebiedsregisseur. De verbinding met de NOVI in het algemeen en het formuleren van een natuurinclusieve ruimtelijke inrichting in het bijzonder zouden deze rol nog beter moeten faciliteren.
- Samenhang met andere ruimtelijke opgaves en transitie is cruciaal. Een belangrijke transitie is de transitie naar kringlooplandbouw. We vinden het belangrijk dat er voldoende aandacht bestaat voor de ontwikkeling van nieuwe verdienmodellen die de landbouw ondersteunen om deze transitie te maken.

Wat is ons aanbod en wat hebben wij daarvoor nodig?

- Provincies kunnen binnen hun verantwoordelijkheden in het ruimtelijke en natuurbeleid, en hun rol als gebiedsregisseur, een cruciale rol spelen binnen deze opgave. Daarbij is het cruciaal dat instrumentarium en middelen waar mogelijk op decentraal niveau beschikbaar zijn.
- De bestaande regierol van de provincies kan nog verder worden versterkt. Door een verbinding te maken met ruimtelijk beleid ontstaan er nieuwe mogelijkheden. De bestaande bevoegdheidsverdeling en het versterken van de regierol van provincies in de gebieden moet het uitgangspunt zijn voor dit gehele spoor en voor de genoemde ruimtelijke verkenning. Een mogelijk rijksgrondbeleid dient daarin dan als werkwijze voor het rijk om een goede gebiedspartner te kunnen zijn. Provincies denken en doen mee aan de ruimtelijke verkenning, onder meer via een bestuurlijke kopgroep uit de BC, BAC VP en BAC RROW. De uitkomsten van de verkenning dienen in gezamenlijk overleg te worden besproken in het BO Stikstof; daar moeten de resultaten integraal aan de stikstofdoelen worden getoetst. Als de uitkomsten nieuwe instrumenten of inzet vergt, dienen daarover aparte afspraken te worden gemaakt.

Ruimte voor economische en maatschappelijke ontwikkeling (Kamerbrief)

Wat zegt de Kamerbrief?

- Benoemd worden bestaande maatregelen, zoals ecologische onderbouwing, ADC toets, intern salderen en extern salderen. Bij extern salderen gebruik van 70% voor nieuwe activiteit.
- Uitbreiding mogelijkheden vergunningverlening:
  - o hiervoor moet regionale ruimte inzichtelijk worden gemaakt.
  - o verleen
  - o regeling die projecten die bijdragen aan stikstofreductie vrijstelt van vergunningplicht
  - o samen met provincies onderzoek naar regionale drempelwaarde. Eerste mogelijkheid bij gebieden onder de KDW.
- Inzet om beweiden en bemesten niet vergunningsplichting te houden.
- Extern salderen met veehouderijbedrijven: hierbij wordt de betrokkenheid van provincies gevraagd bij het voorkomen van 'uitkoop' van het platteland.
  - o Melding voorgenomen aankoop bij provincies zodat zij op transparante wijze aankoop kunnen afwegen in het licht van gebiedsgerichte aanpak. Kunnen gebiedsplannen het afwegingskader gaan vormen daarvoor?

- Voorkomen ongewenste effecten zoals leegstand door voorwaarden te stellen zoals herbestemming of sloop.
- Speculatie voorkomen door directe samenhang intrekken en aanvraag vergunning én realisatietermijn van drie jaar
- Monitoring
  - maandelijks effecten bespreken en zo nodig bijsturen
  - na half jaar tussenbalans
  - open voor één jaar
  - daarna grondige evaluatie van omvang en effecten en besluit over verlenging

Wat vinden provincies belangrijk?

- Provincies constateren dat in afgelopen jaar alleen ad-hoc mogelijkheden gecreëerd zijn om de vergunningverlening weer op gang te krijgen. De kabinetsbrief lijkt op dit moment in de Kabinetsbrief op dat spoor verder te gaan, door te zoeken naar aanvullende mogelijkheden voor vergunningverlening.
- Onderdeel van de structurele aanpak moet echter een voorstel zijn voor 'vergunningverlening 2.0'. Naast een nieuw pakket aan bronmaatregelen moet dit een stevig toekomstperspectief bieden voor economische bedrijvigheid in Nederland. Het is nodig om daarbij een aantal fundamentele keuzes te maken. Zo ervaren initiatiefnemers die voorlopen nu perverse prikkels (als zij innoveren, lijkt dat ten koste te gaan van hun toekomstperspectief). De ervaringen van de WABO en het perspectief van nieuwe omgevingsbeleid, kunnen daarbij input leveren voor een andere systematiek waarin duurzaamheid en innovatie beter hand in hand kunnen gaan.

Wat is ons aanbod en wat hebben wij daarvoor nodig?

- Wij willen in een opdrachtgevende rol samen met het rijk tot een nadere uitwerking komen van een nieuw stelsel voor vergunningverlening. Daarbij dient er ruimte te zijn om tot wettelijke regelingen/aanpassingen te komen. Hierbij dient een reëel uitwerkingspad gevolgd te worden, waarbij de provincies streven naar een spoedige maar verantwoorde datum van invoering van een nieuw stelsel.
- In de tussentijd zijn er aanvullende maatregelen nodig om in samenwerking met de betrokken sectoren de meest effectieve aanpak te zoeken op basis van het beschikbare instrumentarium. De provincies beseffen daarbij dat extern salderen een van de weinige instrumenten is die op de korte termijn beschikbaar zijn om vergunningverlening voor nieuwe ontwikkelingen mogelijk te maken. Extern salderen kan echter niet benut worden voor het legaliseren van meldingen. Daarmee wordt een claim op de GGA gelegd, die een groot risico met zich mee brengt voor het draagvlak onder de structurele aanpak.
- Provincies vragen specifieke aandacht voor de problematiek van de vergunningverlening bij diffuse belasters. Deze wordt niet opgelost met de huidige en de in de brief geschetste toekomstige mogelijkheden voor vergunningverlening.
- Provincies vragen aandacht voor de problematiek in gebieden waar de staat van instandhouding vergunningverlening niet toe zal staan, soms in een breed gebied rondom het specifieke N2000 gebied. Ook daar is ruimte voor ontwikkeling noodzakelijk. Registratie en inzet van stikstofruimte, daar waar ruimte wel gecreëerd kan worden, vraagt om nadere afspraken tussen rijk en provincies.

Bestuurlijke afspraken gebiedsgerichte aanpak

Ter bespreking

Het BO wordt gevraagd om de onderstaande afspraken voor de GGA te bespreken. Met de intentie om deze in het BO van juni in afspraken om te zetten.

Uitgaande van:

- De samenwerking op de gebiedsgerichte aanpak stikstof tussen de overheden verder vorm te geven op basis van de bijgevoegde aanpak en de aanzet van de bouwblokken;
- Een Stuurgroep Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof in te stellen die als opdracht heeft het inrichten van de interbestuurlijke samenwerking en het goed laten functioneren van de GGA;

Preambule Aanpak Rijk – IPO – GGA Stikstof

Uitgangspunten:

- De stikstofproblematiek manifesteert zich op lokaal, regionaal, nationaal en internationaal niveau. Vaak spelen ze op meerdere schaalniveaus tegelijk en liggen oplossingen niet in het bereik van één overheidslaag. De stikstofproblematiek is daarom alleen op te lossen wanneer gemeenten, provincies, waterschappen en Rijk als één overheid samenwerken. De verdeling van de bevoegdheden tussen Rijk en decentrale overheden moet elkaar niet in de weg zitten maar juist versterken.
- De huidige verdeling van bevoegdheden van Rijk en provincies is het uitgangspunt voor de rolverdeling tussen rijk en provincies in de Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof.
- Uitgangspunten voor de samenwerking zijn de wederzijdse afhankelijkheid, ruimte per gebiedsopgave bieden (=maatwerk per gebied) en partnerschap
- De gebiedsgerichte aanpak is de rode draad in de aanpak stikstof. Hierbij is het uitgangspunt dat maatwerk per gebied de basis van de gebiedsgerichte aanpak is. Waar afstemming nodig is maken de partijen overkoepelende afspraken.
- De bestuurlijke afspraken over de kaders en de randvoorwaarden voor de gebiedsgerichte aanpak stikstof zullen in samenhang gemaakt moeten worden met de afspraken die overkoepelend worden gemaakt voor de structurele aanpak stikstof.

Werkwijze:

- Bij de uitwerking van deze afspraken wordt de '*Doorkijk Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof*' continue gevuld en zo nodig aangepast. Dit stelt de provincies en het Rijk in staat om de aanpak gezamenlijk te ontwikkelen en de voortgang te bewaken.
- De basis van de adaptieve aanpak wordt gevormd door de programmering van onderling samenhangende bouwblokken in deze '*Doorkijk*' (gebiedsindeling, opgaven, data en informatie, instrumentarium, governance en samenwerking, monitoring en rapportage, prioritering en programmering en leren in de praktijk). De bouwblokken worden uitgewerkt in werkteams per bouwblok.
- Bij de gebiedsgerichte aanpak Stikstof wordt er onderscheid gemaakt in 5 schaalniveaus lokaal/gemeentelijk, regionaal/provinciaal, (interprovinciaal, nationaal (landelijk) en internationaal). Dit ordeningsprincipe is gebruikt om het clickable Doorkijk (gebiedsgerichte aanpak in vogelvucht) verder vorm te geven;

Aanzet om te komen tot bestuurlijke afspraken

Bouwblok: Opgaven (Scope - reikwijdte van de GGA)

Overeenstemming over de drie pijlers binnen de gebiedsgerichte aanpak:

1. Natuurherstel en stikstofreductie genereren vanuit generieke en specifieke bronnen
  - waarmee door structurele vermindering van de stikstofdepositie een bijdrage aan natuurherstel wordt geleverd op korte termijn door gerichte maatregelen als op middellange termijn door verduurzaming van sectoren;
  - zodat waar mogelijk ontwikkelruimte wordt gerealiseerd voor bestaande situaties, economische en maatschappelijke ontwikkeling, en waar mogelijk vergunning verleend kunnen worden voor nationale en regionale projecten.
2. Realiseren en versnellen natuurherstel in relatie tot Natura 2000 doelen
Met als effect:
  - natuurbehoud en -herstel;
  - naar gunstige en waar dat nog niet mogelijk is een verbeterde staat van instandhouding van de Natura -2000 gebieden.
3. Werk met werk maken
  - waarmee in gebieden integraal aan meerdere doelen gewerkt wordt en opgaven waaronder natuurherstel, energietransitie (klimaatakkoord), klimaatadaptie (bestuursakkoord Klimaatadaptatie) en verduurzaming van sectoren (transitieagenda's circulaire economie), in samenhang worden uitgevoerd.

Bouwblok: Data en informatie

Afspraken over het eenduidige en uitwisselbare data en analyses van Rijk en provincies: Rijk en provincies brengen dit gezamenlijk in beeld waarbij de BIJ12 de activiteiten ondersteunt.

- welke informatie- en gegevensbronnen (waar) beschikbaar en bruikbaar zijn om zo tot een eenduidig beeld te komen (overheden, kadaster en kennisinstituten);
- welke informatie- en gegevensbronnen er nodig zijn om een gebiedsaanpak succesvol uit te rollen en deze informatie toegankelijk maken en delen;
- Ondersteuning bij analyses en rapportering

Bouwblok: Bronmaatregelen en Instrumentarium

Er is een Gereedschapskist met instrumenten nodig ter ondersteuning van de Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof. Deze wordt gezamenlijk nader ingevuld door Rijk en provincies.

- Om de stikstofreductie van de bronmaatregelen die gebiedsgericht toegepast worden te maximaliseren wordt er een gezamenlijke implementatiestrategie opgesteld.
- De stikstofopbrengst van deze maatregelen, indien de daling van de stikstofdepositie en de staat van instandhouding van de natuur dit toelaat, kan dan ook gebiedsgericht weer gebruikt worden voor maatschappelijke/economische ontwikkelingen.
- Tevens worden afspraken gemaakt dat in de te verkennen casuïstiek wordt verkend welke kansen en knelpunten er zijn ten aanzien van het in te zetten instrumentarium.
- Omdat de bronmaatregelen en instrumenten die worden ontwikkeld ook onderlinge afhankelijkheden hebben en soms ook weer afhankelijk zijn van de voortgang van de gebiedsgerichte aanpak, zal er een stroomschema gemaakt worden dat de onderlinge afhankelijkheden in kaart brengt.

Bouwblok: Governance en samenwerking

We starten in fase 1 met het uitwerken van de governance en samenwerking en maken hierover (aanvullende) afspraken. De afspraken uit de bouwblokken zullen in de gebiedsgerichte aanpak per provincie verder worden geconcretiseerd.

Vanuit de gezamenlijke verantwoordelijkheid en de één overheid-gedachte kiezen we voor een brede landelijke stuurgroep, bestaande uit een vertegenwoordig van provincies, Rijk, gemeenten en UvW. De voorzitter is de Ambtelijk opdrachtgever van de provincies. Deze stuurgroep krijgt van het BO de opdracht om de interbestuurlijke samenwerking van de GGA in te richten (hierbij meenemend de relatie met de Landelijke Regietafel Stikstof) en zorg te dragen dat de gebiedsgerichte aanpak in samenhang en qua voortgang goed gaat functioneren. De stuurgroep rapporteert periodiek aan het BO over de voortgang.

De provincies zijn verantwoordelijk voor de inrichting van de gebiedsgerichte aanpak in hun gebieden, met inachtneming van de afspraken die in de stuurgroep worden voorbereid en het BO worden genomen over de provincie-overstijgende onderwerpen.

Bij verdere uitwerking is een van de uitgangspunten dat het belangrijk is om van bestaande structuren uit te gaan. Indien er knelpunten of geschillen zijn tussen de overheden is het uitgangspunt eerst decentraal. Partijen proberen eerst onderling en/of via bestaande structuren oplossingen te vinden. Indien dit niet afdoende is, kan in de stuurgroep een platform voor hardnekkige of complexe knelpunten gevonden zijn.

Bouwblok: Monitoring en rapportage

Er wordt aangesloten bij de monitoring en rapportage die bij de structurele aanpak stikstof wordt uitgewerkt. Ook voor de gebiedsgerichte aanpak is monitoring en rapportage van groot belang. Zowel voor de voortgang van het proces en de resultaten als voor het kunnen bepalen van de effectiviteit van de maatregelen en de instrumenten in de gebieden. Op basis hiervan kan ook worden bijgestuurd en adviezen gegeven worden voor aanpassing. Via de reguliere bestuurlijke gremia rapporteert de stuurgroep aan het BO.

Bouwblok: Prioritering en programmering

De stuurgroep pakt met voorrang de governance, scope, data en casuïstiek op zodat er een snelle start gemaakt wordt.

De aanpak wordt uitgewerkt in een plateauplanning: stapsgewijs van fijn naar grof (2020 -2030) jaarlijks wordt het plateau waar aan gewerkt wordt gedetailleerd uitgewerkt en ter besluitvorming voorgelegd. Dit mag geen vertraging geven voor het werk dat de bestaande werkteams nu al doen per bouwblok. Dit wordt verwerkt in de plateauplanning en de organisatie onder de stuurgroep.

Het is van belang dat er inzicht komt welke impact de streefwaarde (genoemd in de Kamerbrief) heeft per gebied (berekening en analyse). Dit betekent inzicht in de benodigde acties voor natuurherstel, inzicht in benodigde ontwikkelingsruimte, mede (gebiedsgericht) implementeren van door het rijk te nemen bronmaatregelen en zodanig inzetten dat deze maatregelen het maximaal mogelijke effect hebben. Dit is een eerste stap in de implementatie van de GGA.

De structuur van de gebiedsgerichte aanpak hangt zeer nauw samen met de maatregelen die in de GGA toegepast worden. Deze moeten in samenhang ontwikkeld worden. Voor een goede uitvoering van de gebiedsgerichte aanpak is het van belang duidelijkheid te hebben over instrumenten van de structurele aanpak. Hiervoor zal de inventarisatie gemaakt worden die hierboven, bij het bouwblok Instrumentarium wordt genoemd. Zeker voor de instrumenten en bronmaatregelen waarbij al op korte termijn besluiten moeten worden genomen, is het belangrijk dat dit overzicht er snel komt.

Bouwblok: Leren in de praktijk

De activiteiten die dit bouwblok faciliteert zijn gericht op het leren uit de praktijk. De leerbehoefte uit de praktijk staat voorop. Dat kan in diverse vormen zoals casuïstiek, informatiebijeenkomsten, digitale platforms en het creëren van een community of practice. Ook bijvoorbeeld het omgaan met de beperkingen van persoonlijk contact in de 1,5 meter economie hoort hier bij.

Casussen staan centraal bij het leren. De eerste casussen starten liefst al in juni. Dit zijn echte en concrete vraagstukken die we met elkaar aanpakken. De ervaringen uit de casussen zijn behulpzaam bij de besluiten die bij de ontwikkeling van de GGA worden gemaakt. Er is dus een duidelijk verband tussen de keuze en planning van een casus en een beleidsvraag en de planning daarvan.

Casussen:

- Het betreft casussen met een provincie-overschrijdend element.
- De casus geeft inzicht in de wijze waarop je welke Rijks- en provinciale instrumenten het meest effectief kunt inzetten.
- De casus gaat over een vraagstuk dat in meerdere provincies speelt.
- Uitkomsten living Lab (data en monitoring) verder uitwerken in afspraken en waar mogelijk implementeren in casuïstiek.
- Het Leren in de praktijk zal uitgewerkt worden conform de leermodule van het Interbestuurlijk programma (IBP).

Programma Natuur

Ter verkenning

Aanleiding

In Kamerbrief over de voortgang van de stikstof problematiek van 24 april jl. is aangegeven dat als onderdeel van de structurele aanpak stikstof een extra investering van circa 300 mln. per jaar beschikbaar komt voor maatregelen gericht op natuurherstel. Dit zal worden uitgewerkt binnen het gezamenlijk programma Natuur van Rijk en Provincies. Dit in samenspraak met andere overheden, natuurbeheerders en maatschappelijke partners. Het is de bedoeling voor de zomer op hoofdlijnen bestuurlijke afspraken te maken. De bespreking dient voor een eerste verkenning van belangrijke elementen van de afspraken.

Advies

U wordt gevraagd een verkennende bespreking te hebben naar aanleiding van de volgende vragen:

- herkent u zich in de opzet van het programma en de te maken afspraken op hoofdlijnen over ambitie, opgave en samenwerking (zie toelichting)?
- onderschrijft het BO de ambitie en opgave van het programma Natuur?
- welke elementen zijn er nodig voor een goede samenwerking tussen Rijk en Provincies die leidt tot een doelmatige en doeltreffende investering van de middelen?

Kernpunten

- Vanuit de aanpak stikstof komt een extra investering van 300 mln. per jaar beschikbaar voor maatregelen gericht op natuurherstel waarmee een robuustere natuur wordt gerealiseerd die extra bijdraagt aan de doelrealisering van de Vogel en Habitatrichtlijn.
- De additionele middelen vormen een aanvulling op de middelen die reeds via het Natuurpact, en het bestuursakkoord natuur, aan provincies beschikbaar zijn gesteld voor natuur. Daarnaast is reeds € 125 miljoen beschikbaar gesteld voor de op te richten Natuurbank en de additionele € 125 miljoen voor een regeling voor natuurbehoud en -herstel (Kamerstuk 35 334, nr. 48). De financiële afspraken worden vastgelegd in een herziening van het Natuurpact. Dit programma bouwt voort op het ambitiedocument Nederland Natuurpositief van Rijk en provincies en zal ook nieuwe afspraken over de en zal ook nieuwe afspraken over de samenwerking tussen Rijk en provincies bevatten.
- Voor de zomer (bij voorkeur voor 23 juni vanwege de presentatie van de tweede lerende evaluatie van het Natuurpact PBL) zijn bestuurlijke afspraken noodzakelijk op hoofdlijnen over: de ambitie, de opgave, fasering en uitvoering, het financiële instrumentarium en de samenwerking. Ook zal de wijze van evaluatie, inclusief de aansluiting bij bestaande monitoring en rapportages (VHR, voortgangrapportage natuur) voor de borging van de uitvoering aan de orde komen. Daarnaast wordt de opstelling van het programma in samenhang gezien met andere relevante beleidsinspanningen zoals klimaat en bossen. Ook wordt (zo mogelijk) rekening gehouden met het advies van de commissie Remkes (lange termijn) en de resultaten van de tweede lerende evaluatie Natuurpact van het PBL.
- Na de zomer zullen de hoofdlijnen uitgewerkt worden in een definitief programma in het bijzonder voor de organisatie en de opgave per provincie en gebiedsprocessen in tijd en financiering, zodanig dat het een onderdeel kan zijn van de herziening van het natuurpact. Ook zal in de uitwerking aandacht zijn voor een meer natuur inclusieve ruimtelijke inrichting. Mede op basis van de uitkomsten van de ruimtelijke verkenning stikstof (eind 2020). Het programma Natuur levert daarmee een belangrijke bijdrage aan het nationaal programma landelijk gebied onder de NOVI, waarin de koppeling van opgaven als de energietransitie en klimaatadaptie in het landelijk gebied centraal staan. De herziening van het natuurpact is voorzien voor het einde van 2020.
- Voor de korte termijn is € 125 mln. beschikbaar voor terrein beherende organisaties (TBO's) ten behoeve van natuurherstel en -verbetering (2020-2021). Deze eenmalige inzet is een snelle stap op weg naar een breed programma gericht op versneld en verbreed

natuurherstel en – ontwikkeling met behulp van de 300 miljoen per jaar aan langjarige middelen voor hetzelfde doel. Voor het programma natuur is het van belang dat een gezamenlijk perspectief wordt geschetst op welke manier provincies gebiedsgericht kunnen werken met deze middelen.

- De besluitvorming over de hoofdlijnen wordt in mei en juni gezamenlijk ambtelijk door het ministerie van LNV en de Provincies/ IPO voorbereid in samenspraak met terrein behorende organisaties, medeoverheden en maatschappelijke partners zoals LTO en natuurorganisaties.

Verkennde bespreking

1. Onderschrijft het BO de ambitie en opgave van het programma Natuur?

- Het Programma Natuur beschrijft een richting naar een betere staat van instandhouding van de natuur in Nederland. Inzet is een robuust en realistisch natuurbesleid, waarmee een aanzienlijke en geloofwaardige beweging in gang wordt gezet naar een goede staat van instandhouding van de natuur in Nederland, en de realisatie van de brede biodiversiteitsdoelstelling.
- Basis voor deze doelstelling is de goede staat van instandhouding voor beschermde habitats en soorten, die volgt uit de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn. Het PBL heeft inschattingen gemaakt van deze opgave, en brengt in beeld voor welk percentage van beschermde habitats en soorten de condities op orde zijn voor een goede staat van instandhouding.
- Belangrijk is dat natuurmaatregelen in het programma geprioriteerd worden naar effect op extra doelbereik VHR, met specifieke aandacht voor stikstofgevoelige natuur. De gezamenlijke programmatische aanpak gericht op doelbereik VHR biedt op deze wijze de mogelijkheid om de doelmatigheid en doeltreffendheid van de inzet van de middelen te monitoren, te evalueren en erover te rapporteren.
- Hierbij zijn verschillende richtingen mogelijk waarbij de prioriteit is gericht op stikstofgevoelige natuurgebieden. Voor het bereiken van meer biodiversiteit is een bredere aanpak nodig, waarmee samenhang wordt gezocht.
- Het is belangrijk dat er een tekst wordt voorbereid die aansluit bij de EU-verplichtingen en een voldoende ambitieus pad naar natuurherstel schetst, maar die realistisch en uitvoerbaar is, en aansluit op de bestuurlijke verwachtingen. De doelstelling van het programma voor het programma Natuur is extra investeringen in de periode 2022-2030 voor extra doelbereik van de VHR in 2050.

2. Welke elementen zijn er nodig voor een goede samenwerking tussen Rijk en Provincies die leidt tot een doelmatige en doeltreffende investering van de middelen ?

- Rijk en Provincies staan voor een uitdagende en aantrekkelijke opgave waarvoor een programma wordt ontwikkeld ieder vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid. Hiervoor moet een herziene samenwerking worden opgezet. Mede door de discussie over de wijze waarop de inzet van de extra middelen voor natuurherstel (125 mln.) beschikbaar komen is er druk gezet op interbestuurlijke samenwerking.
- Het is van belang dat bij de wijze waarop nieuwe afspraken vorm krijgen voor het gezamenlijke programma de onderlinge rol- en taakverdeling, en gewenste wijze van samenwerking, de richting bepalen, en dat wijze van beschikbaarstelling van financiering daarop aansluit.
- Vanuit de provincies is het uitgangspunt voor een goede samenwerking dat de meerjarige extra investering via de provincies weg wordt gezet en wat is nodig om dit voor elkaar te krijgen? Het Rijk (financiën) heeft het uitgangspunt dat mede vanwege de uitkomsten van de algemene rekenkamer meer doelgerichte sturing noodzakelijk is. De mogelijke varianten worden op dit moment onderzocht.

- Een goed voorbeeld is het IBP-vitaal platteland, waar overheden in 15 kansrijke gebieden, met complexe, meervoudige problematiek, samenwerken, vanuit het uitgangspunt van gelijkwaardigheid. Belangrijk uitgangspunt bij deze ontwikkelingen is dat overheden elkaar nodig hebben om complexe dossiers op te pakken, maar ook dat overheden (speel)ruimte nodig hebben om invulling te geven aan deze opgave.
- In het bestuursakkoord natuur, natuurfact en Wet natuurbescherming zijn afspraken over de provinciale rol bij het natuurbeleid verankerd. Deze afspraken vormen mede het kader voor de aanvullend te maken afspraken. Wat loopt het goed en is het doeltreffend en bijv. efficiënt en effectief georganiseerd en voldoende inhoudelijk resultaat. Welke aspecten zoals programmering, prioritering, monitoring en rapportage moeten er geborgd worden.
- Op dit moment worden verschillende samenwerkingsconstructies geïnventariseerd met daaraan gekoppeld financiële instrumenten en wordt bezien wat voor deze natuurimpuls succesfactoren moeten zijn.. Deze zullen in juni bestuurlijk voorgelegd worden.

Toelichting

Programma Natuur

Het programma Natuur is gericht op het versnellen en verbreden van natuurherstel en natuurverbetering opdat een zo groot mogelijk percentage doelbereik VHR wordt bereikt bovenop hetgeen al bereikt wordt op basis van het huidige natuurfact (1.0). De belangrijke elementen van het programma zijn:

- **Ambitie**
Hierin wordt beschreven het gezamenlijke perspectief op natuurbeleid gefaseerd voor de komende periode tot 2030 met als stip op de horizon de ambities ten behoeve van 2050. De ambities bouwen voort op Nederland Natuurfactief. Ook wordt samenhang gezocht met lopende trajecten in kader van de aanpak stikstof: doorlichting N2000, versnelling natuurherstel 125 mln , natuurfact, gebiedsanalyses, monitoring en andere beleidstrajecten zoals implementatie Klimaatakkoord, bossenstrategie en uitwerking klimaatadaptatie. Ook zal zo mogelijk samenhang gezocht worden met een natuur inclusieve ruimtelijke inrichting en de uitkomsten van de ruimtelijke verkenning stikstof.
- **Opgave en fasering**
Op basis van de ambities wordt een uitvoeringsagenda opgesteld met concrete opgaven die bijdraagt aan extra doelbereik van de VHR. Bij de beschrijving van de opgave wordt ook ingegaan op de samenhang tussen de 'donkergroene' natuur (Natura 2000-gebieden, NNN) en de 'lichtgroene natuur' (agrarische gebieden, stedelijk gebied, buffergebieden) en aandacht voor een meer natuur inclusieve ruimtelijke inrichting.
Hierin vindt prioritering en fasering plaats. Alle opgaven starten op de korte termijn maar kennen verschillende niveaus van doorlooptijd en inzet. Voor de opgaven is het noodzakelijke instrumentarium beschikbaar dan wel wordt nader uitgewerkt.
- **Samenwerking**
Daarbij gaat het enerzijds om de verantwoordelijkheidsverdeling en samenwerking tussen rijk en provincies inclusief het financieel instrumentarium en anderzijds de rol van maatschappelijke partijen, bedrijfsleven en andere overheden. In dit hoofdstuk wordt ook ingegaan op de wijze waarop de voortgang gezamenlijk wordt gevolgd en geëvalueerd.

Extern salderen met veehouderijbedrijven en uitwerking onderdelen kamerbrief

Ter informatie

Aanleiding

In de voortgangsbrief stikstofproblematiek van 24 april jl. aan de Tweede Kamer zijn stappen omschreven omtrent extern salderen met veehouderijbedrijven. In deze memo worden deze tekstpassage en (een stand van zaken op) de stappen nader toegelicht. Dit is in aanvulling op de eerder gemaakte afspraken tussen Rijk en provincies (extern salderen met veehouderij voor één jaar openstellen, maandelijks effecten bespreken etc.)

Advies

U wordt geadviseerd om kennis te nemen van:

1. De ambtelijke overeenstemming tussen Rijk en provincies dat alle initiatiefnemers vooraf een melding doen bij de provincies over een voorgenomen aankoop t.b.v. extern salderen;
2. De ambtelijke overeenstemming tussen Rijk en provincies dat aanvullende maatregelen worden uitgewerkt indien hier op basis van de regionale stakeholdergesprekken die provincies momenteel voeren aanleiding toe is, maar dat openstelling van extern salderen met de veehouderijbedrijven niet afhankelijk wordt van de uitwerking van eventuele aanvullende maatregelen;
3. De ambtelijke overeenstemming tussen Rijk en provincies dat voldoende waarborgen zijn getroffen om ongewenste effecten zoals leegstand en verloedering te voorkomen, en dat aanvullende stappen nog worden gezet;
4. De ambtelijke overeenstemming tussen Rijk en provincies dat een aantal verkenning zullen worden gedaan, die niet randvoorwaardelijk zijn voor het op korte termijn openstellen van extern salderen met veehouderijbedrijven. Het gaat daarbij om de volgende verkenningen:
  - a. Van een structureel systeem, bijvoorbeeld een depositiebank, om vrijvallende stikstofruimte bij extern salderen op hexagoon-niveau efficiënt in te (kunnen) zetten;
  - b. Of vrijvallende ruimte bij extern salderen ook inzetbaar is voor het legaal houden van de meldingen;
  - c. Of op lange termijn op basis van de beheerplannen objectieve criteria kunnen worden vastgesteld om een vergunningsaanvraag met extern salderen toe- of af te wijzen.

Kernpunten

Hieronder worden bovenstaande punten omtrent extern salderen met veehouderijbedrijven nader toegelicht.

1. Vooraf melden bij provincie over voorgenomen aankoop

Het vooraf melden aan de provincies in geval van extern salderen is bedoeld voor het realiseren van vroegtijdig inzicht bij provincies, zodat zij niet verrast worden. Deze meldplicht heeft geen juridische status en biedt geen basis om een vergunning toe te kennen of af te wijzen. Provincies kunnen deze informatie gebruiken om - mede in het licht van de gebiedsgerichte aanpak - waar nodig met een initiatiefnemer in overleg te gaan over de aankoop, bijvoorbeeld om af te stemmen over beheermaatregelen tegen verloedering en leegstand, mogelijkheden voor het samen optrekken van initiatieven (win-win situaties) of wanneer een voorgenomen aankoop (ook) nodig is voor natuurdoelstellingen. In het geval dat het Rijk bevoegd gezag is, zal ook worden voorzien in het elkaar informeren over een voorgenomen aankoop. De meldingsplicht kan worden geregeld via de provinciale beleidsregels. Het is wel van belang om ervoor te zorgen dat het informeren geen onnodige administratieve lasten en oponthoud veroorzaakt i.r.t. de aanvraag voor een vergunning of dat het tot prijsopdrijving leidt. Hoe de melding in de uitvoeringspraktijk eruit komt te zien, wordt de komende weken ambtelijk verder uitgewerkt.

2. Aanvullende maatregelen n.a.v. regionale stakeholdergesprekken

Op dit moment zijn er nog geen signalen bekend over noodzaak tot aanvullende maatregelen. Het Rijk is voornemens om op basis van de uitkomsten van de regionale stakeholdergesprekken ook op landelijk niveau stakeholdergesprekken te organiseren. Eventuele voorstellen voor aanvullende maatregelen uit deze gesprekken zullen ambtelijk verder worden verkend, maar zijn niet randvoorwaardelijk voor het openstellen van extern salderen met de veehouderijbedrijven.

3. Waarborgen om leegstand en verloedering tegen te gaan

Om leegstand/verloedering van achterblijvende gebouwen op het platteland te voorkomen via sloop of herbestemming zijn inmiddels interprovinciaal al afspraken gemaakt. Het verdient aanbeveling om dergelijke afspraken ook te maken met andere overheden (Rijk, gemeenten en waterschappen). In geval van extern salderen door private partijen, is het lastiger om een verplichting tot sloop of herbestemming op te leggen. Het IPO Themateam VTH heeft wel al verschillende opties uitgewerkt hoe ook bij private partijen leegstand en verloedering van achterblijvende gebouwen kan worden voorkomen. Zij verwachten op korte termijn het meest van de opties "preventief handhaven" (gesprek aangaan o.b.v. informeren provincie), "actief handhaven" (op gebruik stallen/gebouwen conform Bestemmingsplan c.q. op illegale activiteiten in lege stallen) en "stimuleren van herontwikkeling" die in combinatie kunnen worden toegepast en elkaar ook kunnen versterken.

Via het ruimtelijk spoor zijn er op de middellange termijn mogelijkheden voor aanvullende stappen. Provincies kunnen hiertoe in de aankomende provinciale verordeningen t.b.v. de Omgevingswet opnemen dat bij private externe salderingen eisen gelden aan hoe locaties waarmee wordt gesaldeerd achterblijven (sloop, herbestemming achterblijvende gebouwen). Voor de langere termijn kan worden aangesloten bij het Nationaal Programma voor het landelijk gebied onder het NOVI waarin de problematiek van Vrijkomende Agrarische Bebouwing wordt meegenomen en daarover afspraken worden gemaakt. De provincies werken een voorstel uit voor verdere verkenning van de lange termijn-aanpak.

4. Verkenningen

A. Structureel systeem voor inzet vrijvallende stikstofruimte bij extern salderen

Veelal heeft een saldonemer niet alle verworven stikstofruimte door extern salderen nodig voor de realisatie van zijn eigen project of kan hij deze niet gebruiken omdat een gedeelte van die ruimte betrekking heeft op voor zijn project niet-relevante hexagonen. Indien de mogelijkheid bestaat om vrijvallende depositieruimte te benutten voor andere projecten óf natuur en er heeft bestuurlijke besluitvorming plaatsgevonden over de inzet, dan is vervolgens een registratie instrument nodig om hier nadere invulling aan te geven (afhankelijk van de gemaakte keuze). Er dient een verkenning en uitwerking te worden uitgevoerd naar hoe dit systeem hierbij ingezet kan worden. Er is al gestart met het in beeld brengen van de relevante (beleidsmatige, juridische en financiële) vragen en (fundamentele) beleidskeuzes die (mogelijk) spelen bij het opzetten van een structureel systeem rond extern salderen, zoals een depositiebank of alternatieven. De eerste resultaten laten zien dat beantwoording van die vragen en daarmee de uitwerking de nodige tijd gaat vergen. In de uitwerking wordt aansluiting gezocht bij de initiatieven voor het ontwikkelen van provinciale depositiebanken c.q. provinciale SSRS-modules ter ondersteuning van de gebiedsgerichte processen.

B. Inzet vrijvallende stikstofruimte voor het legaal houden van de meldingen

Het gaat hierbij dan om meldingen die niet met de gereserveerde ruimte uit de ontwikkelreserve gelegaliseerd kunnen worden. Circa 90% van de (nog te legaliseren) meldingen zijn afkomstig van de agrarische sector en daarmee komt deze ruimte ten goede aan de agrarische sector. Dit kan comfort bieden aan de agrarische sector die zich nu tegen het openstellen van extern salderen met veehouderijbedrijven keert. Ambtelijk wordt nog bekeken of de inzet van de vrijvallende stikstofruimte bij extern salderen noodzakelijk is en/of het legalisatietraject van de meldingen vergemakkelijkt.

C. Beheerplannen als basis voor toekennen of afwijzen vergunningaanvraag

Om het mogelijk te maken dat provincies concrete sturingsmogelijkheden krijgen om te borgen dat transacties in het kader van extern salderen niet in strijd komen met het provinciale beleid en de benodigde maatregelen om de instandhoudingsdoelstellingen in het gebied te realiseren, zal ambtelijk worden verkend of een concreet afwegingskader kan worden opgesteld op basis van de beheerplannen/gebiedsgerichte aanpak. Deze verkenning wordt beschouwd als no regret, maar is niet randvoorwaardelijk voor het openstellen van extern salderen met de veehouderijbedrijven. De beheerplannen zijn namelijk nog niet gereed en bieden op korte termijn dus onvoldoende aanknopingspunten voor een concreet afwegingskader.

agenda

Omschrijving	BO Stikstof Breed
Technisch voorzitter	10.2.e
Vergaderdatum en -tijd	9 juli 2020 (16:00 – 17:00)
Locatie	Webex

1. Opening
2. Notulen vorige vergaderingen d.d. 27 mei en 28 mei 2020 *Bijlage 2*
Ter vaststelling
3. Mededelingen

Ter conclusie

4. Bestuurlijke afspraken gebiedsgerichte aanpak *Bijlage 4*
Doel bespreking: bestuurlijke afspraken maken over de gebiedsgerichte aanpak.
5. Extern salderen *Bijlage 5*
Doel bespreking: concluderende afspraken maken over het openstellen van extern salderen met veehouderijbedrijven.
6. Aanpak legaal houden meldingen *Bijlage 6*
Doel bespreking: vaststellen van de aanpak voor het legaal houden van meldingen.

Ter bespreking

7. Terugblik op het plenaire debat van 18 juni 2020, in combinatie met het advies van het Adviescollege Stikstofproblematiek, het advies van de commissie Hordijk en de Kamerbrieven van 24 april 2020 en 17 juni 2020. *Mondeling*

Ter informatie

8. Gerichte opkoop *Bijlage 8*

9. Wetsvoorstel stikstofreductie en natuurverbetering

*Nazending
op 8 juli*

Afsluiting

10. Rondvraag
11. Sluiting

verslag

Programma DG Stikstof

Behandeld door

10.2.e

T 070 10.2.e

10.2.e @minInv.nl

Datum

28 mei 2020

Kenmerk

DGS / 20159966

Kopie aan

Bijlage(n)

Omschrijving	BO Stikstof Smal
Technisch voorzitter	10.2.e
Vergaderdatum en -tijd	28 mei 2020, 16.00 uur - 17.00 uur
Locatie	Webex

1. Opening

10.2.e opent de vergadering.

2. Notulen vorige vergadering d.d. 22 april 2020

De notulen worden ongewijzigd vastgesteld.

3. Mededelingen

a. Extra BO Gerichte Opkoop van 27 mei

De procedurele afspraak is gemaakt om het besprokene voor te leggen in de BC Stikstof. Daarna zal zo spoedig mogelijk gekeken worden naar vervolgstappen.

Ter conclusie

4. Aanpak legalisering meldingen

Ingestemd wordt met het voorstel om een brief uit te sturen naar alle initiatiefnemers van gedane meldingen.

Actie: LNV gaat de brief uitsturen.

Ter bespreking

5. Appreciatie Kamerbrief door provincies

De provincies lichten de door hen opgestelde schriftelijke conceptreactie op de Kamerbrief van 24 april kort toe, waarbij een deel van de punten ook betrekking heeft op het wetsvoorstel stikstofreductie en natuurverbetering dat nu in de maak is. Een aantal punten uit de reactie wordt uitgelicht, op hoofdlijnen:

- De gepresenteerde structurele aanpak is een stap in de goede richting, maar achten de provincies nog niet voldoende om ruimte te creëren voor economische ontwikkeling. Hoe gaan we er gezamenlijk voor zorgen dat we deze ruimte bereiken?

- De impuls voor natuur wordt zeer gewaardeerd.
- Het is van belang dat het legaliseren van meldingen centraal wordt geregeld.
- 10.2.g [redacted]

[redacted]

[redacted]

Met betrekking tot de meldingen geeft de minister van LNV aan dat in het pakket de ontwikkelruimte is gereserveerd voor de legalisering van meldingen. Om dit proces te versnellen is in aanvulling daarop aangegeven dat als er ruimte overblijft bij extern salderen, deze ruimte ingezet kan worden om meldingen te legaliseren. De provincies lichten toe dat het legaliseren van de meldingen een belangrijk punt is om draagvlak te krijgen voor extern salderen. Het is van belang dat het Rijk nu eerst het legaliseren van meldingen oplost. De minister van LNV geeft aan dat het Rijk hiervoor de gebieden ook nodig heeft. Daarnaast geeft de minister aan dat bij het creëren van ruimte de regeling gerichte opkoop wellicht kan helpen.

Met betrekking tot niet-melders licht de minister toe dat het kader hiervoor de definitie voor meldingen uit de Kamerbrief uit oktober is. Dit houdt in dat niet-melders buiten de legalisering van meldingen vallen.

Actie: in het volgende BO wordt gezamenlijk een plan van aanpak voor de legalisering van meldingen voorgelegd.

Met betrekking tot de structurele toestemmingsverlening zegt de minister van LNV toe dat gezamenlijk het opdrachtgeverschap wordt opgepakt.

De minister van LNV licht toe dat het rapport van het adviescollege Stikstofproblematiek wordt verwacht in de week van 8 juni. Het rapport wordt zo spoedig mogelijk aangeboden aan de Tweede Kamer. In de week van 15 juni wordt naar verwachting een debat in de Tweede Kamer ingepland. Het voornemen is om voor die tijd een appreciatie op hoofdlijnen naar de Kamer te sturen.

De minister van LNV schetst het tijdpad voor het wetsvoorstel stikstofreductie en natuurverbetering. Het streven is om het wetsvoorstel half juli naar de Tweede Kamer te sturen. De provincies kunnen hun reactie op het wetsvoorstel onder

meer geven via de reeds opengestelde consultatie. De provincies geven aan met een reactie te zullen komen.

6. Bestuurlijke afspraken gebiedsgerichte aanpak

De gebiedsgerichte aanpak is een adaptieve aanpak waar veel in samen komt. Niet alleen het Rijk en de provincies werken hier samen aan, ook de provincies onderling. Besproken wordt om in het BO in juni tot afspraken te komen op hoofdlijnen en gaandeweg in het proces de afspraken verder in te vullen. Het voorliggende stuk is een goede aanzet hiervoor. De voorgestelde aanpak aan de hand van casuïstiek wordt onderschreven.

Actie: ten behoeve van besluitvorming in het BO in juni zal gezamenlijk nog een concretiseringsslag gemaakt worden in het stuk.

7. Voortgang Programma Natuur

De provincies uiten waardering voor het bedrag dat de komende jaren vrij komt voor natuur. Kijkend naar het voorstel voor het Programma Natuur wordt met betrekking tot de vorm door de provincies aandacht gevraagd voor de manier waarop de middelen beschikbaar komen. Verzoek aan het Rijk is om de middelen via het provinciefonds te laten lopen. De provincies geven daarnaast met betrekking tot de opgave aan graag te zien dat deze niet alleen focust op stikstof, maar wordt uitgebreid naar bredere doelen.

De minister van LNV licht toe dat nadrukkelijk is gekozen voor de vorm van een programma. De vergelijking wordt gemaakt met het programma Ruimte voor de Rivier. Gezien de grote impact van het Programma Natuur wordt gekozen voor een apart regime qua middelen en worden de middelen opgehangen aan het programma, hetgeen niet kan via het provinciefonds.

De provincies en de minister van LNV bespreken op hoofdlijnen een akkoord te willen bereiken voor de zomer. Hiervoor wordt een apart BO Programma Natuur ingepland. **Actie:** LNV organiseert dit extra BO.

8. Voortgang extern salderen

De provincies lichten toe dat er voortgang is met betrekking tot extern salderen in de gesprekken met sectoren. Het besef groeit dat extern salderen nodig zal zijn. De provincies geven aan dat een zorgpunt nog wel de borging van de meldplicht is.

10.2.g

Actie: afgesproken wordt dat ambtelijk nader zal worden verkend hoe de meldplicht op een snelle en eenvoudige manier kan worden geborgd.

Ter informatie

9. Wetsvoorstel stikstofreductie en natuurverbetering

Besproken bij agendapunt 5.

Afsluiting

10. Rondvraag

- De provincies geven aan te wachten op een uitspraak vanuit LNV met betrekking tot de warme sanering varkenshouderij ten behoeve van het aanpassen van de beleidsregels. **Actie:** de minister van LNV zegt toe dat dit intern wordt nagegaan.
- De provincies delen een signaal uit provincie Gelderland met betrekking tot het opkopen van boerderijen door makelaars voor Rijkswaterstaat. De minister van LNV geeft aan dat dit punt bij haar niet bekend is. **Actie:** I&W gaat dit ambtelijk na.

a. Update stikstofregistratiesysteem

De provincies vragen met betrekking tot het stikstofregistratiesysteem aandacht voor een vraagstuk dat nu speelt omtrent het zichtjaar 2030.

11. Sluiting

Programma DG Stikstof

Behandeld door

10.2.e

T 070 10.2.e

10.2.e @minInv.nl

Datum

27 mei 2020

Kenmerk

DGS / 20160610

Kopie aan

Bijlage(n)

verslag

Omschrijving	Extra BO Gerichte Opkoop
Voorzitter	Minister van LNV
Vergaderdatum en -tijd	27 mei 2020, 08.45 uur - 09.30 uur
Locatie	Telefonische conferentie

1. Opening

De minister van LNV opent de vergadering.

2. Mededelingen

UvW en VNG hebben na het ontvangen van de stukken aangegeven niet bij deze vergadering aanwezig te hoeven zijn en hebben enkele punten ter inbreng vooraf meegegeven.

Ter conclusie

3. Gerichte opkoop veehouderijen

In het stuk dat voor ligt zijn punten opgenomen waar ambtelijk overeenstemming over is bereikt. In een groot deel van deze technische aspecten kunnen de partijen zich vinden, op enkele onderdelen worden opmerkingen meegegeven:

- M.b.t. het doorhalen van de dierrechten vragen de provincies of het mogelijk gaat worden om in de opkoopregeling dierrechten apart te zetten om kringlooplandbouw te faciliteren. De minister van LNV geeft aan dat hier dit jaar nog niet naar gekeken kan worden gezien het productieplafond voor fosfaatrechten. De minister van LNV doet de suggestie om m.b.t. kringlooplandbouw te kijken naar het omschakelfonds.
- In de evaluatie die zal worden uitgevoerd zal op verzoek van de provincies ook gekeken worden naar het aspect innovatie in het kader van kostenefficiëntie. De minister van LNV benadrukt dat het doel van de opkoopregeling stikstofreductie is, opkoop is hiervoor bewezen effectief. Benadrukt wordt dat opkoop en innovatie twee separate sporen zijn.
- Op verzoek van UvW en VNG zal ambtelijk gekeken worden naar de passage over sloop om deze meer richtinggevend te laten zijn.
- Op verzoek van de VNG zal ambtelijk worden uitgewerkt of er op een bepaald moment planschade kan ontstaan en zo ja hoe dat zoveel mogelijk voorkomen kan worden.

Zowel de minister van LNV als de provincies onderschrijven spoedig van start te willen gaan met de gerichte opkoop. Besproken wordt dat de eerste batch wordt geëvalueerd waarbij gekeken zal worden naar lessen voor volgende tranches.

De minister van LNV geeft aan dat het mogelijk is om de eerste batch van 50 miljoen te starten zonder cofinanciering, waarbij de provincies wel de proceskosten voor hun rekening nemen. De minister van LNV geeft aan bereid te zijn zich in te spannen om te kijken wat mogelijk is voor de tweede batch van 50 miljoen. In het verlengde hiervan verzoekt de minister van LNV de provincies om inzicht te geven in hoe zij de cofinanciering vorm willen geven voor volgende tranches.

De provincies geven aan de besproken aanpak voor te gaan leggen in de BC stikstof. De provincies hebben eerder gesproken over een plafond en een bodem qua financiering. Aangegeven wordt dat de proceskosten en voorfinanciering van de restwaarde akkoord is bevonden, maar dat dit mogelijk al het plafond is.

Actie: de provincies leggen de besproken aanpak voor cofinanciering voor in de BC Stikstof. Daarna zal ambtelijke afstemming worden gezocht over de volgende stappen om zo spoedig mogelijk met de eerste batch aan de slag te gaan.

Afsluiting

4. Rondvraag

-

5. Sluiting

De vergadering wordt gesloten.